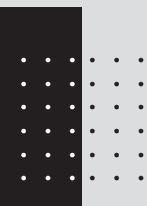

**Zpráva o vyhodnocení
dotačních programů
financovaných z rozpočtu
Úřadu vlády ČR
za rok 2022**

**20
22**

Úřad vlády České republiky

**Zpráva o vyhodnocení dotačních programů financovaných
z rozpočtu Úřadu vlády ČR za rok 2022**

Zpráva o vyhodnocení dotačních programů financovaných z rozpočtu
Úřadu vlády ČR za rok 2022

Vydal: Úřad vlády České republiky
Praha, 2023

ISBN 978-80-7440-313-2

OBSAH

I. VYHODNOCENÍ DOTAČNÍCH PROGRAMŮ V OBLASTI LIDSKÝCH PRÁV	4
A. Vyhodnocení dotačního programu Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením	15
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	15
2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022	16
3. Shrnutí	27
B. Vyhodnocení dotačního programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti 29	
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	29
2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022	30
3. Shrnutí	38
C. Vyhodnocení dotačního programu Podpora terénní práce	40
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	40
D. Vyhodnocení dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce	63
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	63
2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022	65
Po jednání Komise pro hodnocení projektů v rámci dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce bylo doporučeno k podpoře 18 projektů. Celkem bylo rozděleno 12.662.950 Kč.	65
3. Shrnutí	75
E. Vyhodnocení dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků	78
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	78
2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022	79
3. Shrnutí	85
F. Vyhodnocení dotačního programu Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací	87
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	87
Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022	88
2. Shrnutí	90
G. Vyhodnocení dotačního programu Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů	91
1. Charakteristika a cíle dotačního programu	91
Reálné čerpání přidělené dotace	94
Přehled příjemců dotace a úroveň dopadu projektů	94
H. Seznam tabulek, grafů a obrázků v oblasti lidských práv	109

II. VYHODNOCENÍ DOTAČNÍHO PROGRAMU V OBLASTI PROTIDROGOVÉ POLITIKY	111
1 DOTAČNÍ ŘÍZENÍ PRO POLITIKU V OBLASTI ZÁVISLOSTÍ ÚŘADU VLÁDY ČR...	115
2 ADIKTOLOGICKÉ SLUŽBY	116
3 HODNOCENÍ DOTAČNÍHO ŘÍZENÍ	120
4 HODNOCENÍ FINANCOVÁNÍ POLITIKY V OBLASTI ZÁVISLOSTÍ	147
POUŽITÁ LITERATURA.....	150

I. VYHODNOCENÍ DOTAČNÍCH PROGRAMŮ V OBLASTI LIDSKÝCH PRÁV

Úvod

Dotiční programy v oblasti lidských práv podporují naplňování strategických cílů vládních politik v oblastech podpory rovných příležitostí osob se zdravotním postižením, národnostních menšin a integrace Romů, celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací a rovnosti žen a mužů, které jsou stanoveny vládními strategiemi. V současné době jsou tyto vládní strategie:

- Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021-2025;
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030;
- Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030;
- Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 - 2030.

Zároveň tyto programy podporují naplňování závazků České republiky, které plynou z mezinárodních smluv, zejména Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin, Úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace a Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. Programy jsou provázány s činností příslušných pracovních a poradních orgánů vlády, konkrétně s Vládním výborem pro osoby se zdravotním postižením, Radou vlády pro národnostní menšiny, Radou vlády pro záležitosti romské menšiny, Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a Radou vlády pro rovnost žen a mužů.

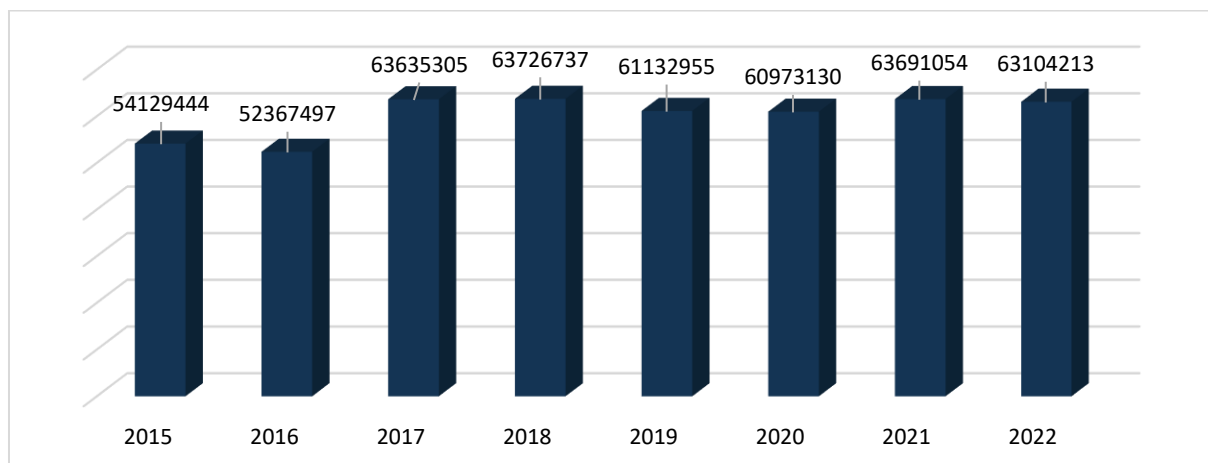
Dotace směřují k naplňování těch cílů státních politik, které lze realizovat nejlépe prostřednictvím aktivního zapojení nestátních neziskových organizací (čímž je zároveň dán prostor k zapojení samotných cílových skupin na věcech, které se jich týkají), dále krajů, obcí a dalších subjektů (např. vysokých škol). Prostřednictvím těchto programů je využit potenciál občanské společnosti a občanské angažovanosti, protože dotace hradí jen část nákladů realizovaných veřejně prospěšných činností a akcí. Využití tohoto potenciálu je efektivním prostředkem k dosahování cílů státních politik, které v mnoha případech nelze alternativními nástroji realizovat, případně je lze realizovat jen obtížně či s vyššími náklady. Poskytování dotací v oblasti lidských práv Úřadem vlády ČR je rovněž v souladu s cíli Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030, která zdůrazňuje význam spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi při realizaci veřejně prospěšných aktivit a pro podporu demokratické a otevřené povahy naší společnosti. Dotiční programy v oblasti lidských práv tuto potřebou součinnost všech aktérů výrazně usnadňují a prohlubují.

Tabulka 1 Přehled dotačních programů v oblasti lidských práv

Dotační program	Vládní strategie	Mezinárodní smlouva	Poradní orgán vlády
1. Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením	Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021-2025	Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením	Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením
2. Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce	Strategie romské integrace 2021-2030	Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin / Úmluva OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny
3. Podpora terénní práce	Strategie romské integrace 2021-2030	Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin / Úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny
4. Podpora koordinátorů pro romské záležitosti	Strategie romské integrace 2021-2030	Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin / Úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny
5. Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků	Strategie romské integrace 2021-2030	Evropská charta regionálních či menšinových jazyků	Rada vlády pro národnostní menšiny
6. Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací	Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030		Rada vlády pro nestátní neziskové organizace
7. Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 - 2030	Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen	Rada vlády pro rovnost žen a mužů

V roce 2022 bylo z rozpočtu Úřadu vlády ČR na výše uvedené dotační programy vynaloženo celkem 63.104.213 Kč. Vývoj použití finančních prostředků ve střednědobé perspektivě zachycuje níže uvedený graf. Nárůst finančních prostředků v roce 2015 byl dán především přesunem dotačního programu Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů z Ministerstva práce a sociálních věcí na Úřad vlády ČR a v dalších letech rovněž vznikem nového dotačního programu Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací. Od roku 2017 do roku 2022 byla výše financování v zásadě stabilní.

Graf 1 Finanční prostředky vynaložené na dotace v oblasti lidských práv Úřadem vlády ČR v letech 2015–2022 (v Kč)

Průběh dotačního řízení

Dotace jsou rozdělovány transparentním způsobem ve výběrovém dotačním řízení, které probíhá na základě příslušných ustanovení zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Celý proces je dále řízen a monitorován dle interních směrnic a pokynů příslušnými útvary Úřadu vlády ČR. Programy administrují dotační pracovníci a pracovníci Odboru lidských práv a ochrany menšin, konkrétně Oddělení sekretariátu Vládního výboru pro osoby se zdravotním postižením, Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny, a dotační pracovníci a pracovníci Odboru rovnosti žen a mužů, konkrétně Oddělení průřezových agend. Čerpání dotačních prostředků příjemci je následně kontrolováno pracovníky Oddělení kontroly.

Zásady a podmínky všech dotačních programů realizovaných Odborem lidských práv a ochrany menšin a Odborem rovnosti žen a mužů byly v návaznosti na rozpočtová pravidla a správní řád pro rok 2022 stanoveny Směrnicí vedoucího Úřadu vlády České republiky č. 9/2021 o poskytování neinvestičních dotací k financování programů v oblasti lidských práv, ve znění Směrnice č. 16/2022 vedoucího Úřadu vlády České republiky ze dne 16. 8. 2022, čj. 31787/2022-UVCR-1, kterou se mění Směrnice vedoucího Úřadu vlády České republiky č. 9/2021 (dále jen „Směrnice“).¹ Směrnice upravuje postupy pro vyhodnocování projektů a podmínky a kritéria pro výběr projektů pro poskytnutí dotace, a to jak kritéria společná všem programům, tak i kritéria specifická pro jednotlivé programy.

Pravidla pro poskytování dotací kladou důraz na principy 3E, tedy na účelnost, hospodárnost a efektivnost využití vynakládaných prostředků. Proto je věnována velká pozornost správnému sestavení rozpočtů projektů ze strany žadatelů a kontrole jeho čerpání. V praxi je za tímto účelem využívána především možnost poskytovatele doporučit žadateli úpravu žádosti. Žadatel je vyzván k úpravě žádosti v případě, že příslušná Komise pro hodnocení projektů (dále jen „Komise“) doporučí krácení či zrušení některých položek rozpočtu, a to zejména z důvodu rozporu s principy 3E.

¹ Směrnice zohledňuje rovněž Zásady vlády pro poskytování dotací nestátním neziskovým organizacím ze státního rozpočtu ústředními orgány státní správy. Zásady se však nevztahují přímo na všechny dotační programy.

Na úrovni programů je účelnost sledována ve vztahu k vládním strategiím a jejich cílům. Každoročně je proto vyhodnocována otázka, zda vzhledem ke změně či aktualizaci strategií nemá dojít ke změně zaměření dotačních programů tak, aby vždy mířily na nejaktuálnější otázky. V tomto směru je vyhodnocována i zpětná vazba od příjemců a potenciálních žadatelů, a to zejména u programů, které mají participativní charakter, neboť v některých případech znají skutečné potřeby nejlépe osoby, na které je program zaměřen (např. osoby se zdravotním postižením). Současně je z hlediska účelnosti a efektivnosti sledováno, aby programy doplňovaly, ale neduplikovaly dotační programy administrované jinými resorty.² Provedená srovnání ukazují, že dotační programy v oblasti lidských práv jsou svým zaměřením spíše jedinečné (zejména programy Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce). Z hlediska hospodárnosti jsou sledovány výdaje na jednotlivé programy, a to jak v historické řadě, tak z hlediska realizovaných projektů a jejich výstupů.

Stejně jako v předchozích letech byly v srpnu roku 2021 uspořádány **semináře pro žadatele o dotace pro rok 2022**. Všem zúčastněným byly představeny hlavní podmínky pro čerpání dotací v jednotlivých dotačních programech a byl jim přiblížen dotační proces jako takový. Účastníci byli také seznámeni s fungováním webové dotační aplikace. Semináře jsou účinným nástrojem, jak žadatelům efektivně předat informace k dotačnímu řízení, a snížit tak výskyt chyb a nedostatků.

Dotační řízení pro rok 2022

V souladu se Směrnicí byly výzvy ve všech dotačních programech zveřejněny na webových stránkách Úřadu vlády ČR dne 5. srpna 2021 s termínem předkládání žádostí do 20. září 2021.

Dotační řízení bylo pro rok 2022 již téměř plně elektronizováno a administrováno prostřednictvím webové dotační aplikace dostupné na webových stránkách <https://dotace-lidskaprava.vlada.cz/>. Výjimku představoval dotační program Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací, u kterého probíhala komunikace mezi žadatelem o dotaci a Úřadem vlády ČR v listinné podobě, resp. bez použití webové aplikace.³ Prostřednictvím webové dotační aplikace žadatelé předkládají žádost o dotaci, realizují úpravy žádosti a zpracovávají závěrečnou zprávu. Po elektronickém odeslání těchto dokumentů musí vždy žadatelé o poskytnutí dotace/příjemci dotace zaslat Úřadu vlády ČR podepsané potvrzení o odeslání dokumentů ve webové aplikaci (potvrzení o odeslání žádosti, potvrzení o odeslání upravené žádosti a potvrzení o odeslání závěrečné zprávy o realizaci projektu), které si v aplikaci po elektronickém odeslání dokumentů sami vygenerují. Potvrzení musí žadatelé/příjemci dotací zaslat Úřadu vlády ČR vždy prostřednictvím datové schránky či prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Tímto způsobem komunikuje také poskytovatel dotace s žadatelem o dotaci v rámci celého dotačního řízení (například žadatelům zasílá výzvu k odstranění vad žádosti, výzvu k úpravě žádosti, výzvu k seznámení se s podklady pro vydání rozhodnutí nebo samotné rozhodnutí). Prostřednictvím webové

² Jedním z prostředků je mj. každoroční příprava materiálu pro jednání vlády Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím. Materiál zpracovává Oddělení sekretariátu Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, které je součástí Odboru lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády ČR.

³ Výjimka k zajištění dotačního řízení k programu Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací pro rok 2022 tak, aby v rámci tohoto programu probíhala komunikace žadatele a příjemce o dotaci s Úřadem vlády ČR a jeho odpovědnými pracovišti bez využití aplikace, byla udělena ředitelkou Odboru lidských práv a ochrany menšin dne 13. července 2021. Důvodem výjimky jsou vysoké náklady na potřebnou úpravu webové dotační aplikace a malý rozsah tohoto programu.

dotační aplikace probíhá také formální hodnocení žádosti a věcné hodnocení žádosti, kdy externí hodnotitelé v jednotlivých dotačních programech hodnotí jim přidělenou žádost přímo v aplikaci.

Na dotační řízení pro rok 2022 byl stejně jako v roce 2021 aplikován zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, což určuje způsob vedení dotačního řízení zejména v komunikaci mezi žadatelem o poskytnutí dotace/příjemcem dotace a Úřadem vlády ČR. Klíčová komunikace tak zásadně probíhala formálním způsobem, tzn. prostřednictvím datové schránky či prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb. Vzhledem k tomu, že dotační řízení je uskutečňováno jako správní řízení, vztahují se na něj obecná pravidla správního řízení včetně závazných kroků, které musí být uskutečněny před ukončením správního řízení (např. výzva k seznámení se s podklady pro vydání rozhodnutí).

Stejně jako v předešlých letech museli žadatelé k předkládaným žádostem přiložit **závazný Přehled výstupů projektu**. V rámci tohoto Přehledu si žadatelé o poskytnutí dotace sami definovali výstupy projektu, které byli následně povinni splnit, jelikož Přehled výstupů projektu byl také součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace. Výjimku tvořil dotační program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, ve kterém byly žadatelům již předem definovány výstupy poskytovatelem, a dotační program Podpora terénní práce, ve kterém měli žadatelé již předem definované tři oblasti podpory. Za nesplnění stanovených výstupů projektu hrozí příjemcům dotací odvod z poskytnuté dotace. Kontrola plnění výstupů projektu je součástí veřejnosprávních kontrol na místě.

Po uplynutí termínu pro podání žádostí byla ve všech dotačních programech provedena **formální kontrola** podaných žádostí a následovalo případné vyzvání žadatelů k odstranění formálních nedostatků žádostí.

Po formální kontrole byly žádosti postoupeny k **věcnému hodnocení hodnotiteli**. Každou žádost posuzovali dva nezávislí externí hodnotitelé.⁴ Při výběru hodnotitelů se dbalo na odbornost v dané oblasti a také na to, aby žádný z hodnotitelů nebyl ve střetu zájmů, podjatý nebo jinak osobně zainteresován na výsledku dotačního řízení. Všichni hodnotitelé stvrdili svou nezájatost podpisem čestného prohlášení hodnotitele o mlčenlivosti, nestrannosti a nepodjatosti. Hodnotitelé v rámci věcného hodnocení posuzují mj. soulad žádosti s účelem dotačního programu, hospodárnost a účelnost rozpočtu projektu a adekvátnost personálního zajištění projektu vzhledem k výstupům a aktivitám projektu. První část kritérií věcného hodnocení byla pro všechny dotační programy společná a druhá část kritérií se lišila dle specifik jednotlivých dotačních programů. Kritéria formálního i věcného hodnocení tvořila přílohu Výzvy k podání žádosti o poskytnutí dotace. Posudky hodnotitelů k žádostem byly součástí podkladů pro jednání příslušných Komisí, stejně jako vyjádření poskytovatele k jednotlivým žádostem. Ve vyjádření poskytovatel posoudil především účelnost, efektivnost a hospodárnost projektu, a pokud to považoval za účelné, vyjádřil se též k jednotlivým návrhům hodnotitelů. Před jednáním Komise byly žádosti postoupeny také Oddělení kontroly s požadavkem na posouzení uznatelnosti nákladů.

⁴ V případech, kdy byl rozdíl v bodovém hodnocení hodnotitelů větší než 25 bodů, je žádost předložena k hodnocení třetímu hodnotiteli. Do výsledného hodnocení se započítávají body z těch dvou hodnocení, mezi kterými je bodový rozdíl nižší. Je-li bodový rozdíl stejný, do výsledného hodnocení se nezapočítává hodnocení s nejnižším počtem bodů. Ve výjimečném případě, kdy by odstupy mezi těmito třemi hodnoceními byly identické, bude výsledkem průměr ze všech tří hodnocení.

Komise pro jednotlivé dotační programy zasedaly v průběhu listopadu a prosince roku 2021. Komise se při svém jednání řídily Jednáním řádem Komise a Směrnicí a postupovaly sestupně od žádosti, která získala v rámci věcného hodnocení nejvíce bodů. S ohledem na finanční požadavek žadatele o dotaci a výsledek rozpravy ve vztahu k projednávané žádosti o poskytnutí dotace Komise navrhla, zda má být: dotace zcela poskytnuta; dotace z části poskytnuta a žádost zároveň ve zbytku zamítnuta; žádost o poskytnutí dotace zcela zamítnuta; žádost o poskytnutí dotace upravena. V případě, že Komise doporučila žádost k úpravě či krácení, svůj návrh vždy odůvodnila. Stejně tak Komise odůvodnila, pokud doporučila žádost o poskytnutí dotace zcela zamítnout. O výsledku jednání Komisí byl pořízen zápis.

Návrhy Komisí nemohly být vzhledem k aplikaci správního řádu na dotační řízení zveřejněny na webových stránkách Úřadu vlády ČR, a tak byly účastníkům řízení sděleny pouze telefonicky koncem kalendářního roku 2021. Návrhy Komisí byly podkladem pro vydání rozhodnutí o poskytnutí neinvestiční dotace. Žadatelé, u jejichž projektů Komise doporučila úpravu žádosti, zpracovali upravenou žádost, ve které projekt upravili dle doporučení Komise. O upravených žádostech hlasovala Komise formou per rollam. Finanční prostředky uvedené v rozpočtu projektu museli příjemci dotací použít výhradně k realizaci projektu a naplnění výstupů uvedených v Přehledu výstupů projektu, které vedou k naplnění účelu, na který jim byla dotace poskytnuta.

Po skončení realizace projektu měli příjemci dotací povinnost předložit závěrečnou zprávu. Závěrečná zpráva shrnuje celkové výsledky projektu a podává se v termínu do 15. února kalendářního roku následujícího po roce, na který byla dotace poskytnuta. V roce 2022 nebyli příjemci dotací povinni zaslat Úřadu vlády ČR průběžnou zprávu o realizaci projektu. Pro účely uskutečnění průběžné řídicí kontroly však byli příjemci dotací v průběhu roku 2022 vyzváni, aby oznámili změny ve svých projektech za první polovinu roku realizace.

V kalendářním roce následujícím po roce, na který byla dotace poskytnuta (v tomto případě v roce 2022), probíhají následné veřejnosprávní kontroly příjemců dotací. Kontroly jsou prováděny pracovníky Oddělení kontroly ve spolupráci s příslušnými dotačními pracovníky z Odboru lidských práv a ochrany menšin a Odboru rovnosti žen a mužů. Jak již bylo uvedeno výše, kontroly příjemců dotací za rok 2022 mohou být uskutečňovány částečně distanční formou. V souladu se zákonem o finanční kontrole je v rámci následných kontrol posuzována nejen hospodárnost a efektivnost nakládání s dotací, ale zejména účelnost využití finančních prostředků, tzn. součástí kontroly na místě je i kontrola věcného plnění schváleného projektu a naplnění jeho výstupů. Pro rok 2022 je plánováno 64 následných veřejnosprávních kontrol na místě.⁵

Úřad vlády ČR využívá Metodiky monitorování a vyhodnocování dotačních programů Úřadu vlády ČR zaměřených na integraci romské menšiny (dále jen „metodika“), kterou vypracoval Výzkumný ústav práce sociálních věcí (dále jen „VÚPSV“).⁶ Na základě této metodiky byly stanoveny indikátory vhodné pro jednotlivé dotační programy. Tato metodika se týká dotačních programů Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce

⁵ Schválený plán kontrol na rok 2022 obsahuje celkem 64 veřejnosprávních kontrol, z toho 34 kontrol se týká dotací Odboru lidských práv a ochrany menšin, 3 kontroly Odboru rovnosti žen a mužů a 27 kontrol Odboru protidrogové politiky. Počet následných veřejnosprávních kontrol je pouze orientační, neboť na základě finančního vypořádání dotací za rok 2022 mohou být ke kontrole navrženi i další příjemci dotací.

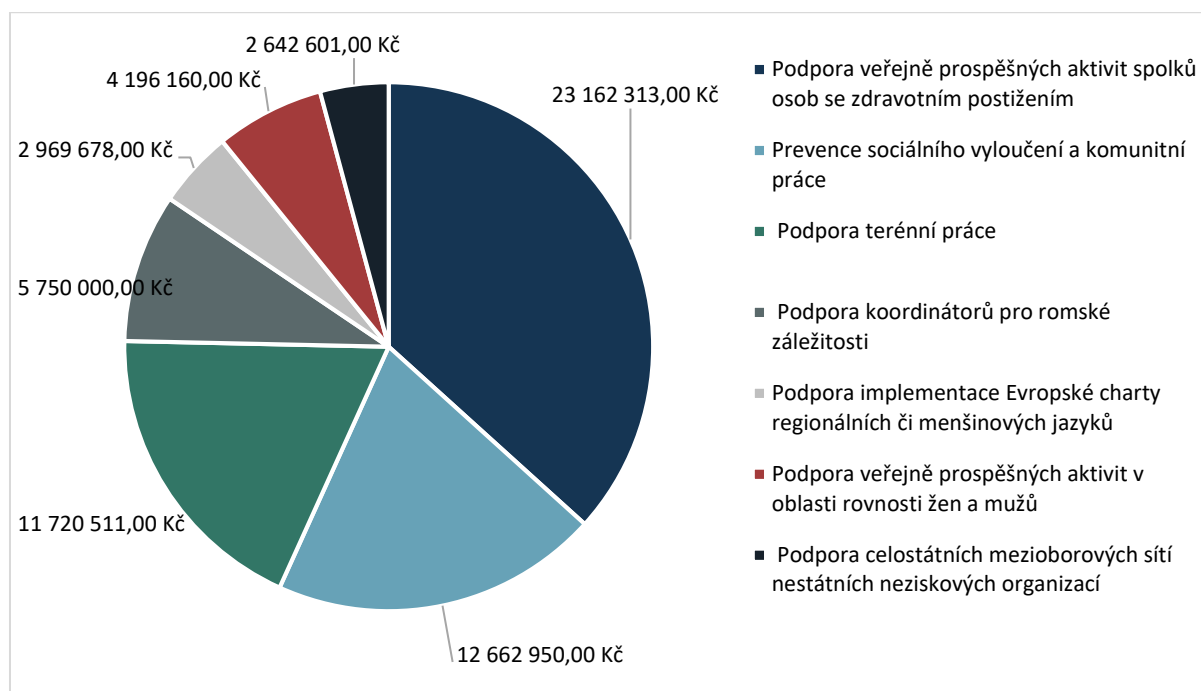
⁶ <https://www.vupsv.cz/download/metodika-monitorovani-a-vyhodnocovani-dotacnich-programu-uradu-vlady-cr-zamerenych-na-integraci-romske-mensiny-2018/>

a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce. Bližší informace o použitých indikátorech jsou uvedeny u vyhodnocení jednotlivých dotačních programů.

Rozdělení finančních prostředků dle jednotlivých dotačních programů

Z hlediska rozdělení finančních prostředků mezi jednotlivé programy mají nejvýraznější podíl programy Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora terénní práce, jak ukazuje následující graf.

Graf 2 Rozdělení finančních prostředků vyplacených v roce 2022

V roce 2022 bylo v rámci programu **Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením** vyplaceno 23.162.313 Kč a bylo podpořeno celkem 31 projektů. V roce 2017 došlo k rapidnímu snížení počtu podpořených projektů, a to z důvodu sloučení čtyř tematických okruhů, pro které byly dříve předkládány samostatné žádosti o dotaci. Počet podpořených spolků však zůstal na srovnatelné úrovni jako v předchozích letech, ale vzhledem k postupně rostoucí finanční náročnosti předkládaných projektů tento počet každým rokem postupně klesá.

I přesto, že v roce 2022 podávaly spolky osob se zdravotním postižením pouze jednu žádost o dotaci v rámci celého dotačního programu, která může obsahovat více tematických okruhů, tradiční dělení zaměření projektů dle jednotlivých okruhů zůstalo zachováno. Tematická oblast A – *Mezinárodní spolupráce v oblasti vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením* byla řešena ve 21 projektech, tematická oblast B – *Účast na tvorbě, realizaci a monitorování ucelených plánů vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením* ve 13 projektech, tematická oblast C – *Vzdělávací a informační činnost v oblasti vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením* ve 31 projektech a tematická oblast D – *Organizačně administrativní servis v rámci svépomocných aktivit spolků zdravotně postižených* ve 31 projektech.

Aktivity a činnosti, kterými se podpořené spolky zabývají, jsou rozmanité, a to jednak vzhledem k tematickému zaměření těchto spolků (tj. jakým typem zdravotního postižení se daný spolek zabývá), tak i z hlediska velikosti jejich členské základny (největší spolky mají několik tisíc členů). Z celkem 31 podpořených spolků jich 5 pracuje s osobami s vnitřním zdravotním postižením, 7 míří na osoby s neurologickým postižením, 6 spolky podporují osoby s pohybovým postižením, 4 spolky se zabývají osobami se sluchovým postižením, 2 spolky cílí na osoby s mentálním postižením a 1 spolek se věnuje osobám se zrakovým postižením. Další 6 spolků nelze zařadit do žádné z uvedených kategorií. Jedná se např. o střeškové organizace (např. Národní rada osob se zdravotním postižením České republiky, z.s. a Česká asociace pro vzácná onemocnění z.s.), nebo Svaz postižených civilizačními chorobami v České republice, z. s., které se věnují lidem s různými typy postižení.

Na romskou integraci se zaměřují tři dotační programy. První z nich podporuje krajské koordinátory pro romské záležitosti a přispívá tak k zajištění základní institucionální sítě, jejímž prostřednictvím stát komunikuje a prosazuje centrální integrační politiku ve vztahu k romské menšině na úrovni kraje. V rámci dotačního programu **Podpora koordinátorů pro romské záležitosti** pro rok 2022 byla financována pozice krajského koordinátora (včetně jeho potřeb) ve 13 krajích (mimo hl. město Prahu) v celkové výši 5.750.000 Kč. Jedná se tak o nejvyšší objem vyplacených finančních prostředků v tomto dotačním programu za posledních 5 let, což souvisí s historicky nejvyšším naměřeným průměrným úvazkem krajských koordinátorů, který v roce 2022 činil 0,89.

V průběhu roku krajské koordinátory naplňovali jednotlivé indikátory v rámci Přehledu výstupů projektu dané Úřadem vlády ČR, přičemž podstatnou část své další agendy věnovali řešení aktuálně vzniklé situaci v souvislosti s válkou na Ukrajině, resp. příchodem velkého počtu (romských) ukrajinských uprchlíků do ČR.

V dalším programu zaměřeném na romskou integraci – **Podpora terénní práce**, který je určen obcím, bylo pro rok 2022 podpořeno 35 projektů v celkové výši 11.720.511 Kč. Celkem bylo v podpořených obcích vytvořeno 49 pracovních míst s průměrnou výší úvazku 1,17.

I v roce 2022 došlo k obměně příjemců dotací, když do programu vstoupilo 6 nových obcí. Naopak vzrostl počet obcí, které jsou v programu zapojeny déle než polovinu sledovaného počtu let, tzn. déle než 5 let.

Terénní pracovníci v roce 2022 vykonali celkem 34 836 intervencí, z toho 20 544 ženám a 14 292 mužům. Tato čísla ukazují, že TP pracují převážně s ženami, jelikož jim byly poskytnuty intervence v 60 % případů. Co se týká jednotlivých oblastí, tak nejčastěji byly intervence ze strany TP poskytovány v oblasti bydlení (7 712 intervencí), dále v oblasti chudoby (6 711 intervencí) a vzdělávání (4 606 intervencí). Naopak nejméně často se TP věnovali oblasti zdraví a diskriminaci.

Třetí program směřující k integraci romské komunity je **Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce**. V roce 2022 bylo podpořeno 18 projektů v celkové výši 12.662.950 Kč. Prostředky byly poskytnuty na neinvestiční transfery obecně prospěšným společnostem (10 podpořených projektů), spolkům (3 podpořené projekty) a církevním právnickým osobám (5 podpořených projektů). Z hlediska regionálního rozmístění byly podpořeny hlavně organizace působící v lokalitách, které jsou dlouhodobě označovány za oblasti s vyšším procentem osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených. Celkem bylo do aktivit podpořených projektů zapojeno přes 9.347 osob z cílové skupiny.

Pro rok 2022 pracovalo celkem 12 projektů s metodou komunitní práce. Celkem bylo v rámci komunitní práce zapojeno přibližně 7.800 osob. Ve všech projektech byla zformována jádrová skupina (některé projekty měly i více jádrových skupin), díky níž ve spolupráci s komunitními pracovníky docházelo k aktivizaci a samostatnosti členů komunity. Uskutečnily se jak pravidelně se opakující aktivity, tak i jednorázové aktivity (např. komunitní akce). Pravidelně opakující se aktivity, jako například tvořivé dílny, se nejčastěji uskutečňovaly v rámci komunitních center. V rámci komunitních akcí byly nejčastěji realizovány akce týkající se úpravy a úklidu prostor, navazování nových vazeb s okolím a s vedením města, aktivity vedoucí k uvědomění si vlastní kultury apod. Cílovou skupinu tvořili především dospělí obyvatelé sociálně vyloučených lokalit (dále jen „SVL“), ale jelikož se komunitní práce nejnázáze realizuje prostřednictvím dětí, aktivity cílily i na ně. Jednalo se o aktivity vzdělávacího a volnočasového charakteru. Přibližně 1.665 osob se zapojilo do vzdělávacích nebo volnočasových aktivit. Jedno z důležitých témat, které se objevovalo ve většině projektů, bylo i řešení neuspokojivého stavu bydlení a jeho okolí. V rámci podpořených projektů zaměřených na komunitní práci se aktivizovalo přibližně 273 osob, které investovaly svůj volný čas nebo prostředky do zlepšení svého obydlí nebo okolního prostranství.

V rámci projektů, jejichž aktivity doplňují terénní práci, sociální programy a sociální služby, došlo také k aktivizaci a zvýšení samostatnosti členů komunity. V rámci 6 projektů bylo podpořeno přibližně 2.759 osob. V této oblasti probíhaly zejména přednáškové akce a besedy, volnočasové aktivity pro děti a mládež nad rámec základní činnosti NZDM a doplňující aktivity zaměřené na práci s dospělými vedoucí k samostatnosti a podporují snahu klientů vést běžný život ve svém přirozeném prostředí (vzdělávací aktivity, aktivizační aktivity, rozšiřování praktických dovedností).

V programu **Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků** bylo podpořeno 12 projektů v celkové výši 2.969.678 Kč. Dotační program má za cíl naplnit mezinárodní závazek, který Česká republika převzala, a to zachovat a podporovat historické regionální a menšinové jazyky. Konkrétně se jedná o podporu polštiny, němčiny, romštiny, slovenštiny a moravské chorvatštiny.

V roce 2022 nejvíce podpořených projektů (celkem 9) spadalo do oblasti podpory vzdělávacích aktivit na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, které se zaměřují na výuku menšinového jazyka nebo v něm probíhají. Nejvíce projektů mířily na podporu romštiny (5 projektů), dále na polštinu (3 projekty), němčinu (2 projekty) a pouze jeden projekt se zaměřil na slovenštinu.

Z hlediska právní formy příjemců bylo podpořeno 7 spolků v celkové výši 1.824.382 Kč (tj. téměř 61 % z celkové vyplacené částky v dotačním programu). Dále byly podpořeny 3 projekty vysoké školy (tj. 23 % z celkové vyplacené částky), jedna obecně prospěšná společnost ve výši 278.978 Kč (tj. cca 9 % z celkové vyplacené částky) a jedna příspěvková organizace obce (ve výši 200.000 Kč (tj. cca 7 % z celkové vyplacené částky).

Dotační program **Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací** (dále „SNNO“) je určen na financování výdajů směřujících k podpoření činnosti celostátních mezioborových SNNO. Podpora je určena pro síť NNO, jejichž posláním je vytváření podmínek pro rozvoj neziskového sektoru jako celku. SNNO by měla být aktivní zejména v těchto oborech: legislativa, financování (i vícezdrojové), daňové úlevy, problematika Evropské unie. Může se také zabývat tématem, které je průřezové pro celý neziskový sektor, jako je dobrovolnictví, problematika podnikání NNO, vzdělávání a osvěta, komunikace a propagace neziskového sektoru, rozvoj a etika dárcovství, rozvoj neziskového sektoru

z hlediska transparentnosti, nezávislosti, efektivního řízení apod. Členství v takové SNNO není omezeno podle oborového zaměření účelu, aktivit nebo konkrétních cílových skupin osob, na které jsou zaměřeny aktivity jednotlivých členů. V roce 2022 byly v tomto dotačním programu podpořeny 3 projekty v celkové výši 2.642.601 Kč.

Hlavním účelem dotačního programu **Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů** je podpora aktivit vedoucích k rovnosti žen a mužů, a to v návaznosti na cíle a opatření vytyčené Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030 (dále jen „Strategie 2021+“) a na ustanovení Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích. V zájmu efektivního prosazování Strategie 2021+, jež čítá přes 400 opatření z různých oblastí veřejného i společenského života, byl v roce 2022 rozšířen okruh oprávněných žadatelů. O dotaci mohly požádat spolky, ústavy, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, účelová zařízení církví pro poskytování charitativních služeb a nově také obce. Zatímco zaměření na nestátní neziskové organizace je důležité zejména pro jejich bezprostřední propojení s terénem, díky němuž veřejné správě zprostředkovávají nezbytnou zpětnou vazbu a návrhy praktických řešení, zapojení obcí má potenciál přispět k řešení problémů, které má obec ve své samostatné působnosti a které mají zásadní regionální charakter.

Alokace dotačního programu v roce 2022 činila 4,23 mil. Kč.⁷ Podpořeno bylo 10 projektů částkou 4.196.160 Kč. Počet příjemců byl o 1 vyšší než v předešlém roce. Průměrná výše dotace v roce 2022 činila 419.616 Kč na jeden projekt a jednoho příjemce, což je přibližně o 15 tisíc méně než v roce 2021.

Podpořené projekty v roce 2022 přispívaly k řešení domácího a genderově podmíněného násilí – aktivity v rámci těchto projektů zahrnovaly jak osvětu o různých formách genderově motivovaného násilí, tak poskytnutí specializovaných služeb osobám ohroženým domácím násilím i těm, kdo se agresivního a násilného chování vůči svým blízkým dopouštějí. Další podpořený projekt své aktivity cílil jednak na problematiku genderově podmíněné marginalizace LGBT+ osob a jednak na osvětu v oblasti násilí podmíněného genderem a sexuální orientací. Jeden z projektů se věnoval zpřístupňování informací ženám v období těhotenství a porodu, jejich podpoře a edukaci o jejich právech, profesní podpoře porodních asistentek a prevenci porodnického násilí. Další projekty se pak soustředily na gender-mainstreamingové aktivity s cílem zapojit do prosazování rovnosti žen a mužů více mužů-politiků a dosáhnout rovnosti žen a mužů v oblasti vnějších vztahů, na podporu složitého postavení samoživitelek a samoživitelů a problematického vymáhání výživného či na budování pracovní kultury zohledňující potřeby pečujících osob.

V kontextu naplňování Strategie 2021+ se projekty zaměřovaly nejčastěji na plnění cílů z kapitoly *Bezpečí* (5 z 10 projektů), *Péče a práce* (4 z 10 projektů) a *Společnost* (3 z 10 projektů). Z hlediska specifických cílů se pak příjemci nejčastěji věnovali *Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení domácího a genderově podmíněného násilí* (4 z 10 projektů), *Snížení míry tolerance genderově podmíněného a domácího násilí u veřejnosti*

⁷ Přestože Strategie 2021+, schválená usnesením vlády ze dne 8. března 2021 č. 269 Úřadu vlády ČR od roku 2022 ukládá každoročně alokovat na dotační program minimálně 7 mil. Kč, byly na dotační program na rok 2022 státním rozpočtem přiděleny finanční prostředky ve výši 2 mil. Kč. Vzhledem k tomu, že také Rada vlády pro rovnost žen a mužů ve svém usnesení ze dne 5. listopadu 2021 č. 16/2021 vládě doporučila, aby zajistila alokaci dotačního programu ve státním rozpočtu pro rok 2022 ve výši alespoň 5 mil. Kč, došlo nakonec ze strany Úřadu vlády ČR k navýšení celkové výše alokovaných finančních prostředků na 4.234.510 Kč.

(odborné i široké) (2 z 10 projektů) a Zvýšení míry participace mužů/otců na péči o děti a jiné blízké osoby (2 z 10 projektů).

V další části tohoto dokumentu je provedeno vyhodnocení využití finančních prostředků v jednotlivých programech.

A. Vyhodnocení dotačního programu Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Dotační program Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením (dále jen „program Podpora spolků ZP“) je určen na podporu realizace projektů a aktivit pro osoby se zdravotním postižením. Realizované projekty mají také přínos pro většinovou společnost, např. v případě pořádání osvětových kampaní, seminářů a konferencí.

Hlavním cílem programu je napomáhat k vytváření takových podmínek ve společnosti, které umožní lepší zapojení osob se zdravotním postižením do všech sfér společenského života, posílí jejich schopnosti překonávat obtíže spojené se zdravotním postižením a zvýší vnímavost veřejnosti pro potřeby osob se zdravotním postižením.

Specifickými dílčími cíli jsou: získání nových poznatků a zlepšení informovanosti spolků osob se zdravotním postižením a jejich aktivní zapojení do mezinárodních struktur, posílení a zkvalitnění schopnosti spolků hájit a prosazovat zájmy osob se zdravotním postižením, zlepšovat informovanost osob se zdravotním postižením o jejich možnostech překonávat překážky spojené se zdravotním postižením, informovat širokou laickou veřejnost o situaci osob se zdravotním postižením, udržovat funkční širokospektrou (z hlediska jednotlivých typů postižení) síť organizací osob se zdravotním postižením a budovat vzájemné partnerství mezi organizacemi osob se zdravotním postižením, státem a sociálními partnery.

Program Podpora spolků ZP přispívá k plnění některých cílů a opatření obsažených v Národním plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 (dále jen „Národní plán“), který vychází z Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva“). U některých opatření Národního plánu se ke spolupráci zavázala i Národní rada osob se zdravotním postižením České republiky, z. s. (dále jen „Národní rada“), která je největší střežovou organizací spolků osob se zdravotním postižením.

Na osvětovou činnost je zaměřen samostatný článek Úmluvy, resp. též kapitoly Národního plánu (článek 8 Úmluvy – Zvyšování povědomí a cíl 1.4 Národního plánu – Zvyšování povědomí o tématu zdravotního postižení a o ochraně před diskriminací). Informační kampaně, které se zaměřují na veřejnost, odpovídají také cíli 1.4 Národního plánu a článku 5 Úmluvy - Rovnost a nediskriminace.

Článek 29 Úmluvy zdůrazňuje právo na to, aby se osoby se zdravotním postižením podílely na veřejném životě, a to rovněž prostřednictvím účasti v nevládních organizacích a zakládáním organizací osob se zdravotním postižením a sdružováním se v nich. Tomu odpovídá oblast č. 14 Národního plánu Participace osob se zdravotním postižením a jejich organizací na politickém a veřejném životě, na což je přímo zaměřena jedna z oblastí dotačního programu. Spolupráci se zástupci organizací osob se zdravotním postižením při formulování opatření veřejné správy a při přípravě podkladů pro mezinárodní jednání, která se týkají osob se zdravotním postižením, ukládá opatření 14.1.1 Národního plánu. Podporu mezinárodní spolupráce organizací osob se zdravotním postižením ukládá opatření 14.2.1 Národního plánu.

Realizaci jednotlivých projektů zabezpečují významným dílem přímo sami zaměstnanci se zdravotním postižením nebo rodiče dětí se zdravotním postižením, což pozitivně ovlivňuje možnost jejich zaměstnávání. Jako příklad spolků, které zaměstnávají osoby se zdravotním

postižením, lze uvést Sjednocenou organizaci nevidomých a slabozrakých, zapsaný spolek (dále jen „SONS“), Národní radu, Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s. (dále jen „SPMP“), Svaz postižených civilizačními chorobami v České republice, z. s., Svaz tělesně postižených z. s. , Společnost E / Czech Epilepsy Association, z. s. a Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v České republice, z. s. (dále jen „SNN“). V projektech podporovaných z programu Podpora spolků ZP bylo v roce 2022 ve 31 organizacích přímo zaměstnáno 114 osob v hlavním pracovním poměru a 84 osob na základě dohod konaných mimo pracovní poměr.

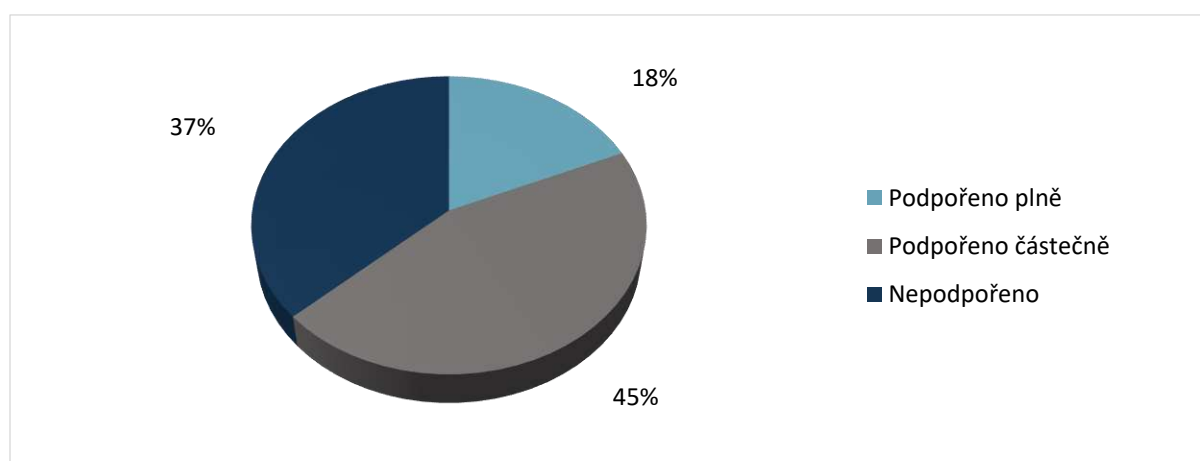
Výše uvedené cíle se daří naplňovat prostřednictvím realizace aktivit, které jsou rozděleny do 4 tematických okruhů činností:

- A) Mezinárodní spolupráce v oblasti vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.
- B) Účast na tvorbě, realizaci a monitorování ucelených plánů vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.
- C) Vzdělávací a informační činnost v oblasti vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.
- D) Organizačně administrativní servis v rámci svépomocných aktivit spolků zdravotně postižených.

2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022

Z dlouhodobého hlediska je výše rozdělených finančních prostředků stabilní. V roce 2022 bylo předloženo 50 žádostí o dotaci s celkovým požadavkem 38.501.641 Kč. V rámci dotačního programu bylo podpořeno 31 projektů, vyplaceno bylo 23.162.313 Kč.

Graf 3 Podíl projektů podle způsobu jejich podpory v roce 2022

Tabulka 2 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2008–2022

Rok	Konečný rozpočet ⁸ (v Kč)	Vyplaceno (v Kč)	Skutečně použito ⁹ (v Kč)	Podpořené projekty	Požadováno (v Kč)
2008	24.000.000	24.000.000	23.488.229	58	39.240.079
2009	24.800.000	24.800.000	24.537.553	78	54.774.847
2010	22.800.000	22.800.000	22.555.424	97	50.536.983
2011	21.600.000	21.600.000	21.520.000	103	53.392.790
2012	21.600.000	21.593.500	21.593.500	121	42.334.517
2013	20.000.000	19.988.260	19.988.260	122	50.771.679
2014	20.000.000	19.187.695	19.187.695	124	46.062.103
2015	20.812.305	20.723.754,88	20.745.305	108	42.118.455
2016	20.088.550,12	19.720.000	19.567.557,74	112	44.593.128
2017	22.500.000	22.334.504	22.152.601,99	48 ¹⁰	32.200.400
2018	22.500.000	22.500.000	22.355.358,07	45	36.172.173
2019	22.584.574 ¹¹	22.555.228	22.351.406,98	37	36.750.188
2020	22.624.430 ¹²	22.624.430	22.282.749,74	35	35.775.611
2021	24.200.000 ¹³	24.157.049	24.018.348,50	31	37.112.458
2022	23.167.399 ¹⁴	23.162.313	23.104.487,13	31	37.522.811

Jak ukazuje rozdělení spolků – příjemců dotací v roce 2022 dle typu zdravotního postižení (tabulka 3) a výskytu postižení v populaci (tabulka 4), pokrývá činnost spolků rovnoměrně všechny typy postižení, které se v populaci vyskytují. Tím se daří efektivně naplňovat jeden z cílů programu, jímž je uchování a rozvoj širokospektré a funkční sítě spolků osob se zdravotním postižením.

⁸ Tj. rozpočet výdajů upravený o všechna provedená rozpočtová opatření.

⁹ Po vratkách v rámci finančního vypořádání se státním rozpočtem.

¹⁰ Pokles v počtu podaných žádostí pro rok 2017 byl způsoben restrukturalizací dotačního programu, kdy organizace nově mohly podat pouze jednu žádost, která ale může obsahovat více podporovaných oblastí. V předchozích letech mohla jedna organizace předložit až 4 žádosti, každou specificky pro jednu oblast podpor

¹¹ Finanční prostředky byly navýšeny provedením rozpočtového opatření, a to přesunem z dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, kde již nemohly být využity.

¹² Finanční prostředky byly navýšeny provedením rozpočtového opatření, a to přesunem z dotačního programu Podpora kapacit celostátních mezioborových sítí NNO, kde již nemohly být využity.

¹³ Finanční prostředky byly navýšeny provedením rozpočtového opatření, a to přesunem finančních prostředků z mimorozpočtových prostředků, a to z neprofilujících nároků z nespotebovaných výdajů.

¹⁴ Finanční prostředky byly navýšeny provedením rozpočtového opatření, a to přesunem z dotačního programu Podpora kapacit celostátních mezioborových sítí NNO, kde již nemohly být využity a dále přesunem finančních prostředků z mimorozpočtových prostředků, a to z neprofilujících nároků z nespotebovaných výdajů.

Tabulka 3 Rozdělení spolků podpořených v roce 2022 podle typu zdravotního postižení

Typ postižení	Počet spolků
neurologické	7
pohybové	6
sluchové	4
vnitřní	5
mentální	2
duševní	0
zrakové	1
ostatní ¹⁵	6
celkem	31

Tabulka 4 Frekvence typu zdravotního postižení na základě Výběrového šetření osob se zdravotním postižením (možnost více odpovědí na jednu osobu)¹⁶

Typ postižení	Počet osob
pohybové, tělesné	830.543
vnitřní orgány, kůže	467.975
zrakové	252.391
mentální, duševní, poruchy chování	172.291
sluchové	134.921
hlasové, řečové	66.887
celkem	1.925.000 ¹⁷

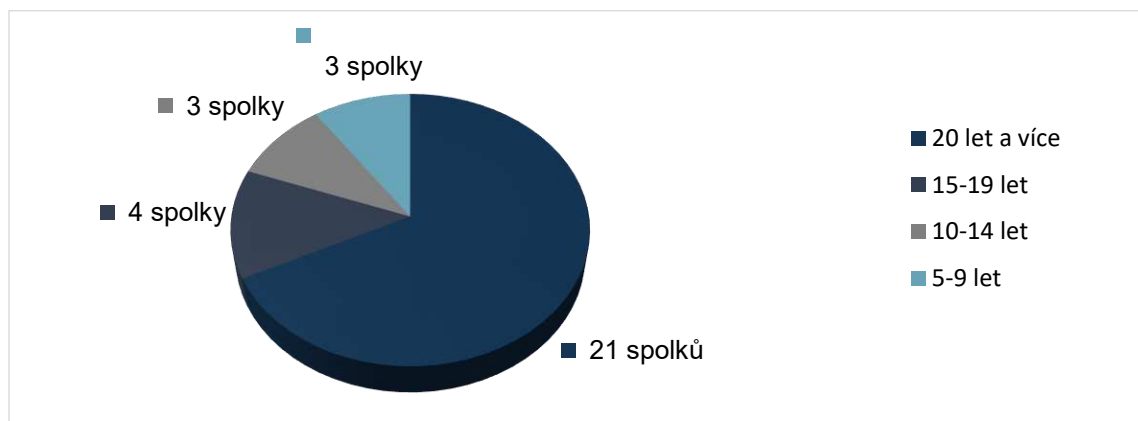
Většina podpořených spolků funguje již více než 20 let (viz graf 5). I z toho lze dovodit, že program napomáhá uchovávat dlouhodobě stabilní síť spolků osob se zdravotním postižením.

¹⁵ Do kategorie ostatní spadají spolky, které se věnují lidem s jakýmkoli typem postižení a spolky osob se zdravotním postižením, které nelze zařadit do ostatních kategorií.

¹⁶ Údaje jsou uvedeny dle Výběrového šetření zdravotně postižených osob, které provedl Český statistický úřad v roce 2018: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyberove-setreni-osob-se-zdravotnim-postizenim-2018>, Výběrové šetření osob se zdravotním postižením – 2018, kap. 2, tab. 2.8.

¹⁷ Vzhledem k možnosti uvést více typů zdravotního postižení na jednoho respondenta tento počet neodpovídá celkovému počtu zdravotně postižených osob dle výsledků Výběrového šetření osob se zdravotním postižením – 2018, což je 1.152.000 osob ve věku 15 a více let.

Graf 4 Rozdělení spolků dle doby existence

V jednotlivých tematických okruzích byla v roce 2022 podpora následující:¹⁸

Tematická oblast A (Mezinárodní spolupráce v oblasti vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením) byla celkem řešena ve 21 projektech:

- 19 spolkům byly uhrazeny náklady na realizování aktivit propojujících spolky ZP s mezinárodními organizacemi formou účastí na konferencích, seminářích, workshopech atd.;
- 21 spolkům byly uhrazeny členské poplatky v mezinárodních organizacích.

Tematická oblast B (Účast na tvorbě, realizaci a monitorování ucelených plánů vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením) byla celkem řešena ve 13 projektech:

- 13 spolků se zabývalo monitorováním legislativy;
- 6 spolků monitorovalo plány a strategie pro osoby se zdravotním postižením;
- 1 spolek se zabýval sebeobhájcovstvím.

Tematická oblast C (Vzdělávací a informační činnost v oblasti vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením) byla řešena celkem ve 31 projektech:

- 31 spolků provozovalo webové portály;
- 29 spolků provozovalo sociální sítě;
- 18 spolků realizovalo poradenskou činnost;
- 23 spolků vydávalo různé informační materiály;
- 27 spolků pořádalo osvětové a vzdělávací akce.

Tematická oblast D (Organizačně administrativní servis v rámci svépomocných aktivit spolků osob se zdravotním postižením) byla řešena celkem ve 31 projektech, všechny tyto spolky díky podpoře z dotačního programu buď čerpaly mzdové prostředky na pracovníky projektu, nebo z těchto prostředků hradily provozní náklady.

Počet realizovaných aktivit zařazených dle obsahu do tematických okruhů jednotlivých činností ukazuje, že páteří programu je zajištění udržitelnosti a funkčnosti sítě spolků osob se zdravotním postižením (oblast D) ve spojení se vzdělávací a informační činností (oblast C). Udržitelnost a funkčnost spolků osob se zdravotním postižením je přitom úzce spjata

¹⁸ Některé z podpořených projektů obsahují více tematických okruhů.

s budováním vzájemného partnerství mezi organizacemi osob se zdravotním postižením, státem a sociálními partnery.

Výstupy projektů jsou souhrnně uvedeny v tabulce 5 a dále přiblíženy vybranými příklady.

Tabulka 5 Výstupy programu Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením v roce 2022

Aktivita	Dílčí aktivity		Počet spolků	Počet projektů	Počet aktivit	
Aktivita A	zahraniční cesty	účast na mezinárodních konferencích, seminářích, kongresech a workshopech atd.	16	21	31	
		účast na valných hromadách, jednáních výborů a výročních členských schůzích, komisích atd.	10		31	
	členské poplatky v mezinárodních organizacích		21		36 ¹⁹	
Aktivita B	monitorování legislativy		13	13	13	
	monitorování plánů a strategií		6		6	
	sebeobhájcovství		1		1	
Aktivita C	webové portály		31	31	43 ²⁰	
	sociální sítě (Facebook, Instagram)		29		39	
	poradenská činnost		18		18	
	informační materiály (neperiodické)	letáky			2	2
		banery/infografika			3	6
		kalendář			1	1
		video/videospot			6	36
	periodika (vydaná čísla periodických publikací)	časopisy			10	446
		bulletiny			2	11
		newsletter			12	199
	vzdělávací akce	semináře			4	13
		webináře			4	27
		konference			9	13
workshopy		9	29			
besedy/přednášky		12	279			
specializované kurzy		2	8			
výstavy		6	24			

¹⁹ Dvě organizace byly členem ve 4 mezinárodních org., jedna organizace byla členem ve 3 mezinárodních org. a sedm organizací bylo členem 2 mezinárodních org.

²⁰ Jedna organizace provozovala 4 webové portály, dvě organizace provozovaly 3 webové portály a 5 organizací provozovalo 2 webové portály.

		kampaně	3		3
		výzkum/průzkum	3		4
		jiné spolkové akce	16		944
Aktivita D		počet zaměstnaných osob v projektech	22	31	114
		počet DPP/DPČ osob v projektech	21		84

Do oblasti **mezinárodní spolupráce** se zapojilo 21 spolků, celkem byly prostřednictvím programu Podpora spolků ZP uhrazeny náklady ve výši 740.874 Kč. Díky členství v mezinárodních organizacích získávají spolky aktuální informace týkající se všech osob se zdravotním postižením, jako je zejména proces implementace Úmluvy, tak i informace související s konkrétním typem postižení. Z dotačního programu spolky obdržely příspěvky jak na členství v mezinárodních organizacích zabývajících se podporou osob s jednotlivými typy postižení, tak i v klíčových střeškových mezinárodních organizacích, jako je např. **EBU** (European Blind Union), **WBU** (World Blind Union) – jejichž členem je SONS, **Inclusion Europe, Inclusion International** – jejichž členem je SPMP, **WFD** (World Federation of the Deaf), **EUD** (European Union of the Deaf), **IFHOH** (International Federation of Hard of Hearing People), **EFHOH** (European Federation of Hard of Hearing People) – jejichž členem je SNN a Českomoravská unie neslyšících z.s., **AOECS** (Association of European Coeliac Societies) – jejímž členem je Společnost pro bezlepkovou dietu z.s. a Sdružení celiaků ČR, z. s., **EURORDIS** (European Organisation for Rare Diseases) – jejímž členem je Klub nemocných cystickou fibrózou, z.s., Společnost pro pomoc při Huntingtonově chorobě, z.s. a Česká asociace pro vzácná onemocnění z.s. (dále jen „ČAVO“), **S.A.F.E.** (Stroke Alliance for Europe) – jejímž členem je CEREBRUM – Asociace osob po získaném poškození mozku, z.s. a **Cystic Fibrosis Europe** – jejímž členem je Klub nemocných cystickou fibrózou, z.s. Celkem bylo uhrazeno členství ve 36 mezinárodních organizacích ve výši 467.306 Kč a spolky tak mohly nadále udržet své členství v těchto organizacích.

Dále byly z prostředků dotačního programu uhrazeny náklady na zahraniční cesty (cestovné, ubytování, stravné a konferenční poplatky) ve výši 273.568 Kč. Vzhledem k tomu, že v první polovině roku 2022 probíhalo z důvodu epidemie covid-19 ještě mnoho akcí v online prostoru, nedosahuje množství čerpaných finančních prostředků na tyto aktivity výše před obdobím covidu-19. Členství v mezinárodní organizaci bylo pro většinu spolků spojeno s minimálně jednou účastí na konferenci či zasedání.

Mezi hlavní výstupy mezinárodní spolupráce patřila především účast na různých akcích, podstatnou část tvořilo také sdílení informací z těchto akcí s odbornou i laickou veřejností v České republice, a to ve formě článků (vlastních nebo přeložených) uveřejněných na webových stránkách, v časopisech, bulletiněch a v dalších spolky vydávaných materiálech a dále prostřednictvím pořádaných seminářů, webinářů, workshopů atd. K informační činnosti řada spolků stále častěji využívala i sociální sítě (převážně Facebook a Instagram).

Advokační činnosti byly spíše doplňkovými aktivitami navazujícími na páteřní aktivity, jakými byly organizačně administrativní servis spolu s osvětou a vzděláváním. Byly realizovány výšečí organizací, které disponují potřebným zázemím a kvalifikovanými zaměstnanci. Jednalo se zejména o větší nebo střeškové organizace, např. Národní radu, která v rámci projektu „Obhajoba zájmů a práv osob se zdravotním postižením v ČR“ díky podpoře Úřadu vlády ČR uplatnila připomínky k 29 legislativním návrhům a mimo připomínkování zákonů ve vnějším připomínkovém řízení bylo připomínkováno 15 návrhů legislativních norem v rámci

vnitřního připomínkového řízení na MZ ČR. Národní rada ČR připravila také 2 vlastní návrhy zákonů, které byly přijaty formou poslanecké iniciativy.

Monitorováním naplňování závazků vyplývajících z mezinárodního práva, jakož i z českého právního řádu a snahou o zvýšení povědomí společnosti o životě se zdravotním postižením a zlepšením podmínek osob se zdravotním postižením se zabývala i řada dalších spolků (např. SONS, SPMP, České ILCO a SNN).

ČAVO se v roce 2022 podílela např. na připomínkování návrhů změn evropské legislativy (Farmaceutická strategie EU, připomínkování návrhů změn legislativy EU pro léky na vzácná onemocnění a léků pro pediatrické účely v rámci členství v Eurordisu a připomínkování návrhů změn v evropské směrnici o přeshraniční péči). Dále se podílela na posuzování znění nové úhradové vyhlášky pro rok 2023 a zástupci ČAVO zahájili jednání s MPSV s cílem návrhu nových legislativních změn ve prospěch schvalování příspěvků na zvláštní pomůcky pro lidi se vzácným onemocněním. Zástupci spolku Amelie se v roce 2022 zúčastnili v rámci zastupování zájmů jejich cílové skupiny celkem 28 schůzek se zástupci MZ, MPSV, patientských organizací, ale i s poslanci a senátory.

Nejméně byla zastoupena oblast **sebeobhájcovství**, explicitně ji uváděl pouze 1 spolek. Téma sebeobhájcovství bylo akcentováno především v činnosti SPMP, která prostřednictvím celé řady aktivit podporuje naplňování Úmluvy s důrazem na zájmy osob s mentálním postižením a podporu jejich pečujících. SPMP v roce 2022 uspořádala 2 setkání sebeobhájců a dále školili instituce veřejné správy ve zpracovávání dokumentu ve snadném čtení.

Všechny podpořené spolky vyvíjely alespoň jednu aktivitu z oblasti **vzdělávací a informační činnosti**. Celkové náklady na tuto oblast činily 1.373.182 Kč.

Poradenství se v rámci projektu věnovalo 185 spolků. Jedním z klíčových prostředků šíření informací byl provoz webových portálů. V rámci realizovaných projektů byl podpořen provoz celkem 43 webových portálů, které poskytují informace o činnostech spolků a problematice zdravotního postižení v rovině právní, sociální a zdravotní, konkrétně pak poskytují informace o možnostech léčby, rehabilitace, pomoci, prevenci a další informace důležité pro život osob se zdravotním postižením a jejich rodin. 29 spolků aktivně využívalo sociální sítě, jako je např. Facebook nebo Instagram.

31 spolků díky podpoře z dotačního programu vydávalo informační materiály. Celkem bylo vydáno 696 různých informačních materiálů, jednalo se o letáky, infografiky, banery, videa nebo videospoty, které se týkaly problematiky jednotlivých typů postižení. Spolky vydávaly také periodika, jakými byly bulletiny, zpravodaje nebo časopisy, kterými informovaly o své činnosti a aktivitách, dále přinášely informace o vývoji v otázkách zdravotního postižení u nás i v zahraničí. V roce 2022 byly vydány 2 letáky v celkovém nákladu 5.220 ks. 10 spolků v roce 2022 vydávalo časopisy, které vyšly v celkovém počtu 446 čísel. S podporou dotačního programu bylo také natočeno celkem 36 videí nebo videospotů (27 jich natočila Českomoravská unie neslyšících z.s., 4 Společnost E / Czech Epilepsy Association, z. s., 2 Czech Deaf Youth, z.s. a po 1 SPMP a DownSyndrom CZ, z.s.). Celkové náklady na informační tiskoviny dosáhly částky 902.162 Kč.

Mezi periodika zabývající se životem se zdravotním postižením obecně patřil např. *Časopis MOSTY* vydávaný Národní radou. Časopis vychází pětkrát ročně, je bezplatně distribuován osobám se zdravotním postižením nebo organizacím, které je sdružují, a na webových stránkách v roce 2022 byl v elektronické verzi dostupný široké veřejnosti. Časopis přinesl

informace o změnách zákonů, které vstoupili v platnost v roce 2022, podrobnější informace o novém stavebním zákoně, informačním portále PRACEPROZP.cz, cestování bez bariér nejen v železniční dopravě, zaměstnávání, mapování přístupnosti, o životě s různými typy zdravotního postižení, energetické krizi a jejích dopadech, pomoci pro zdravotně znevýhodněné, kompenzačních pomůckách, sociálních projektech a chráněných dílnách a také výběr odpovědí na dotazy z poradny spolku.

ČAVO vydává *Zpravodaj ČAVO*, který vychází dvakrát ročně v nákladu 1.500 ks od každého čísla. V prvním čísle se objevili informace o Dni vzácných onemocnění a dále informace o práci spolků, které se specializují na jednotlivá vzácná onemocnění (např. PARENT PROJECT, Asociace genové terapie, Klub nemocných cystickou fibrózou nebo HAE junior. V druhém čísle přinesl informace o novém systému pro léky na vzácná onemocnění, co přineslo české předsednictví EU v oblasti vzácných onemocnění nebo vysvětlení proč vznikla Národní asociace patientských organizací.

Dalším vydávaným periodikem byl časopis *PLUS 21* spolku DownSyndrom CZ, z.s., který se podrobně věnuje tématice Downova syndromu (dále jen „DS“). Časopis je důležitým informačním zdrojem o DS a přidružených tématech, a to nejen pro rodiče dětí s tímto postižením, ale také pro učitele, vychovatele, lékaře a další odborníky, kteří s lidmi s DS pracují. Časopis *PLUS 21* vychází čtyřikrát ročně v nákladu 1.000 tištěných výtisků od každého čísla a byly v něm publikovány odborné články (původní nebo převzaté z domácího i zahraničního tisku), informativní články z činnosti této organizace a podobně zaměřených organizací v České republice i v zahraničí. Dále v jednotlivých číslech přinesl informace týkající se problematiky sexuality a sexuální výchovy osob s mentálním postižením, osamostatňování, samostatné bydlení, svéprávnosti, informace z mezinárodních konferencí, vychytávky a tipy pro rodiče, působení členů spolku ve filmu (Betlémské světlo a seriál Chlap), nových knihách o DS (Inkluze divadlem a Olmécké madony) nebo spolkové a sportovní aktivity.

Příkladem časopisů pro blíže vymezený okruh adresátů je např. *Paprsek ze tmy*, vydávaný KLUBEM PŘÁTEL ČERVENOBÍLÉ HOLE, z. s., *časopis Parkinson* nebo POLIO Zpravodaj Asociace polio, které přinášejí informace o připravovaných seminářích, rekondičně-vzdělávacích pobytech a dalších aktivitách pro členy spolků, informují o novinkách v léčbě jednotlivých druhů postižení a dále obsahují další užitečné a praktické informace týkající se jejich činnosti. Tyto časopisy jsou většinou zveřejňovány na webových stránkách spolků, dále jsou rozesílány členům spolku v elektronické nebo tištěné podobě a část informací je také zveřejňována na Facebooku. Některé spolky, jako například České ILCO, z.s. a Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, z. s. vydávaly pro své členy bulletiny.

V roce 2022 pořádalo 26 podpořených spolků osvětové a informační akce. Vzhledem k epidemii covid-19 se část těchto akcí stále konala v online prostoru, ostatní se konaly prezenčně. Díky podpoře Úřadu vlády ČR bylo realizováno 13 seminářů, 27 webinarů, 279 přednášek či besed, 13 konferencí, 29 workshopů, 4 specializované kurzy a 944 jiných spolkových akcí. Přínos těchto akcí spočíval zejména v lepší informovanosti o současné legislativě a její aplikaci, o vztazích mezi většinou společností a osobami se zdravotním postižením a jejich skupinami, v získávání poznatků o nových možnostech léčby a prevence u jednotlivých typů postižení.

K největším akcím uspořádaným v roce 2022 patřily např.:

- „17. Fórum celiaků“ s odborným programem na téma „Celiakie nejen zdravotní problém“, které uspořádala Společnost pro bezlepkovou dietu z.s. dne 21. května 2022 v Praze na Výstavišti v Letňanech, jehož program byl zaměřen na všechny oblasti života s celiakií. Akci předcházela osvětová kampaň zaměřená na medializaci tohoto onemocnění. V rámci fóra proběhly přednášky o celiakii nejen u dospělých, ale i u dětí, genetiky, diagnostice a o životě s bezlepkovou dietou a navštívilo jej 849 návštěvníků.
- 20. Národní konference „Místo pro kvalitní život s RS²¹“, pořádaná Unií ROSKA 18.-19.05.2022, proběhla online formou 2 přednášek zaměřených na téma novinek v léčbě RS a primárně progresivní RS a její možnosti léčby. Druhý den se uskutečnila přednáška na téma telemedicína a pak byl mimořádně zařazen blok na téma pacienti s RS z Ukrajiny na území ČR. Konference se zúčastnilo 63 lidí.
- Národní konference na téma Bydlení pro lidi s mentálním postižením, kterou uspořádala SPMP v září 2022 v Praze. Svým tématem a zaměřením se jednalo o podnětnou a inspirativní akci především pro rodiče mladých dospělých a dospívajících lidí s mentálním postižením. Našli zde prostor k získání informací, inspirace a motivace k řešení osamostatňování svých potomků. Konference se zúčastnilo 82 lidí.
- Mezinárodní konference "Život se stomií v ČR a Evropě", pořádaná spolkem České ILCO, z.s. 20.-22.05.2022 v Letovicích. Konference se zúčastnilo 61 účastníků nejen z České republiky ale i z Polska a Slovenska.

Některé další uskutečněné semináře, webináře, workshopy, přednášky a besedy:

- Společnost Parkinson, z. s. uspořádala dne 11. dubna 2022 v Hradci Králové přednáškovou akci konanou při příležitosti Světového dne Parkinsonovy nemoci zúčastnilo 170 osob.
- Achilleus z. s. uspořádal dne 3. listopadu 2022 přednášku na fakultě fyzioterapie ČVUT v Kladně. Tématem přednášky bylo seznámení s diagnózou pes equinovarus, principy léčby Ponseti metodou a nahlédnutí do života rodin s dětmi s touto vadou. Na tuto přednášku navazoval dne 21. listopadu 2022 živý stream vedený jako rozhovor s mediálně známým kadeřníkem panem Tomášem Arsovem, který je dospělým pacientem s vadou a zároveň patronem spolku. Hlavním tématem byly rozdíly mezi léčbou této vady v dřívějších dobách a nyní, tento stream shlédlo 1.900 osob.
- Společnost pro bezlepkovou dietu z.s. uspořádala 2 bloky webinářů na téma „Bezlepková dieta – Jde to i bez lepku“ zaměřený na pravidla diety a volně navazující „Bezlepkové stravování“, kterých se zúčastnilo celkem 122 osob.
- Česká asociace paraplegiků – CZEPA, z.s. odvysílala 6 webinářů pro spinální pacienty s edukací v sociální a zdravotní oblasti a ve změně zákonů, kterých se zúčastnilo celkem 230 osob.
- Další spolky v průběhu roku prezentovaly svou činnost v rámci různých akcí, např. Společnost pro pomoc při Huntingtonově chorobě, z.s. se účastnila mimo jiné Neurologického sjezdu v Olomouci a Symposia praktické neurologie v Brně; České ILCO, z.s. na Prague Onko, Svatováclavské konferenci pořádané spolkem Pacienti IBD, z.s.

²¹ RS – roztroušená skleróza

nebo na BOD - na Brněnských onkologických dnech; Sdružení celiaků ČR, z. s. představilo svou činnost na XXVIII. Sympóziu o morfologii a funkci střeva ve Starých Splavech, VIII. kongresu slovenských a českých pediatrických gastroenterologů v Bratislavě a na 17. vzdělávacích a diskuzních gastroenterologických dnech v Karlových Varech.

Z dalších aktivit pro veřejnost, které se setkávají s velkým zájmem účastníků, je např. pořádání výstav fotografií. Asociace polio uspořádala 6 výstav fotografií a obrazů členů asociace pod názvem „Co takhle snídaně u Tiffanyho“, které shlédlo přibližně 3.000 osob. Společnost pro mukopolysacharidosu, z. s. zrealizovala v roce 2022 2 výstavy velkoformátových fotografií s doprovodným textem o rodinách (dětech) se vzácným onemocněním „Váš pohled, náš svět“, které proběhly v prostorách Centra provázení v Brně a OD Šantovka v Olomouci, výstavy dohromady shlédlo cca 10.000 osob. České ILCO, z.s. uspořádalo 4 výstavy „PytlíkART o životě se stomií“, které proběhly v Letovicích, ve Veltrusích a 2x v Praze, Klub nemocných cystickou fibrózou, z.s. uspořádal 4 výstavy fotografií ze Slaného kalendáře, které proběhly 2x v Praze, v Brně a Oseku.

Jako úspěšné příklady pořádaných specializovaných kurzů lze uvést počítačové kurzy, kurzy trénování paměti nebo kurzy angličtiny.

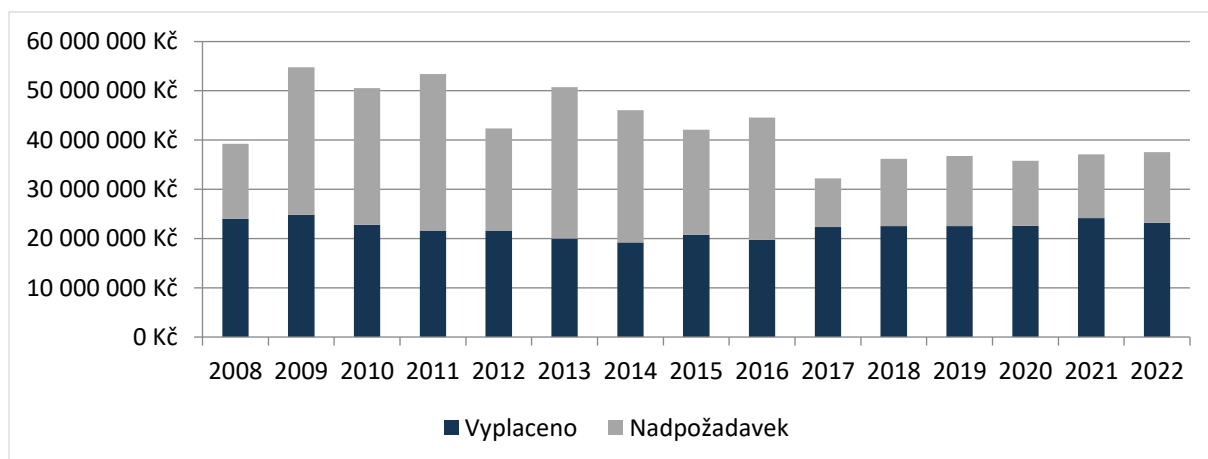
Tabulka 6 Počty realizovaných aktivit v oblasti informační a vzdělávací činnosti podle typu postižení

Aktivita	Typ postižení							celkem
	vnitřní	neurologické	tělesné	sluchové	mentální	zrakové	jiné	
Poradenská činnost	4	6	3	0	1	0	4	18
Webové portály	9	8	10	6	2	1	7	43
Sociální sítě	9	9	7	5	2	1	6	39
Letáky	1	0	1	0	0	0	0	2
Časopisy	0	3	15	5	9	396	18	446
Bulletiny	1	0	0	0	0	0	10	11
Newslettery	23	16	30	0	10	0	120	199
Videa/ videospoty	0	5	0	29	2	0	0	36
Banery/ infografika	1	4	0	0	1	0	0	6
Tiskové a mediální výstupy	5	49	12	0	2	0	813	881
Kalendář	1	0	0	0	0	0	0	0
Semináře	0	5	7	0	0	0	1	13
Webináře	10	0	11	0	6	0	0	27
Konference	5	3	1	1	1	1	1	13
Workshopy	8	9	3	1	2	0	6	29

Specializované kurzy	6	0	0	0	0	2	0	8
Výstavy	15	0	6	0	0	0	2	23
Jiné spolkové akce	406	6	15	180	4	293	40	944
Kampaně	0	2	1	0	0	0	0	3
Přednášky/besedy	15	6	43	11	0	190	14	279
Výzkum/průzkum	2	0	1	0	0	0	1	4

V rámci celého dotačního programu je nejvíce podporovaným okruhem **organizačně administrativní servis**, na který bylo v roce 2022 vynaloženo 20.990.431 Kč. Největší část těchto nákladů tvořily osobní náklady, které byly podpořeny částkou 16.840.471 Kč. Náklady spojené s nájemným včetně služeb a energií byly podpořeny částkou 1.516.244 Kč a ostatní náklady spojené např. s ostatními službami, cestovným tuzemským a nákupem materiálu a vybavení byly podpořeny částkou 2.633.716 Kč.

Graf 5 Vývoj požadovaných a rozdělených finančních prostředků v letech 2008–2022

Jak ukazuje výše uvedený graf č. 5, rozdíl mezi výší rozdělených a požadovaných prostředků se snížil z 24.876.000 Kč v roce 2016 na 9.874.000 Kč v roce 2017. V roce 2018 byl rozdíl 13.673.000 Kč, v roce 2019 byl 14.195.000 Kč, v roce 2020 byl 13.151.000 Kč, v roce 2021 byl rozdíl 12.955.000 Kč a v roce 2022 byl rozdíl 14.360.498 Kč. Ke snížení tohoto rozdílu došlo především díky zavedení principu podání jedné žádosti spolku pro všechny aktivity podporované z tohoto dotačního programu, ke kterému došlo v roce 2017, dále též zlepšením komunikace se žadateli a od roku 2019 také díky navýšení finančních prostředků prostřednictvím přesunů nespotřebovaných finančních prostředků z jiných dotačních programů či z mimorozpočtových prostředků, a to z neprofilujících nároků z nespotřebovaných výdajů. Pro rychlejší administraci dotačních žádostí by bylo žádoucí, aby se tento rozdíl i nadále snižoval, zejména aby ze strany žadatelů docházelo k předkládání projektů s realisticky zpracovanými finančními požadavky. K tomu by měla vést především pravidelná školení žadatelů o dotaci a komunikace s nimi.

Při průběžném nastavování pravidel programu jsou využívány také poznatky, zkušenosti a doporučení členů Komise. Souhrnná informace o průběhu dotačního řízení a celkový přehled o poskytnutých finančních prostředcích na dotační program Podpora spolků ZP jsou součástí Zpráv o plnění opatření Národního plánu.

3. Shrnutí

Dotační program Podpora spolků ZP je zaměřen na podporu aktivit spolků osob se zdravotním postižením s celostátní působností, které přispívají k jejich zapojení do všech oblastí života společnosti a seznamují veřejnost s tématy týkajícími se zdravotního postižení. Program pomáhá realizovat i cíle a opatření Národního plánu a přispívá k implementaci Úmluvy, a to především v oblasti osvětové činnosti a participace osob se zdravotním postižením na správě veřejných záležitostí.

V roce 2022 bylo v rámci tohoto dotačního programu vyplaceno celkem 23.162.313 Kč na realizaci 31 projektů. Nejvíce podporovanou oblastí byl organizačně administrativní servis spolků osob se zdravotním postižením, přičemž rozdělení podpory těmto spolkům podle typu zdravotního postižení, kterému se věnují, odpovídá míře výskytu tohoto postižení ve společnosti. Tím je zajištěna udržitelná a funkční síť spolků pro různé typy postižení, jejichž účelem je nejen podpora osob se zdravotním postižením, ale také osvěta ve vztahu k celé společnosti. Druhou nejvíce podporovanou oblastí byla vzdělávací a informační činnost, která napomáhá k šíření důležitých a nových poznatků v oblasti léčby, rehabilitace, prevence či možností podpory jak směrem k osobám se zdravotním postižením, tak i širší společnosti. Byla realizována především provozem webových stránek spolků, vydáváním informačních materiálů a pořádáním přednášek, seminářů, webinářů a konferencí. V rámci mezinárodních aktivit bylo podporováno především členství v mezinárodních organizacích, což přispívá k předávání aktuálních informací jak v oblasti léčby, prevence, tak i mezinárodní legislativy. Prostřednictvím podpořených aktivit monitorování legislativy a plánů a strategií pro osoby se zdravotním postižením došlo k uplatnění řady připomínek k legislativním i nelegislativním návrhům.

Tabulka 7 Přehled podpořených projektů v programu Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením v roce 2022

Číslo projektu	Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (Kč)
ZP220006	Národní rada osob se zdravotním postižením České republiky, z.s.	Obhajoba zájmů a práv osob se zdravotním postižením v ČR	5.250.000
ZP220044	Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky, zapsaný spolek	Svépomoc a osvěta - cesta k porozumění a integraci 2022 VI	2.931.868
	Svaz tělesně postižených v České republice z. s.	Administrativní servis STP v ČR z. s.	1.242.648
ZP220012	Svaz postižených civilizačními chorobami v České republice, z. s.	Centrum služeb a komunitní centra SPCCH v ČR, z. s.	1.230.180
ZP220017	Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s.	Práva lidí s mentálním postižením a jejich rodin - 2022	1.195.954
	Česká asociace paraplegiků - CZEPA, z.s.	CZEPA pomáhá	1.036.922

ZP220036	Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v České republice, z.s.	Podpora osob se sluchovým postižením v ČR	1.015.236
ZP220053	Česká asociace pro vzácná onemocnění z.s.	Realizace systémové péče pro pacienty se vzácným onemocněním	957.447
ZP220034	Sdružení celiaků ČR, z. s.	OAS SCČR a ostatní související činnosti	821.860
ZP220027	DownSyndrom CZ, z.s.	"Down-Up 2022": Podpora problematiky DS v rámci Evropy i ČR	655.878
ZP220024	Informační centrum rodičů a přátel sluchově postižených, z.s.	Informační centrum o hluchotě a mezinárodní aktivity FEPEDA	613.944
ZP220037	Společnost E / Czech Epilepsy Association, z. s.	Podpora lidí s epilepsií a destigmatizace epilepsie	610.310
ZP220018	Společnost pro bezpečkovou dietu z.s.	Edukace a osvěta bezpečkové diety při celiakii	591.232
ZP220039	Unie ROSKA - česká MS společnost, z. s.	Přednášková, osvětová a inf. činnost a mezinárodní spolupráce	563.090
ZP220026	Klub nemocných cystickou fibrózou, z.s.	Informační činnost o cystické fibróze	520.000
ZP220028	České ILCO, z.s.	Pomáháme stomikům 2022	490.433
ZP220016	Společnost Parkinson, z. s.	Celorepubliková činnost Společnosti Parkinson, z. s. 2022	446.355
ZP220016	Klub bechtěreviků ČR z.s.	Podpora spolkové činnosti zdravotně postižených Bechtěreviků	424.830
ZP220038	Achilleus z.s.	Achilleus - nejste na to sami!	416.340
ZP220031	Amelie, z.s.	Amelie - nositel psychosociální pomoci onkologicky nemocným	361.080
ZP220054	SDMO - Sdružení pro komplexní péči při dětské mozkové obrně, z. s.	Zvýšení dostupnosti informací o DMO a rozvoj info-portálu	324.300
ZP220010	CEREBRUM - Asociace osob po získaném poškození mozku, z.s.	Podpora osob se získaným poškozením mozku	260.400
ZP220003	Společnost pro pomoc při Huntingtonově chorobě, z.s.	Pomoc osobám zatíženým Huntingtonovou chorobou 2022	214.800
ZP220021	ParaCENTRUM Fenix, z. s.	Osvěta a prevence poranění míchy	185.200
ZP220023	Asociace polio	Administrativní zázemí Asociace polio	181.600
ZP220045	Společnost pro mukopolysacharidosu, z. s.	Pomozme jim žít a zemřít doma	140.000
ZP220046	Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, z. s.	Důležité je nebýt sám	133.021
ZP220055	Českomoravská unie neslyšících z.s.	Spolková činnost pro neslyšící a nedoslýchavé	116.400
ZP220007	Czech Deaf Youth, z.s.	Rozvoj organizace Czech Deaf Youth, z.s.	85.820
ZP220020	SMÁci, z. s.	Rozvoj webu a sociálních sítí patientské organizace SMÁci	84.100
ZP220042	KLUB PŘÁTEL ČERVENOBÍLÉ HOLE z. s.	Nový obzor, osvětová a klubová činnost, admin. servis	61.065

B. Vyhodnocení dotačního programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti je realizován na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009. Vláda ČR tímto usnesením uložila vedoucímu Úřadu vlády uvolňovat každoročně v rámci schváleného rozpočtu kapitoly 304 – Úřad vlády finanční prostředky krajům prostřednictvím dotačního programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti. Podpora tohoto programu je proto jednou z priorit v rámci všech dotačních řízení v rámci Odboru lidských práv a ochrany menšin a je považována za téměř mandatorní výdaj. Program je zároveň realizován v souladu se strategickým cílem G: Kapacity a zdroje pro implementaci strategie, jedním ze strategických cílů Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021 – 2030.

Příjemcem dotace na zabezpečení jedné pracovní pozice krajského koordinátora pro romské záležitosti (dále jen „krajský koordinátor“) může být pouze **kraj**.²² Maximální výše neinvestiční dotace na plný pracovní úvazek krajského koordinátora při zaměstnání po celý kalendářní rok je 500.000 Kč. Poměrným způsobem se krátí dotace v případě sníženého pracovního úvazku. K poměrnému krácení dotace rovněž dochází v případě, že krajský koordinátor bude zaměstnán méně než 12 měsíců.

Pozice krajských koordinátorů je zřizována krajskými úřady na základě ustanovení § 67 odst. 1 písm. f) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Podle ustanovení § 6 odst. 7 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

Úřad vlády ČR využívá Metodiky monitorování a vyhodnocování dotačních programů Úřadu vlády ČR zaměřených na integraci romské menšiny (dále jen „metodika“), kterou vypracoval Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.z.²³ Na základě této metodiky byly stanoveny indikátory, vhodné pro jednotlivé dotační programy. Úřad vlády část z těchto indikátorů implementoval i do dotačního programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti a užívá je v různých fázích dotačního řízení. Při hodnocení jsou uplatňovány indikátory počtu obyvatel kraje, či počtu sociálně vyloučených lokalit v kraji. V žádosti o poskytnutí dotace a závěrečné zprávě jsou dále sledovány údaje o vzdělání krajského koordinátora, či výši úvazku.

Cíle dotačního programu

Primární: zabezpečení pozice krajského koordinátora včetně jeho potřeb na úrovni kraje v návaznosti na ustanovení § 67 odst. 1 písm. f) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“).

²² Z tohoto důvodu není oprávněným žadatelem hl. m. Praha. Pokud by však v budoucnu došlo k navýšení alokace finančních prostředků na tento dotační program, je možné o začlenění hl. m. Prahy jako potenciálním žadatelem, uvažovat.

²³ <https://www.vupsv.cz/download/metodika-monitorovani-a-vyhodnocovani-dotacnich-programu-uradu-vlady-cr-zamerenych-na-integraci-romske-mensiny-2018/>

Sekundární: zajištění stability institucionální sítě, jejímž prostřednictvím stát komunikuje a prosazuje centrální integrační politiku na úrovni kraje, a která významně přispívá ke koherentní a koordinované tvorbě a realizaci politik romské integrace na území České republiky.

Tabulka 8 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2017 – 2022

Rok	Rozpočet (v Kč)	Navrženo Komisí (v Kč)	Vyplaceno (v Kč)	Podpořené projekty
2017	5.200.000	5.311.071	5.255.863	13
2018	5.400.000	5.523.805	5.523.805	13
2019	5.400.000	5.435.900	5.252.566	13
2020	5.850.000	5.569.937	5.569.937	13
2021	5.850.000	5.675.000	5.675.000	13
2022	5.850.000	5.300.000 ²⁴	5.750.000	13

2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022

Povinnost zřídit pozici koordinátora vyplývá ze zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Úřad vlády ČR jako poskytovatel dotace a orgán odpovědný za metodické vedení krajských koordinátorů nastavil systematické vyhodnocování vybraných ukazatelů na základě předložených závěrečných zpráv o realizaci projektu. Způsob vyhodnocování je postaven na komparaci primárních a sekundárních indikátorů, které příjemce dotace (kraj) uvedl v závěrečných zprávách o realizaci projektu za rok 2022 a předchozích.²⁵ Zvolenou metodou lze monitorovat nejen efektivitu vynakládaných finančních prostředků a přínos současného nastavení dotačního programu, ale rovněž aktivizaci koordinátorů v řadě sledovaných oblastí a jejich odbornou způsobilost.

Předložené indikátory mohou být dle identifikované potřeby v průběhu dalšího období aktualizovány. Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny s ohledem na základní účel programu, jímž je zabezpečení pozice krajského koordinátora na krajském úřadu, definuje jako **primární indikátor** výši úvazku koordinátora, jenž je vyhrazen na výkon agendy romských záležitostí. Primárními indikátory můžeme dále označit počet měsíců v podpořeném roce, kdy byla obsazena pozice krajského koordinátora a zařazení krajského koordinátora do struktury krajského úřadu. Pro informaci bylo do vyhodnocení dotačního programu za rok 2022 přidáno také sledování kvalifikace krajských koordinátorů, resp. dosažené vzdělání krajských koordinátorů a délku jejich odborné praxe.

Primární indikátory:

- Výše úvazku krajského koordinátora vyhrazeného na výkon agendy romských záležitostí;
- Počet měsíců v podpořeném roce, kdy byla obsazena pozice krajského koordinátora;
- Zařazení krajského koordinátora do struktury krajského úřadu,

²⁴ Komise pro hodnocení projektů na svém jednání doporučila jednu žádost zcela zamítnout. Úřad vlády ČR se však k tomuto doporučení nepřiklonil a doporučil úpravu žádosti a následně této upravené žádosti zcela vyhovět.

²⁵ Pro účely této zprávy je zpravidla sledováno posledních 5 let, tzn. od roku 2017 do roku 2022.

- Dosažené vzdělání krajského koordinátora,
- Délka odborné praxe.

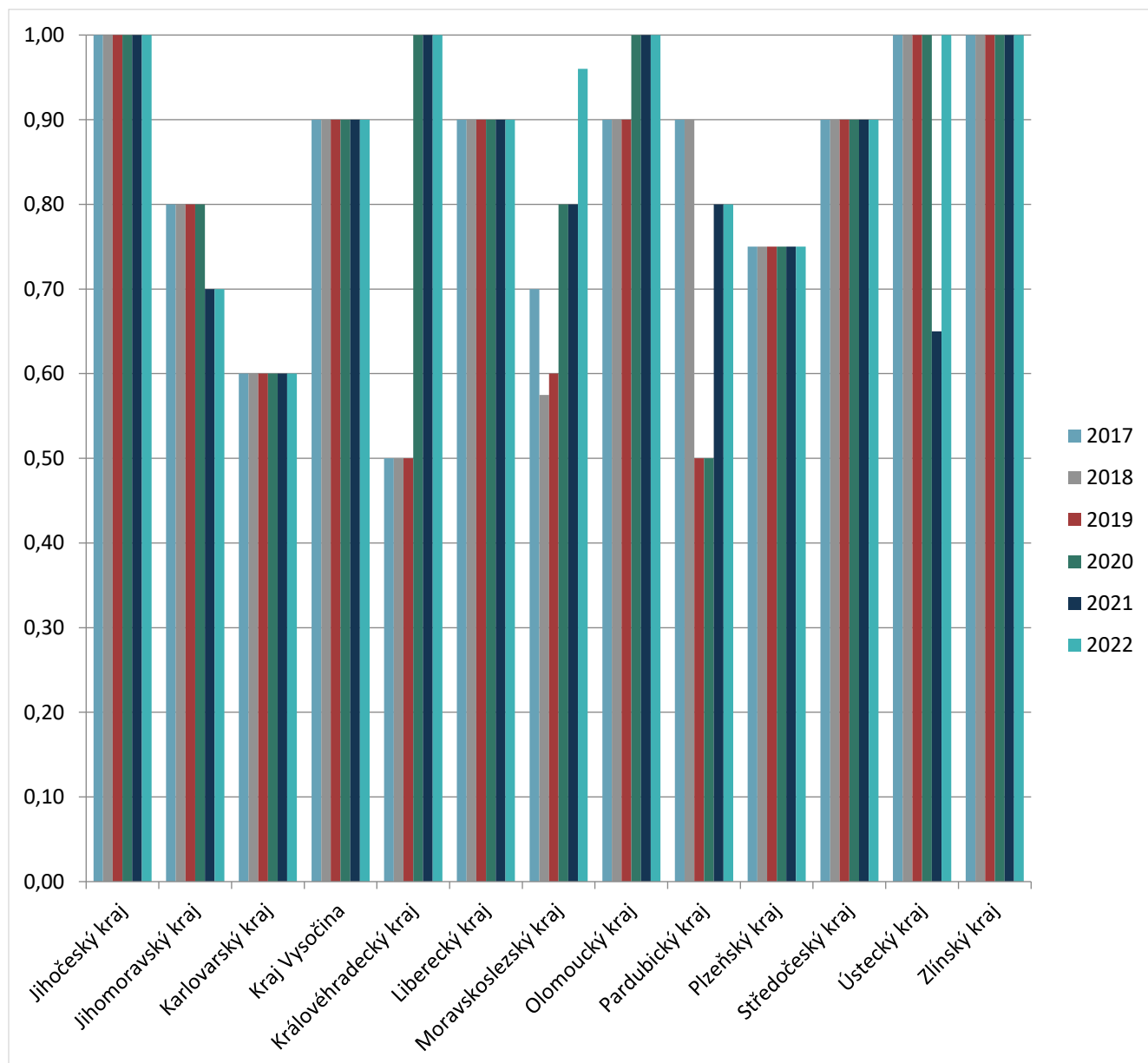
Tabulka 9 Výše úvazku krajských koordinátorů v letech 2017 – 2022

Kraj	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jihočeský kraj	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Jihomoravský kraj	0,80	0,80	0,80	0,80	0,70	0,70
Karlovarský kraj	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
Kraj Vysočina	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Královéhradecký kraj	0,50	0,50	0,50	1,00	1,00	1,00
Liberecký kraj	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Moravskoslezský kraj	0,70	I.-VI. 0,60 VII.– VIII. 0,50 XII. 0,80	0,60	0,80	0,80	I.-II. 0,8 III.-XII. 1,0
Olomoucký kraj	0,90	0,90	0,90	1,00	1,00	1,00
Pardubický kraj	0,90	0,90	0,50	0,50 ²⁶	0,80	0,80 ²⁷
Plzeňský kraj	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75
Středočeský kraj	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Ústecký kraj	1,00	1,00	1,00	1,00	I.-V. 1,00 VI.-XII. 0,40	1,00
Zlínský kraj	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Průměrná výše úvazku	0,83	0,83	0,80	0,86	0,85	0,89

²⁶ V roce 2020 byla pozice krajského koordinátora v Pardubickém kraji obsazena pouze po dobu 9 měsíců (viz tabulka č. 9), do celkového průměru se však započítává výše zřízeného úvazku.

²⁷ V roce 2022 byla pozice krajského koordinátora v Pardubickém kraji obsazena pouze po dobu 9 měsíců (viz tabulka č. 9), do celkového průměru se však započítává výše zřízeného úvazku.

Graf 6 Výše úvazku krajských koordinátorů v letech 2017 – 2022

V roce 2022 byla průměrná výše úvazku nejvyšší za posledních 5 let, tj. 0,89. Z tabulky 9 vyplývá, že úvazky krajských koordinátorů postupně rostou a je očekáváno, že v budoucnu by mohli být všichni krajští koordinátoři zaměstnaní na úvazek 1,0, resp. by mohli vykonávat agendu romských záležitostí na úvazek 1,0. Zvyšování úvazků krajských koordinátorů je zároveň jeden z indikátorů Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021 – 2030.

K celkovému zvýšení průměrné výše úvazku došlo zejména díky navýšení úvazku krajského koordinátora v Moravskoslezském kraji, kde byla průměrná výše úvazku v roce 2022 0,96, a navýšení úvazku krajského koordinátora v Ústeckém kraji, kde se v roce 2022 podařilo opět zaměstnat koordinátora na úvazek 1,0. Právě v těchto krajích je zaměstnání krajských koordinátorů na co nejvyšší úvazek velmi žádoucí, protože se jedná o nejvíce exponované

kraje, resp. kraje, které dle indexu sociálního vyloučení²⁸ vykazují nejvyšší zatížení. Třetím krajem, který vykazuje nejvyšší index sociálního vyloučení, je kraj Karlovarský. Ten dlouhodobě trpí nedostatečným zasíťováním poskytovateli sociálních služeb a rovněž vykazuje nedostatečné pokrytí agendy výkonu práv příslušníků národnostních menšin, resp. výkonu agendy integrace Romů. V této souvislosti je proto nutné rovněž upozornit na nízký úvazek krajského koordinátora Karlovarského kraje, který je napříč kraji nejnižší (0,6), a to i přesto, že se jedná o takto exponovaný kraj.

V ostatních krajích zůstala výše úvazku obdobná, jako v předchozím roce. Krajští koordinátoři, kteří nevykonávali danou činnost na plný úvazek, měli svou agendu nejčastěji kumulovanou s agendou národnostních menšin a integrací cizinců, a dále pak s dalšími činnostmi, jako je např. registrace sociálních služeb nebo participace na specifických projektech kraje. Právě další činnost krajských koordinátorů byla v roce 2022 velmi zásadní, a to v souvislosti s válkou na Ukrajině. Krajští koordinátoři se v roce 2022 zapojili do celé řady činností souvisejících s příchodem uprchlíků z Ukrajiny, a to jak romských, tak neromských. Často tak došlo v roce 2022 k odchýlení se od běžné náplně činnosti krajského koordinátora směrem k pomoci uprchlíkům, což bylo ze strany Úřadu vlády ČR posuzováno jako žádoucí a bylo tím tak reagováno na specifickou situaci, která v daném roce nastala.

Jak ukazuje následující tabulka, v roce 2022 byla pozice krajského koordinátora ve většině krajů obsazena po celý kalendářní rok, tzn. po dobu 12 měsíců. Výjimkou byl kraj Pardubický, kde se opakovaně nedařilo nalézt vhodného kandidáta na pozici krajského koordinátora, proto byla pozice obsazena v součtu pouze 9 měsíců, resp. od ledna do dubna a poté od srpna do prosince 2022.

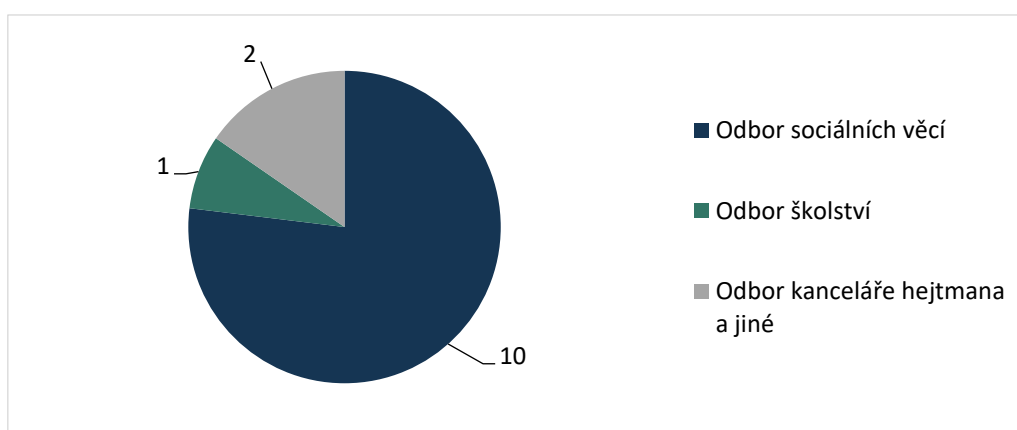
Tabulka 10 Počet měsíců v letech 2017 – 2022, kdy byla obsazena pozice krajského koordinátora

Kraj	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jihočeský kraj	12	12	12	12	12	12
Jihomoravský kraj	12	12	12	12	12	12
Karlovarský kraj	12	12	12	12	12	12
Kraj Vysočina	12	12	12	12	12	12
Královéhradecký kraj	12	12	12	12	12	12
Liberecký kraj	12	12	12	12	12	12
Moravskoslezský kraj	12	12	12	12	12	12
Olomoucký kraj	12	12	12	12	12	12
Pardubický kraj	12	12	12	9	12	9
Plzeňský kraj	12	12	12	12	12	12
Středočeský kraj	12	12	12	12	12	12
Ústecký kraj	12	12	12	12	12	12
Zlínský kraj	12	12	12	12	12	12

²⁸ Tento jednotný nástroj v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje posoudit míru zatížení sociálním vyloučením v celorepublikovém rozsahu a sledovat jeho vývoj v čase. Index je sestavován pomocí dat o dlouhodobé nezaměstnanosti, předčasných odchodech ze systému vzdělávání, exekucích a sociálních dávkách.

Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny v rámci metodického vedení krajských koordinátorů doporučuje zařazení krajského koordinátora do kmenové struktury krajského úřadu, kde bude zajištěno rovnocenné postavení krajského koordinátora ve vztahu k pracovníkům dalších odborů. Toto zařazení umožňuje bezproblémové uplatňování mezioborového a multidisciplinárního přístupu koordinátora při řešení romských záležitostí. Z uvedeného důvodu se jako ideální řešení nabízí zařazení krajského koordinátora do kanceláře hejtmána, kanceláře tajemníka krajského úřadu či kanceláře náměstka hejtmána pro sociální oblast. Toto doporučení bylo v roce 2022 akceptováno dvěma kraji, a to krajem Královéhradeckým a Zlínským. V roce 2022 nejvyšší počet krajů (10) zařazoval svého koordinátora do odboru sociálních věcí, jeden do odboru školství (Jihomoravský kraj) a dva do kanceláře hejtmána, resp. ředitele krajského úřadu (Královéhradecký a Zlínský kraj). Tento stav se tak oproti předchozím letům nezměnil.

Graf 7 Pozice třinácti krajských koordinátorů ve struktuře krajského úřadu v roce 2022

Pro rok 2022 bylo rovněž zavedeno sledování vzdělanostní struktury krajských koordinátorů a délka jejich odborné praxe. Tyto nové indikátory nám do budoucna zajistí sledování odborné kapacity krajských koordinátorů napříč kraji a jejich vývoj v čase. V roce 2022 působilo na pozicích krajských koordinátorů nejvíce vysokoškoláků, resp. sedm krajských koordinátorů mělo vysokoškolské vzdělání (magisterské a vyšší) a čtyři krajští koordinátoři disponovali bakalářským titulem. V dalších krajích pak na pozici krajského koordinátora působila jedna osoba s vyšším odborným vzděláním a jedna se vzděláním středoškolským s maturitou. Průměrná délka odborné praxe byla v roce 2022 přibližně 13 let, přičemž osm krajských koordinátorů mělo odbornou délku praxe do 10 let, praxe jednoho krajského koordinátora byla v rozsahu 11 – 20 let a čtyři krajští koordinátoři měli délku praxe vyšší než 21 let.

Jako **sekundární indikátory** můžeme označit ty, u nichž nelze očekávat pravidelný nárůst z hlediska kvantifikovatelnosti, protože reagují na aktuální situaci a stav v oblasti integrace příslušníků romské komunity a specifickou nabídku (např. ve vztahu ke školení).

I v roce 2022 nadále trvala povinnost řídit se předem stanovenými indikátory nastavenými poskytovatelem dotace v Přehledu výstupů projektu. Všech 13 příjemců dotace tedy muselo v rámci realizace projektu naplnit výstupy projektu, které byly součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace. Dotační program je tedy dále vyhodnocován dle míry naplnění těchto výstupů projektu. Předem stanovené výstupy byly nastaveny tak, aby se práce jednotlivých krajských koordinátorů co nejvíce standardizovala, aby se co nejvíce smazaly rozdíly v přístupu a práci

jednotlivých krajských koordinátorů, bez ohledu na výši úvazku. Vzhledem k tomuto nastavení tak nelze vyhodnocovat postupy jednotlivých krajů při plnění sekundárních indikátorů, jelikož v závěrečných zprávách mají příjemci dotací povinnost vykázat plnění předem nastavených indikátorů, nikoliv jejich další činnost. Přehled povinných indikátorů ukazuje následující obrázek. Výčet indikátorů není konečný a příjemci dotací si mohou stanovit další výstupy.

Obrázek 1 Přehled povinných výstupů krajských koordinátorů pro romské záležitosti v roce 2022

Výstupy projektu	Dokumentace a další relevantní zdroje pro ověření dosažení výstupů projektu (např. fotodokumentace, textové zápisy, deníky pracovníků, prezenční listiny, pozvánky, plakáty na akce apod.)
Metodická, koordinační, poradenská a informační činnost	
1. Uspořádání minimálně 4 porad s relevantními aktéry (např. romskými poradci, terénními (sociálními) pracovníky, asistenty pedagoga a dalšími partnery při řešení romských záležitostí) v kraji.	Pozvánky s programem, prezenční listiny, zápisy z porad, fotodokumentace a další dokumenty
2. Poskytování poradenství a informací zejména romským poradcům, terénním (sociálním) pracovníkům, školám a dalším relevantním orgánům a institucím pro řešení romských záležitostí v kraji.	Dokumentace o činnosti, řešených problémech
Vzdělávací činnost	
3. Uspořádání minimálně 2 vzdělávacích akcí pro relevantní partnery (např. romské poradce, terénní (sociální) pracovníky, asistenty pedagoga a další partnery při řešení romských záležitostí v kraji) – např. školení, seminář, konference apod.	Pozvánky s programem, prezenční listiny, zápisy z akcí, případně vydávané certifikáty, či jiné doklady o absolvování, fotodokumentace
Monitoring	
4. Monitoring integračních projektů kraje, obcí s rozšířenou působností (ORP) apod., včetně zapojení se do činnosti platform souvisejících s tématem romské integrace.	Databáze (seznam) integračních projektů s vyznačením zapojení krajského koordinátora do jejich realizace, příp. vyznačení zapojení se do platform, na jejichž činnosti se krajský koordinátor podílí; včetně dokladů o účasti na jednání a výstupů z činnosti těchto platform
Analytická činnost	
5. Vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za uplynulý rok.	Zpráva o stavu romské menšiny v kraji
6. Spolupráce s ÚV ČR a dalšími ústředními orgány státní správy na vykonávání jejich další agendy, např. spolupráce na dotačních řízeních týkajících se integrace Romů, vyhodnocování naplňování koncepčních, strategických a dalších dokumentů v oblasti romské integrace apod.)	Vypracované analýzy týkající se problematiky integrace Romů a další vyhodnocované materiály pro potřeby romské integrace (například dotační žádosti apod.)
Koncepční a iniciační činnost	
7. Podílení se na vzniku koncepčních a strategických dokumentů kraje, ORP apod.	Strategické, koncepční a další dokumenty, na jejichž vzniku se krajský koordinátor podílel, příp. zápisy z pracovních skupin týkajících se vzniku dokumentů
Kontrolní činnost	
8. Spolupodílení se na kontrolách výkonu přenesené působnosti ORP v kraji.	Plán kontrol, protokoly o kontrolách

Metodická, koordinační, poradenská a informační činnost

1. Uspořádání minimálně 4 porad s relevantními aktéry (např. romskými poradci, terénními (sociálními) pracovníky, asistenty pedagoga a dalšími partnery při řešení romských záležitostí) v kraji.

Krajští koordinátoři v loňském roce pořádali pracovní porady zejména s pracovníky pověřených obcí, obcí s rozšířenou působností, terénními a sociálními pracovníky nebo pracovníky Úřadu práce ČR či Policie ČR. Témata jednotlivých setkání se lišila dle aktuální situace, přičemž nejčastějším tématem všech krajských koordinátorů byla v roce 2022 bezesporu situace na Ukrajině a pomoc uprchlíkům z Ukrajiny, zejména pak těm romským. V této souvislosti spolupracovali krajští koordinátoři rovněž s pracovníky nestátních neziskových organizací a pracovníky Krajských asistenčních center pomoci Ukrajině. Za pozitivní se dá rovněž považovat fakt, že porady s relevantními partnery probíhají stále častěji online formou, což dovoluje jak účast vyššího počtu osob, tak častější frekvenci pořádaných porad.

2. Poskytování poradenství a informací zejména romským poradcům, terénním (sociálním) pracovníkům, školám a dalším relevantním orgánům a institucím pro řešení romských záležitostí v kraji.

Způsob a typ poskytovaného poradenství a předávání informací se mezi jednotlivými kraji značně liší. Zatímco některé kraje předávají relevantní informace zejména v rámci pořádaných porad s danými partnery, jiní krajští koordinátoři realizují metodické cesty do území a pořádají kazuistické semináře. Nejčastěji krajští koordinátoři komunikují s danými partnery telefonicky, příp. prostřednictvím emailu, a to s ohledem na aktuální téma nebo v reakci na aktuálně vzniklou potřebu. V roce 2022 se poskytování poradenství a předávání informací týkalo, kromě pravidelných témat, jako jsou dotační výzvy na jednotlivých rezortech státní správy či aktuální informace z Úřadu vlády ČR, zejména situace romských ukrajinských uprchlíků a možností zprostředkování pomoci.

Vzdělávací činnost

3. Uspořádání minimálně 2 vzdělávacích akcí pro relevantní partnery (např. romské poradce, terénní (sociální) pracovníky, asistenty pedagoga a další partnery při řešení romských záležitostí v kraji) – např. školení, seminář, konference apod.

Krajští koordinátoři v závěrečných zprávách o realizaci projektu zpravidla uvádí přehled akcí, které byly hrazeny nejen z prostředků neinvestiční dotace, ale také činnosti hrazené z prostředků kraje nebo jiných subjektů. Mezi nejčastější témata vzdělávacích akcí patří dlouhodobě dluhová problematika a její řešení, zejména pak v souvislosti s akcí „Milostivé léto“. Dále pak bezpečnostní situace v kraji ve vztahu k národnostním menšinám, v roce 2022 pak ve vztahu k uprchlíkům z Ukrajiny, změny v pojistných a nepojistných dávkách nebo informace o možnosti čerpání „obědů zdarma do škol“ či projektu Housing first.

Monitoring

4. Monitoring integračních projektů kraje, obcí s rozšířenou působností (ORP) apod., včetně zapojení se do činnosti platform souvisejících s tématem romské integrace.

Monitoring krajských koordinátorů se odvíjí zejména od probíhajících projektů v kraji, resp. Od tématu, který daný kraj prioritizuje. Vzhledem k tomu, že někteří z krajských koordinátorů mají kumulovanou činnost s tématem národnostních menšin a cizinců, zpravidla se zapojují

do integračních projektů souvisejících s tímto tématem. Dále jsou téměř všichni krajsí koordinátoři zapojeni do monitoringu a vyhodnocování pokrytí sociálních služeb na území daného kraje, spolupracují na projektech Agentury pro sociální začleňování, resp. Odboru sociálního začleňování Ministerstva pro místní rozvoj nebo se zapojili do projektu Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením Státního zdravotního ústavu.

Monitoring integračních projektů na úrovni ORP je bohužel pouze výjimkou (např. vyhodnocování Koncepce rozvoje bydlení města Rožnov pod Radhoštěm 2018 – 2028 nebo spolupráce na Strategickém plánu sociálních služeb města Písek).

Analytická činnost

5. Vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za uplynulý rok.
6. Spolupráce s ÚV ČR a dalšími ústředními orgány státní správy na vykonávání jejich další agendy, např. spolupráce na dotačních řízeních týkajících se integrace Romů, vyhodnocování naplňování koncepčních, strategických a dalších dokumentů v oblasti romské integrace apod.)

Analytická činnost krajských koordinátorů je do značné míry ovlivněna poptávkou Úřadu vlády ČR a dalšími orgány státní správy. Všichni krajsí koordinátoři, resp. kraje, vypracovali Zprávu o stavu romské menšiny v kraji za rok 2021 řádně a včas, přičemž při jejím sestavování vycházeli zejména z údajů ORP, ale i dalších relevantních aktérů v kraji, jako jsou další odbory krajského úřadu, Policie ČR, Úřad práce ČR apod.

Spolupráce mezi krajskými koordinátory a Úřadem vlády ČR vychází z metodického vedení ze strany Úřadu vlády ČR, konkrétně Odboru lidských práv a ochrany menšin. V této souvislosti probíhají pravidelná jednání buď online, nebo prezenční formou, na kterých dochází k předávání relevantních informací a spolupráci na agendě Kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, zejména pak na dotačním řízení v dalších programech administrovaných Odborem lidských práv a ochrany menšin.

Krajsí koordinátoři v roce 2022 rovněž spolupracovali s dalšími orgány státní správy, zvláště pak Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem kultury a Ministerstvem práce a sociálních věcí, které rovněž administrují dotační programy na podporu národnostních menšin, nebo jejich agenda přispívá k naplňování práv příslušníků národnostních menšin. Spolupráce s dotčenými orgány státní správy probíhala rovněž skrze účast na platformách pro naplňování koncepčních a strategických dokumentů příslušných rezortů, jako je např. Strategie sociálního začleňování nebo Strategie prevence kriminality.

Koncepční a iniciační činnost

7. Podílení se na vzniku koncepčních a strategických dokumentů kraje, ORP apod.

Možnosti podílení se krajských koordinátorů na vzniku koncepčních a strategických dokumentů je do značné míry ovlivněn dobou platnosti předchozích dokumentů a zároveň prioritami kraje. Nové koncepční a strategické dokumenty na úrovni kraje vznikají zpravidla v návaznosti na vznik a schválení celostátních koncepcí, které jsou často vázány na události, jako je např. začátek nového programového období v rámci ESI fondů. I proto v roce 2022 nebyly krajsí koordinátoři, na rozdíl od roku 2021, v této oblasti příliš aktivní. Zároveň, i přesto že žadatelé v rámci tohoto dotačního programu mají povinnost předložit spolu se žádostí koncepční nebo strategický dokument, ze kterého vyplývá činnost krajského koordinátora, ne vždy se jedná o dokument zaměřený bezprostředně na Romy. Zpravidla vznikají na úrovni

kraje koncepční a strategické dokumenty týkající se rozvoje sociálních služeb nebo tematicky zaměřené dokumenty, ve kterých je role krajského koordinátora uvedena.

V roce 2022 se krajsí koordinátoři zapojili do dopracování koncepčních a strategických dokumentů zaměřených na Romy, jejichž vznik byl započat v předchozím roce, případně se podíleli na vzniku tematicky zaměřených dokumentů, jako jsou koncepční dokumenty v oblasti prevence kriminality, bezpečnosti či bydlení. Pouze malá část krajských koordinátorů v roce 2022 spolupracovala na vzniku strategických a koncepčních dokumentů na úrovni ORP (např. Komunitní plán sociálních služeb Holešov 2022 – 2024 nebo 6. komunitní plán sociálních služeb Olomoucka na období 2023 – 2025).

Kontrolní činnost

8. Spolupodílení se na kontrolách výkonu přenesené působnosti ORP v kraji.

Kontroly výkonu přenesené působnosti kraje realizují krajsí koordinátoři v souvislosti s prováděním zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kdy je obecnímu úřadu s rozšířenou působností uložena povinnost výkonu agendy integrace Romů do společnosti a napomáhání jejich práv. ORP mají prostřednictvím metodického dokumentu Úřadu vlády ČR doporučeno tuto povinnost plnit zavedením funkce tzv. „romského poradce“.

Krajsí koordinátoři v roce 2022 vykonali shodný počet kontrol jako v roce předchozím, tj. 66. Počty jednotlivých kontrol, které kraje provádí, závisí na velikosti kraje, v největších krajích tak musí dělat násobně více kontrol než v krajích malých. Kontrolní činnost krajských koordinátorů probíhá zpravidla souběžně s kontrolou daných subjektů v souvislosti s výkonem další agendy, zejména pak výkonem sociální práce dle § 92 písm. d) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a § 63 odst. 3, § 64 a § 65 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

3. Shrnutí

V rámci dotačního programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti pro rok 2022 bylo zajištěno financování pozice krajského koordinátora včetně jeho potřeb na úrovni kraje ve všech krajích (mimo hl. města Prahy, která není oprávněným žadatelem). Celkem tedy bylo podpořeno 13 krajů v celkové výši 5.750.000 Kč. Jedná se tak o nejvyšší objem vyplacených finančních prostředků v tomto dotačním programu za posledních min. 5 let, což souvisí s historicky nejvyšším naměřeným průměrným úvazkem krajských koordinátorů, který v roce 2022 činil 0,89.

Stejně jako v roce 2021 zaměstnávalo pět krajů krajského koordinátora na plný úvazek, tzn. bez kumulace s dalšími agendami. Jednalo se o kraje Jihočeský, Královéhradecký, Olomoucký, Ústecký a Zlínský. Oproti tomu nejnižší úvazek, tj. 0,6, měl krajský koordinátor v kraji Karlovarském, přičemž v tomto kraji by bylo velmi žádoucí úvazek krajského koordinátora navýšit, a to vzhledem k jeho strukturálnímu zatížení, které v průběhu let zůstává na poměrně vysoké úrovni a Karlovarský kraj rovněž patří mezi tři²⁹ nejzatíženější kraje v rámci ČR dle indexu sociálního vyloučení.³⁰ 10 krajských koordinátorů bylo zařazeno do odboru

²⁹ Dle indexu sociálního vyloučení patří mezi nejzatíženější kraje kraj Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský.

³⁰ Index sociálního vyloučení v Karlovarském kraji činil v roce 2016 14,04, v roce 2017 12,99, v roce 2018 11,60, v roce 2019 11,03, v roce 2020 11,96 a v roce 2021 11,21.

sociálních věcí, jeden do odboru školství (Jihomoravský kraj) a dva přímo do kanceláře hejtmána, resp. ředitele krajského úřadu (Královéhradecký a Zlínský kraj).

V průběhu roku krajsí koordinátoři naplňovali jednotlivé indikátory v rámci Přehledu výstupů projektu dané Úřadem vlády ČR, přičemž podstatnou část své další agendy věnovali řešení aktuálně vzniklé situaci v souvislosti s válkou na Ukrajině, resp. příchodem velkého počtu (romských) ukrajinských uprchlíků do ČR.

Tabulka 11 Přehled podpořených projektů v programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti v roce 2022

Číslo projektu	Příjemce dotace	Přidělená dotace
KK220017	Moravskoslezský kraj	475 000,00
KK220007	Olomoucký kraj	500 000,00
KK220009	Ústecký kraj	500 000,00
KK220008	Liberecký kraj	450 000,00
KK220003	Karlovarský kraj	300 000,00
KK220004	Jihomoravský kraj	350 000,00
KK220016	Královéhradecký kraj	500 000,00
KK220012	Pardubický kraj	400 000,00
KK220013	Plzeňský kraj	375 000,00
KK220015	Kraj Vysočina	450 000,00
KK220011	Jihočeský kraj	500 000,00
KK220010	Středočeský kraj	450 000,00
KK220005	Zlínský kraj	500 000,00

C. Vyhodnocení dotačního programu Podpora terénní práce

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Program Podpora terénní práce **podporuje obce v zaměstnávání terénního pracovníka pracujícího s romskou menšinou**. Terénní pracovník (dále jen „TP“) je zaměstnáván přímo obcí nebo příspěvkovou organizací obce. Cílem dotačního programu je podpora obcí, které usilují o integraci Romů a současně nemají vlastní personální kapacity, nebo jim finanční situace neumožňuje zajistit v obci terénní práci. Finanční a personálně-kapacitní problémy se zpravidla týkají malých obcí s nižším počtem obyvatel, proto jsou tyto obce v programu podporovány přednostně. Dále jsou při hodnocení projektů preferováni prvožadatelé nebo příjemci dotací z minulosti, kteří jsou v programu doposud pouze omezenou dobu. **Zároveň jsou zvýhodňováni žadatelé, na jejichž území se vyskytují sociálně vyloučené lokality** (dále jen „SVL“). Tomu je přizpůsoben celý mechanismus dotačního řízení, včetně evaluačních mechanismů jednotlivých projektů.³¹

Program současně přispívá k lepší spolupráci mezi státní správou a obcemi v dané oblasti, kdy dochází k provázání spolupráce mezi obcemi realizujícími terénní práci, obcemi s rozšířenou působností, které mají povinnost ve svém správním obvodu plnit úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti, a krajskými koordinátory.

Program je rovněž koncipován tak, aby přispíval k zaměstnávání Romů na pozicích terénních pracovníků, kde mohou zúročit své vlastní zkušenosti z komunity, které příslušníci většinové společnosti často nemají. Dlouhodobým přínosem dotačního programu je i aktivizace občanů a obcí a předcházení potenciálním problémům. V neposlední řadě program přispívá k naplňování strategických dokumentů vlády a dalších orgánů státní správy, zejména pak Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021 - 2030.

Úřad vlády využívá pro vyhodnocení dotačního programu metodiku, kterou vypracoval VÚPSV, v.v.z. Při hodnocení jsou uplatňovány indikátory počtu obyvatel obce, počtu let v programu, či počty SVL v obci. V žádosti o poskytnutí dotace a závěrečné zprávě jsou dále sledovány údaje o vzdělání TP, výši úvazku, či typu pracovního poměru. TP dále pracují se „Záznamy TP o práci s cílovou skupinou“, ve kterých jsou zaznamenávány činnosti TP v průběhu roku. Jedná se o možné předepsané činnosti TP, které přispívají k naplňování programu a zároveň se liší od činností, které jsou standardně vykonávány v rámci sociální práce. Tyto činnosti ve velké míře vycházejí právě z metodiky.

V roce 2022 bylo podáno celkem 44 žádostí s celkovým finančním požadavkem 14.755.415 Kč. Po jednání Komise pro hodnocení projektů v rámci dotačního programu Podpora terénní práce bylo u 36 žádostí doporučeno poskytnout dotaci, a to v celkové výši 12.020.511 Kč (před jednáním Komise vzali svou žádost zpět žadatelé o dotaci město Přimda a město Šluknov). Následně, po jednání Komise, ale před vydáním rozhodnutí o poskytnutí dotace, se město Valašské Meziříčí rovněž rozhodlo vzít svou žádost zpět a řízení o poskytnutí dotace s ním proto bylo zastaveno. Finanční prostředky tak byly poskytnuty celkem 35 žadatelům v celkové výši 11.720.511 Kč. V průběhu roku došlo u příjemce dotace město Slaný rovněž k vrácení celé výše poskytnuté dotace, tzn. 144.000 Kč, jelikož se mu nepodařilo personálně zabezpečit pozici TP.

³¹ Více viz https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dotace/podpora-terenni-prace/Priloha-c--3-Kriteriia-formalniho-a-vecneho-hodnoceni_1.pdf

Tabulka 12 Vývoj financování programu a počet podpořených obcí v posledních letech

Rok	Rozpočet (v Kč)	Navrženo Komisí (v Kč)	Vyplaceno (v Kč)	Podpořené projekty
2018	11.900.000	11.726.846	11.399.832	36
2019	11.900.000	11.837.341	11.762.188	35
2020	11.900.000	11.363.386	10.911.686	35
2021	11.900.000	10.758.398	10.668.398	36
2022	11.900.000	12.020.511	11.720.511	35

2. Vyhodnocení programu v roce 2022

Hlavním účelem dotačního programu Podpora terénní práce je zajištění pracovního místa terénního pracovníka v obci. Při vyhodnocení dotačního programu je tedy klíčové sledovat vývoj dat ohledně jednotlivých terénních pracovníků. Za účelem posouzení účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti jsou sledována níže uvedená kritéria, která ukazují stabilizaci a kvalitu poskytované terénní práce.

- Počet let trvání programu bez přerušení
- Personální kapacita terénní práce
- Personální charakteristiky terénních pracovníků
- Geografické rozložení terénní práce
- Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu, zejména pak sledování činností, které TP provádí

Příjemce dotace má od roku 2020 povinnost naplnit předem daný počet intervencí na základě tzv. Přehledu výstupů projektu, který je přílohou rozhodnutí o poskytnutí dotace. Počty intervencí si příjemci dotací sami stanovili v žádosti a jsou pro ně závazné s tím, že minimální počet intervencí na jednoho TP bez ohledu na výši úvazku byl v roce 2022 100 intervencí. TP vykazují intervence v oblastech vzdělávání, zaměstnání, zdraví, bydlení, chudoby, diskriminace. Každý příjemce dotace si musel povinně zvolit alespoň tři z těchto oblastí, ve kterých TP vykonával intervence. Dále také TP mají povinnost poskytovat informace v oblasti podpory aktivního občanství a osvěty o právech příslušníků národnostních menšin a fakultativně se věnují práci s komunitou.

Tabulka 13 Obce zapojené do programu Podpora terénní práce v roce 2022

Obec	Počet pracovních míst TP	Kumulovaná výše zřízených úvazků	Počet měsíců realizace TP	Počet let podpory v posledních 10 letech
Bílina	1	1	12	8
Bor	1	1	12	3
Brno	1	1	6	0
Bruntál	1	0,5	12	9
Česká Kamenice	2	1	12	0

Česká Lípa	1	1	12	10
Český Krumlov	2	2	12	9
Dubí	1	1	12	8
Hanušovice	3	2,5	12	0
Havířov	1	1	12	7
Cheb	2	1,93	12	10
Chomutov	3	3	12	8
Jaroměř	2	1,85	12	4
Krásná Lípa	2	1,67	12	10
Mikulovice	1	1	12	8
Milevsko	1	0,75	4	10
Nové Město pod Smrkem	1	1	12	7
Nový Bor	1	1	12	7
Odry	2	0,6	12	6
Opava	1	1	12	7
Ostrava - Moravská Ostrava a Přívoz	1	1	12	10
Praha 7	2	0,7	12	2
Rotava	2	1	4	0
Roudnice nad Labem	1	0,7	12	10
Rumburk	2	2	12	9
Slaný	1	0,48	0	0
Sokolov	1	1	12	10
Staré Křečany	2	1,25	10	2
Svitavy	1	1	12	7
Štětí	1	1	12	8
Tábor	1	0,8	12	8
Třebíč	1	1	12	0
Velké Hamry	1	1	12	8
Větřní	1	1	12	9
Vrbátky	1	0,5	12	10
Celkem 35 příjemců	49	40,23		

Počet let trvání programu bez přerušení

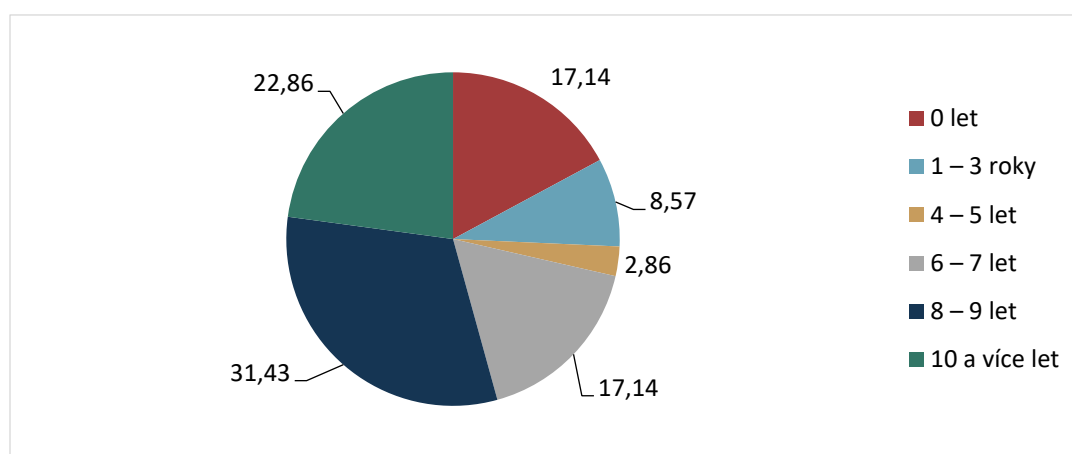
Toto kritérium slouží k posouzení stabilizace a „institucionalizace“ dotačního programu v rámci obce. Z tabulky 13 je zřejmé, že obce do programu vstupovaly průběžně, avšak už převládají obce, které jsou v programu déle než polovinu sledovaného počtu let, tzn. více než 5 let. V roce 2022 vstoupilo do programu 6 obcí (Brno, Česká Kamenice, Hanušovice, Rotava, Třebíč, Slaný), což je oproti předchozím rokům značný nárůst a naznačuje to vhodně nastavenou spolupráci mezi Úřadem vlády ČR a samosprávami ohledně informovanosti o možnosti poskytnutí dotace a propagaci programu mezi danými aktéry. Naopak 8 obcí (Česká Lípa, Cheb, Krásná Lípa, Milevsko, Ostrava – městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz, Roudnice nad Labem, Sokolov, Vrbátky) je do programu zapojeno už více než 10 let.

Jak už bylo uvedeno dříve, v roce 2022 v programu převládaly obce, které v něm participují více než polovinu sledované doby, tzn. více než 5 let (celkem 26 obcí). Z tabulky 13 dále vyplývá, že nejvyšší je počet obcí, které v programu participují 8 – 9 let, celkem 11 obcí.

Tabulka 14 Počet let trvání programu v obci bez přerušení

Počet let v programu	Počet obcí	Podíl (%)
0 let	6	17,14
1 – 3 roky	3	8,57
4 – 5 let	1	2,86
6 – 7 let	6	17,14
8 – 9 let	11	31,43
10 a více let	8	22,86
Průměrný počet let v programu: 6		

Graf 8 Počet let trvání programu v obci bez přerušení

Personální kapacita terénní práce

Tabulka 15 Výše kumulovaného úvazku terénních pracovníků v obci

Výše kumulovaného úvazku	Počet obcí	Podíl (%)
Méně než 1,00	7	20,58
1,00	19	55,89
Více než 1,00	8	23,53
Celkem	34 ³²	100,00

V roce 2022 bylo zřízeno 48 úvazků TP v 34 obcích. Kumulovaná výše úvazku byla 39,76 ve 34 obcích (s počtem 48 TP) a průměrná výše úvazku 1,17. U většiny příjemců dotace (19 obcí, 55,89 %) byla zřízená místa TP spojena s plným úvazkem, tedy úvazkem 1,0 (viz tabulka 15), 7 obcí zřídilo úvazky nižší než 1,0 a 8 obcí naopak vykázalo kumulovanou výši úvazku vyšší než 1,0. V porovnání s předchozími lety je preference plných úvazků shodná (i v roce 2021 byla pozice TP na plný úvazek v 19 obcích), narůstá však počet obcí, které zřídily úvazky TP vyšší než 1,0 (v roce 2021 to bylo pouze 5 obcí), což by mohlo naznačovat snahu obcí více

³² Do této statistiky již není započítán příjemce dotace město Slaný, který v průběhu roku vrátil celou výši dotace.

řešit situaci na jejich území. Navíc pouze 1 příjemce dotace zvažoval zřízení pozice TP mimo pracovní poměr, tzn. formou dohody o provedení činnosti³³. Stabilita pracovního poměru je nutnou podmínkou ke kvalitnějšímu výkonu práce. U obcí, u nichž byl evidován úvazek nižší než 1,0, se často jednalo o kumulaci s jinou náplní práce, např. romský poradce, sociální pracovník apod. nebo se jednalo o obce, u nichž vzhledem k velikosti obce a cílové skupiny bylo zabezpečení pozice TP na nižší úvazek dostatečné.

Personální charakteristiky terénních pracovníků

Tabulka 16 Nejvyšší dokončené vzdělání TP

Vzdělání terénních pracovníků	Počet osob	Podíl (%)
Základní	8	16,67
Středoškolské s výučním listem	5	10,42
Středoškolské s maturitou	19	39,58
Vysokoškolské (včetně vyššího odborného)	16	33,33
Celkem	48³⁴	100,00

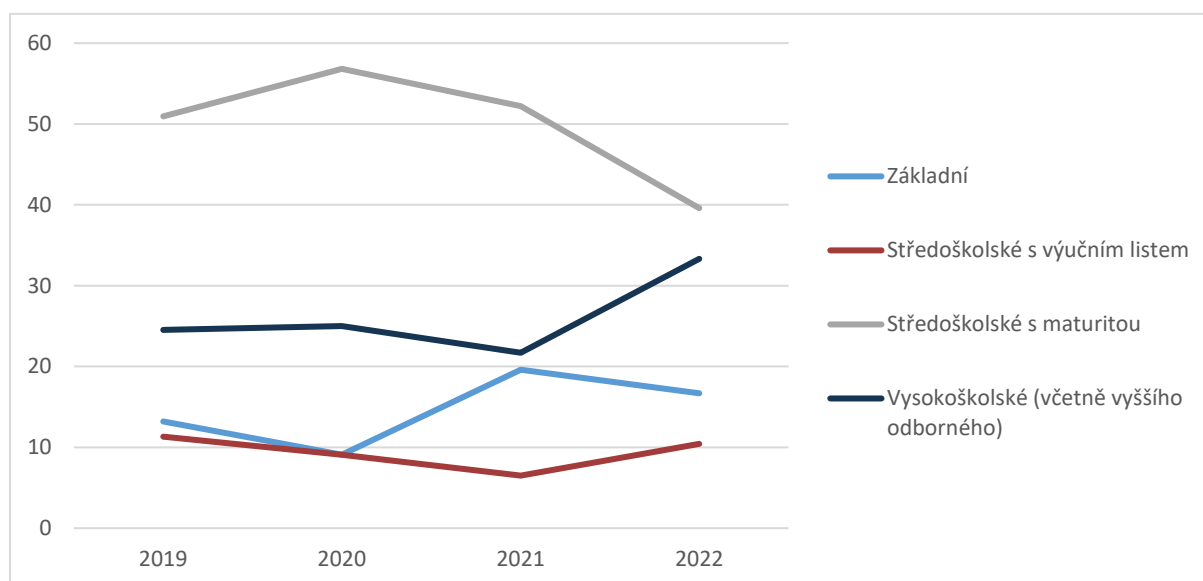
Oproti roku 2019 se v roce 2020 snížil podíl TP ve vzdělanostní kategorii „základní“ (z 13,22 % na 9,09 %) a v kategorii „středoškolské s výučním listem“ (z 11,32 na 9,09 %), naopak vzrostl podíl TP v kategorii „středoškolské s maturitou“ (z 50,94 % na 56,82 %) a „vysokoškolské“ (z 24,52 % na 25 %) ³⁵. Tento trend již však v dalších letech nepokračoval a naopak se v roce 2021 zvýšil podíl terénních pracovníků ve vzdělanostní kategorii „základní“ (z 9,09 % na 19,6 %) a došlo k poklesu podílu terénních pracovníků ve vzdělanostní kategorii „středoškolské s výučním listem“ (9,09 % na 6,5 %), a také mírně poklesl podíl terénních pracovníků v kategorii „středoškolské s maturitou“ (z 56,82 % na 52,2 %) a klesl i podíl vysokoškoláků (z 25 % na 21,7 %). V roce 2022 byla situace opět odlišná, kdy oproti roku předchozímu došlo opět k mírnému poklesu podílu terénních pracovníků ve vzdělanostní kategorii „základní“ (na 16,67 %) a „středoškolské s maturitou“ (na 39,59 %). K nárůstu naopak došlo u terénních pracovníků ve vzdělanostní kategorii „středoškolské s výučním listem“ (na 10,42 %) a „vysokoškolské“ (na 33,32 %). I přesto, že nadále zůstává dominantním nejvyšším dosažitelným vzděláním „středoškolské s maturitou“, dochází i k dlouhodobému nárůstu vysokoškolsky vzdělaných TP. Jednoznačný trend však u dosaženého vzdělání terénních pracovníků určit nelze.

³³ Jedná se o příjemce dotace město Slaný, které v průběhu roku vrátilo celou výši dotace. Navíc se jednalo i prvopříjemce dotace v tomto dotačním programu, což by mohlo jeho záměr ohledně zřízení pozice TP formou dohody o provedení činnosti vysvětlit.

³⁴ Vzhledem k tomu, že v průběhu roku došlo u několika příjemců dotací k výměně pracovníka na pozici TP, je do této statistiky vždy započítán ten TP, který byl na dané pozici nejdelší dobu.

³⁵ Od roku 2020 byla zrušena samostatná kategorie „vyšší odborné vzdělání“, protože dle platových tříd, ze kterých Úřad vlády vychází, je tato kategorie uváděna ve stejné kategorii, jako vzdělání „vysokoškolské, Bc.“ V roce 2019 byla samostatná kategorie „vyšší odborné vzdělání“ uvedena u 3,77 % ze všech TP.

Graf X: Nejvyšší dokončené vzdělání TP v letech (podíl TP v %)

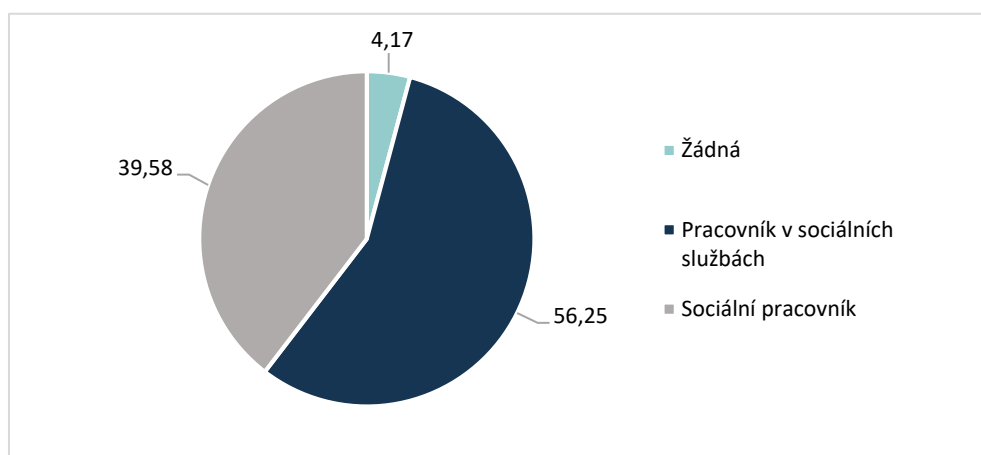
Tabulka 17 Kvalifikace TP podle zákona o soc. službách

Kvalifikace TP podle zákona o soc. službách	Počet osob	Podíl (%)
Žádná	2	4,17
Pracovník v sociálních službách	27	56,25
Sociální pracovník	19	39,58
Celkem	48	100

Dosažená kvalifikace TP podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, je sledována od roku 2019. Dlouhodobě je nejvyšší počet TP s kvalifikací pracovníka v sociálních službách, v roce 2022 to bylo dokonce 56,25 %, tzn. více než polovina všech terénních pracovníků v tomto dotačním programu. 19 TP mělo kvalifikaci sociálního pracovníka a 2 TP neměli žádnou kvalifikaci dle výše uvedeného zákona. U poslední kategorie, tzn. u TP bez kvalifikace je dlouhodobě sledován propad (např. oproti 11 v roce 2019), což je jednoznačně pozitivní fakt, který souvisí s podmínkou rozhodnutí o poskytnutí dotace uvedené v Části II odst. 9, dle které „Příjemce dotace je povinen zajistit, aby terénní pracovník bez odborné kvalifikace³⁶ absolvoval akreditovaný kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Navíc ti TP, kteří nemají kvalifikaci dle zákona o soc. službách, v minulosti absolvovali akreditovaný kurz terénního pracovníka, příp. kurz romského poradce.

³⁶ Tj. terénní pracovník, který nemá odbornou způsobilost dle § 110 odst. 4 nebo § 116 odst. 5 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Graf 9 Kvalifikace TP podle zákona o soc. službách

Z hlediska pohlaví byl i v roce 2022 sledován dlouhodobý trend v „pomáhajících profesích“, resp. v zaměstnání v sociální oblasti. Většinu terénních pracovníků tvořily i v roce 2022 ženy (79,17 %), muži tvořili pouze 20,83 % ze všech podpořených terénních pracovníků.

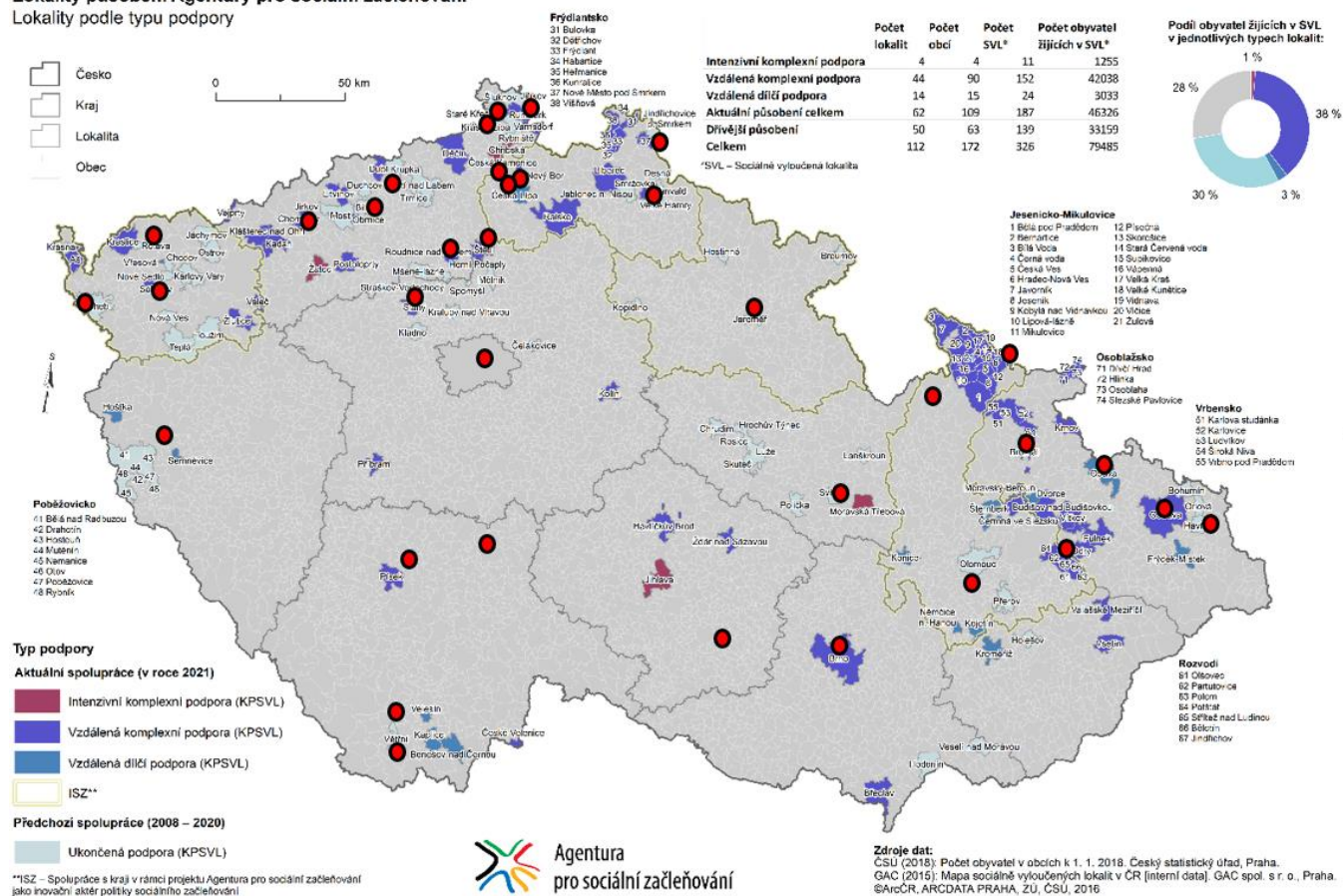
Geografické rozložení terénní práce ve vztahu k sociálně vyloučeným lokalitám

Na obrázku 2 je zobrazeno geografické rozložení obcí podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2022 (červeně) a zároveň přehled lokalit, ve kterých působí Agentura pro sociální začleňování. Z obrázku je tedy zřejmé, že obce, které byly v dotačním programu podpořeny, se ve většině případů překrývají s obcemi, ve kterých svou činnost vyvíjí rovněž Agentura pro sociální začleňování. Ta zároveň vyvinula v rámci projektu *Systémové zajištění sociálního začleňování* jednotný nástroj, tzv. index sociálního vyloučení³⁷, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém rozsahu posoudit míru zatížení sociálním vyloučením. Index sociálního vyloučení v obcích podpořených v rámci dotačního programu v roce 2022 je uveden v tabulce 18, přičemž tabulka zahrnuje přehled vývoje indexu sociálního vyloučení za rok 2017 – 2021, jelikož výše indexu za rok 2022 není prozatím dostupná.

³⁷ Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Základní územní úroveň, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce.

Obrázek 2 Geografické rozložení obcí podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2022 a lokalit, ve kterých působí Agentura pro sociální začleňování

Lokality působení Agentury pro sociální začleňování
Lokality podle typu podpory

Tabulka 18 Index sociálního vyloučení (2017 – 2021) v obcích podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2022

Obec	2017	2018	2019	2020	2021
Bílina	22	21	19	21	24
Bor	7	7	4	5	4
Brno	15	14	13	13	13
Bruntál	19	18	16	17	16
Česká Kamenice	17	15	13	14	14
Česká Lípa	15	14	13	13	14
Český Krumlov	13	13	11	10	11
Dubí	16	16	12	16	14
Hanušovice	24	22	22	21	21
Haviřov	22	23	23	23	23
Cheb	16	16	13	14	17
Chomutov	20	20	21	21	21
Jaroměř	17	18	14	16	16
Krásná Lípa	19	18	17	22	20
Mikulovice	13	7	3	6	3

Milevsko	6	5	4	8	8
Nové Město pod Smrkem	27	27	26	26	25
Nový Bor	15	13	13	12	13
Odry	13	10	8	9	10
Opava	14	12	11	12	14
Ostrava - Moravská Ostrava a Přívoz ³⁸	21	21	21	21	21
Praha 7 ³⁹	10	10	10	11	11
Rotava	21	24	21	22	20
Roudnice nad Labem	13	11	9	9	9
Rumburk	17	16	16	16	12
Slaný	16	15	19	17	15
Sokolov	21	20	21	21	20
Staré Křečany	18	12	15	16	8
Svitavy	12	9	8	10	8
Štětí	18	13	10	14	8
Tábor	14	13	10	13	10
Třebíč	12	10	9	11	9
Velké Hamry	12	13	9	9	8
Větrní	28	23	25	27	25
Vrbátky	3	2	0	0	0

Z tabulky 18 vyplývá, že terénní pracovníci podpoření v rámci dotačního programu Úřadu vlády ČR působí většinou v obcích, které dlouhodobě vykazují vyšší index sociálního vyloučení. Index sociálního vyloučení vyšší než 15, tj. více než polovinu a z maximální výše indexu, vykazovalo v roce 2021 12 obcí, jejichž TP byl podpořen z dotačního programu Podpora terénní práce. Nejvyšší hodnotu indexu sociálního vyloučení vykazovaly v roce 2021 obce Nové Město pod Smrkem a Větrní (obě 25), Bílina (24) a Havířov (23). Všechny tyto obce participují v dotačním programu déle než 5 let a zároveň je u nich dlouhodobě podporováno zaměstnání TP na plný úvazek po dobu 12 měsíců. Z výše uvedené tabulky však vyplývá, že v rámci programu jsou podporovány i obce s nízkým indexem sociálního vyloučení. Mezi takové obce patří např. Bor (4), Mikulovice (3) či Vrbátky (0). V těchto obcích tak lze výkon terénní práce považovat za preventivní, přičemž se jedná o obce s nízkým počtem obyvatel a dle údajů žadatele disponují tyto obce pouze malou cílovou skupinou.

Naplnování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu

Od roku 2019 byla zavedena povinnost vyplňovat Přehled výstupů projektu, ve kterém si příjemci dotace sami zvolí oblasti, v nichž budou vykonávat intervence, včetně jejich počtů, které jsou pro ně závazné. V průběhu let došlo k dalším úpravám této povinnosti s tím, že v roce 2022 měli příjemci dotací povinnost zvolit v okruhu 1 alespoň 3 oblasti, kterým se v rámci své činnosti budou věnovat (vzdělávání, zaměstnání, zdraví, bydlení chudoba a diskriminace) a měli rovněž povinnost se věnovat činnostem v okruhu 2, tzn. osvětě o právech příslušníků národnostních menšin a aktivnímu občanství. Pro účely monitoringu činností TP byl pro příjemce dotací připraven vzor záznamu práce TP s cílovou skupinou,

³⁸ Index sociálního vyloučení je za celé Statutární město Ostrava.

³⁹ Index sociálního vyloučení je za celé hl. m. Prahu.

do kterého v jednotlivých dnech roku 2022 zaznamenávali jednotlivé intervence, a to nejen v oblastech, kterým měli povinnost se věnovat dle Přehledu výstupů projektu, ale i dalším oblastem, kterým se během své činnosti v průběhu roku věnovali. Zároveň, tato evidence umožňuje sledování informací o tom, zda jsou dané intervence vykonávány převážně s ženami nebo muži a rovněž sledování poskytování informací týkající se dětí do 18 let (viz graf 10 a 11) a dospělých (viz graf 12, 13 a 14). Seznam všech poskytnutých intervencí, včetně popisu jednotlivých kategorií, je uveden v příloze.

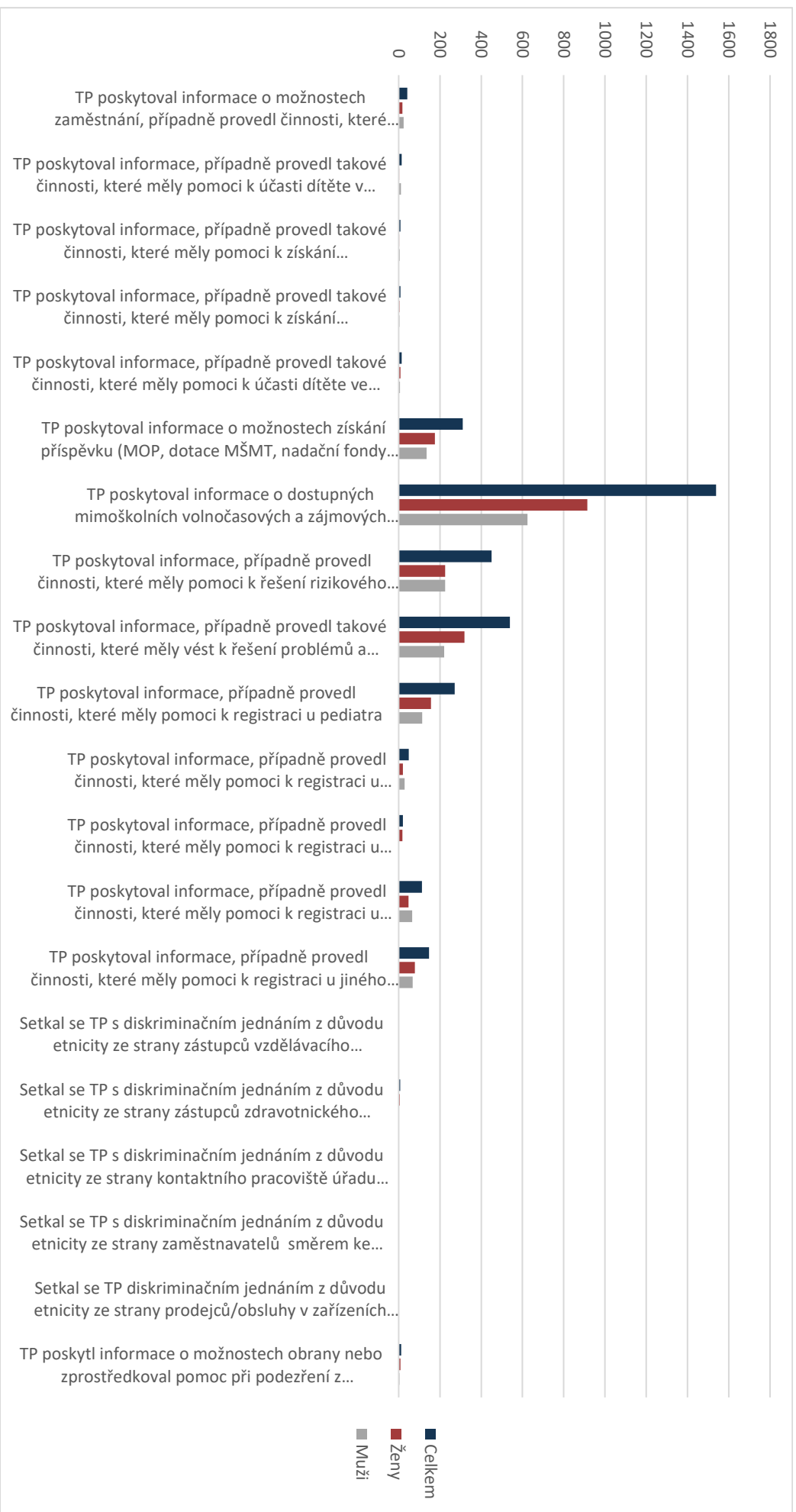
V roce 2022 bylo celkově vykázáno 34 836 intervencí, z toho 20 544 ženám a 14 292 mužům. Jedná se tak o obdobné počty jako v předchozích letech (v roce 2020 to bylo např. 34 225), kdy však nebyly intervence vykazovány dle pohlaví. Dělení dle pohlaví nám tak nově ukazuje, že ženám jsou intervence poskytovány téměř jednou tak častěji než mužům, přičemž by se mohlo zdát, že ženy jsou ty, jež mají v cílové skupině „častěji problém“. Z podrobných informací poskytnutých TP však vyplývá, že ženy, jež jsou častěji v rámci cílové skupiny v domácnosti než muži, jsou více aktivní a častěji rovněž řeší problémy celé rodiny, včetně svých partnerů a dětí. Jedná se zejména o oblast zaměstnanosti a chudoby, kterou ženy často řeší i za své partnery.

V celkovém počtu intervencí jsou rovněž započítány aktivity v oblasti osvěty o právech příslušníků národnostních menšin a podpora aktivního občanství dle zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. TP celkem poskytli informace o možnosti účasti a zapojení se do aktivit veřejně prospěšných organizací celkem 1 867 krát, což je nejvíce za poslední roky (srov. 1 346 krát v roce 2020 nebo 1 777 krát v roce 2019). TP také poskytovali informace o možnosti účasti na veřejných záležitostech, a to 1 008 krát, což je naopak ve srovnání s předchozími roky nižší počet (srov. 1 197 krát v roce 2020 nebo 1 351 krát v roce 2019). Nelze tak v této oblasti vysledovat jednoznačný trend týkající se zapojení cílové skupiny do veřejného života, avšak vzhledem k narůstajícímu počtu poskytnutých informací v oblasti týkající se aktivit veřejně prospěšných aktivit bychom mohli předpokládat dobrou a cílenou nabídku aktivit ze strany např. nestátních neziskových organizací. Tuto domněnku by mohl podporovat rovněž fakt, že informace v této oblasti byly mnohem častěji poskytovány ženám (1 181 krát, tj. 63,2 %) než mužům (686 krát, tj. 36,8 %), které se z důvodu častějšího setrvání v domácnosti mohou účastnit i aktivit organizovaných v dopoledních hodinách a aktivit, které jsou určeny např. pro rodiče s dětmi a zpravidla se rovněž odehrávají v dopoledních hodinách).

Graf 10 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dětí do 18 let) – 1. část

Graf 11 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dětí do 18 let) – 2. část

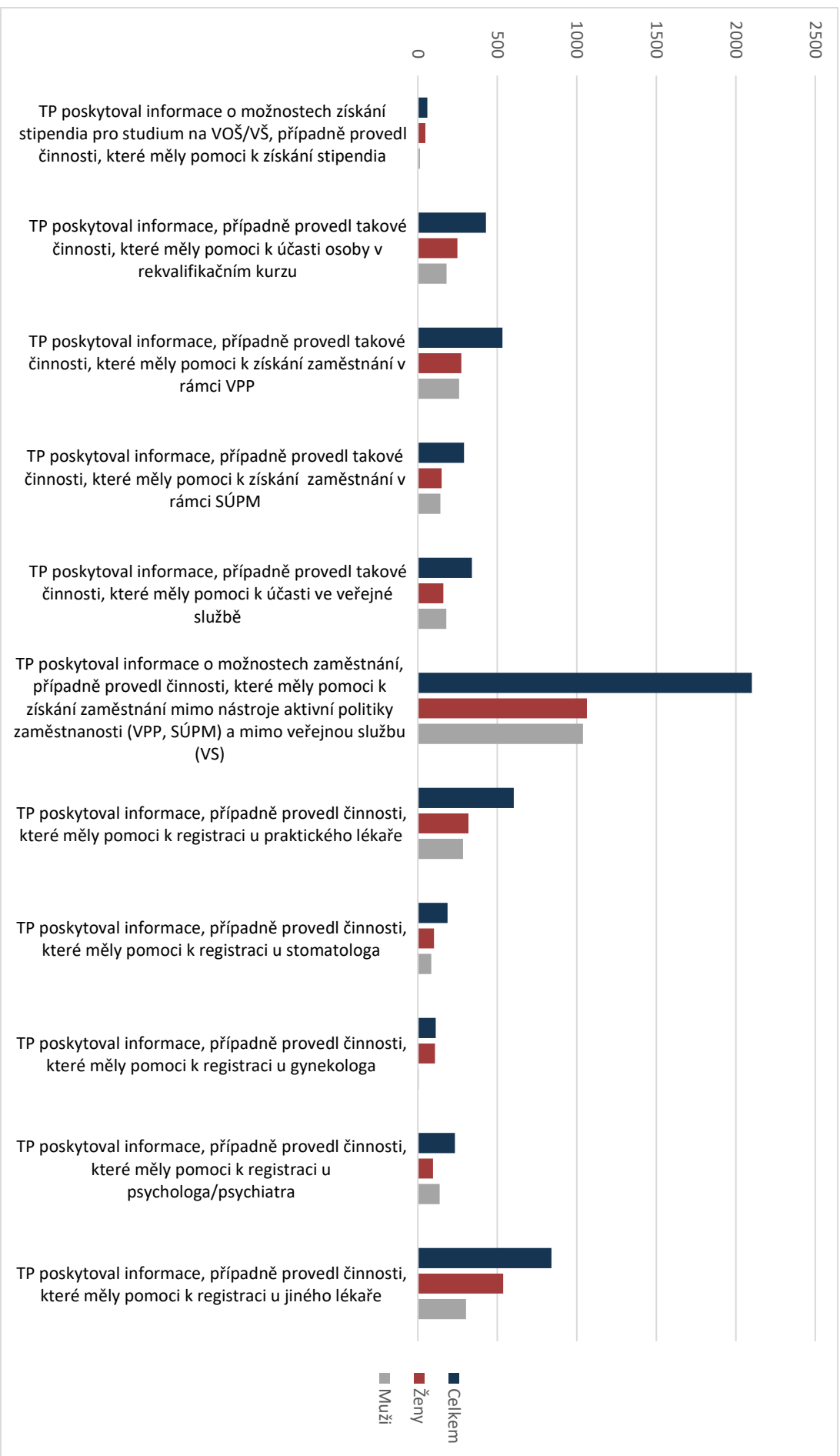
V grafu 10 a 11 jsou uvedeny všechny intervence, které TP provedli v souvislosti s poskytnutím informací a podpůrných činností týkajících se dětí do 18 let. Z uvedených grafů vyplývá, že nejvíce, a to 1 539 intervencí, provedli TP v souvislosti s poskytováním informací o dostupných mimoškolních volnočasových a zájmových aktivitách a motivovali žáky k účasti v nich (NZDM, volnočasové centrum, kroužek u soukromého učitele, ZUŠ apod.). Vysoký počet intervencí (1 278 a 1 025) pak TP provedli v souvislosti s poskytováním informací nebo případně provedli takové činnosti, které měly pomoci k dodržování povinné školní docházky dítěte na základní škole, a s poskytováním informací o možnostech doučování nebo zprostředkovali doučování dítěte na ZŠ alespoň v jednom předmětu. Celkově bylo v oblasti vzdělávání u dětí do 18 let vykázáno nejvíce intervencí, a to 4 606, což je více než polovina ze všech poskytnutých intervencí týkajících se dětí do 18 let (celkem 8 155 intervencí).

Zajímavou oblastí intervencí je rovněž oblast zdraví. Tato oblast bývá ve strategických dokumentech týkající se romské menšiny často upozaděna a je tomu tak i v práci TP u kategorie dětí do 18 let. V této oblasti vykonali TP celkem 600 intervencí, přičemž logicky se téměř polovina z nich týkala pomoci s registrací u pediatra. Zajímavé v této kategorii však je, že téměř 1/4 intervencí (113) se týkala pomoci s registrací u psychologa⁴⁰/psychiatra, což by mohlo naznačovat pozitivní trend v oblasti péče o duševní zdraví.

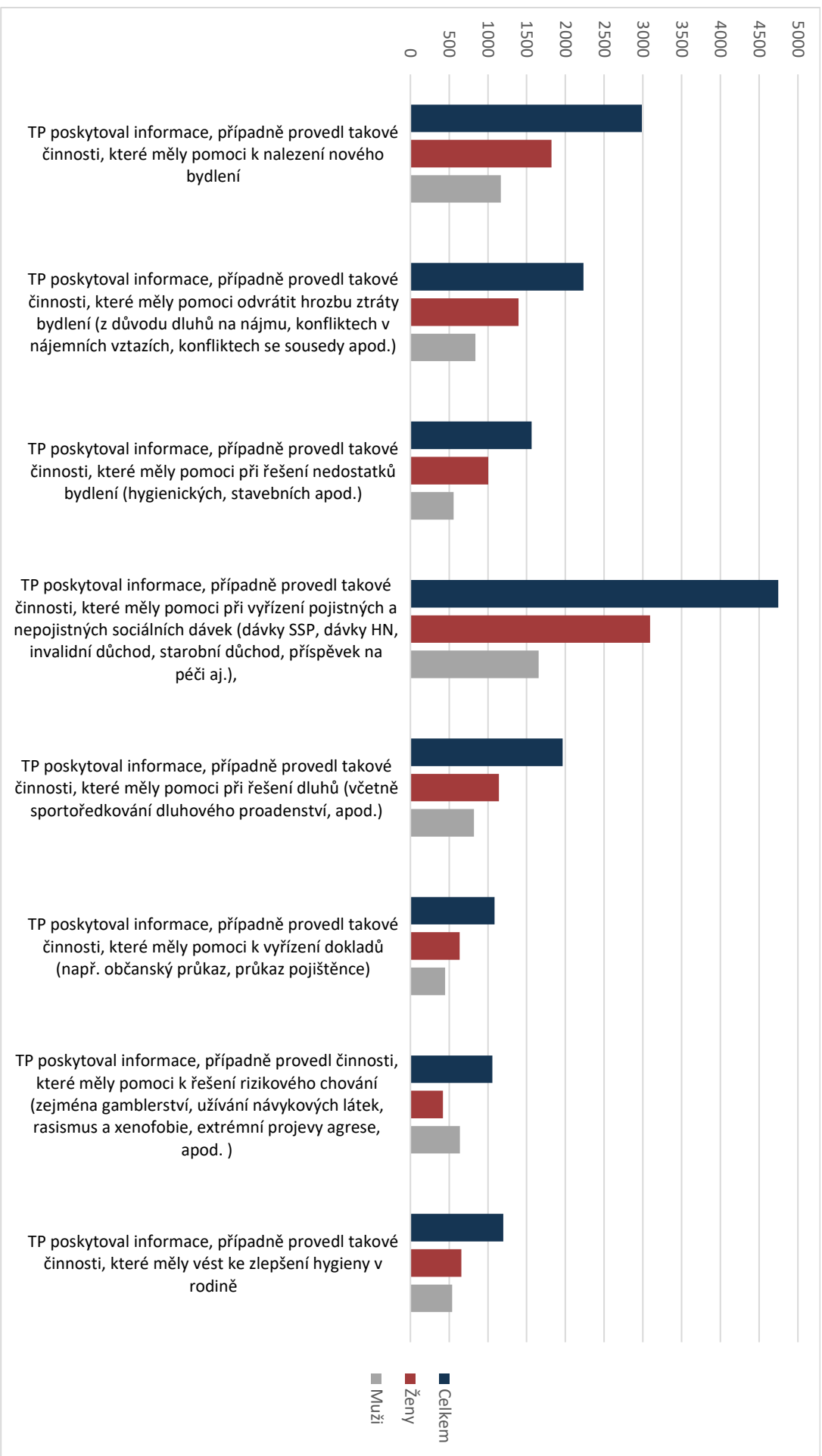
Naopak nejméně intervencí ve věkové skupině dětí do 18 let bylo vykázáno v oblasti diskriminace. Tyto intervence jsou koncipovány jako „setkání TP s diskriminací“, přičemž celkově bylo v této oblasti zaznamenáno pouze 24 intervencí. Důvodem tohoto nízkého počtu intervencí může být např. neschopnost jak TP, tak členů cílové skupiny, rozpoznat, zda se jedná o diskriminaci či nikoliv, nebo upřednostňování poskytování intervencí v jiných oblastech, u této kategorie členů cílové skupiny pak zejména v oblasti vzdělávání.

⁴⁰ Nejedná se o školního psychologa.

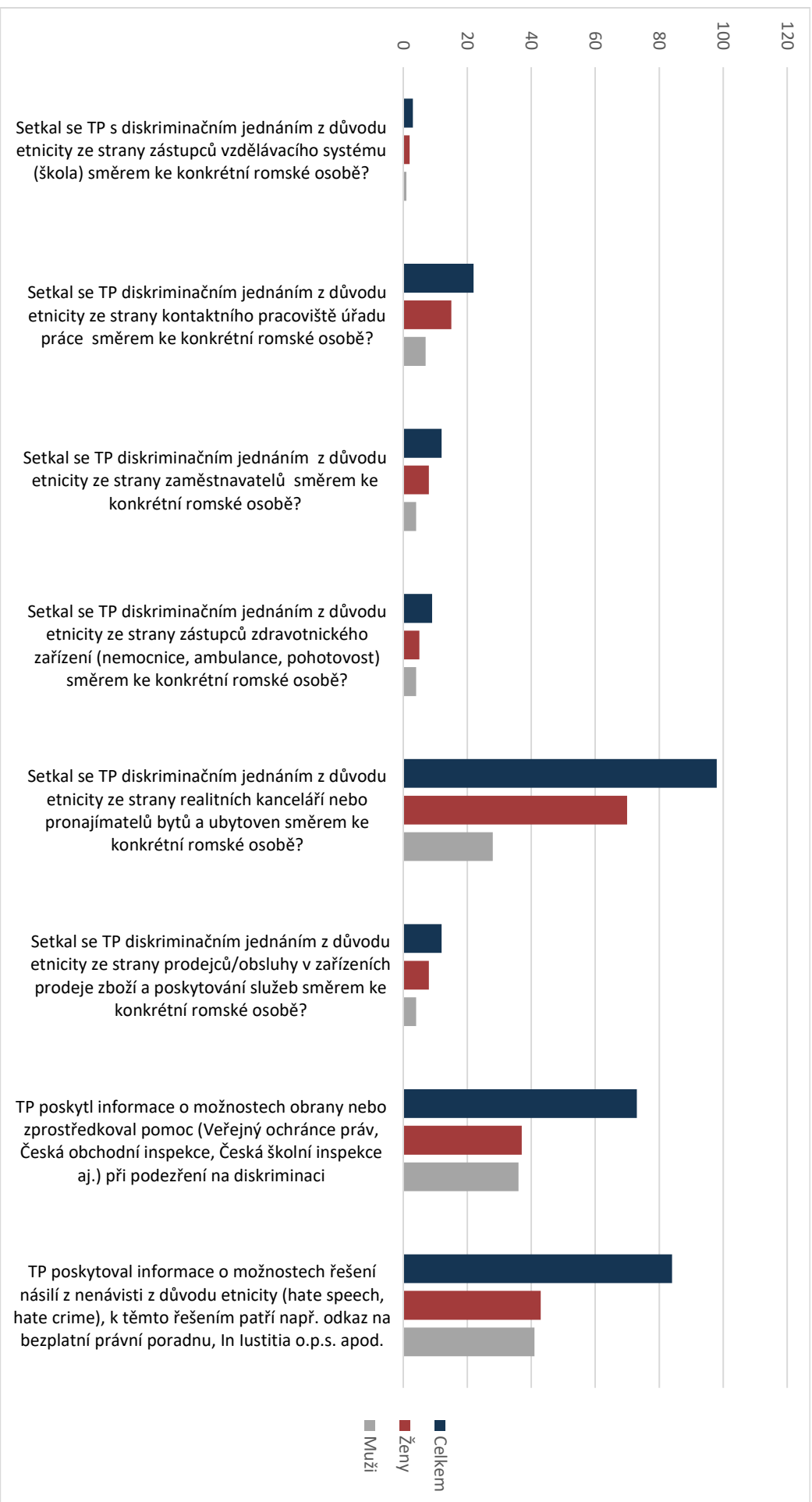
Graf 12 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dospělých osob nad 18 let) – 1. část

Graf 13 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dospělých osob nad 18 let) – 2. část

Graf 14 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dospělých osob nad 18 let) – 3. část

Intervence poskytnuté dospělým osobám nad 18 let jsou z důvodu větší přehlednosti rozděleny do grafů 12 až 14, a to dle jednotlivých oblastí. Celkem bylo u kategorie intervencí u osob nad 18 let vykázáno 26 681 intervencí, z toho 15 786 ženám a 10 895 mužům.

Z grafu 12 vyplývá, že v oblasti zaměstnanosti bylo nejvíce užívanou kategorií činností poskytování informací o možnostech zaměstnání, případně provedení činností, které měly pomoci k získání zaměstnání mimo nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (VPP, SÚPM) a mimo veřejnou službu (VS). V této kategorii bylo poskytnuto celkem 2 101 intervencí. Zajímavé v této kategorii navíc je, že tyto intervence byly poskytovány ve srovnatelném počtu ženám i mužům (1 063 a 1 038). Vysvětlením by mohlo být již výše zmíněné častější řešení rodinných záležitostí ze strany žen, které mohly podnikat aktivity v této oblasti, aby získaly informace pro své partnery, nebo naopak větší emancipace romských žen. Právě emancipace romských žen, které jsou obecně považovány za zvláště zranitelnou skupinu žen, je cílem nejen strategických dokumentů zaměřených na romskou menšinu, ale i strategických a koncepčních dokumentů týkající se rovnosti žen a mužů, a to jak na evropské, tak národní úrovni.

Nejvíce intervencí v kategorii dospělých nad 18 let bylo vykázáno v oblasti bydlení (celkem 7 712) a chudoby (6 711), proto je těmto oblastem věnován samostatný graf 13. Právě oblast bydlení bývá ve strategických dokumentech označována za nejpalčivější problém romské menšiny a poskytování intervencí v této oblasti je přítomno téměř u všech příjemců dotací. Z grafu 13 vyplývá, že v této oblasti bylo nejčastější poskytování informací, případně provedení takových činností, které měly pomoci k nalezení nového bydlení (2 986 intervencí) a dále pak poskytování informací, případně provedení takových činností, které měly pomoci odvrátit hrozbu ztráty bydlení (z důvodu dluhů na nájmu, konfliktech v nájemních vztazích, konfliktech se sousedy apod.), a to 2 234 intervencí. TP rovněž vykázali 1 564 intervencí u kategorie týkající se poskytování informací, případně provedení takových činností, které měly pomoci při řešení nedostatků bydlení (hygienických, stavebních apod.).

V oblasti chudoby bylo nejčastější aktivitou poskytování informací, případně provedení takových činností, které měly pomoci při vyřízení pojistných a nepojistných sociálních dávek (dávky SSP, dávky HN, invalidní důchod, starobní důchod, příspěvek na péči aj.), celkem 4 747 intervencí. Jedná se zároveň o nejčastější činnost TP napříč všemi kategoriemi.

Graf 14 je určen oblasti diskriminace. Tato oblast byla, stejně jako u kategorie dětí do 18 let, nejméně častou řešenou oblastí ze strany TP. Zajímavé ovšem je, že suverénně nejčastější kategorií, kdy se TP setkal s diskriminačním jednáním, se týkala opět oblasti bydlení. V kategorii s označením „*Setkal se TP diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany realitních kanceláří nebo pronajímatelů bytů a ubytoven směrem ke konkrétní romské osobě?*“ bylo vykázáno celkem 98 intervencí, tj. 31 % v oblasti diskriminace.

3. Shrnutí

Hlavním přínosem programu Podpora terénní práce je podpora obcí v zaměstnávání terénního pracovníka pracujícího s romskou menšinou. I v roce 2022 došlo k obměně příjemců dotací, když do programu vstoupilo 6 nových obcí. Naopak opět vzrostl počet obcí, které jsou v programu zapojeny déle než polovinu sledovaného počtu let, tzn. déle než 5 let. Nejvíce, a to 8 – 9 let, bylo v programu zapojeno 11 obcí (31,43 %). Jednalo

se o obce Bílina, Bruntál, Český Krumlov, Dubí, Chomutov, Mikulovice, Rumburk, Štětí, Tábor, Velké Hamry a Větrní. 10 a více let pak na programu participovalo 8 obcí (22,86 %), konkrétně se jednalo o obce Česká Lípa, Cheb, Krásná Lípa, Milevsko, Ostrava - městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz, Roudnice nad Labem, Sokolov a Vrbátky. Obce podpořené v tomto dotačním programu jsou většinou rovněž spolupracujícími obcemi Agentury pro sociální začleňování, přičemž u 12 z nich byl v roce 2021 index sociálního vyloučení vyšší než 15.

Podpořeno bylo 48 úvazků TP v 34 obcích, přičemž téměř 80 % všech terénních pracovníků tvořily ženy. Kumulovaná výše úvazku byla 39,76 a průměrná výše úvazku 1,17. U většiny příjemců dotací (19 obcí, 55,89 %) byla zřízená místa TP spojena s plným úvazkem, tedy úvazkem 1,0, 7 obcí zřídilo úvazky nižší než 1,0 a 8 obcí naopak vykazalo kumulovanou výši úvazku vyšší než 1,0. Co se týče vzdělanostní struktury, převažují TP se středoškolským vzděláním s maturitou (téměř 40 %). V případě kvalifikace podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, měla naprostá většina TP (27, tj. 56,25 %) kvalifikaci pracovníka v sociálních službách.

TP v roce 2022 vykonali celkem 34 836 intervencí, z toho 20 544 ženám a 14 292 mužům. Tato čísla ukazují, že TP pracují převážně s ženami, jelikož jim byly poskytnuty intervence v 60 % případů. Co se týká jednotlivých oblastí, tak nejčastěji byly intervence ze strany TP poskytovány v oblasti bydlení (7 712 intervencí), dále v oblasti chudoby (6 711 intervencí) a vzdělávání (4 606 intervencí). Naopak nejméně často se TP věnovali oblasti diskriminaci, resp. se při své činnosti setkali s diskriminací pouze minimálně, a rovněž oblasti zdraví.

Provedená hodnocení ukazují, že program na Podporu terénní práce je efektivním nástrojem státní politiky na začleňování dotčených skupin obyvatel do společnosti. Neduplikuje činnosti jiných dotačních programů, poskytovaných ministerstvy či Úřadem vlády, ale spíše se navzájem doplňují. V dalších letech je uvažováno o dalším zvýšení efektivit dotačního programu, kdy bude pravděpodobně docházet k navýšení minimálního počtu intervencí dle úvazku TP.⁴¹

Tabulka 19 Přehled podpořených projektů v programu Podpora terénní práce v roce 2022

Číslo projektu v aplikaci	Příjemce dotace	Přidělená dotace (v Kč)
TP220003	Statutární město Chomutov	900 000,00
TP220004	Město Sokolov	300 000,00
TP220005	Město Český Krumlov	600 000,00
TP220006	Město Bruntál	150 000,00
TP220007	Statutární město Opava	300 000,00
TP220008	Městská část Praha 14	0,00
TP220009	Statutární město Brno	300 000,00
TP220010	Město Znojmo	0,00

⁴¹ V současné době je minimální počet intervencí 100 v součtu za okruh 1 a 2, a to bez ohledu na výši úvazku TP.

TP220011	Město Krásná Lípa	500 000,00
TP220012	Město Štětí	300 000,00
TP220013	Město Rumburk	600 000,00
TP220014	Obec Vrbátky	150 000,00
TP220015	Město Jaroměř	555 000,00
TP220016	Město Bor	300 000,00
TP220017	Statutární město Ostrava - městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz	300 000,00
TP220018	Město Valašské Meziříčí	odstoupili
TP220019	Město Milevsko	225 000,00
TP220020	Město Česká Lípa	300 000,00
TP220022	Město Nový Bor	299 650,00
TP220023	Město Roudnice nad Labem	210 000,00
TP220024	Město Svitavy	300 000,00
TP220025	Město Vysoké Mýto	0,00
TP220026	Město Odry	180 000,00
TP220027	Město Hranice	0,00
TP220028	Město Šluknov	odstoupili
TP220029	Město Velké Hamry	300 000,00
TP220031	Obec Staré Křečany	375 000,00
TP220032	Město Žďár nad Sázavou	0,00
TP220033	Město Větrní	300 000,00
TP220034	Město Cheb	541 861,00
TP220035	Město Česká Kamenice	300 000,00
TP220036	Město Rotava	300 000,00
TP220037	Město Bílina	300 000,00
TP220038	Město Velká Bystřice	0,00
TP220039	Město Dubí	290 000,00
TP220040	Město Třebíč	300 000,00
TP220042	Město Slaný	144 000,00
TP220044	Městská část Praha 7	210 000,00
TP220045	Statutární město Havířov	300 000,00
TP220046	Město Přimda	odstoupili
TP220047	Město Hanušovice	450 000,00
TP220048	Obec Mikulovice	300 000,00
TP220049	Město Nové Město pod Smrkem	300 000,00
TP220050	Město Tábor	240 000,00

Příloha 1 Přehled vykázaných intervencí TP u kategorie děti do 18 let celkem

	Celkem	Ženy	Muži
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k účasti dítěte v předškolním vzdělávání	363	207	156
TP poskytoval informace o možnostech získání příspěvků ve prospěch dítěte v předškolním zařízení na školné, stravné nebo pomůcky, případně provedl činnosti, které měly pomoci k získání tohoto příspěvku	292	190	102
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k účasti dítěte v povinném předškolním vzdělávání	655	387	268
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k přechodu žáka ze ZŠ s pověstí školy segregované na etnickém principu do školy nesegregované	15	10	5
TP poskytoval informace o možnostech získání příspěvků ve prospěch dítěte na školné, stravné nebo pomůcky, případně provedl činnosti, které měly pomoci k získání tohoto příspěvku	448	244	204
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k dodržování povinné školní docházky dítěte na základní škole	1278	745	533
TP poskytoval informace o možnostech doučování nebo zprostředkoval doučování dítěte na ZŠ alespoň v jednom předmětu	1025	681	344
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k přechodu žáka ukončující povinnou školní docházku na střední školu (střední odborné učiliště, střední odborná škola, gymnázium apod.)	206	119	87
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k získání finančního příspěvku v rámci podpory sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol	47	32	15
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k dodržování povinné školní docházky dítěte na střední škole	157	77	80
TP poskytoval informace o možnostech doučování nebo zprostředkoval doučování dítěte na SŠ alespoň v jednom předmětu	99	44	55
TP provedl takové činnosti, které měly pomoci k návratu žáka do sekundárního stupně vzdělávání	21	13	8
TP poskytoval informace o možnostech zaměstnání, případně provedl činnosti, které měly pomoci k získání zaměstnání mimo nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (VPP, SÚPM) a mimo veřejnou službu (VS)	42	18	24
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k účasti dítěte v rekvalifikačním kurzu	14	3	11
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k získání zaměstnání dítěte v rámci VPP	8	3	5
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k získání zaměstnání dítěte v rámci SÚPM	8	4	4
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k účasti dítěte ve veřejné službě	15	9	6
TP poskytoval informace o možnostech získání příspěvku (MOP, dotace MŠMT, nadační fondy aj.) na placenou mimoškolní aktivitu pořádanou školou (školní výlet, lyžařský výcvik, plavání, škola v	310	175	135

přírodě aj.), případně provedl činnosti, které měly pomoci k získání tohoto příspěvku			
TP poskytoval informace o dostupných mimoškolních volnočasových a zájmových aktivitách a motivoval žáky k účasti v nich (NZDM, volnočasové centrum, kroužek u soukromého učitele, ZUŠ apod.)	1539	915	624
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k řešení rizikového chování (záškoláctví, šikana a extrémní projevy agrese, užívání návykových látek, rasismus a xenofobie, gamblerství, apod.)	450	225	225
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly vést k řešení problémů a konfliktů v rodině, včetně návštěvy zařízení, jako SAS, OSPOD apod.	539	319	220
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u pediatra	271	157	114
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u stomatologa	49	20	29
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u gynekologa	20	18	2
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u psychologa/psychiatra	113	48	65
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u jiného lékaře	147	79	68
Setkal se TP s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zástupců vzdělávacího systému (škola, družina, pedagogicko-psychologická poradna) směrem ke konkrétnímu romskému dítěti?	2	0	2
Setkal se TP s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zástupců zdravotnického zařízení (nemocnice, ambulance, pohotovost) směrem ke konkrétnímu romskému dítěti?	7	5	2
Setkal se TP s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany kontaktního pracoviště úřadu práce směrem ke konkrétnímu romskému dítěti?	2	2	0
Setkal se TP s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zaměstnavatelů směrem ke konkrétnímu romskému dítěti?	1	1	0
Setkal se TP s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany prodejců/obsluhy v zařízeních prodeje zboží a poskytování služeb směrem ke konkrétnímu romskému dítěti?	0	0	0
TP poskytl informace o možnostech obrany nebo zprostředkoval pomoc při podezření z diskriminačního jednání z důvodu etnicity (Veřejný ochránce práv, Česká obchodní inspekce, Česká školní inspekce aj.)	12	8	4
	8 155	4 758	3 397

Příloha 2 Přehled vykázaných intervencí TP u kategorie dospělí nad 18 let celkem

	Celkem	Ženy	Muži
TP poskytoval informace o možnostech získání stipendia pro studium na VOŠ/VŠ, případně provedl činnosti, které měly pomoci k získání stipendia	60	47	13
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k účasti osoby v rekvalifikačním kurzu	428	248	180

TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k získání zaměstnání v rámci VPP	532	273	259
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k získání zaměstnání v rámci SÚPM	291	150	141
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k účasti ve veřejné službě	340	161	179
TP poskytoval informace o možnostech zaměstnání, případně provedl činnosti, které měly pomoci k získání zaměstnání mimo nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (VPP, SÚPM) a mimo veřejnou službu (VS)	2101	1063	1038
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u praktického lékaře	604	319	285
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u stomatologa	187	102	85
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u gynekologa	112	107	5
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u psychologa/psychiatra	233	96	137
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k registraci u jiného lékaře	840	537	303
TP provedl činnosti, které měly pomoci k odstěhování osoby (nebo celé její domácnosti) mimo SVL (v rámci obce nebo na území jiné obce, netýká se přestěhování klienta do jiné SVL)	928	632	296
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k nalezení nového bydlení	2986	1819	1167
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci odvrátit hrozbu ztráty bydlení (z důvodu dluhů na nájmu, konfliktech v nájemních vztazích, konfliktech se sousedy apod.)	2234	1395	839
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci při řešení nedostatků bydlení (hygienických, stavebních apod.)	1564	1005	559
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci při vyřízení pojistných a nepojistných sociálních dávek (dávky SSP, dávky HN, invalidní důchod, starobní důchod, příspěvek na péči aj.),	4747	3092	1655
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci při řešení dluhů (včetně zprostředkování dluhového poradenství, apod.)	1964	1143	821
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly pomoci k vyřízení dokladů (např. občanský průkaz, průkaz pojištěnce)	1086	637	449
TP poskytoval informace, případně provedl činnosti, které měly pomoci k řešení rizikového chování (zejména gamblerství, užívání návykových látek, rasismus a xenofobie, extrémní projevy agrese, apod.)	1058	419	639
TP poskytoval informace, případně provedl takové činnosti, které měly vést ke zlepšení hygieny v rodině	1198	659	539
TP poskytoval informace o možnosti účasti a zapojení se do aktivit veřejně prospěšných organizací působících v obci	1867	1181	686

TP poskytoval informace o možnosti účasti na veřejných záležitostech (např. prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny, účasti na setkání představitelů obce s občany, účast na zasedání zastupitelstva obce aj.)	1008	513	495
Setkal se TP s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zástupců vzdělávacího systému (škola) směrem ke konkrétní romské osobě?	3	2	1
Setkal se TP diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany kontaktního pracoviště úřadu práce směrem ke konkrétní romské osobě?	22	15	7
Setkal se TP diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zaměstnavatelů směrem ke konkrétní romské osobě?	12	8	4
Setkal se TP diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zástupců zdravotnického zařízení (nemocnice, ambulance, pohotovost) směrem ke konkrétní romské osobě?	9	5	4
Setkal se TP diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany realitních kanceláří nebo pronajímatelů bytů a ubytoven směrem ke konkrétní romské osobě?	98	70	28
Setkal se TP diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany prodejců/obsluhy v zařízeních prodeje zboží a poskytování služeb směrem ke konkrétní romské osobě?	12	8	4
TP poskytl informace o možnostech obrany nebo zprostředkoval pomoc (Veřejný ochránce práv, Česká obchodní inspekce, Česká školní inspekce aj.) při podezření na diskriminaci	73	37	36
TP poskytoval informace o možnostech řešení násilí z nenávisti z důvodu etnicity (hate speech, hate crime), k těmto řešením patří např. odkaz na bezplatní právní poradnu, In Iustitia o.p.s. apod.	84	43	41
	26 681	15 786	10 895

D. Vyhodnocení dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Dotační program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce je preventivního charakteru a je určen pro neziskové organizace (spolky, ústavy, církevní právnické osoby, obecně prospěšné společnosti, nadace nebo nadační fondy) na realizaci neinvestičních projektů podporujících příslušníky romské komunity a obyvatele sociálně vyloučených lokalit (SVL) s cílem předcházet u nich sociálnímu vyloučení a odstraňovat jeho důsledky.

Dotační program je rozčleněn do dvou okruhů, v rámci nichž jsou podporovány:

- A) **projekty využívající principy komunitní práce** v romských komunitách/lokalitách, tj. projekty poskytující podporu a pomoc lidem žijícím v romských komunitách/lokalitách k získávání dovedností řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity mj. vedoucí ke zlepšení sousedských vztahů;
- B) **aktivity, které doplňují terénní práci, sociální programy a sociální služby**, u nichž žadatel o poskytnutí dotace prokázal analýzou cílové skupiny a situace v komunitě/lokalitě, že jsou potřebné a vedou k prevenci sociálního vyloučení nebo přispívají ke zlepšení situace obyvatel romských lokalit.

Doplňkovou součástí projektů může být edukační a informační činnost, tj. pořádání informačních kampaní pro veřejnost, účast na výstavách a veřejných prezentacích včetně doprovodných programů, pořádání odborných konferencí a seminářů, provoz informačních webových portálů, zpracování příkladů dobré praxe (např. formou příručky, včetně zpracování metodiky postupů v dané oblasti), vydávání informačních materiálů, tiskovin

a publikací, které se vztahují k potřebám cílové skupiny a příp. ke zlepšení sousedských vztahů.

Cíle programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

Zacílení dotačního programu odpovídá na aktuální potřeby v sociálně vyloučených lokalitách, současně však umožňuje rozvíjet inovativní přístupy k řešení situací, ve kterých se sociálně vyloučení obyvatelé nachází, a to prostřednictvím metod komunitní práce.

Hlavním cílem programu je přispět k vytvoření takových podmínek, aby dotčení občané byli schopni se sami aktivně zapojit do překonávání svého nepříznivého postavení ve společnosti a jeho důsledků, aby dokázali plně využívat svá práva, ale také neopomíjet své povinnosti a nezůstávali pouze v rolích klientů sociálních služeb, resp. pasivních příjemců podpory (služeb, dávek). K naplnění tohoto cíle jsou podporovány organizace, které pracují s principy komunitní práce, která směřuje k aktivizaci příslušníků dané komunity, jejich participaci, převzetí odpovědnosti a řešení své situace a situace celé komunity vlastními silami.

Sekundárním cílem je zlepšit soužití mezi majoritou a minoritou v daných lokalitách prostřednictvím komunitních aktivit, které buďto budují lepší prostředí, ve kterém se Romové nacházejí, případně zapojují zástupce menšiny a majority do společných akcí.

Projektové cíle dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce musí být v souladu se Zásadami dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025, Strategií romské integrace 2021-2030 a strategickými či koncepčními dokumenty krajů a obcí, na jejichž území se projekt realizuje, které se vztahují k integraci, resp. sociálnímu začleňování Romů a obyvatel romských sociálně vyloučených lokalit.

Podpořené projekty díky svému zaměření přispěly k aktivizaci občanů k převzetí vlastní odpovědnosti za sebe, rodinu, místní komunitu a za řešení místních problémů v oblasti bydlení, vzdělání, zaměstnávání, vzájemného soužití a další. Rok 2022 se vyznačoval zejména snahou o ustálení komunit a jádrových skupin, které byly epidemickou situací v předchozích letech značně ovlivněny a destabilizovány.

Rok 2022 byl zároveň značně ovlivněn válečným konfliktem na Ukrajině a s ním spojenou uprchlickou krizí. Část komunitních prací byla věnována pomoci a podpoře ukrajinským romským uprchlíkům, případně byly pořádány charitativní aktivity a sbírky v rámci dalších akcí pořádaných v komunitě. Organizace se současně musely vypořádávat se strachem, který v komunitách panoval, jednalo se zejména o strach z budoucnosti a nejistotu spojenou se zdražováním a celkovým růstem inflace. V případě jedné lokality došlo i ke sporu mezi romskou a ukrajinskou menšinou a situaci musela řešit Policie ČR ve spolupráci s příslušným městským úřadem. Příliv uprchlíků měl dopad i na pracovní trh, kdy organizace musely řešit úbytek nabídek nekvalifikovaných pozic a pomoc při hledání zaměstnání se tak ztížila.

Tabulka 20 Poskytnuté finanční prostředky v letech 2016–2022

Rok	Schválený rozpočet (v Kč)	Skutečně čerpáno (v Kč)	Počet podpořených projektů
2016	14.025.000	11.718.420 ⁴²	28 ⁴³
2017	14.000.000	13.389.461	37 ⁴⁴
2018	13.000.000	12.157.888,47	23
2019	13.000.000	11.749.622	21
2020	12.750.000	12.708.355	20
2021	12.750.000	13.841.891	22
2022	12.750.000	12.662.950	18

Z údajů uvedených v tabulce č. 20 je zřejmé, že se počet podpořených projektů oproti roku 2016 a 2017 snížil. Je to dáno zejména vyšší finanční náročností projektů a většími nároky organizací realizujících projekty.

Vyhodnocování projektů na základě sledovaných indikátorů

V rámci dotačního řízení na rok 2022 museli příjemci dotací naplnit výstupy projektu, které si sami při předkládání projektu definovali a které pak tvořily součást rozhodnutí

⁴² Komise navrhla na svém zasedání podpořit 29 organizací ve výši 12.304.420 Kč. Jedna z organizací po zasedání Komise odstoupila z dotačního programu. Celkem bylo podpořeno 28 organizací ve výši 11.950.420 Kč. Zbylé finanční prostředky byly převedeny do dotačního programu Podpora terénní práce a Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, kde požadované částky výrazně převyšují rozpočty programů.

⁴³ V první polovině roku 2016 jedna z podpořených organizací dotaci v plné výši vrátila a oznámila nemožnost projekt realizovat. Celkem bylo realizováno 27 projektů v částce 11.718.420 Kč.

⁴⁴ V roce 2017 byla uskutečněna dvě kola dotačního programu, přičemž v prvním kole bylo podpořeno 25 organizací v celkové výši 11.675.971 Kč a v kole druhém 12 organizací v celkové výši 1.713.490 Kč.

o poskytnutí dotace. Výstupy projektu příjemci dotací realizovali v rámci svého projektu za účelem dosažení stanoveného cíle, na který jim byla dotace poskytnuta. U jednotlivých výstupů musely být uvedeny kvantitativní hodnoty (např. počet zúčastněných osob), dokumentace a další relevantní zdroje pro ověření dosažení výstupů projektu. Dotační program byl vyhodnocován dle naplnění zmíněných výstupů projektu.

Projekty se svým obsahem zaměřovaly buď na komunitní práci, nebo v rámci projektů byly realizovány aktivity doplňující terénní práci, sociální programy a sociální služby. Vzhledem k nejčastěji realizovaným aktivitám a činnostem příjemců bylo plnění výstupů projektu rozděleno do několika oblastí. Jednalo se o výstupy zaměřené na oblast vzdělávání, oblast prevence volnočasových aktivit pro děti, mládež a dospělé, oblast bydlení, osobního rozvoje, zdraví, zaměstnávání a oblast zlepšování vzájemného soužití mezi romskou menšinou a většinovou společností.

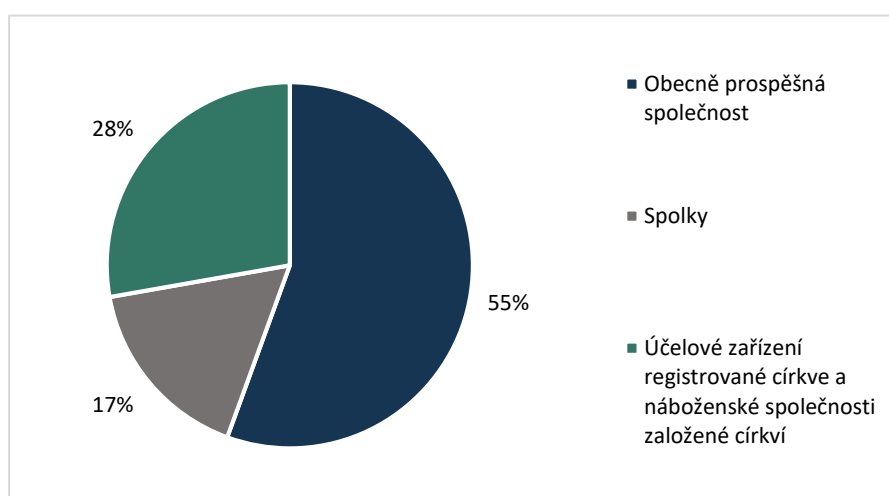
2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022

Po jednání Komise pro hodnocení projektů v rámci dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce bylo doporučeno k podpoře 18 projektů. Celkem bylo rozděleno 12.662.950 Kč.

Z hlediska právní formy žadatelů byly finanční prostředky poskytnuty na neinvestiční transfery obecně prospěšným společnostem (10 podpořených projektů) v celkové výši 5.221.628 Kč, což představuje 55 % z celkové vyplacené částky v dotačním programu. Dále bylo podpořeno 5 projektů církevním právnickým osobám ve výši 4.183.035 Kč, což představuje 28 % ze všech vyplacených finančních prostředků, a 3 projekty spolkům ve výši 3.258.287 Kč, což představuje 17 % z celkových vyplacených finančních prostředků. Stejně jako v roce 2021 nebyl v roce 2022 mezi příjemci dotace ústav, nadace, ani nadační fondy.

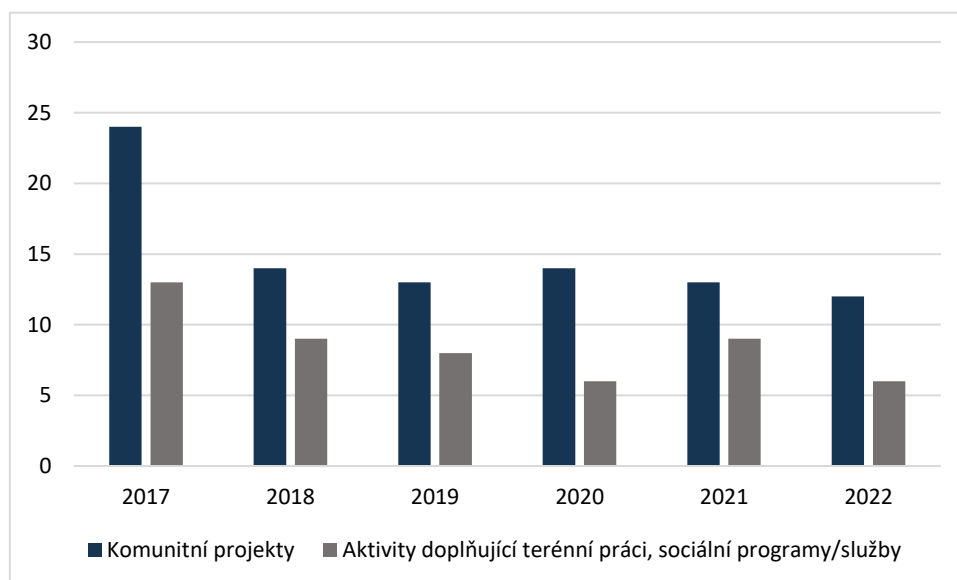
V rámci vypořádání dotací za rok 2022 byly zpět na účet Úřadu vlády ČR zaslány vratky v celkové výši 250.916 Kč. Organizace tak použily prostředky ve výši 12.412.034 Kč.

Graf 15 Vyplacené finanční prostředky dle právní formy příjemců v roce 2022 v procentuálním zastoupení

Od roku 2017 převládá zastoupení projektů, které využívají principy komunitní práce. V roce 2022 bylo podpořeno 12 projektů zaměřených na komunitní práci a 6 projektů zaměřených na aktivity doplňující terénní práci, sociální programy nebo služby.

Graf 16 Vývoj počtu realizovaných projektů dle zaměření na jednotlivé druhy aktivit

Organizace realizující projekty využívající principy komunitní práce byly podpořeny v celkové výši 9.057.692 Kč, přičemž skutečně bylo využito 8.850.233 Kč. Nevyužité finanční prostředky činily 207.459 Kč. Na projekty zaměřené na aktivity doplňující terénní práci, sociální programy a sociální služby bylo celkově vynaloženo 3.605.258 Kč. Nevyužité finanční prostředky činily 43.457 Kč.

Tabulka 21 Finanční a personální ukazatele dle oblastí podpory projektů

Oblast	Vyplaceno (v Kč)	Vráceno ⁴⁵ (v Kč)	Skutečně použito (v Kč)	Počet projektů	Zapojené osoby	Zaměstnání osob (přepočteno na plné úvazky)
komunitní práce	9.057.692	207.459	8.850.233	12	6.588	24,41
doplňující aktivity	3.605.258	43.457	3.561.801	6	2.759	9,9
celkem	12.662.950	250.916	12.412.034	18	9.347	34,31

V tabulce 21 lze spatřit rozdíl mezi vrácenými finančními prostředky v jednotlivých oblastech projektu. Výše vrácených prostředků v komunitních projektech může být způsobena především faktem, že organizace pracující s metodami komunitní práce vychází při sestavování rozpočtů pouze z mapování komunity a předpokládaného zaměření jádrové skupiny (pojem jádrové skupiny viz dále). To se však vzhledem

⁴⁵ Vrácené finanční prostředky v rámci finančního vypořádání.

k časovému odstupu mezi podáním projektové žádosti a obdržení finančních prostředků může lišit, a to i vzhledem k často měnící se situaci v konkrétních lokalitách. V komunitní práci si komunita sama až v průběhu realizace projektu určuje cíle, kterých by chtěla dosáhnout. Naopak u projektů zaměřujících se na doplňkové aktivity k terénní práci a sociálním službám jsou aktivity, včetně cílů, plánovány předem pracovníky organizace, což jim umožňuje přesnější plánování a pružnější využití finančních prostředků.

V komunitních projektech bylo v porovnání s projekty s doplňujícími aktivitami zapojeno více osob, jelikož komunitní práce primárně pracuje s cílem zapojení co nejvíce osob nejen z komunity, ale i dalších relevantních aktérů. Naopak projekty s doplňujícími aktivitami jsou zaměřeny spíše na přesněji definované užší cílové skupiny a jejich konkrétní problémy. Práce je tak více individuální a cílená dle zaměření služby.

Co se týká regionálního rozmístění podpořených projektů, byly v roce 2022, stejně jako v letech předchozích, podpořeny hlavně organizace, které působí v lokalitách, které jsou dlouhodobě označovány za oblasti s vyšším procentem osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených. Podpora pokrývá místa s vyšším počtem osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (zejména Moravskoslezský kraj). Tam, kde se místa podpory odchyľují od míst s identifikovanými nejvyššími počty sociálně vyloučených lokalit, je situace způsobena několika faktory. V případě, kdy nejsou finančně pokryta místa identifikovaná jako nejpostiženější, jsou příčinami zejména nezáměr příslušných aktérů nastalou situaci řešit; fungující podpora z jiných finančních zdrojů či nefunkčnost organizací uplatňujících podporované metody práce. Naopak v případech, kdy byla poskytnuta podpora i do oblastí, které nejsou považovány za nejpostiženější, se tak děje z důvodů velkého zájmu a aktivitou příslušných aktérů o řešení objevující se situace sociálního vyloučení; dlouhodobou fungující sítí preventivně působících aktérů.

Obrázek 3 Místa realizace projektů

Dle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR bylo v českém prostředí identifikováno až 606 sociálně vyloučených lokalit⁴⁶. V rámci dotačního programu bylo podpořeno 18 projektů, které působily na 20 místech v ČR. Mnohé organizace působily v rámci podpořeného projektu ve více SVL v rámci města či obce, ale dokonce i v několika městech či obcích, proto je počet podpořených míst vyšší než počet podpořených projektů. I přesto, že je na dotační program alokováno pouze 12.750.000 Kč, bylo podpořeno 3,3 % analýzou identifikovaných sociálně vyloučených lokalit (v roce 2021 to bylo necelých 4,1 %).

Vyhodnocení sledovaných indikátorů u komunitních projektů

Na komunitní práci je nahlíženo jako na metodu participativního přístupu řešení společně definovaných problémů a participativního dosahování komunitou definovaných společných cílů v místech, kde lidé žijí. Obecným cílem komunitní práce je získávání schopností a možností plně realizovat občanská práva a povinnosti (tzv. zplnomocnění). Komunitní přístup se zaměřuje jak na změnu vnitřních (intrapersonálních) limitů tak na odstranění vnějších (sociálních) bariér.⁴⁷ V sociálně vyloučených lokalitách jde o navození sociální změny, která bude trvalá. Dosáhnout toho lze jedině tím, že se komunita od počátku zapojí do rozhodování, definuje své společné cíle a potřeby (komunita je expertem), plánuje a určuje priority, aktivně se podílí na jejich realizaci (komunita vlastní také proces a výsledky) a tím roste. Předpokladem úspěchu je budovat kapacity jednotlivců (motivace, aktivizace, vzdělávání, nácvik dovedností atd.) i celé komunity (organizace, rozhodování, participace atd.), ale také utvářet a posilovat sociální síť (vztahů, kontaktů, zdrojů), která přispívá ke stabilizaci komunity a jejích členů. V rámci

⁴⁶ Mgr. Karel Čada, Ph.D.. 2015. Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR.

⁴⁷ Manuál komunitní sociální práce. Platforma pro komunitní práci. Praha, 2015.

komunitní práce by tak mělo být dosaženo takové změny, jež povede k posílení sebeúcty, schopností a kompetencí členů komunity a vyrovnání jejich šancí na rovnoprávné zapojení do občanské společnosti.⁴⁸

Podpora projektů komunitní práce umožňuje obsáhnout větší skupinu osob nežli v ostatních oblastech, protože zapojit se mohou všichni členové komunity. Hlavně však umožňuje jejich intenzivnější zapojení do projektů, kdy nejsou pouhými příjemci podpory (služby), ale pod vedením odborníků se sami stávají hybateli či realizátory žádoucích změn ve svém okolí.

V roce 2022 bylo v oblasti komunitní práce podpořeno 12 projektů, v nichž byly zaměstnány osoby s celkovou výší úvazku 24,41. Deset organizací zaměstnávalo v rámci svých projektů osoby z komunity, přičemž někteří byli navíc zaměstnaní i jako komunitní pracovníci. Organizace Teen Challenge International ČR například zaměstnávala v rámci projektu dvě komunitní pracovníce a komunitní lídryně, Oblastní charita Šluknov a organizace IQ Roma servis, z.s. zaměstnávaly dva komunitní pracovníky a organizace Rodinné Centrum Kulíček, z.s. jednoho komunitního pracovníka. Organizace Vzájemné soužití o.p.s. dále zaměstnávala tým složený z romských i neromských pracovníků nejrůznějšího vzdělání, kteří působili všichni na stejné pracovní pozici - komunitní pracovník. V každé lokalitě působil vždy jak romský, tak i neromský komunitní pracovník, tak, aby se vzájemně doplňovali (neromský pracovník byl pracovník s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním, a romský pracovník měl více praktických zkušeností s prací s cílovou skupinou, protože byl jedním z nich). Organizace Cheiron T. zaměstnávala dvě osoby z cílové skupiny na pozici lektorů taneční skupiny a Charita Most zaměstnala dvě osoby na pozici uklízečka a mistra, který měl na starosti truhlářskou a zámečnickou dílnu.

V roce 2022 se uskutečnily stáže studentů středních škol a vyšších odborných škol pouze u jedné organizace, a to u Charity Šluknov. V rámci dalších 4 organizací probíhaly stáže a sdílení dobré praxe aktivních obyvatel komunit, členů jádrových skupin a komunitních pracovníků v rámci výjezdů do neziskových organizací, do komunitních center a do dalších sociálně vyloučených lokalit.

Komunitní práce je dlouhodobý proces, a ačkoliv program neumožňuje víceleté financování, je podporována kontinuita projektů bez přerušení spolupráce s danou komunitou. V roce 2022 bylo podpořeno 10 organizací, které byly podpořeny i v předchozích letech, dvě organizace byly pak v rámci dotačního programu podpořeny úplně poprvé. Všechny organizace měly zkušenost s komunitní prací. Jedna z podpořených organizací koncipuje projekt na pomezí komunitní práce a doplňujících aktivit. Jedná se o spolek R-Mosty, z. s., který se zaměřuje na problematiku bydlení a pomáhá romským klientům se získáním standardizovaného nájemního bydlení. V roce 2022 se spolku podařilo ubytovat 14 rodin a 35 rodin bylo v přípravné fázi na standardní nájemní bydlení.

Jednou z fází komunitní práce je také analýza a mapování komunity. Mapování je důležitým prvkem při komunitní práci, jelikož situace v lokalitách jsou často proměnlivé nejen vlivem objektivních změn, které nejsou v moci komunit a organizací (migrace rodin,

⁴⁸ Havrdová, Zuzana, Kosová, Jana, Svobodová, Jiřina, Vomlelová, Aneta. 2013. *Mít život ve svých rukou – metodika komunitní práce. O oblastech a postupech komunitního pracovníka ve vyloučených lokalitách.* Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

prodej ubytovny), ale také vlivem budování nových kapacit. Některé organizace však v lokalitách fungují již dlouhodobě a vzhledem k častému docházení do lokalit jsou se současnou situací v lokalitách seznámeny, a tak každoročně komunitu nemapují. Dle informací uvedených v závěrečných zprávách o realizaci projektu komunitu mapovala přibližně polovina organizací.

V rámci projektů využívajících metod komunitní práce by mělo dojít také k vytvoření jádrové skupiny⁴⁹, již je myšlena iniciační lokální skupina, utvořená z obyvatel lokality, kteří jsou ochotni zapojit se do řešení společných problémů, a která se později stává hybatelem změn. Zformování fungující jádrové komunity v rámci jednoho roku je nepravděpodobné, protože vytváření vnitřních vazeb mezi členy skupiny vyžaduje více času. V prvním roce projektu často dochází především k navazování kontaktů pracovníka s příslušníky komunity a získávání její důvěry.

Jádrová skupina byla vytvořena ve všech projektech. Jednalo se jednak o jádrové skupiny působící v projektech organizací již z minulých let, nebo vznikaly nové jádrové skupiny, které se utvářely a poté zanikaly podle konkrétních témat nebo cílů, které byly v rámci projektu řešeny. Průměrně měla jádrová skupina kolem šesti osob. Počet setkání jádrové skupiny se v jednotlivých projektech lišil, v některých případech se skupina scházela párkrát do roka, v jiných projektech naopak i dvakrát za měsíc.

Vedle setkávání jádrových skupin probíhala i setkání pracovníků organizací s dalšími klíčovými aktéry a subjekty. Tato jednání mj. zahrnovala setkání s vedením a pracovníky obecních samospráv, ale i pracovníky krajských úřadů a městských částí za účelem informování, řešení krizových situací a prohloubení vzájemné spolupráce mezi veřejnou správou a neziskovým sektorem. V některých případech tato jednání probíhala i za účasti osob ze SVL. Organizace se také zaměřovaly na zdroje, které jsou v lokalitě k dispozici a soustředily se i na sociální kapitál komunit, především pak na posilování vztahů a kontaktů v rodinách a uvnitř komunity, na posilování vzájemné důvěry a zároveň na rozšiřování vnější sociální sítě. V každé lokalitě se organizace snaží o dobrou spolupráci s obcemi, městy, městskými částmi, magistráty; školami; majiteli ubytoven a domů, kde obyvatelé SVL žijí; s místními firmami a podnikateli; s organizacemi poskytujícími sociální služby pro provázanost služeb; s novináři apod.

Neméně významnou aktivitou komunitních center bylo sdílení dobré praxe. Diecézní charita ostravsko-opavská zprostředkovala výjezdy komunitní skupiny do jiných sociálně vyloučených lokalit, kde se obyvatelé komunit vzájemně setkávali a předávali si informace a zkušenosti o svých činnostech, úspěších a životě ve vyloučených lokalitách. EUROTOPIA.CZ, o.p.s. zrealizovala několik společných setkání s lídry komunity, kteří měli možnost vhledu do komunitní práce a seznámení se s jejími metodami. Stejně tak Charita Most vyslala své pracovníky do dalších komunit, aby se seznámili s prací v jiných lokalitách.

⁴⁹ Viz Manuál komunitní sociální práce. Platforma pro komunitní práci. Praha, 2015. Používanými synonymy jsou v literatuře věnované komunitní práci též iniciační nebo lokální skupina. Jádrová skupina by měla být primárně složena z osob z komunity či lokality, které mají zájem o témata komunity, jsou aktivní a jsou schopni spolupracovat. Současně by v této skupině měli být zastoupeni tzv. přirození lídři komunity, respektive neformální autority. Podrobně o ustavení jádrové neboli iniciační skupiny pojednávají již citované autorky Havrdová, Zuzana, Kosová, Jana, Svobodová, Jiřina, Vomlelová, Aneta. 2013. Mít život ve svých rukou – metodika komunitní práce. O oblastech a postupech komunitního pracovníka ve vyloučených lokalitách. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2013, s. 37 a násl.

Podpořené organizace prostřednictvím svých komunitních pracovníků motivovaly obyvatele lokalit ke změně svého postoje, který je často pasivní. Stalo se tak především skrze setkávání komunitních pracovníků s komunitou. Počet setkání pracovníků s členy komunity, lídry a členy jádrových skupin se v jednotlivých projektech lišil. Dle analýzy závěrečných zpráv o realizaci projektu schůzky probíhaly většinou pravidelně po celou dobu realizace projektu nebo dle potřeb komunity. Taková intenzivní spolupráce má pak pozitivní vliv na pevnější navázání kontaktů a na budování důvěry mezi obyvateli lokalit a komunitními pracovníky.

V rámci podpořených komunitních projektů bylo definováno 131 výstupů projektu. Aktivity vycházely z návrhů a potřeb komunity a byly uskutečněny participativně nebo zcela komunitou za podpory dané organizace, respektive komunitních pracovníků. Jednalo se jak o aktivity jednorázové, tak o pravidelně se opakující. Mezi jednorázové aktivity patřily jak aktivity v lokalitě, tak i mimo ni (např. vzdělávací pobyty). V rámci opakujících se aktivit byly uskutečňovány rukodělné či praktické aktivity pro děti i dospělé, které vedly k získání nových dovedností. Aktivity v projektech jsou velmi různorodé, ale dle charakteru aktivit jsou zařaditelné do následujících oblastí.

Oblast vzdělávání, prevence-volnočasové aktivity pro děti, mládež, dospělě

Komunitní práce je obecně nejčastěji a nejsnáze realizována prostřednictvím dětí, které zprostředkovávají komunitním pracovníkům kontakt s komunitou či umožňují vstoupit do ní, ať už přímo prostřednictvím realizovaných aktivit, anebo nepřímo prostřednictvím vyprávění dětí rodičům o organizaci nebo konkrétnímu pracovníkovi. Velmi často začíná pracovník tak, že nejprve pracuje se samotnými dětmi a postupně se přidávají i jejich rodiče, děti jsou také prvními iniciátory možných akcí. Největší doplňkovou aktivitou komunitních projektů tak byly volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti ze SVL s cílem rozvíjet jejich individuální schopnosti. Záměrem také bylo navázat spojení s jejich rodiči, zaktivizovat je, zapojit je do dění v komunitě a pracovat s nimi.

Za dobu realizace těchto projektů se dle poskytnutých údajů jednotlivých organizací zapojilo do vzdělávacích aktivit 414 osob, přičemž přes polovinu osob zapojených do těchto aktivit tvořily ženy. Jednalo o vzdělávací akce pro děti (např. doučování) nebo o vzdělávací aktivity vedené formou přednášek či kurzů pro mladistvé (např. přednáška na téma povolání). Dále se jednalo například o víkendový pobyt pro mladé s bloky přednášek, který uspořádala organizace IQ Roma servis, z. s., nebo prázdninová etapová soutěž, která byla zaměřená na rozvoj znalostí a dovedností (organizace KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.).

Pravidelně organizace vytváří možnosti trávení volného času a organizují preventivní volnočasové aktivity, nejčastěji v rámci komunitních center. Jednalo se např. o hudební a taneční aktivity, kreativní dílny a výtvarné dílny, a další edukativně-pohybové aktivity. Dále byly realizovány jednorázové aktivity, které probíhaly v dané lokalitě či mimo ní, např. řada vzdělávacích výletů nebo jednorázových aktivit pro děti a rodiny. V rámci této oblasti byly realizovány také preventivní besedy pro mladistvé. Organizace Vzájemné soužití o.p.s. zorganizovala podobně jako v minulém roce besedy na téma rizikového chování. Program pro nově přistěhovalé s malými dětmi zorganizovala Charita Šluknov. V rámci této aktivity byla pro nově příchozí rodiče s dětmi připravena tzv. „školka“, jejímž úkolem bylo seznámit rodiče a hlavně děti s tím, co se bude dít ve školce/škole, do které budou nově nastupovat. Organizace také připravila pohybové a vědomostní aktivity, a učili děti

základ, co by měli zvládat v první třídě, popřípadě ve školce (např. pozdravit, poděkovat, znát základní barvy a tvary, počítat do deseti, napsat své jméno tiskacím písmem apod.). Přibližně 1251 osob se zapojilo do realizace volnočasových aktivit nebo se jich zúčastnilo, z toho 594 osob tvořily ženy.

Oblast bydlení

V roce 2022 se oblasti bydlení zabývalo 8 podpořených projektů. Tato oblast často spojuje obyvatele jednotlivých lokalit. V roce 2022 byly stejně jako v předchozích letech nejčastěji realizovány komunitní úklidy, úpravy domů, dvorů, sklepů, ale také svépomocné úpravy dětských hřišť, sportovních pláček a dalších společných prostorů. Byly také realizovány domovní schůze, na kterých docházelo mj. ke sběru návrhů na úpravy v domě nebo setkání komunitních pracovníků a členů jádrových skupin s majiteli daných objektů např. kvůli prodeji domů v lokalitě nebo nutnosti vystěhování osob z bytů.

Za dobu realizace projektů bylo identifikováno přibližně 273 osob (z toho 147 žen), které investovaly svůj čas a prostředky ke zlepšení svého bydlení a jeho okolí. Úklidové akce se stávají již pravidelnou součástí projektů, které se účastní stále větší počet obyvatel. Zvyšující se počet zapojených osob do úklidových prací a pracích zaměřených na opravy a zvelebování potvrzuje fakt, že se jedná o aktivity, ve kterých komunitní pracovníci a obyvatelé komunit vidí smysl. Proměny domů a prostranství vedou současně k odbourávání stereotypů vůči Romům u většinové společnosti.

Snaha o zvelebování lokalit se bohužel dlouhodobě setkává i s řadou komplikací. Mezi přetrvávající problémy považují komunitní pracovníci neochotu majitelů domů investovat do oprav domů, což vede ke zhoršování stavu domů, ale i zhoršování vzájemných vztahů.

V oblasti bydlení se angažovaly i organizace R-Mosty z. s. a Jako doma – Homelike. Organizace R-Mosty z. s. se orientuje na dlouhodobé řešení bytové situace romských občanů a hledání stabilních možností bydlení v běžné lokalitě a v rámci svého projektu poskytovala pomoc lidem v bytové nouzi s hledáním standardního bydlení.

Organizace Jako doma – Homelike pomohla prostřednictvím peer a komunitní práce 72 romským ženám bez domova ve zlepšení jejich situace, která byla často velmi nepříznivá (ženy, které byly v rámci realizace projektu podpořeny, žily ve většině případů zcela na ulici). Konkrétně se jednalo o pomoc s nalezením stabilnějšího ubytování, zejména v humanitárních zařízeních.

Oblast osobního rozvoje

Přibližně 653 osob (z toho cca 460 žen) se zapojilo do aktivit zaměřených na oblast osobního rozvoje. Byly realizovány aktivity zaměřené na osvojení si různých dovedností jako např. kurzy vaření, počítačové kurzy nebo jiné rukodělné aktivity, ale také aktivity zaměřené na sebevzdělávání a zvyšování kompetencí. Jako příklad osobního rozvoje uvádí organizace Vzájemné soužití o.p.s., která se zaměřila na podporu aktivních žen napříč lokalitami a zorganizovala setkání žen za účelem vzájemné výměny zkušeností, podpory, seberozvoje a sebevzdělávání. Teen Challenge International ČR zrealizovala individuální a skupinové konzultace pro ženy s cílem pojmenovat vlastní potřeby, zdroje, vnímání osobního statusu a formulování potřebných kroků, které vedly k naplnění jejich osobního plánu. Také organizace Rodinné Centrum Kulíček, z.s. se zaměřila na podporu osobního rozvoje a zrealizovala workshop, který kladl důraz na posílení sebevědomí, uvědomování si vlastních potřeb, ale i jednoduše vnímání dobrého pocitu ze života.

Podobným způsobem mířila i organizace KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s., která zorganizovala čtyři vzdělávací workshopy pro ženy na téma zdraví a prevence, psychosomatika a psychohygienu. V neposlední řadě pak uvádí jako příklad dobré praxe osobního rozvoje i Člověk v tísní o. p. s. Podle organizace došlo ke zlepšení komunikace mezi členy, komunitami, kteří pravidelně organizují akce. V průběhu let došlo ke zlepšení ve vyjadřování a schopnosti komunikovat a řešit konfliktní situace, a k viditelnému posunu v sebedůvěře jednotlivých členů a ve schopnosti plánovat. Akce jsou rok od roku propracovanější a většinu příprav a samotnou realizaci si již zajišťují sami obyvatelé komunity.

Oblast zlepšování vzájemného soužití

Aktivity, které se zaměřovaly na zlepšování vzájemného soužití, byly nazývány jako komunitní akce. Jednalo se většinou o jednorázové akce zaměřené na rodiny s dětmi, oslavy tradičních svátků, které byly zcela nebo z větší části v rukou komunity samotné. Tyto aktivity měly přispět jednak ke sblížení minority s majoritou, ale také k urovnání sporů mezi jednotlivými členy komunity, tzn., mají za cíl zlepšit sousedské vztahy. Komunitních akcí se zúčastnilo přibližně 2.971 osob z řad majority a minority. Tento údaj je srovnatelný s údajem z minulého roku. V rámci těchto akcí byly realizovány například sousedské slavnosti, dětské dny, sportovní turnaje, letní kina atd. Dále probíhala veřejná setkání komunit nebo kulaté stoly, na kterých byla diskutována aktuální situace v lokalitě. Např. organizace KoCero – komunitní centrum Rovnost uspořádala charitativní akci, na které se prodávaly výrobky dětí z komunity, a výtěžek byl určen na léčbu těžce nemocné holčičky z místní komunity. Akce je vnímána nejen jako příležitost prezentovat činnost dětí a podpory pozitivního obrazu romské menšiny z pohledu majoritní společnosti, rovněž přináší nové téma do komunity a podporuje soudržnost a myšlenku pomáhat druhým. Diecézní charita ostravsko-opavská uspořádala akci tzv. „netradiční třídní schůzky“, v rámci které se za podpory místní základní školy neformálně sešli rodiče s pedagogy základní školy za účelem vzájemné diskuze nad situací dětí ve škole a nad možnostmi další spolupráce. IQ Roma Servis z.s. zrealizovala dvě předvolební debaty, o které komunita vyjádřila zájem, a které se zúčastnili volební kandidáti z místních volebních okrsků. Debaty zorganizovali mladí lidé s velkou podporou komunitních pracovníků a pro obyvatele lokalit znamenaly debaty novou zkušenost a přímou diskuzi s budoucími představiteli měst.

Oblast zdraví

V roce 2022 se oblasti zdraví věnovalo méně organizací než v předchozím roce, dohromady se jednalo o tři organizace s odhadovaným počtem 134 zapojených osob. V předchozích dvou letech byl zvýšený zájem o téma zdraví zejména z důvodu pandemie covid-19. Jak ovšem uvádí Charita Šluknov, která se dlouhodobě snaží téma zdraví v lokalitě prosazovat, pro členy komunity není zdraví tématem, dokud nemusí něco akutního řešit. Už od dětství má mnoho členů komunit špatné zkušenosti s lékaři, zejména pak s přístupem lékařů, ze strachu z neznámého prostředí nebo z neporozumění. Z těchto důvodů se pak obyvatelé komunit lékařské péči vyhýbají. Charita zajišťuje doprovod k lékařům a pomáhá s domlouváním termínů. Jako příklad dobré praxe uvádí, že někteří obyvatelé komunit potřebují doprovod k lékaři pouze jednou a pak už si ošetření domlouvají a jezdí sami. Bohužel opakem jsou situace, kdy si členové domluví termín

vyšetření, pak ovšem zapomenou, neomluví se a na stanovený termín nedorazí. Lékař je již opětovně nechce vzít a členové komunity se pak diví, že tomu tak je.

Oblast zaměstnávání

Na oblast zaměstnávání se zaměřily čtyři organizace. Teen Challenge International ČR v rámci projektu podpořila 9 žen v cestě k zaměstnanosti, zvýšení vzdělání a uplatnění na trhu práce. Dále došlo k vytvoření prostředí, ve kterém proběhlo k propojování romských žen ze sociálně vyloučených lokalit se světem byznysu. Organizace se zaměřila na workshopy a individuální konzultace týkající se pracovního trhu. Obsahem byly informace o trhu práce a pracovním právu, prostor byl věnován také zvědomování osobních postojů k práci, představě zaměstnání a představě harmonizace rodiny a práce. Zároveň byly předány balíčky dokumentů pro vstup na trh práce, které obsahovaly zejména aktuální životopis, seznam webů a FB stránek, na kterých mohou hledat zaměstnání; dále list s kontakty na organizace, které pomáhají s kariérou osobám žijícím v podmínkách sociálního vyloučení, seznam dokumentů, které jsou potřebné při zahájení pracovního poměru a doporučení, jak tyto dokumenty uchovávat a rovněž leták s informacemi o tom, jak je možné ztracené dokumenty doložit (např. vysvědčení ze školy, rodný list, doklad o absolvování kurz nebo rekvalifikace). Charita Šluknov pomáhala při hledání zaměstnání s administrativou spojenou se zaměstnáváním. Dále spolupracovala s firmami, které zaměstnávají obyvatele z lokalit a rovněž pomáhala se sepsáním životopisů. Celkem bylo do aktivit zaměřených na oblast zaměstnávání zapojeno 213 osob.

Vyhodnocení sledovaných indikátorů u aktivit doplňujících terénní práci, sociální programy a sociální služby

V rámci této oblasti bylo v roce 2022 podpořeno celkem 6 projektů. Velikost cílové skupiny se v jednotlivých projektech lišila, a to v rozmezí od 26 až do 1002 osob. V rámci projektů, které svým zaměřením spadaly spíše do oblasti doplňující terénní práci, sociální programy a sociální služby bylo definováno 41 výstupů projektu, do jejichž aktivit bylo zapojeno přibližně 2.759 osob.

Co se týká druhu realizovaných aktivit, nejvíce aktivit bylo zaměřených na přednášky a vzdělávací semináře ve snaze vést obyvatele komunit k samostatnosti a podporovat je v zapojení se do místní komunity. Elím Opava, o.p.s. organizovala přednášky na téma hospodaření v domácnosti nebo výchova dětí. Oblastní charita Pardubice uspořádala přednášky na téma zdraví, závislostí, vyhledávání nového bydlení, kladné vztahy mezi majoritou a minoritou, a vyhledávání zaměstnávání. Rovněž poskytovala každý den v týdnu individuální poradenství pro řešení oblastí bydlení, finanční gramotnosti, zaměstnání, prevence závislostí a zlepšení vztahů uvnitř komunity. Organizace PROSTOR PRO, o.p.s. pořádala diskuzní besedy na téma zneužívání návykových látek, nespravedlnost a vyrovnávací mechanismy, šikana ve škole - jak si říct o pomoc, sexuální zneužívání a jak se mu bránit, sebepoškozování nebo práce s emocemi.

Dále byly v této oblasti realizovány volnočasové aktivity pro děti a mládež nad rámec základní činnosti NZDM. Jednalo se jak o aktivity jednorázové v podobě výletů a cest (např. výlet dětí do hvězdárny), her a akcí spojených s jednotlivými událostmi (den dětí, jarní tvoření apod.), tak o akce pravidelně se opakující, a to nejčastěji v podobě

hudebních, výtvarných, sportovních a tanečních kroužků. Pravidelné aktivity probíhaly většinou každý týden.

Na přípravě některých, zejména jednorázových aktivit se podíleli rodiče a následně se jich společně s dětmi účastnili. Dle údajů vykázaných organizacemi se do této oblasti zapojilo zhruba 500 osob.

Edukační a informační činnost jako součást podporovaných projektů

Kromě samotné realizace jednotlivých aktivit je v rámci dotačního programu podporována i informační a edukační činnost. Informační činnost je úzce spjata s PR – dobrá propagace organizace, projektu, šíření informací (nejdříve směrem ke komunitě a s pozitivními výstupy směrem k široké veřejnosti). Propagace je pro každou organizaci důležitou součástí projektu, což dokládají všechny realizované projekty. Mezi nejčastější prostředky pro sdílení informací o projektu a donátorovi patřily webové stránky a sociální sítě jako je Facebook, tištěná média (komunitní listy, tiskové zprávy, hodnotící zprávy), organizační PR materiály (plakáty, letáky, brožury atd.). Propagace organizace ale i samotného projektu napomáhá větší informovanosti uvnitř komunity, ale i majoritní veřejnosti, a může pomoci snižovat napětí vzniklé z nevědomí, neznalosti a obav.

3. Shrnutí

V rámci dotačního programu bylo v roce 2022 podpořeno 18 projektů v celkové výši 12.662.950 Kč. V roce 2022 pracovalo 12 projektů s metodou komunitní práce. Co se týká projektů zaměřených na aktivity doplňující terénní práci, sociální programy a sociální služby, bylo v této oblasti podpořeno 6 projektů. Z pohledu územního bylo v rámci 2022 projektů podpořeno 20 lokalit, jelikož několik organizací působilo v rámci jednoho projektu i ve více lokalitách.

V rámci komunitní práce bylo v roce 2022 podpořeno 10 organizací, které byly podpořeny i v letech minulých a 2 organizace, které byly v rámci dotačního programu podpořeny poprvé. Všechny podpořené organizace však již mají s komunitní prací zkušenost. Přibližně bylo do projektů zapojeno 6.588 obyvatel. Ve 13 organizacích byly zaměstnány i osoby z lokality. Ve všech projektech byla zformována jádrová skupina (některé projekty měly i více jádrových skupin), díky níž ve spolupráci s komunitními pracovníky docházelo k aktivizaci a samostatnosti členů komunity.

V rámci projektů se uskutečnily jak pravidelně opakující se aktivity, tak i jednorázové aktivity, tj. komunitní akce, které iniciovala většinou sama cílová/jádrová skupina. Pravidelně opakující se aktivity se nejčastěji uskutečňovaly v rámci komunitních center, jednalo se zejména o tvořivé dílny. V rámci komunitních akcí byly nejčastěji realizovány akce týkající se úpravy a úklidu prostor, oslavy svátků, navazování nových vazeb s okolím a s vedením města, aktivity vedoucí k uvědomění si vlastní kultury apod. Cílovou skupinu tvořili především dospělí obyvatelé SVL, ale jelikož se komunitní práce nejnáze realizuje prostřednictvím dětí, aktivity cílily i na ně. Jednalo se o aktivity vzdělávacího a volnočasového charakteru. Přibližně 1.665 osob se zapojilo do vzdělávacích anebo volnočasových aktivit. Jedno z velmi důležitých témat, které se objevovalo ve většině projektů, bylo i řešení neuspokojivého stavu bydlení a jeho okolí. V rámci podpořených projektů zaměřených na komunitní práci se aktivizovalo přibližně 273 osob, které investovaly svůj volný čas nebo prostředky do zlepšení svého obydlí nebo okolního prostranství. Dále se přibližně 653 osob se zapojilo do aktivit zaměřených na oblast

osobního rozvoje, kterými byly jednak aktivity na osvojení si různých dovedností, ale také vzdělávací besedy a semináře pro dospělé. Do aktivit v oblasti zdraví se zapojilo přibližně 134 osob a 213 osobám poskytly organizace podporu při hledání nebo udržení si zaměstnání. Komunitní práce primárně pracuje s cílem zapojit do aktivit co nejvíce osob, a to nejen ze samotné komunity, ale i z řad dalších relevantních aktérů. Jednou z oblastí, do které se zapojilo nejvíce osob, byly aktivity zaměřené na zlepšení vzájemného soužití mezi romskou menšinou a většinovou společností. Do těchto akcí se zapojilo bezmála 3.000 osob.

V rámci projektů, jejichž aktivity doplňují terénní práci, sociální programy a sociální služby došlo také k aktivizaci a samostatnosti členů komunity. V rámci 6 projektů bylo podpořeno celkem 2.759 osob. V této oblasti probíhaly zejména přednáškové akce a besedy, volnočasové aktivity pro děti a mládež nad rámec základní činnosti NZDM a doplňující aktivity zaměřené na práci s dospělými vedoucí k samostatnosti a podporují snahu klientů vést běžný život ve svém přirozeném prostředí (vzdělávací aktivity, aktivizační aktivity, rozšiřování praktických dovedností).

Doplňkovou součástí mnoha projektů byla informační činnost. Z hlediska informační činnosti je v současnosti běžnou součástí PR projektů – zejména prostřednictvím webových stránek, sociálních sítí, informačních letáků a brožur, dále také prostřednictvím komunitních listů a tiskových zpráv.

Pro komunitní pracovníky je také důležité, mít odkud čerpat nové informace a prohlubovat své znalosti (ve vědomostech, dovednostech, ale především osobnostním rozvoji), aby mohli předávat své „know-how“ komunitě. Proto je v rámci dotačního programu podporováno i vzdělávání pracovníků a všechny organizace mají povinnou supervizi. Pracovníci organizací se zúčastnili kurzů nebo školení například s následující tematikou: specifikace práce s romskou rodinou, zvládání stresu a stresové zátěže, komunikace s klientem se specifickým chováním nebo kurzu slovní sebeobrany.

Na základě výše uvedeného vyhodnocení sledovaných indikátorů (výstupů projektu) lze konstatovat, že projekty naplnily cíle dotačního programu.

Tabulka 22 Přehled podpořených projektů v programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce v roce 2022

Číslo žádosti	Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
PR220013	Rodinné Centrum Kulíček, z.s.	Podpora vzájemného soužití a komunitní práce ve Stříbře	1.198.762
PR220029	Charita Šluknov	Komunitní práce ve Šluknově 2022	1.176.660
PR220008	R-Mosty, z.s.	Férové bydlení	1.156.963
PR220027	Člověk v tísni, o.p.s.	Komunitní práce a doplňující aktivity v Přerově 2022	1.113.918
PR220039	Charita Most	Asistenční centrum v Janově pro komunitní práci	947.129
PR220034	IQ Roma servis, z.s.	Džas dureder jekhetane - jdeme dál společně	902.562
PR220023	Diecézní charita ostravsko-opavská	Komunitní práce v Ostravě - Kunčičky, Přívoz, Vítkovice, Jih	758.670

PR220005	Oblastní charita Pardubice	Pomoc romským rodinám	737.200
PR220026	Prostor plus o.p.s.	Čistá radost	736.300
PR220007	Vzájemné soužití o.p.s.	Pomocná ruka - Společně za práva a bezpečí	708.457
PR220010	Vzájemné soužití o.p.s.	Pro nás s námi 2022	621.571
PR220011	Teen Challenge International ČR	Budování kapacit romských žen	563.376
PR220045	Jako doma - Homelike, o.p.s.	Podpora romských žen bez domova v Praze	510.766
PR220024	KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	Cesta ke změně IX	486.770
PR220009	Elim Opava, o.p.s.	Společnými silami to zvládneme	339.070
PR220030	Cheiron T, o.p.s.	Společná věc	283.908
PR220043	EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Spojme ruce - Společnou cestou III.	268.066
PR220028	PROSTOR PRO, o.p.s.	Prevence sociálního vyloučení u dětí a dospívajících Úpice	152.802

E. Vyhodnocení dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Cílem dotačního programu je napomoci úspěšné implementaci Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Tuto úmluvu Rady Evropy Česká republika ratifikovala dne 15. listopadu 2006, v platnost pro ČR vstoupila 1. března 2007.

Původně byl dotační program určen pouze na krytí nákladů spojených se zaváděním dvojjazyčných česko-polských nápisů v obcích s vyšší přítomností obyvatel polské národnostní menšiny. Náklady na zavádění dvojjazyčných česko-polských nápisů byly od roku 2007 hrazeny ze státního rozpočtu, z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády ČR, přičemž výše disponibilních prostředků činila 5.000.000 Kč. Prostředky byly původně transferovány do rozpočtu Moravskoslezského kraje, který až do roku 2009 prováděl administraci finančních úhrad obcím. Pro efektivnější a účelnější využití finančních prostředků však prošel dotační program restrukturalizací a byl transformován v dotační program na podporu implementace více článků Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, který v současnosti administruje Odbor lidských práv a ochrany menšin.

Dotační program má za cíl naplnit mezinárodní závazek, který Česká republika převzala, a to zachovat a podporovat historické regionální a menšinové jazyky, konkrétně:

- polštinu (především těšínské nářečí na území okresů Frýdek-Místek a Karviná v Moravskoslezském kraji),
- němčinu,
- romštinu,
- slovenštinu (v rámci celé ČR a to tam, kde je to vzhledem k počtu mluvčích vhodné)
- moravskou chorvatštinu⁵⁰ (od 1. 1. 2015).

V roce 2022 byly podporovány následující aktivity:

- A) Vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování**, které se zaměřují na výuku menšinového jazyka nebo v něm probíhají. Cílovou skupinou těchto aktivit mohly být jak osoby s menšinovým jazykem jako jazykem mateřským, tak osoby s češtinou jako mateřským jazykem. Aktivity mohly být zaměřené i na vzdělávání pedagogů s cílem podpory menšinových jazyků zejména v prostředí osob s češtinou jako jazykem mateřským. Zvláštní zřetel byl brán na aktivity podporující úctu, porozumění a toleranci mezi různými jazykovými skupinami.
- B) Kvantitativní a kvalitativní analýzy** zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků, indikaci oblastí jejich podpory a návrhy forem této podpory.
- C) Podpora užívání tradičních a správných forem místních názvů** v menšinových jazycích. Zvláštní zřetel byl brán na výrobu, instalaci a údržbu tabulí s názvy obcí, jejich částí, ulic a jiných veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků. V rámci tohoto tematického okruhu mohla být

⁵⁰ Ke schválení chorvatštiny moravských Chorvatů mezi jazyky, na něž je dotační program zaměřen, došlo v roce 2014 Radou vlády pro národnostní menšiny.

podpořena zejména: výroba a tisk publikací (např. vytvoření digitální mapy s tradičními místními názvy, tisk map s tradičními místními názvy); vytvoření analýzy zaměřené na mapování historického a kulturního dědictví uživatelů menšinového jazyka v regionu a výroba a instalace dvojjazyčných cedulí (např. označení autobusových zastávek, názvy ulic a lokalit, vjezdové a výjezdové cedule s názvem obce, označení ve veřejných (obecních) budovách aj.)

D) Mapování a dokumentace hřbitovů a hrobů, které jsou významné z hlediska života národnostních menšin v České republice⁵¹.

Pro rok 2022 mohly o dotaci žádat, stejně jako v předchozích letech, spolky; ústavy; církevní právnické osoby; obecně prospěšné společnosti; školy a školská zařízení dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů; vysoké školy dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a obce.

Tabulka 23 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2016–2022

Rok	Schválený rozpočet (v Kč)	Skutečně čerpáno v Kč	Počet podpořených projektů
2016	1.850.000	1.850.000	12
2017	2.400.000	2.399.998	18
2018	3.200.000	2.577.928	14
2019	3.200.000	2.888.431	14
2020	3.000.000	2.699.320	13
2021	3.000.000	3.288.491,70	17
2022	3.000.000	2.969.678	12

2. Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022

V roce 2022 byly do kapitoly 304 – Úřadu vlády ČR přiděleny finanční prostředky ve výši 3.000.000 Kč. Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády ČR obdržel pro rok 2022 celkem 19 žádostí o poskytnutí dotace. Po jednání Komise pro hodnocení projektů v rámci dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků bylo doporučeno k podpoře 12 organizací v celkové výši 2.969.678 Kč.

V roce 2022 bylo z 12 podpořených projektů zaměřeno 9 projektů na oblast podpory A) Vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, 1 projekt se zaměřoval na oblast podpory D) Mapování a dokumentace hřbitovů a hrobů, 1 projekt na oblast podpory C) Podpora užívání tradičních a správných forem místních názvů v menšinových jazycích a 1 projekt na oblast podpory B) Kvantitativní a kvalitativní analýzy zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků, indikaci oblastí jejich podpory

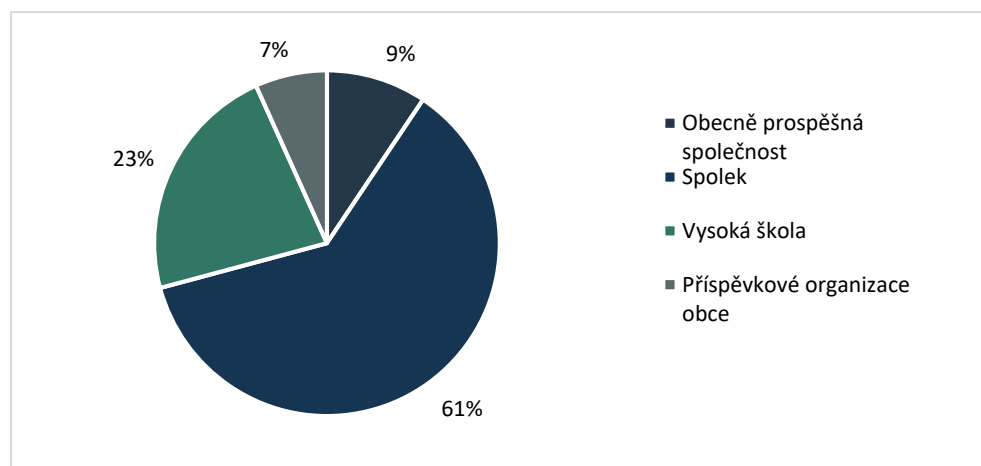
⁵¹ Tematický okruh činnosti uvedený pod písmenem D) lze realizovat v souvislosti se všemi jazyky národnostních menšin zastoupených v Radě vlády pro národnosti menšiny. Jedná se o běloruskou, bulharskou, chorvatskou, maďarskou, německou, polskou, romskou, rusínskou, ruskou, řeckou, slovenskou, srbskou, ukrajinskou a vietnamskou národnostní menšinu.

a návrhy forem této podpory. Výše poskytnuté dotace nepřesáhla u žádného příjemce 500.000 Kč.

Právní forma příjemců

Z hlediska právní formy příjemců byla v roce 2022 podpořena jedna obecně prospěšná společnost ve výši 278.978 Kč, 7 spolků v celkové výši 1.824.382 Kč, 3 projekty vysokým školám ve výši 666.318 Kč a 1 projekt příspěvkové organizaci obce ve výši 200.000 Kč.

Graf 17 Vyplacené finanční prostředky dle právní formy příjemců v roce 2022 v procentuálním zastoupení

Rozložení podpory z hlediska jazyků

V roce 2022 nejvíce projektů cílilo na podporu romštiny. Podpořeno bylo celkem pět projektů v celkové výši 1.417.416 Kč. Čtyři projekty byly zaměřeny na vzdělávací aktivity za účelem zachování menšinového jazyka a jeden projekt byl zaměřen na sběr a zpracování jazykových dat.

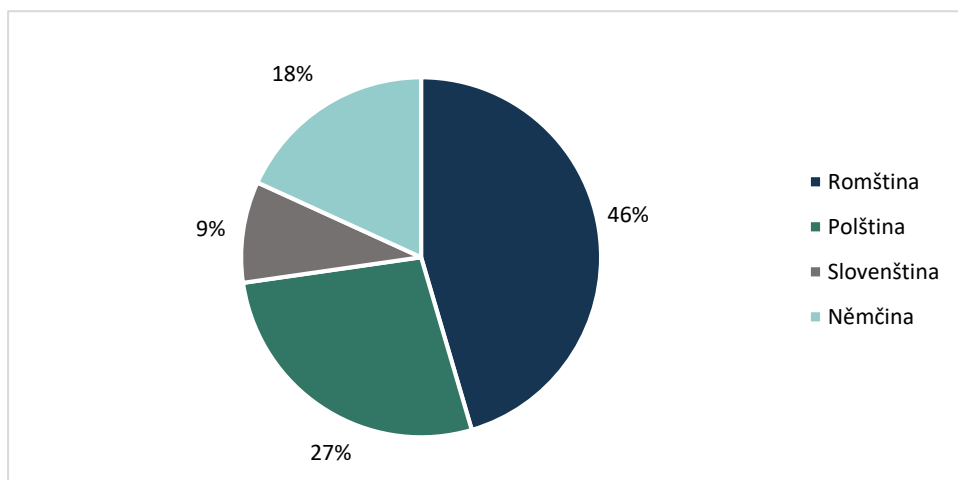
Projekty zaměřující se na polštinu byly podpořeny ve výši 766.926 Kč. Jednalo se o tři projekty Polského kulturně – osvětového svazu v České republice z.s., který byl podpořen i v předchozích letech a projekt příspěvkové organizace obce GOTIC, která vydala mapu obce Mosty u Jablunkova v těšínském nářečí.

V roce 2022 byly také podpořeny dva projekty zaměřené na němčinu, a to celkově ve výši 354.171 Kč. Organizace Omnium Nord z.s. se zaměřila na dokumentování historických německých hřbitovů v Plzeňském kraji a organizace Shromáždění německých spolků v České republice z.s. se zaměřila na vytvoření česko-německé audioknihy pohádek a pověstí českých, moravských a slezských Němců.

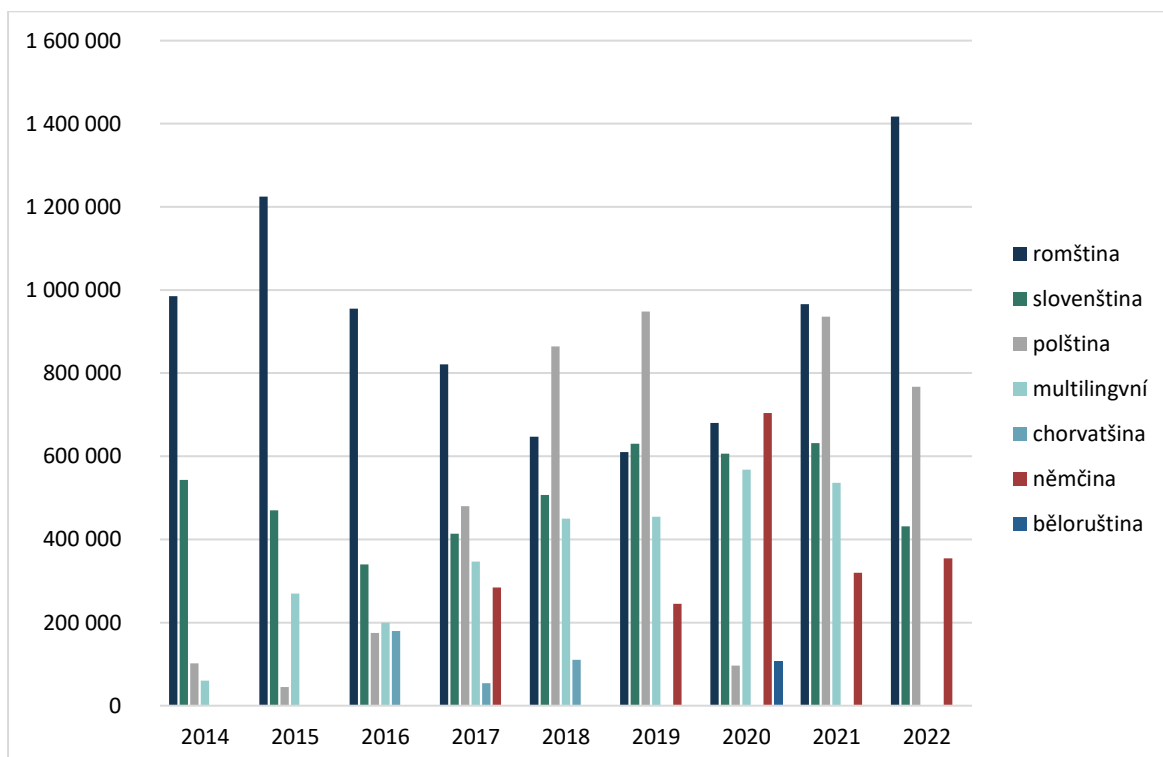
Posledním podpořeným jazykem pro rok 2022 byla slovenština. Konkrétně se jednalo o organizaci BONA FIDE z.s., jejíž projekt patří mezi dlouhodobě podporované a jehož výsledkem je čtrnáctideník o slovenštině, Slovácích a Slovensku, vysílaný slovensky na Rádiu ZET. Projekt byl podpořen ve výši 431.165 Kč.

V roce 2022, stejně jako v předchozích dvou letech, nebyl podpořen žádný projekt se zaměřením na moravskou chorvatštinu. Důvodem pro nepodání projektu se zaměřením na moravskou chorvatštinu může být nízký počet chorvatských organizací, což je dáno i nízkou početností chorvatské menšiny v ČR. Dalším důvodem pro nepodání žádosti v rámci tohoto programu může být i fakt, že jsou chorvatské organizace pravidelně podporovány z dotačního programu Kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin žijících v České republice, který administruje Ministerstvo kultury ČR.

Graf 18 Podíl vyplacených finančních prostředků dle podpory jednotlivých jazyků v roce 2022

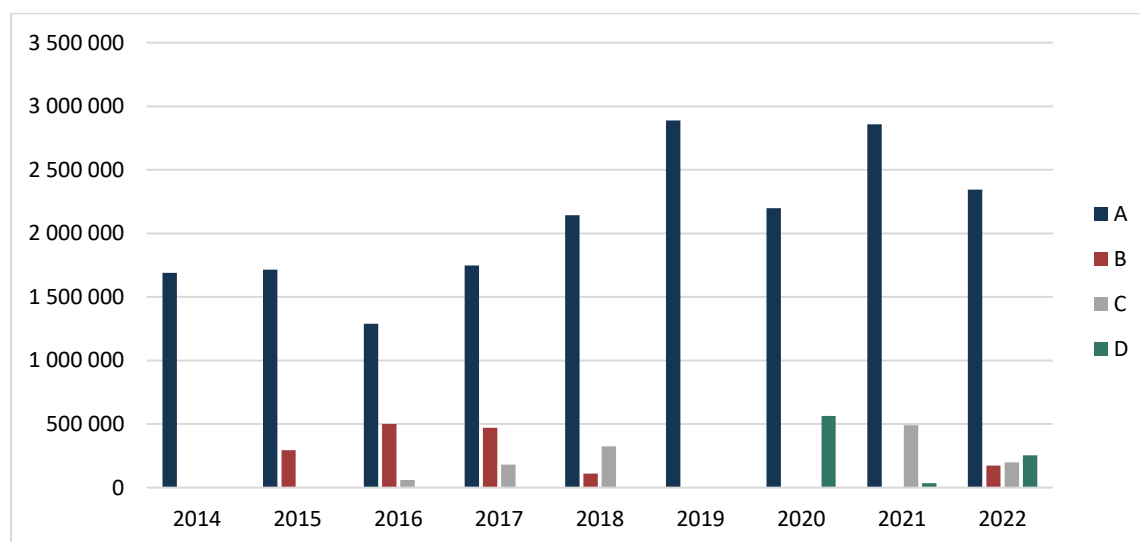
Graf 19 Srovnání podpory jednotlivých jazyků v letech 2014–2022

Tematické oblasti podpory

Kromě podpory jazyka je sledováno i rozložení podpory dle jednotlivých oblastí dotačního programu, tzn. dle tematických okruhů. Jak bylo již výše uvedeno, dotační program se zaměřuje na čtyři oblasti podpory jazyků: A) **Vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování**, které se zaměřují na výuku menšinového jazyka nebo v něm probíhají, B) **Kvantitativní a kvalitativní analýzy** zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků, indikaci oblastí jejich podpory a návrhy forem této podpory a oblast, C) **Podporu užívání tradičních a správných forem místních názvů** v menšinových jazycích a D) **Mapování a dokumentaci hřbitovů a hrobů**, které jsou významné z hlediska života národnostních menšin v České republice. V roce 2022 bylo 9 projektů zaměřeno na oblast podpory A), 1 podpořený projekty se zaměřoval na oblast podpory D), 1 projekt na oblast podpory B) a 1 projekt byl zaměřen na oblast podpory C).

Graf 20 Srovnání podpory jednotlivých oblastí v letech 2014-2022

Okruh A) je svým zaměřením ze všech podporovaných okruhů nejrozmanitější, což je i pravděpodobně důvod, proč nejvíce z žadatelských organizací realizuje aktivity právě v této tematické oblasti. Primárně je okruh zaměřen na vzdělávací aktivity pro cílovou skupinu dětí a mládeže z daných národnostních menšin, ovšem vzhledem ke zmíněné rozmanitosti a rozdílnosti při vykazování aktivit jednotlivých organizací je téměř nemožné dospět k jednoznačným závěrům.

V roce 2022 bylo v tematickém okruhu A) stanoveno 29 výstupů, které si příjemci dotací sami při předkládání projektu definovali, a které jsou součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace.

V okruhu A) byly stanoveny nejčastěji tři hlavní cíle – podpora šíření informací v menšinovém jazyce, podpora vzdělávání v menšinovém jazyce a podpora kulturních aktivit v menšinovém jazyce, kterých bylo v rámci dotačního programu dosaženo.

1. cíl oblasti A – Podpora šíření informací v menšinovém jazyce

První stanovený cíl v oblasti A dotačního programu – **Podpora šíření informací v menšinovém jazyce**, se člení do několika podoblastí, respektive dílčích cílů. Mezi ně patří:

- podpora vydání publikací, textů, článků či příspěvků;
- podpora elektronizace již vydaných publikací, textů či příspěvků;
- podpora dostupnosti webových stránek menšinových organizací;
- podpora tvorby a distribuce audiovizuálních děl a zvukových nahrávek;
- podpora rozhlasového a televizního vysílání v menšinovém jazyce.

Jednou z organizací, která se věnovala vydávání publikací byla organizace KHER, z.s. Organizace vydala dvě knihy pro děti. V prvním případě se jednalo o reedici knihy Čavargoš/ Tulák autorky Tery Fabiánov a jako druhá kniha byla vydána dětská kniha Květoslavy Podhradské Povídání u povidel/O vakeriben paš o lekvaris.

Shromáždění německých spolků v České republice, z. s. vytvořilo českoněmeckou audioknihu pohádek a pověstí českých, moravských a slezských Němců, čímž přispěla k jejich uchování pro další generace a také k jejich oživení pro dnešní děti.

Organizace Nová škola, o. p. s. vydala sborník Romano suno 2022, který představuje sběr dětských prací v romském originále i českém překladu z každoroční dětské soutěže. Sborník v romském originále a českém překladu v rozsahu 80 stran je k dispozici i v elektronické verzi na stránkách organizace.⁵²

Do druhé podoblasti (podpora elektronizace již vydaných publikací, textů či příspěvků) lze zařadit projekt Univerzity Karlovy, který navázal na předchozí dva roky, a v rámci kterého došlo k dalšímu rozšíření slovníku romských neologismů a bylo opraveno a zredigováno na stovky hesel. Slovník byl v roce 2022 doplněn o 812 nových záznamů. Slovník je veřejně dostupný na webových stránkách Univerzity Karlovy⁵³. Inovace softwaru dále přinesla částečné zjednodušení zanášení bibliografických údajů, 3000 hesel bylo přiřazeno pod jednotlivé příklady a přibyl i celkový počet odkazů.

Rozhlasovému vysílání v menšinovém jazyce se věnovala organizace BONA FIDE, z. s. Organizace stejně jako v předchozích letech, připravovala a vysílala již tradiční pořad „Slovenská mozaika“. Slovenská mozaika je rozhlasový čtrnáctideník o slovenštině, Slovácích a Slovensku, vysílaný slovensky na Rádiu ZET v České republice. V roce 2022 bylo uskutečněno celkem 27 relací.⁵⁴

Na základě velkého úspěchu pokračovala organizace Nová škola, o.p.s i v tvorbě podcastů. Jeden podcast se věnoval romské autorce Květě Podhradské, která začala psát v Romano suno a dnes je už zavedenou autorkou a druhý podcast se zaměřil na tvorbu z Romano suna. Oba podcasty mají českou a romskou verzi a je možné si je poslechnout na webu organizace.

2. cíl oblasti A – Podpora vzdělávání v menšinovém jazyce

Druhý stanovený cíl oblasti A je taktéž členěn do několika oblastí, kterým jsou:

- podpora pořádání vzdělávacích akcí (workshopů/seminářů apod.) podporujících menšinový/é jazyk/y;
- podpora realizace vzdělávací aktivity nad rámec standardního vyučování (určené pro děti a mládež);

⁵² <http://www.novaskolaops.cz/romano-suno/>

⁵³ Slovník romských neologismů je dostupný: <https://romstina.ff.cuni.cz/index.php>

⁵⁴ Všechny relace jsou dostupné na stránkách organizace <http://bonafideos.cz/slovenska-mozaika>.

- podpora aktivit zaměřených na vzdělávání dospělých v menšinovém jazyce (tzn. podporovat zřízení kurzů a podobných aktivit pro další vzdělávání dospělých s výukou vedenou převážně nebo zcela v regionálních či menšinových jazycích);
- podpora aktivit zaměřených na vzdělání pedagogů v menšinovém jazyce.

V rámci první podoblasti zaměřené na podporu pořádání vzdělávacích akcí realizovala organizace Nová škola, o.p.s., která zorganizovala online kurzy romštiny a uspořádala seminář o romštině a romské literatuře na střední škole.

Vzdělávací aktivity zaměřené primárně na dospělé byly již tradičně realizovány Polským kulturně-osvětovým svazem v České republice, z. s. V rámci projektu s názvem „Přednáškové aktivity Mezigenerační regionální univerzity (MUR)“ bylo uspořádáno deset tematických přednášek v polštině. Vzdělávací program běží nepřetržitě od roku 2006 a byl určen široké veřejnosti, zejména pak posluchačům zájímavým se o humanitní a přírodní vědy se zvláštním zřetelem na okruhy týkající se Těšínského Slezska.

3. cíl v oblasti A – **Podpora kulturních aktivit v menšinovém jazyce**

Cílem této oblasti je podpořit realizaci kulturních akcí veřejného charakteru (festivalů, koncertů, soutěží, výstav apod.), které se zaměřují na menšinový jazyk (tzn. podporovat pořádání soutěží, výstav a dalších kulturních akcí).

Již tradiční soutěž s názvem „Romano suno“ pořádala organizace Nová škola, o. p. s. Jedná se o literární soutěž v romštině pro žáky základních a středních škol v rámci celé ČR. V roce 2022 bylo v rámci soutěže obdrženo 172 soutěžních příspěvků dětí (143 textů a 29 videí) od žáků a studentů základních škol, středních škol, neziskových organizací a dětských domovů. V roce 2022 měla premiéru i nová znalostní větev soutěže Džanas romanes - Umíme romsky, kde byl představen sborník textů ze soutěže.

V okruhu **B) Kvantitativní a kvalitativní analýzy zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků**, indikaci oblastí jejich podpory a návrhy forem této podpory a oblast realizovala projekt Univerzita Karlova, která se zaměřila na vytvoření sběrného repozitoria jazykových dat v oblasti romštiny v ČR a zároveň byl vytvořen tzv. „digitální korpus“ romštiny, v němž uživatel může vyhledávat dle specifických kritérií. Vyhledávací rozhraní je zpřístupněno na webu projektu⁵⁵.

Do okruhu **C) Podpora užívání tradičních a správných forem místních názvů v menšinových jazycích** se zařadil projekt příspěvková organizace obce GOTIC, která vydala mapu místních názvů obce Mostů u Jablunkova. Tímto projektem organizace podpořila propagaci užívání a zachování tradičních a správných forem místních názvů v těšínském (slezském) nářečí, kterého regionální variantou polštiny, menšinového jazyka v regionu Těšínské Slezsko.

V rámci oblasti podpory **D) Mapování a dokumentace hřbitovů a hrobů** byl realizován 1 projekt. Omnium Nord z.s. se zabývala dokumentací historických německých hřbitovů na území Plzeňského kraje. Příjemce dotace zdokumentoval celkem 460 hřbitovů, na kterých bylo dohledáno 10.052 prokazatelně německých hrobů a dalších 14.170 hrobů, u kterých lze předpokládat německý původ. Kompletní výsledky dokumentace jsou uvedeny v publikaci s názvem „Dokumentace historických německých hřbitovů na území Plzeňského kraje“⁵⁶. Projekt dokumentující hřbitovy na území Plzeňského kraje navázal

⁵⁵ <https://utrl.ff.cuni.cz/cs/veda-a-vyzkum/projekty/revitalizaceromstiny/>.

⁵⁶ Publikace ke stažení zde: <https://cimiterium.cz/vysledky-projektu-plzensky-kraj>.

na předchozí projekty dokumentující Ústecký kraj z roku 2020 a Liberecký kraj z roku 2021 – jedná se o součást aktivit s cílem realizovat plošnou dokumentaci hřbitovů v České republice a pomoci tak kvantifikovat rozsah problému s německými hřbitovy a náhrobky.

Na základě poznatků spolku Omnium Nord lze konstatovat, že menší část hřbitovů je obcemi udržována (odhadem cca 20 % z celkového počtu hřbitovů), větší část hřbitovů s německými náhrobky je udržována pouze částečně (jde zhruba o 50 %) a zbývající část je v dezolátním stavu. Jde o malé vesnické hřbitovy, ale i o části velkých městských hřbitovů.

3. Shrnutí

V roce 2022 byly do kapitoly 304 – Úřadu vlády ČR přiděleny finanční prostředky ve výši 3.000.000 Kč. Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády ČR obdržel pro rok 2022 celkem 19 žádostí o poskytnutí dotace s celkovým požadavkem 5.420.143 Kč. Rozpočet dotačního programu činil 3.000.000 Kč. Komise pro hodnocení projektů doporučila podpořit 12 žadatelů v celkové výši 2.969.678 Kč.

Z hlediska právní formy převažovaly mezi příjemci spolky (celkem 7 projektů). Dále byl podpořen jeden projekt obecně prospěšné společnosti, 3 projekty vysoké školy a jeden projekt příspěvkové organizace obce.

Co se týká tematických oblastí podpory, podpořené projekty spadaly do všech tematických oblastí, tj. do oblastí A) Vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, B) Kvantitativní a kvalitativní analýzy zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků C) Podpora užívání tradičních a správných forem místních názvů v menšinových jazycích D) Mapování a dokumentace hřbitovů a hrobů. Nejvíce aktivit organizací v oblasti A) směřovalo k podpoře tvorby a distribuce audiovizuálních děl a zvukových nahrávek a podpoře rozhlasového a televizního vysílání v menšinovém jazyce a dále k realizaci vzdělávacích akcí podporujících menšinový jazyk. V oblasti B) byl podpořen projekt na vytvoření jazykových dat, v oblasti C) byla vytvořena mapa s místními názvy a v oblasti D) byl realizován projekt na dokumentování historických hrobů.

V roce 2022 bylo nejvíce finančních prostředků přerozděleno na projekty zaměřené na romštinu, a to ve výši 1.417.416 Kč. Na druhém místě se co do objemu čerpaných finančních prostředků umístila polština, a to v celkové výši 766.926 Kč. Slovenština byla podpořena ve výši 431.165 Kč a němčina ve výši 354.171 Kč.

Díky činnostem v rámci podpořených projektů dochází k podpoře menšinových jazyků, které se Česká republika zavázala specificky chránit. Výstupy projektů jsou praktického charakteru a napomáhají menšinám a celé společnosti k udržení a rozšiřování podporovaných menšinových jazyků. Díky projektům zaměřeným na dokumentaci a mapování hrobů a hřbitovů národnostních menšin na území České republiky, může dojít u široké veřejnosti ke zvýšení povědomí o existenci a stavu hrobů a hřbitovů národností menšin žijících na území naší republiky.

Tabulka 24 Přehled podpořených projektů v programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v roce 2022

Příjemce dotace	Název projektu	Oblast	Přidělená dotace (v Kč)
KHER, z. s.	Romštinou a literaturou Romů ke vzájemnému pochopení IV	A	472.120
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice z.s.	Polská menšina on-line prostřednictvím www.zwrot.cz	A	443.740
BONA FIDE	Slovenská mozaika	A	431.165
Nová škola, o. p. s.	Romano suno 2022	A	278.978
Omnium Nord z.s.	Dokumentace historických německých hřbitovů v Plzeňském kraji	D	253.171
Univerzita Karlova	Tvorba materiálu pro výuku olašské romštiny	A	250.398
Univerzita Karlova	Rozšíření a uživatelské zdokonalení Slovníku romských neologismů a Výkladu romského pravopisu	A	242.916
GOTIC, příspěvková organizace	Propagace užívání a zachování tradičních forem místních názvů v Mostech u Jablunkova	C	200.000
Univerzita Karlova	Sběr a zpracování jazykových dat s cílem vytvořit jazykové technologie pro revitalizaci romštiny	B	173.004
Shromáždění německých spolků v České republice, z. s.	Ve světě Rýbrcoula a hastrmanů audiokniha pohádek a bájí Němců z Čech, Moravy a Slezska	A	101.000
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice z.s.	Kalendarz Śląski 2023	A	85.506
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice, z.s.	Přednáškové aktivity Mezigenerační regionální univerzity (MUR)	A	37.680
KHER, z. s.	Romštinou a literaturou Romů ke vzájemnému pochopení IV	A	472.120
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice z.s.	Polská menšina on-line prostřednictvím www.zwrot.cz	A	443.740
BONA FIDE	Slovenská mozaika	A	431.165
Nová škola, o. p. s.	Romano suno 2022	A	278.978
Omnium Nord z.s.	Dokumentace historických německých hřbitovů v Plzeňském kraji	D	253.171

F. Vyhodnocení dotačního programu Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Dotační program vznikl na základě vládou schválené Státní politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 až 2020 (dále jen „Státní politika“). Státní politiku vláda přijala svým usnesením ze dne 29. 07. 2015 č. 608. V příloze tohoto usnesení, která obsahuje úkoly plynoucí ze Státní politiky, se kromě jiného ukládá předsedovi Rady vlády pro NNO, aby do 30. 09. 2016 připravil výběrové dotační řízení ve výši 3.000.000 Kč pro celostátní mezioborové sítě NNO a vyhlásil jej v roce 2016 pro rok 2017 a poté ve stejné výši každoročně, a vedoucímu Úřadu vlády ČR ve spolupráci s ministrem financí do 30. 06. 2016 zajistit v rozpočtové kapitole Úřadu vlády ČR pro rok 2017 a dále každoročně 3.000.000 Kč na tento dotační program. První ročník dotačního programu Podpora kapacit celostátních mezioborových sítí NNO byl na rok 2017 vyhlášen dne 29. 07. 2016.

Podpořené projekty musí být v souladu se Státní politikou, a na ni navazujícími koncepčními, strategickými a dalšími veřejnými dokumenty. Dotační program na rok 2022 byl šestým ročníkem tohoto programu.

Program „Podpora celostátních mezioborových sítí NNO“ je zaměřen na podporu celostátních mezioborových sítí NNO, tak, aby se NNO staly kompetentními, kvalifikovanými a legitimními subjekty, zastupujícími zájmy svých členů navenek a zprostředkujícími informace, zkušenosti a znalosti mezi svými členy a dalšími NNO.

Již v roce 2021 bylo rozšířeno obsahové zaměření dotačního programu o potřebu osvěty veřejnosti o činnostech neziskového sektoru. Po vyhodnocení předchozího roku byla i v roce 2022 osvětová činnost do dotačního programu zahrnuta. Vzhledem k tomu, že sítě NNO reprezentují své členy, je nutné, aby jejich činnosti byly aktivněji komunikovány vůči veřejnosti. V důsledku tohoto rozšíření byl částečně pozměněn také název dotačního programu.

Podpora mezioborových sítí NNO byla v dotačním programu pro rok 2022 zaměřena na:

- celostátní a mezioborový princip fungování,
- činnost určenou členským NNO a dalším NNO,
- zastupování zájmů členských NNO,
- spolupráci se státní správou ve prospěch členských i dalších NNO;
- osvětovou činnost, která je zaměřena na zvýšení povědomí široké veřejnosti o činnosti a významu NNO.

Cílovou skupinou (žadatelem) byly mezioborové sítě NNO, jejichž účelem a posláním je vytváření podmínek pro rozvoj neziskového sektoru jako celku. Organizace měla být aktivní zejména v těchto oborech: legislativa, financování (i vícedrožové), daňové úlevy, problematika Evropské unie apod. Mohla se také zabývat tématem, které je průřezové pro celý neziskový sektor, jako je dobrovolnictví, problematika podnikání NNO, vzdělávání a osvěta, komunikace a propagace neziskového sektoru, rozvoj a etika dárcovství, rozvoj neziskového sektoru z hlediska transparentnosti, nezávislosti, efektivního řízení apod. Členství v takovéto organizaci nesmělo být omezeno podle oborového zaměření účelu a aktivit jednotlivých členů. Sítě NNO, které se zabývají pouze specifickou částí neziskového sektoru, např. střeškové organizace neziskových organizací zaměřené

na specifické skupiny obyvatel nebo na vymezené oblasti činnosti, nebo jejichž hlavní aktivitou je poskytování služeb veřejnosti, nemohly v rámci tohoto dotačního programu žádat.

V souladu se Státní politikou a výše uvedeným zaměřením dotačního programu byly stanoveny tyto podmínky pro poskytnutí dotace:

- žadatelem mohl být pouze spolek podle ustanovení § 214 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který je celostátní mezioborovou střešní organizací, přičemž hlavní spolek a jeho pobočné spolky nebyl z hlediska tohoto dotačního programu považován za celostátní mezioborovou síť NNO,
- stanovy žadatele musely zakotvovat demokratické mechanismy ustanovování orgánů spolku,
- členové žadatele museli platit členské příspěvky,
- žadatel musel mít zřízen kontrolní orgán podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- žadatel musel mít alespoň 1 zaměstnance v pracovněprávním vztahu, který činnost žadatele organizoval a řídil; tato pracovní pozice musela být zřízena a obsazena po dobu alespoň 6 měsíců ke dni podání žádosti,
- účelem/posláním žadatele uvedeným ve stanovách muselo být hájení a prosazování zájmů svých členů a vzdělávací, informační a poradenské aktivity pro své členy,
- členská základna žadatele musela být tvořena alespoň z 51 % NNO (tj. spolky, obecně prospěšnými společnostmi, nadacemi, nadačními fondy, ústavy nebo účelovými zařízeními církví),
- žadatel musel mít minimálně od 01. 08. 2020 do dne předložení žádosti o dotaci zřízené webové stránky,
- žadatel musel být zřízen alespoň jeden rok před podáním žádosti o dotaci a musel mít alespoň jeden rok zkušeností se stejným nebo obdobným typem aktivit, na které byla dotace požadována,
- členská základna žadatele musela být tvořena členy z řad NNO se sídlem alespoň v třech krajích.

Vyhodnocení dotačního programu za rok 2022

Vyhodnocování projektů bylo provedeno na základě sledovaných povinných indikátorů, které si žadatel musel stanovit již v žádosti o dotaci. Posouzení kvantitativního a kvalitativního obsahu stanovených indikátorů a plánu k jejich naplnění prováděli ve svých posudcích také odborní hodnotitelé.

Povinnými indikátory byly:

- počet akcí pro členy,
- počet osvětových akcí věnující se zvýšení povědomí široké veřejnosti o činnosti a významu NNO,
- funkční nástroje sloužící pro oboustrannou komunikaci s členy SNNO a jejich počet,
- mediální výstupy prezentující činnost sítě NNO směrem k veřejnosti,
- zpracování ankety spokojenosti členů sítě NNO jako součást závěrečné evaluace projektu.

Vyhodnocení indikátorů

Počet akcí pro členy

V rámci dotačního programu bylo v roce 2022 uskutečněno celkem 247 akcí různého typu: konference, semináře, workshopy, diskuse, supervize, konzultační hodiny, apod., které původně s ohledem na epidemickou situaci v souvislosti s šířením onemocnění covid-19 byly naplánované převážně online formou, ale z větší části byly uskutečněny prezenční formou. Akce pro členy byly zaměřené na témata jako například činnosti NNO v rámci uprchlické krize a celkově práci s cizinci, dárcovství, veřejné sbírky, dobrovolnictví, legislativa aj.

Počet osvětových akcí věnující se zvýšení povědomí široké veřejnosti o činnosti a významu NNO

Příjemci dotace vyvíjeli činnost směřující ke zvýšení povědomí veřejnosti o činnosti a významu NNO. Mezi tyto činnosti patřily komunikační kampaně k propagaci činnosti NNO, vzdělávací a osvětové kampaně pro širokou veřejnost, předávání cen oceňující aktivity v neziskovém sektoru, přednášky, exkurze, fotografické výstavy, vydávání podcastů nebo vyhlašování soutěží. Celkem takových akcí v roce 2022 bylo 21, především měly za úkol propagovat roli NNO ve společnosti mezi širokou veřejností.

Funkční nástroje sloužící pro oboustrannou komunikaci s členy a jejich počet

Ze závěrečných zpráv příjemců vyplynulo, že hlavním komunikačním nástrojem pro oboustrannou komunikaci jsou sociální sítě, jako je Facebook, Instagram nebo Twitter. Podpořené organizace využívaly také své webové stránky, kam zveřejňovaly užitečné informace a na kterých probíhala průběžná komunikace se členy. Příjemci nadále pracovali na rozvoji a modernizaci svých webových stránek tak, aby byly reprezentativními platformami pro získání informací. Důležitým prostředkem interní komunikace je pak email, telefonické spojení, ale také pravidelná setkávání členů sítě. Využitých komunikačních kanálů. Doložených v závěrečných zprávách, bylo 13.

Mediální výstupy prezentující činnost směrem k veřejnosti

Za účelem prezentace své činnosti směrem k veřejnosti příjemci využili řadu mediálních nástrojů. Organizace celkem mají 88 výstupů: vydaly tiskové zprávy, vystoupily v mediích (rozhlasové stanice, TV, tištěná a elektronická média), vydávaly podcasty, uspořádaly fotografickou výstavu a vedly mediální kampaně.

Zpracování ankety spokojenosti členů jako součást závěrečné evaluace projektu

Všichni příjemci dotace v daném dotačním programu na konci projektu požádali své členy o vyplnění ankety spokojenosti s projektem. Dostupné výsledky anket ukazují na velkou spokojenost členů sítí se zaměřením projektových aktivit. Členové ocenili informační servis, poradenství, zastupování zájmů členských organizací a vzdělávací akce.

Tabulka 25 Přehled podpořených projektů v programu Podpora celostátních mezioborových sítí NNO v roce 2022

Číslo projektu	Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
ST220003	Národní asociace dobrovolníků, z.s.	Dobrovolnictví a občanská společnost 2022	874.078
ST220002	Fórum dárců, z.s.	Rozvoj kapacit Fóra dárců v roce 2022	883.831
ST220004	Asociace veřejně prospěšných organizací ČR, z.s.	Podpora kapacit AVPO ČR - posilování finančního zdraví a budování dobrého jména neziskových organizací	884.692

2. Shrnutí

Dotační program na rok 2022 byl vyhlášen dne 4. srpna 2021. Jednalo se o šestý ročník programu. Do dotačního řízení byly podány celkem 4 žádosti o poskytnutí dotace, a to v celkové výši 3.448.601 Kč. V rámci formální kontroly nebyl vyřazen žádný žadatel o dotaci a k věcnému posouzení tak byly předloženy všechny 4 žádosti o dotaci. Komise pro hodnocení projektů žádosti dne 12. listopadu 2021 projednala a doporučila 1 žadateli žádost zamítnout, u 3 žadatelů o dotaci Komise doporučila úpravu žádosti, včetně případného krácení. Celkem byly podpořeny 3 projekty ve výši 2.642.601 Kč.

Příjemci dotace splnili své povinnosti. Ve stanovených termínech zaslali závěrečné zprávy o realizaci projektů, včetně jejich vyúčtování. Žádnému příjemci nevznikla vratka, finanční vyhodnocení, s prokázáním vyčerpání celé výši dotace, byly zaslány do 15. února 2023.

Při přípravě žádostí žadatelé v roce 2021 vycházeli z předpokladu pokračující pandemie covid-19, která neumožňovala realizovat řadu akcí prezenčně, proto část akcí byla plánovaná online formou. Po uvolnění pandemických opatření v roce 2022 podpořené organizace velice pružně reagovaly a velká část akcí byla následně uskutečněna prezenční formou.

V průběhu roku příjemci dotací nahlásili některé nepodstatné změny, které neměly vliv na realizaci projektu nebo změnu rozhodnutí. Jedna z podpořených organizací podala žádost o změnu koordinátorky projektu a další dvě organizace nahlásily změnu sídla.

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že šestý ročník dotačního programu „Podpora celostátních mezioborových sítí NNO“ proběhl úspěšně. Dotační prostředky opět umožnily posílit mezioborové sítě NNO směrem ke zvýšení jejich kompetentnosti stát se legitimními subjekty zastupujícími zájmy svých členů navenek. Většina organizací se zaměřila na svou profesionalizaci, zlepšení prezentace ve veřejném prostoru, získávání nových členů, ale také na řešení aktuálních témat důležitých pro neziskový sektor, které se dotýkají oblastí jejich působnosti. Dotační prostředky pomohly udržet či posílit činnost daných organizací se záměrem poskytovat kvalitní a profesionální servis svým členským organizacím.

G. Vyhodnocení dotačního programu Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů

1. Charakteristika a cíle dotačního programu

Dotační program Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů (dále jen „dotační program“) byl v roce 2013 iniciován Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV). Poprvé byl realizován o rok později. V roce 2014 byla agenda rovnosti žen a mužů převedena z MPSV na Úřad vlády ČR a spolu s ní i dotační program.

Dotační řízení vyhlášoval do roku 2017 předseda Rady vlády pro rovnost žen a mužů (dále jen „Rada“) ve spolupráci s Úřadem vlády ČR. Obsahové zaměření dotačního programu schvalovala Rada. Počínaje rokem 2018 byly obě funkce svěřeny pouze Úřadu vlády ČR. Důvodem změny byla snaha eliminovat možnosti vlivu členů/členek Rady, které jsou současně v pozici potenciálních příjemců dotace, na průběh dotačního řízení.

Cílem dotačního programu je podpora veřejně prospěšných aktivit vedoucích k rovnosti žen a mužů, a to v návaznosti na cíle a opatření vytyčené Strategií rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030 (dále jen „Strategie 2021+“) a na ustanovení Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích.⁵⁷

V zájmu efektivního prosazování Strategie 2021+, jež čítá přes 400 opatření z různých oblastí veřejného i společenského života, byl v roce 2022 rozšířen okruh oprávněných žadatelů. O dotaci mohly požádat spolky, ústavy, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, účelová zařízení církví pro poskytování charitativních služeb a nově také obce. Zatímco zaměření na nestátní neziskové organizace (dále jen „NNO“) je důležité zejména pro jejich bezprostřední propojení s terénem, díky němuž veřejné správě zprostředkovávají nezbytnou zpětnou vazbu a návrhy praktických řešení, zapojení obcí má potenciál přispět k řešení problémů, které má obec ve své samostatné působnosti a které mají zásadní regionální charakter.

Strategie 2021+ je základním národním koncepčním rámcem pro tvorbu politik a opatření v oblasti rovnosti žen a mužů v ČR. Formuluje několik hlavních oblastí, v nichž vždy identifikuje nejdůležitější problémy, strategické cíle a připojuje také aktivity/postupy, které by uvedené problémy měly postupně odstraňovat. Dále obsahuje podrobnou úkolovou část, která obsahuje jednotlivé strategické a specifické cíle a konkrétní opatření včetně kritéria splnění členěné dle jednotlivých oblastí. Pro jasnější představu o obsahovém zaměření Strategie 2021+ je níže uveden přehled hlavních oblastí.

Hlavní oblasti Strategie 2021+

- 1 Práce a péče
- 2 Rozhodování
- 3 Bezpečí
- 4 Zdraví
- 5 Poznání
- 6 Společnost

⁵⁷ V předchozích letech byl dotační program navázán na předešlý strategický dokument, kterým byla Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020. Vzhledem k tomu, že ke schválení Strategie 2021+ došlo v první třetině roku 2021 (konkrétně usnesením vlády ze dne 8. března 2021 č. 269), došlo ke změně v dotačním programu až od roku 2022. Dále s ohledem na fakt, že Strategie 2021+ se koncepčně liší od předcházejícího strategického dokumentu, nejsou součástí této zprávy některé části věnované srovnání s předchozími lety, jako tomu bylo u minulých zpráv.

7 Vnější vztahy

8 Instituce

V roce 2022 bylo v dotačním programu opět využito bodové zvýhodnění umožňující přednostně podpořit projekty zaměřené na aktuální společenskou potřebu.⁵⁸ Konkrétně se jednalo o projekty soustředící se na následující oblasti:

- Řešení negativních dopadů rozšíření onemocnění covid-19 na rovnost žen a mužů vztahujících se ke zdraví, postavení žen a mužů na trhu práce a v ekonomice, přístupu ke spravedlnosti a dalším relevantním aspektům těchto dopadů.
- Téma genderového rozpočtování, realizaci aktivit (semináře, sdílení dokumentů apod.) za účelem přenosu dobré praxe a expertizy ze zahraničí a za účelem podpory využívání nástrojů genderového rozpočtování v ČR.
- Prevenci a potírání domácího a genderově podmíněného násilí, a to v tématech pokrytých Akčním plánem prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022.

Příklady podpořených aktivit v roce 2022

V souladu s bodovým zvýhodněním definovaným ve výzvě k podání žádosti k podání žádosti o poskytnutí dotace v rámci dotačního programu bylo hlavním tématem tří podpořených projektů domácí a genderově podmíněné násilí. Aktivita v rámci těchto projektů zahrnovaly jak osvětu o různých formách genderově motivovaného násilí (v reálném i online světě) mezi žactvem, dospělými, rodiči i odbornými pracovníky a pracovníkyněmi (zejména šlo o spolupráci se školami, vzdělávací workshopy a multioborová setkání), tak poskytnutí specializovaných služeb osobám ohroženým domácím násilím (odborné poradenství a terapie) i těm, kdo se agresivního a násilného chování vůči svým blízkým dopouštějí (individuální i skupinové terapie).

Další podpořený projekt své aktivity cílil jednak na problematiku genderově podmíněné marginalizace LGBT+ osob (a to formou terapeutických skupin, bezplatného právního poradenství a vzdělávacích a informačních akcí), a jednak na osvětu v oblasti násilí podmíněného genderem a sexuální orientací (prostřednictvím informací na webových stránkách, příběhových videí, informačních spotů, letáků a příspěvků na sociálních sítích).

Jeden z projektů se věnoval zpřístupňování informací ženám v období těhotenství a porodu, jejich podpoře a edukaci o jejich právech, profesní podpoře porodních asistentek a prevenci porodnického násilí.

Další projekty se pak soustředily na gender-mainstreamingové aktivity s cílem zapojit do prosazování rovnosti žen a mužů více mužů-politiků a dosáhnout rovnosti žen a mužů v oblasti vnějších vztahů (prostřednictvím budování databáze kontaktů, workshopů, diskusí a fokusních skupin či vydáním elektronických příruček), na podporu složitého postavení samozhitelek a samozhitelek a problematického vymáhání výživného (poskytování služby vymáhání výživného, tvorba metodických materiálů pro státní orgány) či na budování pracovní kultury zohledňující potřeby pečujících osob (identifikace bariér v procesu zavádění principů prorodinné firemní kultury, šíření dobré praxe, osvětové aktivity).

⁵⁸ V souladu s čl. 3, odst. 6 Směrnice vedoucího Úřadu vlády ČR č. 9/2021 o poskytování neinvestičních dotací k financování programů v oblasti lidských práv.

Jako každoročně byly dotací podpořeny také aktivity organizace, která se specializuje na pomoc a sociální začleňování žen-migrantek žijících v ČR (poradenské služby, vzdělávací a osvětové aktivity pro veřejnost i příslušné orgány a tvůrce politik, rozvoj mezioborové spolupráce, advokační aktivity).

Do řady podpořených projektů se také promítl ozbrojený konflikt na Ukrajině, kterému byly flexibilně přizpůsobeny poskytované služby (např. tlumočení a poradenství v ukrajinském a ruském jazyce apod.).

Tabulka 26 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2015 až 2022

Rok	Rozpočet (v Kč)	Přiděleno (v Kč)	Podpořené projekty
2015	5.000.000	4.993.563	11
2016	5.000.000	4.999.976	11
2017	7.000.000	6.984.438	15
2018	7.000.000	6.999.965	13
2019	4.000.000	3.963.128	7
2020	3.943.000	3.817.553	9
2021	3.919.320	3.906.450	9
2022	4.234.510	4.196.160	10

3. Vyhodnocení dotačního programu v roce 2022

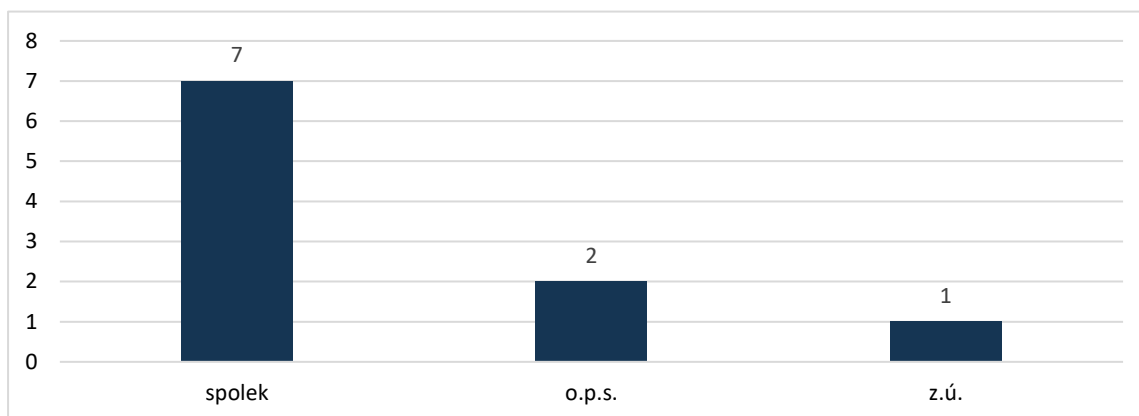
Financování dotačního programu a počet a struktura podpořených organizací

V roce 2022 bylo v rámci dotačního programu podpořeno 10 z celkem 15 přijatých žádostí o poskytnutí dotace. Celková finanční alokace činila 4,23 mil. Kč.⁵⁹

Struktura podpořených subjektů se v roce 2022 podobala předchozím rokům – mezi příjemci bylo sedm subjektů z řad spolků, dvě obecně prospěšné společnosti a také jeden zapsaný ústav. Ačkoliv v roce 2022 mohly o podporu nově žádat i obce, žádná tak neučinila. Rozdělení příjemců dotace dle právní formy zobrazuje graf 21.

⁵⁹ Přestože Strategie 2021+, schválená usnesením vlády ze dne 8. března 2021 č. 269 Úřadu vlády ČR od roku 2022 ukládá každoročně alokovat na dotační program minimálně 7 mil. Kč, byly na dotační program na rok 2022 státním rozpočtem přiděleny finanční prostředky ve výši 2 mil. Kč. Vzhledem k tomu, že také Rada ve svém usnesení ze dne 5. listopadu 2021 č. 16/2021 vládě doporučila, aby zajistila alokaci dotačního programu ve státním rozpočtu pro rok 2022 ve výši alespoň 5 mil. Kč, došlo nakonec ze strany Úřadu vlády ČR k navýšení celkové výše alokovaných finančních prostředků na 4.234.510 Kč.

Graf 21 Rozdělení příjemců dle právní formy (2022)

Reálné čerpání přidělené dotace

Zatímco v prvních pěti letech existence dotačního programu se příjemcům opakovaně nedařilo využít celé výše přidělené dotace, od roku 2020, kdy došlo k zavedení maximální možné dotace pro jeden projekt (ve výši 500.000 Kč), se v rámci podpořených projektů daří vyčerpat 99 % z obdržené částky. Nevyčerpané finanční prostředky v roce 2022 vykázali pouze dva příjemci z deseti, a to zejména z důvodu přesunutí akcí do online prostředí. Přehled podpořených organizací dle právní formy a výše přidělené i skutečně využitě dotace v roce 2022 nabízí tabulka 27.

Tabulka 27 Výše přidělené a skutečně využitě dotace dle právní formy příjemců

Právní forma	Počet projektů	Přiděleno (v Kč)	Skutečně čerpáno (v Kč)	Podíl skutečného čerpání (%)
spolek	7	2.699.536,00	2.688.276,00	99,6
o.p.s.	2	997.136,00	973.413,00	97,6
z.ú.	1	499.488,00	499.488,00	100
Celkem	10	4.196.160,00	4.161.177,00	99,2

Průměrná výše dotace v roce 2022 činila 419.616 Kč na jeden projekt a jednoho příjemce, což je přibližně o 15 tisíc méně než v roce 2021. Maximální výše dotace v roce 2022 činila 499.636 Kč, zatímco minimální 263.334 Kč.

Dotaci v plné výši, tj. ve výši, o kterou požádaly, získaly celkem 4 z 10 podpořených organizací. Rozdíl mezi požadavkem a poskytnutou částkou se u dalších pěti subjektů pohyboval v řádu jednotek tisíců korun a u jednoho v řádu desítek tisíců korun.

Přehled příjemců dotace a úroveň dopadu projektů

Základní přehled organizací, které v roce 2022 obdržely dotaci v dotačním programu, nabízí tabulka 28. Názvy a hlavní cíle projektů doplňují také informace o regionální úrovni dopadu projektových aktivit dle závěrečných zpráv.

Tabulka 28 Přehled příjemců dotace, názvů a cílů projektů a úroveň jejich dopadu

Název příjemce	Název projektu	Cíl/e projektu	Přiděleno (Kč)	Dopad projektu
Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.	Migrantky mezi ženami - ve stínu pandemie Covid-19	Upozornit na znevýhodněné postavení žen-migrantek žijících v ČR se specifickým zaměřením na negativní dopady pandemie covid-19 vztahující se ke zdraví, násilí na ženách či postavení na trhu práce; přispět k narovnání postavení žen-migrantek v ČR prostřednictvím zvyšování jejich informovanosti o jejich právech, povinnostech a nově zaváděných pravidlech; podpořit osvětu tvůrců a tvůrkyň politik a širší veřejnosti o situaci a potřebách žen-migrantek.	499.636	Praha; přesah ČR a zahraničí
NESEHNUTÍ, z.s.	Vzdělávání s respektem od školky po střední školu 2	Zvyšovat povědomí o genderově podmíněném násilí (), sexuálním obtěžování a o možnostech jejich prevence; budovat kompetence 80 studujících ZŠ, SOSŠ, SŠ a gymnázií v oblasti rozpoznání projevů a příčin genderově podmíněného násilí, tělesné autonomie a nenásilného řešení konfliktů; zlepšit lektorské dovednosti a odborné znalosti realizačního týmu projektu v oblasti krizové intervence.	498.908	Brno
Otevřená společnost, o.p.s.	Genderman v samosprávě – rovnost žen a mužů na úrovni obcí	Zapojit více mužů-politiků na komunální úrovni do prosazování rovnosti žen a mužů; objevit a podpořit nové podporovatele a podporovatelky agendy rovnosti žen a mužů na obecní úrovni.	497.500	Praha; přesah Brno
Unie porodních asistentek, z.s.	Rodím v klidu – respektující péče jako prevence por. násilí	Zpřístupňovat kvalitní informace ženám a jejich rodinám, které hledají podporu a informace v období těhotenství, porodu a šestinedělí; podpořit informovanost a profesní oporu porodních asistentek	309.300	Celá ČR

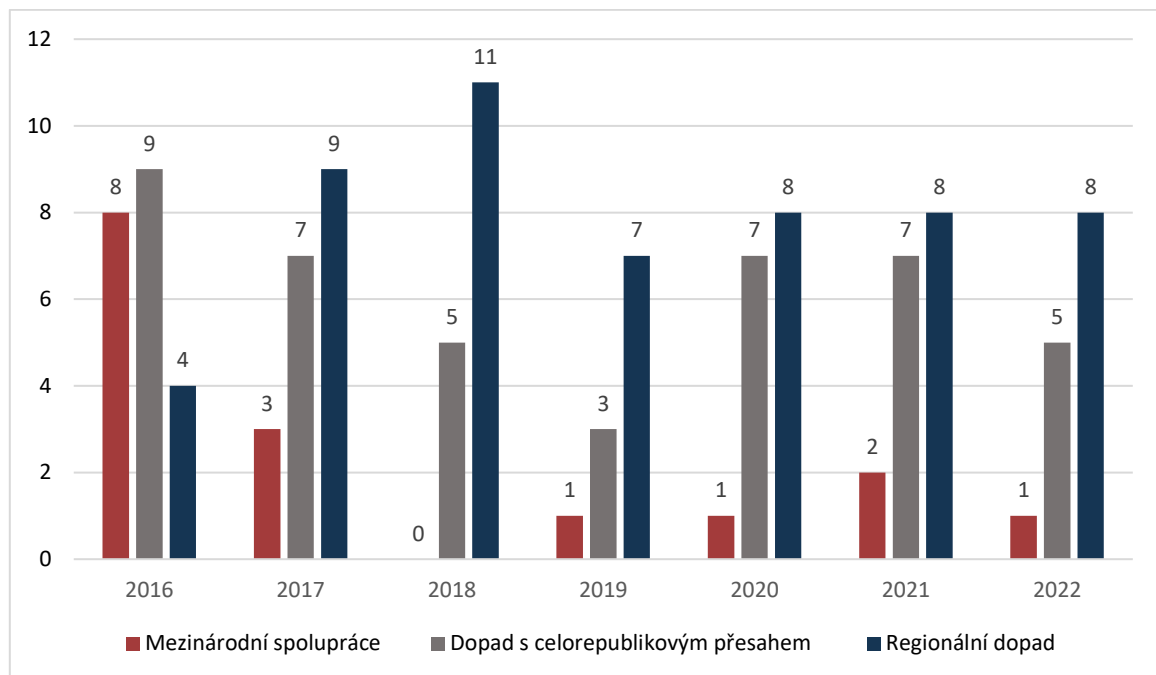
		(např. formou supervize); edukovat rodiče o osobních právech a preventivně působit proti porodnickému násilí.		
Prague Pride, z.s.	Rovnost žen a mužů se týká i LGBT+ osob	Přímá pomoc LGBT+ osobám v krizi (např. formou terapeutických skupin zaměřených na coming out či bezplatného právního poradenství); podpořit odstraňování genderově podmíněné marginalizace a budovat vzájemnou podporu LGBT+ lidí; osvěta v oblastech genderově podmíněného násilí.	476.000	Praha; přesah ČR
Centrum LOCIKA, z.ú.	DĚTSTVÍ BEZ NÁSILÍ V.	Poskytnout specializované a komplexní služby 212 dětem a rodičům ohroženým domácím násilím; zvýšit informovanost a efektivitu multioborové spolupráce v případech domácího a genderově podmíněného násilí zaměřeného na děti; posílit kompetence odborných pracovníků/pracovnic a rodičů a poskytnout informační podporu ohledně dopadů násilí na vztahy.	499.488	Praha; přesah Středočeský kraj
Liga otevřených mužů, z.s.	Zvládání vzteku - práce s násilnou osobou	Primární a sekundární prevence násilí ve vztazích a genderově podmíněného násilí; realizovat a zkvalitnit psychoterapeutickou práci s klienty (především muži), kteří obtížně zvládají svou agresivitu a dopouštějí se násilí na svých protějšcích a dětech.	313.581	Praha; přesah ČR
Asociace pro mezinárodní otázky, z.s.	Posílení reprezentace žen ve vnějších vztazích	Aktivní součinnost s vybranými orgány státní správy za účelem dosažení rovnosti žen a mužů v oblasti vnějších vztahů; podpořit začínající odbornice ve studijních oborech orientovaných na zahraniční politiku; zviditelnit existující expertky v oblasti české zahraniční politiky.	263.334	Praha

Asociace neúplných rodin, z.s.	Podpora neúplných rodin formou odborné asistence	Navrátit důstojnost a integritu samoživitelům/samoživitelkám prostřednictvím cílené kontaktní kampaně a individuálního poradenství při vymáhání výživného; osvěta státních institucí a neziskových organizací; aktivizovat 500 osob z cílové skupiny a zahájit s nimi občanskoprávní vymáhání dlužného výživného.	346.812	Praha
Sít' pro rodinu, z.s.	Udržitelná flexibilita organizace (UFO)	Transformovat zaměstnavatelskou firemní kulturu tak, aby flexibilně reagovala na potřeby pečujících o děti (např. zaváděním principů funkční pracovní flexibility, managementu mateřské/rodičovské dovolené, angažovaného otcovství a rovných příležitostí).	491.601	Celá ČR

S výjimkou jednoho brněnského subjektu se sídlo zbylých 9 podpořených organizací nachází v Praze, což se odráží na centralizaci realizovaných aktivit do hlavního města. Několik organizací nicméně dosáhlo jisté míry celorepublikového dopadu, a to zejména díky akcím realizovaným v online prostředí, či komunikačním kampaním na sociálních sítích a webových stránkách. Reálný geografický dosah projektů je tak podstatně širší.

Většina (9 z 10) uvedených projektů se soustředila výhradně na tuzemskou spolupráci a aktivity, jedné organizaci se podařilo dosáhnout nadnárodního dopadu prostřednictvím účasti na mezinárodní konferenci. Zaměření na aktivity v rámci ČR je dlouhodobým fenoménem, který dokládá graf 22 zachycující přehled dopadu projektů od roku 2016 do roku 2022. Trend výjimečnosti mezinárodní spolupráce lze pozorovat od roku 2017, přičemž v této tendenci svou roli sehrála i omezení spojená s pandemií covid-19.

Graf 22 Dopad projektů – srovnání let 2016 – 2022

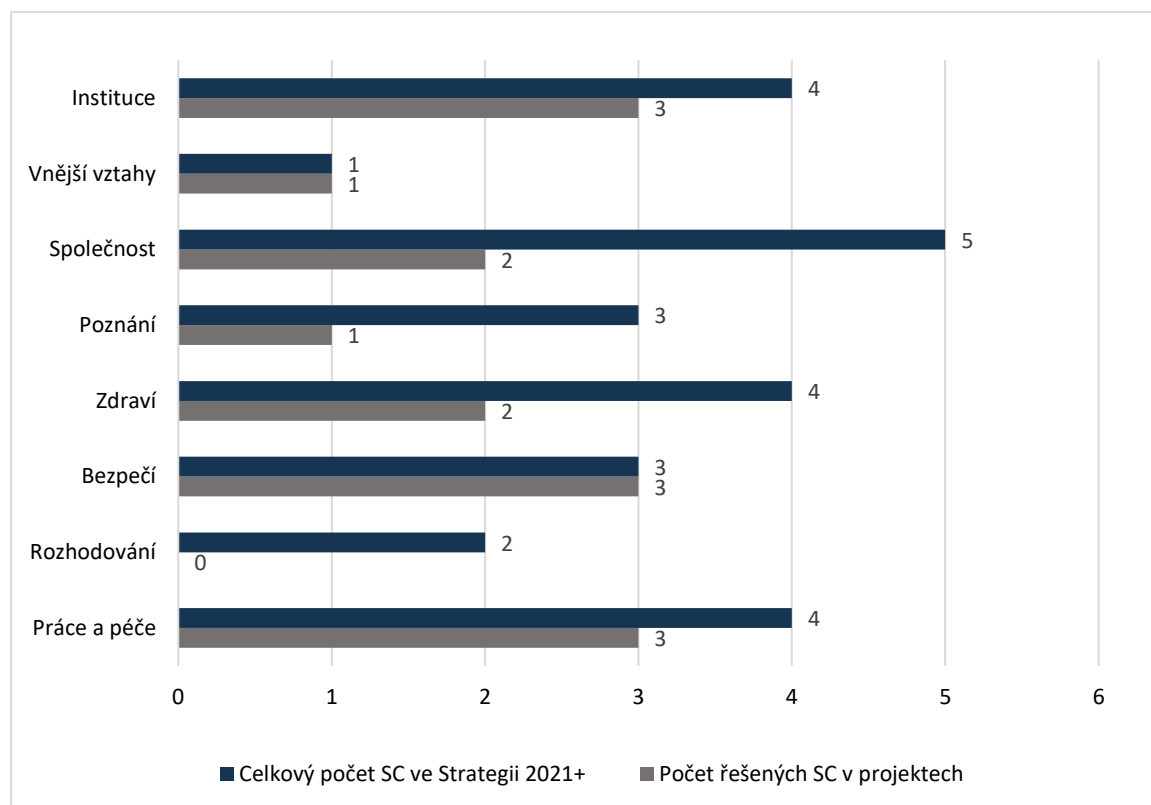
V roce 2022 bylo dotačním programem podpořeno celkem 6 organizací, které získaly dotaci i v roce 2021. Všechny subjekty z dotačního programu čerpaly dotaci opakovaně (minimálně dvakrát, maximálně pětkrát za dobu jeho existence). Jedna z organizací – Sdružení pro integraci a imigraci – čerpá finanční podporu počínaje rokem 2017 kontinuálně.

Hodnocení výsledků projektů vzhledem k cílům dotačního programu / Strategie 2021+

K hodnocení výsledků projektů vzhledem k plnění cílů Strategie 2021+ a tím i dotačního programu lze přistoupit z vícera perspektiv. S ohledem na nový strategický dokument, na nějž je dotační program od roku 2022 navázán, příjemci poprvé ve svých závěrečných zprávách zhodnocovali, jak se jim dařilo naplňovat vybrané specifické cíle ze Strategie 2021+. Celkem osm z deseti příjemců uvedlo, že jejich projekt pokryl více než jeden specifický cíl. Úzké zaměření cílů, jež je dáno novou Strategii 2021+ a částečně i zmiňovaným limitem maximální výše dotace na projekt, je z hlediska přínosu a dopadu krok žádoucím směrem, jelikož užší zaměření umožňuje hlubší řešení vybraného problému.

Informace ze závěrečných zpráv příjemců byly ze strany evaluace při závěrečném hodnocení podrobeny zevrubné analýze. Následující části se věnují identifikaci skutečně řešených strategických a specifických cílů ze Strategie 2021+. Jaké strategické cíle podpořené projekty řešily, zobrazuje graf 23.

Graf 23 Přehled řešených strategických cílů (SC)

Z celkových 26 strategických cílů, které osm kapitol Strategie 2021+ řeší, se projekty zabývaly 15 z nich. Maximálně pokryty byly dvě kapitoly: kapitola *Vnější vztahy*, v níž Strategie 2021+ nicméně formuluje jen jeden strategický cíl, a poté kapitola *Bezpečí*. Strategické cíle této kapitoly, které byly řešeny celkem pěti organizacemi, byly soustředěny na řešení negativních důsledků domácího a genderově podmíněného násilí, osvětu a hledání systémových řešení. Další často řešenou kapitolou je, v souladu s bodovým zvýhodněním definovaným ve výzvě k podání žádosti, kapitola *Práce a péče*, kterou pokrývaly čtyři projekty, jež se zabývaly zejména snížením nerovností mezi muži a ženami v oblasti péče. Dva projekty se dále věnovaly třem strategickým cílům kapitoly *Instituce*. Zhruba polovině strategických cílů byla též věnována pozornost v rámci kapitol *Zdraví* a *Společnost*. Jedinou kapitolou, jejíž strategické cíle nebyly pokryty vůbec, je kapitola *Rozhodování*. S ohledem na konkretizaci cílů Strategie 2021+ je také zajímavé porovnat, jaké specifické cíle si organizace vytyčily a jak komplexně se jim je dařilo plnit. Tento přehled přináší graf č. 24.

Z hlediska vnitřní i vnější transparentnosti poskytovatele dotace je důležité uvést konkrétní přehled cílů, které si podpořené organizace v roce 2022 zvolily. Státní sektor z tohoto přehledu může čerpat informace důležité pro účely monitorování a hodnocení efektivity podpořených organizací a pro případnou revizi postupů pro výběr a financování organizací do budoucna. Příjemci a žadatelé mohou sledovat, jaké cíle zvolily jiné organizace a s jakou úspěšností je naplňovaly, což jim může pomoci zlepšit svou vlastní strategii při podávání žádostí a efektivitu při plnění projektů. Pro vnější aktéry, jako jsou dárci/dárkyně a veřejnost, může být přehled cílů a jejich plnění důležitým informačním zdrojem pro posouzení práce příjemců.

Přehled toho, jaké konkrétní strategické a specifické cíle si podpořené organizace v roce 2022 zvolily a jak se jim je dařilo plnit, přináší tabulka 6. **Cíle, které dle evaluace organizace skutečně naplnily, jsou v tabulce tučně zvýrazněny.** Specifický cíl byl označen jako splněný, jestliže výstupy, které byly v rámci projektu realizovány, korespondovaly s opatřeními, která u jednotlivých specifických cílů definuje Strategie 2021+.

Tabulka 29 Vyhodnocení plnění cílů dle příjemců a dle evaluace

Název subjektu	Název projektu	Zvolené strategické (SC) a specifické cíle
Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.	Migrantky mezi ženami - ve stínu pandemie Covid-19	<ul style="list-style-type: none"> • Práce a péče SC1 Snížení nerovností mezi muži a ženami v souvislosti s péčí spec. cíl 1.8 Zvýšení informovanosti cizinek a cizinců o možnostech sladování pracovního a osobního života • Bezpečí SC2 Zlepšení přístupu obětí genderově podmíněného a domácího násilí k systému pomoci spec. cíl 2.3 Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení genderově podmíněného a domácího násilí a dostupné pomoci • Zdraví SC1 Snížení nerovností žen a mužů v přístupu ke zdraví a zdravotní péči spec. cíl 1.4 Snížení nerovností žen a mužů souvisejících s úhradami z veřejného zdravotního pojištění • Instituce SC4 Vytvoření funkčních podpůrných struktur v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů spec. cíl 4.2 Systematická spolupráce státní správy a externích expertních organizací
NESEHNUTÍ, o.p.s.	Vzdělávání s respektem od školky po střední školu 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpečí SC1 Podpora a zefektivnění prevence genderově podmíněného a domácího násilí spec. cíl 1.2 Snížení míry tolerance genderově podmíněného a domácího násilí u veřejnosti (odborné i široké) SC2 Zlepšení přístupu obětí genderově podmíněného a domácího násilí k systému pomoci spec. cíl 2.3 Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení genderově podmíněného a domácího násilí a dostupné pomoci • Poznání SC1 Zajištění maximálního rozvoje potenciálu dívek a chlapců, resp. žen a mužů

		<p>spec. cíl 2.1 Zvýšení důrazu na přítomnost genderových témat v RVP a ŠVP</p> <ul style="list-style-type: none"> Společnost <p>SC1 Snížení míry přijatelnosti genderových stereotypů a sexismu ve společnosti</p> <p>spec. cíl 1.2 Snížení míry tolerance k sexismu ve společnosti</p> <p>SC2 Zvýšení míry porozumění tématu rovnosti žen a mužů a jeho přínosům</p> <p>spec. cíl 2.2 Zvýšení povědomí veřejnosti o praktických přínosech projektů přispívajících k rovnosti žen a mužů spolufinancovaných z ESI fondů, Norských fondů a státního rozpočtu</p> <p>spec. cíl 2.3 Zvýšení porozumění tématu rovnosti žen a mužů ve vzdělávání</p>
Otevřená společnost, o.p.s.	Genderman v samosprávě – rovnost žen a mužů na úrovni obcí	<ul style="list-style-type: none"> Společnost <p>SC1 Snížení míry přijatelnosti genderových stereotypů a sexismu ve společnosti</p> <p>spec. cíl 1.4 Zvýšení zapojení mužů do prosazování rovnosti žen a mužů</p> <ul style="list-style-type: none"> Instituce <p>SC2 Posílení kapacit a kompetencí ostatních státních orgánů a orgánů samosprávy uplatňovat průřezové hledisko rovnosti žen a mužů</p> <p>spec. cíl 2.5 Zajištění kapacit pro uplatňování hlediska rovnosti žen a mužů na úrovni samosprávy</p> <p>SC3 Dostatečné, efektivní a transparentní financování agendy</p> <p>spec. cíl 3.3 Rovný přístup k potřebám žen i mužů na všech úrovních plánování rozpočtu (genderově vyvážené rozpočty)</p>
Unie porodních asistentek, z.s.	Rodím v klidu – respektující péče jako prevence por. násilí	<ul style="list-style-type: none"> Zdraví <p>SC4: Zvýšení spokojenosti rodiček s péčí v těhotenství, při porodu a v šestinedělí</p> <p>spec. cíl 4.1 Posílení možnosti žen vybrat si způsob, místo a okolnosti porodu</p> <p>spec. cíl 4.3 Zlepšení uplatňování svobodného a informovaného souhlasu s poskytováním zdravotních služeb v oblasti porodní péče</p> <p>spec. cíl 4.4. Zlepšení prevence špatného zacházení a násilí na ženách v průběhu porodu</p>
Prague Pride, z.s.	Rovnost žen a mužů se týká i LGBT+ osob	<ul style="list-style-type: none"> Společnost <p>SC1 Snížení míry přijatelnosti genderových stereotypů a sexismu ve společnosti</p> <p>spec. cíl 1.1 Snížení přijatelnosti genderových stereotypů ze strany společnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> Bezpečí

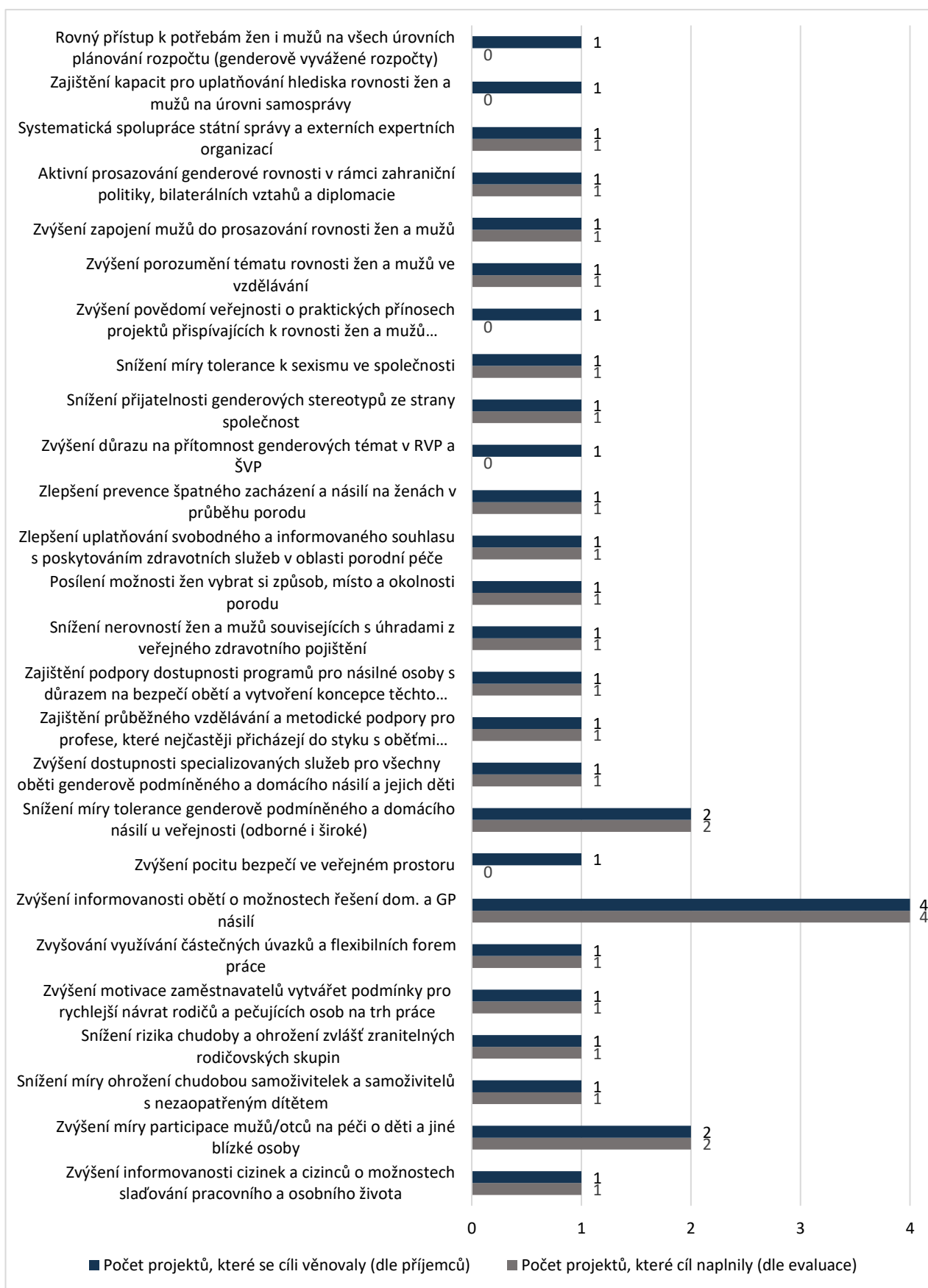
		<p>SC1 Podpora a zefektivnění prevence genderově podmíněného a domácího násilí</p> <p>spec. cíl 1.3 Zvýšení pocitu bezpečí ve veřejném prostoru</p> <p>SC2 Zlepšení přístupu obětí genderově podmíněného a domácího násilí k systému pomoc</p> <p>spec. cíl 2.3 Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení genderově podmíněného a domácího násilí a dostupné pomoci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Práce a péče <p>SC1 Snížení nerovností mezi muži a ženami v souvislosti s péčí</p> <p>spec. cíl 1.1 Zvýšení míry participace mužů/otců na péči o děti a jiné blízké osoby</p>
Centrum LOCIKA, z.ú.	DĚTSTVÍ BEZ NÁSILÍ V.	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpečí <p>SC1 Podpora a zefektivnění prevence genderově podmíněného a domácího násilí</p> <p>spec. cíl 1.2 Snížení míry tolerance genderově podmíněného a domácího násilí u veřejnosti (odborné i široké)</p> <p>SC2 Zlepšení přístupu obětí genderově podmíněného a domácího násilí k systému pomoc</p> <p>spec. cíl 2.1 Zvýšení dostupnosti specializovaných služeb pro všechny oběti genderově podmíněného a domácího násilí a jejich děti</p> <p>spec. cíl 2.3 Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení genderově podmíněného a domácího násilí a dostupné pomoci</p> <p>SC3 Systémové zabezpečení řešení genderově podmíněného a domácího násilí</p> <p>spec. cíl 3.5 Zajištění průběžného vzdělávání a metodické podpory pro profese, které nejčastěji přicházejí do styku s oběťmi genderově podmíněného a domácího násilí</p>
Liga otevřených mužů, z.s.	Zvládání vzteku - práce s násilnou osobou	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpečí <p>SC3 Systémové zabezpečení řešení genderově podmíněného a domácího násilí</p> <p>spec. cíl 3.6 Zajištění podpory dostupnosti programů pro násilné osoby s důrazem na bezpečí obětí a vytvoření koncepce těchto programů</p>
Asociace pro mezinárodní otázky, z.s.	Posílení reprezentace žen ve vnějších vztazích	<ul style="list-style-type: none"> • Vnější vztahy <p>SC1 Integrovaní hodnot genderové rovnosti a posílení postavení žen do zahraniční politiky České republiky</p> <p>spec. cíl 1.2 Aktivní prosazování genderové rovnosti v rámci zahraniční politiky, bilaterálních vztahů a diplomacie</p>

Asociace neúplných rodin, z.s.	Podpora neúplných rodin formou odborné asistence	<ul style="list-style-type: none"> Práce a péče <ul style="list-style-type: none"> SC1 Snížení nerovností mezi muži a ženami v souvislosti s péčí <ul style="list-style-type: none"> spec. cíl 1.1 Zvýšení míry participace mužů/otců na péči o děti a jiné blízké osoby SC4 Snížení míry ohrožení chudobou, zejména žen <ul style="list-style-type: none"> spec. cíl 4.1 Snížení míry ohrožení chudobou samoživitelek a samoživitelů s nezaopatřeným dítětem spec. cíl 4.4 Snížení rizika chudoby a ohrožení zvláště zranitelných rodičovských skupin
Sít' pro rodinu, z.s.	Udržitelná flexibilita organizace (UFO)	<ul style="list-style-type: none"> Práce a péče <ul style="list-style-type: none"> SC1 Snížení nerovností mezi muži a ženami v souvislosti s péčí <ul style="list-style-type: none"> spec. cíl 1.6 Zvýšení motivace zaměstnavatelů vytvářet podmínky pro rychlejší návrat rodičů a pečujících osob na trh práce SC2 Snížení nerovností mezi muži a ženami na trhu <ul style="list-style-type: none"> spec. cíl 2.1 Zvyšování využívání částečných úvazků a flexibilních forem práce

Tabulka 29 ukazuje, že příjemcům se v naprosté většině případů zvolené cíle dařilo plnit. **Celkově 7 z 10 organizací splnilo všechny specifické cíle, které si zvolily.** Tato skutečnost svědčí mimo jiné o tom, že se příjemci za dobu trvání dotačního programu již naučili volit si odpovídající cíle, jelikož v minulosti, dle informací z předešlých zpráv o vyhodnocení dotačního programu, příjemci měli tendenci záběr projektů spíše nadsazovat a volit si i takové cíle, k jejichž naplnění neměly projekty skutečný potenciál. Z vysoké úspěšnosti při plnění zvolených cílů můžeme dále číst efektivitu doporučení vybírat si pro jeden projekt maximálně 4 specifické cíle, které je zakotveno v kritériích hodnocení žádostí o poskytnutí dotace⁶⁰, neboť užší zaměření projektů umožňuje hlubší řešení vybraného problému a tím i vyšší šanci na splnění zvoleného cíle. Přehled zasažených specifických cílů z pohledu příjemců a evaluace ilustruje graf 24.

⁶⁰ Blíže viz https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dotace/Priloha-c--5-Kriteria-formalniho-a-vecneho-hodnoceni_2.pdf

Graf 24 Naplnění specifických cílů Strategie 2021+ z pohledu příjemců a evaluace

Z grafu 24 je patrné, že podpořené organizace se věnovaly celkem 26 z 69 specifických cílů, přičemž nejčastěji se věnovaly *Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení domácího a genderově podmíněného násilí* (4 z 10 projektů), *Snížení míry tolerance genderově podmíněného a domácího násilí u veřejnosti (odborné i široké)* (2 z 10 projektů) a *Zvýšení míry participace mužů/otců na péči o děti a jiné blízké osoby* (2 z 10 projektů). Ostatní vytyčené cíle se vždy objevily jen u jednoho z projektů.

Podrobné informace o počtu podpořených osob, realizovaných výstupů a jejich průměrných nákladech lze najít v následujícím přehledu. Počet zapojených/podpořených osob dle pohlaví a typu aktivity je uveden v tabulce 30.

Podpořené organizace v roce 2022 přímo zapojily či podpořily **3666 osob**, přičemž **průměrné náklady na podporu jedné osoby činily 1.144 Kč**. Projekty zároveň vygenerovaly **celkem 568 výstupů**, které čítají uspořádané akce, vydané brožury, poradenské linky, kampaně, soutěže atd. (blíže viz tabulka 31). **Průměrné náklady na realizaci jednoho výstupu činily 7.387 Kč**.

Tabulka 30 Počet zapojených/podpořených osob dle pohlaví a typu aktivity⁶¹

Typ aktivity	Počet přímo zapojených/podpořených osob	Z toho specificky uvedeny ženy
Poradenství	2887	1815
Kulatý stůl/beseda	200	81

⁶¹ Nutno brát orientačně vzhledem k rozdílnému způsobu vykazování těchto údajů mezi příjemci. Zároveň organizace Prague Pride, vzhledem k tomu, že se jejího projektu zúčastnili i transgender a nebinární osoby, aspekt pohlaví nezohledňovala.

Dotazníkové šetření	49	
Poskytnutí odborné pomoci	306	9
Školení/workshopy	224	106
Celkem	3666	2011

Tabulka 31 Souhrnné součty jednotlivých typů výstupů podpořených projektů v roce 2022

Mediální výstupy		
Kampaně (mediální, on-line)		6
Letáky / plakáty (i online)		1
Mediální výstupy (článek, citace, zpravodaj, televizní/rozhlas. vstup, online stream)		92
Příspěvky na sociální síť		190
Tiskové konference		258
Tiskové zprávy		10
Webové stránky		3
Konkrétní nástroje		
Databáze (nově vytvořené, aktualizované)		2
Dotazníky/evaluace		2
Konference / kulatý stůl – pořádání		5
Konference / kulaté stoly – účast		30
Přednášky, debaty, besedy, workshopy		11
Odborné analýzy		1
Metodiky		3
Poradenství/poradenská linka		5
Newslettery /infosheety /factsheety		6
Semináře /školení /kurzy /síťovací akce /supervize		16
Manuály, brožury, sborníky, informační balíčky, výukové materiály, překlady		5
Setkání účastníků/účastnic projektu – ČR		8
Soutěže / udělování cen		1
Veřejné akce – uspořádání		19
Podněty k řešení problematiky na legislativní úrovni		1
Podněty k řešení problematiky na nelegislativní úrovni		4
Účast na jednání – ČR		10

Příklady dobré praxe řešení problémů Strategie 2021+ v roce 2022

- **Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s. – Migrantky mezi ženami – ve stínu pandemie Covid-19**

Organizace velmi flexibilně zareagovala na ozbrojený konflikt na Ukrajině a zapojila migrantky (nejen) z Ukrajiny do osobních i veřejných storytellingů, jež jsou dlouhodobě efektivní v přitahování pozornosti majoritní společnosti k problematice žen migrantek. Sdílení příběhů mělo zároveň velký přesah i pro samotné migrantky, které touto cestou posílily své komunikační dovednosti, motivaci a sebevědomí. Možnost zapojit se do sdílecích a vzdělávacích akcí online navíc oslovilo osoby z regionů, či jinak vzdálené nebo izolované osoby.

- **NESEHNUTÍ, z.s. – Vzdělávání s respektem od školky po střední školu**

Organizaci se v rámci jejích vzdělávacích workshopů pro studující a školy, které se zajímají o téma genderově podmíněného násilí, podařilo vytvořit bezpečný prostor pro aktivní participaci, sdílení zkušeností a rozvoj dovedností, které mají přesah i do mimoškolních interakcí. Pomocí zjednodušování a přizpůsobování materiálů určeným vyučujícím a pečujícím osobám, ve spojení s působením ve školách a podporou v rodinném prostředí, organizace dosáhla umocnění možnosti prevence násilí, a vytváření takového prostředí, ve kterém se dítě nebojí požádat o pomoc.

- **Prague Pride, z.s. – Rovnost žen a mužů se týká i LGBT+ osob**

Organizace iniciovala vznik sdílecí skupiny pro sociální matky, jejichž společenské i legislativní postavení je v ČR velmi složité. I z těchto důvodů ženské páry, a především pak sociální matky, neměly prostor reflektovat rozdíly mezi biologickým a sociálním rodičem. Skupina tak zprostředkovala místo, kde 14 zúčastněných žen mohlo velmi otevřeně mluvit o svých zkušenostech s touto rodičovskou rolí, díky čemuž ženy dokázaly definovat celou řadu témat, kterým se chtějí v budoucnu věnovat.

- **Sít' pro rodinu, z.s. – Udržitelná flexibilita organizace (UFO)**

Organizaci se povedlo navázat spolupráci s pěti zaměstnavateli, jejichž personalisté a personalistky měli zájem nastavovat pracovní podmínky pro implementaci flexibilní a prorodinné pracovní kultury, ale neměli k dispozici know-how ani osobní kapacitu. Projekt těmto firmám poskytl průvodce v mapování jejich stávající situace a mentora v procesu zavádění dílčích opatření, na což by za běžného provozu neměli prostor a čas.

4. Shrnutí

Hlavním smyslem dotačního programu Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů je podpora aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů v souladu se Strategií 2021+. V roce 2022 byl nově okruh oprávněných žadatelů rozšířen o obce, které nicméně možnosti podat si žádost o dotaci v tomto roce nevyužily. Orientace dotačního programu na NNO plyne z faktu, že jsou významným aktérem a důležitým partnerem veřejné správy při implementaci Strategie 2021+, zatímco zaměření na obce má potenciál přinést řešení problémů, které má obec ve své samostatné působnosti a které mají zásadní regionální charakter.

V roce 2022 bylo dotačním programem podpořeno celkem 10 organizací, na jejichž projekty bylo alokováno celkem 4,23 mil. Kč, což je oproti minulým dvěma rokům zhruba 8% nárůst alokovaných prostředků.

V tomto roce byla také potřetí uplatněna maximální možná výše dotace na jeden projekt (500 tis. Kč). Zatímco v předešlých letech příjemci zpravidla nedokázali využít přidělenou dotaci v plné výši a docházelo ke vzniku vratek, v roce 2022 se stejně jako v roce 2021 podařilo vyčerpat rekordních 99 % přidělených finančních prostředků, což potvrzuje efektivitu limitu.

Mezi příjemci dotace v roce 2022 převažovaly spolky nad obecně prospěšnými společnostmi a zapsanými ústavami. Všechny úspěšné organizace byly v minulosti již alespoň jednou dotačním programem podpořeny, jedna z nich dotaci získává pravidelně od roku 2017.

I v tomto roce se projevil pozitivní vliv distančních online aktivit na rozšíření okruhu zasažených osob. Příjemci také zpravidla neměli problém s plněním plánovaných výstupů. Většina příjemců také již dokázala formulovat cíle projektu konkrétně, realisticky a měřitelně, díky čemuž se jim dařilo stanovené cíle naplňovat.

Bodově zvýhodněny byly projekty zaměřené řešení negativních dopadů onemocnění covid-19 na rovnost žen a mužů, téma genderového rozpočtování a na prevenci a potírání domácího a genderově podmíněného násilí.

Tři podpořené projekty v roce 2022 přispívaly k řešení domácího a genderově podmíněného násilí – aktivity se soustředily specificky na domácí násilí na dětech a zvýšení povědomí žáků/žákyň i dospělých a odborné veřejnosti o různých formách genderově podmíněného násilí v reálném i online světě. Mezi dalšími řešenými problémy byla genderově podmíněná marginalizace LGBT+ osob, vyšší informovanost a podpora žen v těhotenství či tvorba prorodinné firemní kultury. Jako každoročně jedna z organizací zaměřila své aktivity na pomoc a sociální začleňování žen migrantek. Aktivity zbývajících projektů pak směřovaly na zviditelnění expertek v zahraniční politice, větší zapojení mužů zastupitelů do řešení agendy rovnosti žen a mužů či na podporu složitějšího postavení žen samoživitelek v kontextu problematického vymáhání výživného.

Projekty jednoznačně napomohly prosazování rovnosti žen a mužů na různých úrovních veřejného života. V kontextu naplňování Strategie 2021+ se projekty zaměřovaly na strategické cíle, jež byly do značné míry ovlivněny bodovým zvýhodněním definovaným ve výzvě k podání žádosti a oblastí působení jednotlivých příjemců. Nejčastěji se jednalo o strategické cíle kapitoly *Bezpečí* (5 z 10 projektů), *Péče a práce* (4 z 10 projektů) a *Společnost* (3 z 10 projektů). Z hlediska specifických cílů se pak příjemci nejčastěji věnovali *Zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení domácího a genderově podmíněného násilí* (4 z 10 projektů), *Snížení míry tolerance genderově podmíněného a domácího násilí u veřejnosti (odborné i široké)* (2 z 10 projektů) a *Zvýšení míry participace mužů/otců na péči o děti a jiné blízké osoby* (2 z 10 projektů). Ostatní vytyčené cíle se vždy objevily jen u jednoho z projektů.

H. Seznam tabulek, grafů a obrázků v oblasti lidských práv

Tabulka 1 Přehled dotačních programů v oblasti lidských práv	5
Tabulka 2 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2008–2022.....	17
Tabulka 3 Rozdělení spolků podpořených v roce 2022 podle typu zdravotního postižení	18
Tabulka 4 Frekvence typu zdravotního postižení na základě Výběrového šetření osob se zdravotním postižením (možnost více odpovědí na jednu osobu)	18
Tabulka 5 Výstupy programu Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením v roce 2022.....	20
Tabulka 6 Počty realizovaných aktivit v oblasti informační a vzdělávací činnosti podle typu postižení.....	25
Tabulka 7 Přehled podpořených projektů v programu Podpora veřejně prospěšných aktivit spolků osob se zdravotním postižením v roce 2022	27
Tabulka 8 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2017 – 2022.....	30
Tabulka 9 Výše úvazku krajských koordinátorů v letech 2017 – 2022	31
Tabulka 10 Počet měsíců v letech 2017 – 2022, kdy byla obsazena pozice krajského koordinátora.....	33
Tabulka 11 Přehled podpořených projektů v programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti v roce 2022.....	39
Tabulka 12 Vývoj financování programu a počet podpořených obcí v posledních letech.....	41
Tabulka 13 Obce zapojené do programu Podpora terénní práce v roce 2022	41
Tabulka 14 Počet let trvání programu v obci bez přerušení	43
Tabulka 15 Výše kumulovaného úvazku terénních pracovníků v obci	43
Tabulka 16 Nejvyšší dokončené vzdělání TP	44
Tabulka 17 Kvalifikace TP podle zákona o soc. službách.....	45
Tabulka 18 Index sociálního vyloučení (2017 – 2021) v obcích podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2022.....	47
Tabulka 19 Přehled podpořených projektů v programu Podpora terénní práce v roce 2022.....	57
Tabulka 20 Poskytnuté finanční prostředky v letech 2016–2022	64
Tabulka 21 Finanční a personální ukazatele dle oblastí podpory projektů	66
Tabulka 22 Přehled podpořených projektů v programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce v roce 2022	76
Tabulka 23 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2016–2022.....	79
Tabulka 24 Přehled podpořených projektů v programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v roce 2022	86
Tabulka 25 Přehled podpořených projektů v programu Podpora celostátních mezioborových sítí NNO v roce 2022.....	90
Tabulka 26 Vývoj poskytovaných finančních prostředků v letech 2015 až 2022	93
Tabulka 27 Výše přidělené a skutečně využité dotace dle právní formy příjemců.....	94
Tabulka 28 Přehled příjemců dotace, názvů a cílů projektů a úroveň jejich dopadu	95
Tabulka 29 Vyhodnocení plnění cílů dle příjemců a dle evaluace.....	100
Tabulka 30 Počet zapojených/podpořených osob dle pohlaví a typu aktivity	105
Tabulka 31 Souhrnné součty jednotlivých typů výstupů podpořených projektů v roce 2022.....	106

Graf 1 Finanční prostředky vynaložené na dotace v oblasti lidských práv Úřadem vlády ČR v letech 2015–2022 (v Kč)	6
Graf 2 Rozdělení finančních prostředků vyplacených v roce 2022.....	10
Graf 3 Podíl projektů podle způsobu jejich podpory v roce 2022	16
Graf 4 Rozdělení spolků dle doby existence	19
Graf 5 Vývoj požadovaných a rozdělených finančních prostředků v letech 2008–2022 .	26
Graf 6 Výše úvazku krajských koordinátorů v letech 2017 – 2022	32
Graf 7 Pozice třinácti krajských koordinátorů ve struktuře krajského úřadu v roce 2022	34
Graf 8 Počet let trvání programu v obci bez přerušení.....	43
Graf 9 Kvalifikace TP podle zákona o soc. službách	46
Graf 10 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dětí do 18 let) – 1. část.....	50
Graf 11 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dětí do 18 let) – 2. část.....	51
Graf 12 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dospělých osob nad 18 let) – 1. část	53
Graf 13 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dospělých osob nad 18 let) – 2. část	54
Graf 14 Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu (poskytování intervencí týkající se dospělých osob nad 18 let) – 3. část	55
Graf 15 Vyplacené finanční prostředky dle právní formy příjemců v roce 2022 v procentuálním zastoupení	65
Graf 16 Vývoj počtu realizovaných projektů dle zaměření na jednotlivé druhy aktivit.....	66
Graf 17 Vyplacené finanční prostředky dle právní formy příjemců v roce 2022 v procentuálním zastoupení	80
Graf 18 Podíl vyplacených finančních prostředků dle podpory jednotlivých jazyků v roce 2022.....	81
Graf 19 Srovnání podpory jednotlivých jazyků v letech 2014–2022	81
Graf 20 Srovnání podpory jednotlivých oblastí v letech 2014-2022	82
Graf 21 Rozdělení příjemců dle právní formy (2022)	94
Graf 22 Dopad projektů – srovnání let 2016 – 2022	98
Graf 23 Přehled řešených strategických cílů (SC)	99
Graf 24 Naplnění specifických cílů Strategie 2021+ z pohledu příjemců a evaluace....	104
Obrázek 1 Přehled povinných výstupů krajských koordinátorů pro romské záležitosti v roce 2022	35
Obrázek 2 Geografické rozložení obcí podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2022 a lokalit, ve kterých působí Agentura pro sociální začleňování.....	47
Obrázek 3 Místa realizace projektů	68
Příloha 1 Přehled vykázaných intervencí TP u kategorie děti do 18 let celkem.....	59
Příloha 2 Přehled vykázaných intervencí TP u kategorie dospělí nad 18 let celkem	60

II. VYHODNOCENÍ DOTAČNÍHO PROGRAMU V OBLASTI PROTIDROGOVÉ POLITIKY

Vyhodnocení dotačního řízení pro politiku v oblasti závislostí Úřadu vlády ČR 2022 vyšla také samostatně jako publikace Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (NMS), v ediční řadě Koordinace (ISBN 978-80-7440-318-7).

OBSAH

ÚVOD	113
SOUHRN	114
1 DOTAČNÍ ŘÍZENÍ PRO POLITIKU V OBLASTI ZÁVISLOSTÍ ÚŘADU VLÁDY ČR	115
1.1 Účel dotačního řízení	115
1.2 Cíle dotačního řízení	115
1.3 Účelnost, hospodárnost a efektivnost dotačního řízení.....	116
2 ADIKTOLOGICKÉ SLUŽBY	116
2.1.1 Preventivní programy	117
2.1.2 Adiktologické služby minimalizace rizik	118
2.1.3 Adiktologické ambulantní služby a poradenství	118
2.1.4 Adiktologické rezidenční služby.....	119
3 HODNOCENÍ DOTAČNÍHO ŘÍZENÍ	120
3.1 Hodnocení indikátorů procesu.....	120
3.2 Hodnocení indikátorů výstupů.....	122
3.2.1 Preventivní programy	124
3.2.2 Adiktologické služby minimalizace rizik	125
3.2.3 Ambulantní adiktologické služby a poradenství	127
3.2.4 Adiktologické rezidenční služby.....	129
3.2.5 Projekty informační a výzkumné.....	131
3.3 Hodnocení indikátorů dopadů.....	132
3.3.1 Dopady na zkušenosti mladistvých s užíváním návykových látek.....	132
3.3.2 Dopady v oblasti pokrytí rizikové populace adiktologickými službami	135
3.3.3 Dopady na zdravotní situaci lidí se závislostním chováním	138
3.3.4 Dopady na sociální situaci lidí se závislostním chováním	141
3.3.5 Ekonomické vyjádření dopadů	142
3.3.6 Srovnání indikátorů dopadů v evropském kontextu	144
4 HODNOCENÍ FINANCOVÁNÍ POLITIKY V OBLASTI ZÁVISLOSTÍ	147
POUŽITÁ LITERATURA	150

Úvod

Užívání návykových látek, vznik a rozvoj závislostního chování je komplexní a mnohvrstevný jev s řadou vzájemně se ovlivňujících potenciálních rizik pro jedince i pro společnost. Jde zejména o jeho negativní sociální, zdravotní, trestněprávní, bezpečnostní a ekonomické dopady, které nepříznivě ovlivňují zdravý vývoj jednotlivců i společnosti ve všech uvedených aspektech.

Podle výsledků mapování situace v oblasti závislostí se podíl kuřáků v dospělé populaci v ČR dlouhodobě nemění. Spotřeba alkoholu v ČR je dlouhodobě vysoká a podíl osob vykazujících známky rizikového a škodlivého pití alkoholu se dlouhodobě zvyšuje. Nejčastěji užívanou nelegální drogou v ČR jsou konopné látky, zkušenost s nimi uvádí přibližně čtvrtina dospělých. Ostatní nelegální drogy jsou užívány v mnohem menší míře. Odhadovaný počet problémových hráčů je dlouhodobě stabilní, mírně se zvyšuje počet osob ve vysokém riziku (Chomynová et al., 2023).

S tím související společenské náklady v ČR mohou ročně představovat až 250 miliard Kč. Na druhou stranu, výdaje veřejných rozpočtů na prevenci a léčbu poruch spojených se závislostním chováním jsou řádově nižší.

Účelem dotačního řízení pro politiku v oblasti závislostí Úřadu vlády ČR (ÚV ČR), je přispět k plnění cíle politiky v oblasti závislostí a podpořit realizaci aktivit definovaných v akčních plánech politiky v oblasti závislostí. Účelem dotačního řízení je spolufinancování, udržení a rozvoj základní sítě adiktologických služeb.

Publikace představuje hodnocení dotačního řízení pro politiku v oblasti závislostí Úřadu vlády ČR a jeho výstupy se zaměřením na hodnocení dotačního roku 2022. Hodnocení dotačního řízení vychází z jeho účelu a cíle, pro účely hodnocení byly definovány indikátory na úrovni hodnocení procesu, výstupů a dopadů dotačního řízení.

Publikace obsahuje zhodnocení vývoje situace v jednotlivých segmentech adiktologických služeb podpořených v dotačním řízení, které dává do kontextu politiky v oblasti závislostí a situace v oblasti závislostního chování a jejich dopadů v ČR.

Souhrn

- Společenské náklady spojené s užíváním návykových látek a závislostním chováním v ČR mohou ročně představovat až 250 miliard Kč. Na druhou stranu, výdaje veřejných rozpočtů na prevenci a léčbu poruch spojených se závislostním chováním jsou mnohonásobně nižší.
- Výzkumy opakovaně prokazují efektivitu adiktologických programů v ochraně veřejného zdraví, snižování zdravotních rizik, snižování kriminality, ochraně veřejného pořádku i z hlediska nákladové efektivity a snižování společenských nákladů.
- Účelem dotačního řízení je spolufinancování, udržení a rozvoj základní sítě adiktologických preventivně-léčebných služeb, které zajišťují minimální dostupnost zdravotní a sociální péče pro osoby se závislostním chováním.
- V r. 2022 bylo v rámci dotačního řízení ÚV ČR poskytnuto celkem 291,5 mil. Kč na realizaci 221 projektů politiky v oblasti závislostí. Celkem 198 podpořených projektů tvoří v dotačním řízení základní síť adiktologických služeb, dalších 15 služeb bylo nově podpořeno s ohledem na jejich potřebnost.
- V posledních letech dochází k rozšiřování kapacit adiktologických služeb, což se projevuje postupným nárůstem počtu klientů, a zejména vyšší intenzitou práce s klienty. V rámci podpořených adiktologických služeb byla v r. 2022 poskytnuta péče celkem 84 161 osobám, z toho 69 513 se závislostním problémem. Programy primární prevence byly realizovány v 883 školách.
- Daří se dosahovat pozitivních výsledků dotačního řízení ÚV ČR a politiky v oblasti závislostí. Mezi dětmi a mládeží míra užívání tabáku a alkoholu v posledních 10 letech klesá a zvyšuje se věk první zkušenosti s návykovými látkami, včetně konopí.
- V kontaktu se službami je téměř 90 % odhadovaného počtu lidí užívajících drogy rizikově. ČR je jednou ze 4 evropských zemí, které splňují kritéria WHO v míře pokrytí osob užívajících drogy injekčně harm reduction materiálem. To přispívá k dlouhodobě nízkému výskytu infekčních onemocnění i úmrtí v důsledku předávkování nelegálními drogami.
- Adiktologické služby dokáží stále častěji kontaktovat osoby užívající drogy v příznivější/stabilnější socioekonomické situaci, tedy často dříve, než přijdou v důsledku užívání drog o práci, příjem, a následně například i o bydlení.
- Přestože narůstá výše finančních prostředků vynakládaných v ČR na politiku v oblasti závislostí, v přepočtu na HDP je na chvostu evropského žebříčku.
- ČR dosud nebyla schopna adekvátně reagovat na vysokou míru užívání legálních návykových látek a s tím spojené společenské náklady. Bez přiměřených zdrojů na prevenci, léčbu a snižování škod spojených se závislostním chováním nelze očekávat zlepšení situace.

1 Dotační řízení pro politiku v oblasti závislostí Úřadu vlády ČR

Cílem politiky v oblasti závislostí je předcházení a snižování zdravotních, sociálních, ekonomických i nehmotných škod vyplývajících z užívání návykových látek, hazardního hraní a dalšího závislostního chování a rizik vyplývajících z existence trhů s návykovými látkami a dalšími produkty se závislostním potenciálem, mj. prostřednictvím vzájemně koordinovaných a na důkazech založených vzdělávacích, preventivních, léčebných a sociálních opatření. Cíle politiky v oblasti závislostí na konkrétní období byly definovány v *Národní strategii prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027* (dále také *Národní strategie 2019–2027*) schválené vládou ČR (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2019).

Program protidrogové politiky tvoří samostatnou kapitolu v rozpočtu Úřadu vlády ČR (ÚV ČR). Tyto výdaje jsou určeny k plnění cílů *Národní strategie 2019–2027*, a to především prostřednictvím zajištění dotačního řízení ÚV ČR, a rovněž na zabezpečení potřebných činností pro efektivní realizaci a koordinaci politiky v oblasti závislostí.

1.1 Účel dotačního řízení

Účelem dotačního řízení, které je administrováno přes rozpočtovou položku ÚV ČR, je přispět k plnění cílů politiky v oblasti závislostí a podpořit realizaci aktivit definovaných v akčních plánech politiky v oblasti závislostí. Účelem dotačního řízení je spolufinancování, udržení a rozvoj základní sítě adiktologických preventivně-léčebných služeb. Jde o služby, které jsou dlouhodobé, vícezdrojově financovány a zajišťují minimální dostupnost zdravotní a sociální péče pro osoby se závislostním chováním.

Účelem služeb pro osoby se závislostním chováním je snižování míry závislostního chování, podpora motivace k životnímu stylu bez závislosti a snižování nepříznivých zdravotních dopadů (např. úmrtí způsobená užíváním návykových látek, výskyt infekčních nemocí a dalších somatických a psychiatrických komorbidit) a sociálních důsledků (např. míra nezaměstnanosti, zadluženosti) závislostního chování pro společnost a jedince. Síť adiktologických služeb pokrývá celé spektrum problémů spojených s užíváním návykových látek a s dalším závislostním chováním. V současné době jsou adiktologické služby především služby zdravotní nebo sociální, nebo současně zdravotní i sociální, případně služby edukativní. Primární prevence závislostí zaměřená na děti a mládež je součástí širšího rámce primární prevence rizikového chování ve školách a školských zařízeních (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky et al., 2021).

Síť adiktologických služeb je z velké části podporována systémem dotací, tj. z dotačních titulů jednotlivých resortů a územních samosprávních celků, který nelze při jeho aktuálním nastavení považovat za stabilní. Případnými restriktivními opatřeními směrem k dotačním řízením hrozí rozpad stávající sítě adiktologických služeb, což reálně ohrožuje dostupnost a odbornost péče pro osoby se závislostním chováním.

1.2 Cíle dotačního řízení

Cílem dotačního řízení, prostřednictvím zajištění sítě služeb, je ochrana veřejného zdraví a veřejného pořádku, snižování nepříznivých zdravotních a sociálních důsledků závislostního chování pro společnost a jedince, čehož se snaží dosáhnout zejména:

- posunutím začátku užívání návykových látek do pozdějšího věku,
- prevencí šíření infekčních nemocí a dalších zdravotních potíží,

- prevencí úmrtí způsobených užíváním návykových látek, včetně prevence předávkování,
- zvyšováním podílu osob s rizikovými formami závislostního chování v kontaktu s adiktologickými službami,
- motivací ke změně chování směrem k méně rizikovému způsobu užívání návykových látek,
- sociální stabilizací klientů a podporou jejich začlenění na trh práce.

1.3 Účelnost, hospodárnost a efektivnost dotačního řízení

Žádost o poskytnutí dotace prochází komplexním a transparentním hodnotícím procesem, který se řídí *Postupem stanovení návrhů dotací u projektů podaných do dotačního řízení ÚV ČR*.⁶² Systém hodnocení projektů je nastaven tak, že umožňuje v souladu s interní normou ÚV ČR hodnotit hospodárnost, efektivitu a účelnost předložených projektů, tj. podle pravidel tzv. 3E. Hodnotící systém je postaven na 5 pilířích hodnocení:

- kvality projektu,
- naplnění priorit dotačního řízení,
- míry potřeby a dostupnosti projektu/služby,
- nákladové efektivity,
- rozpočtu projektu.

2 Adiktologické služby

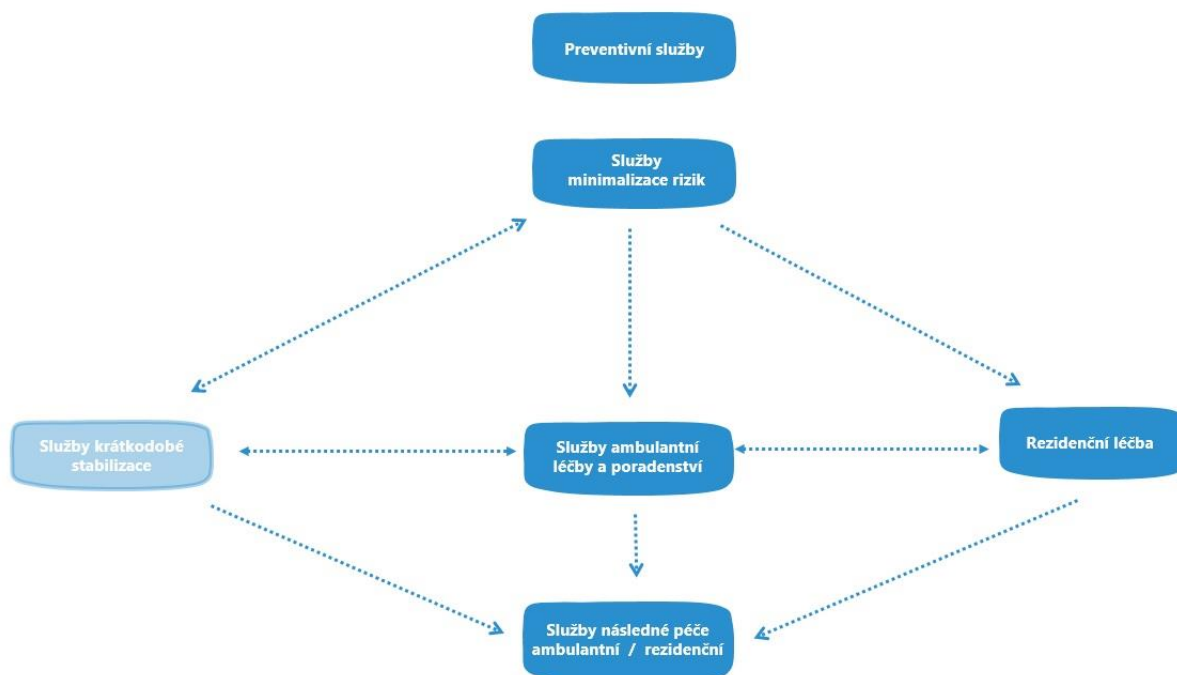
Síť adiktologických služeb pokrývá celé spektrum problémů spojených s užíváním návykových látek a s dalším závislostním chováním a tvoří ji zařízení a programy různých typů služeb (zdravotní, sociální, výchovně-pedagogické), které jsou zakotveny v různých oborech a resortních (legislativních) rámcích. V ČR je přibližně 250–300 programů (center) adiktologických služeb různých typů.

Koncepce rozvoje adiktologických služeb, schválená Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky v červnu 2021, definuje 6 základních typů služeb (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky et al., 2021):

- adiktologické preventivní služby,
- adiktologické služby minimalizace rizik,
- adiktologické služby ambulantní léčby a poradenství,
- adiktologické služby krátkodobé stabilizace,
- adiktologické služby rezidenční léčby,
- adiktologické služby následné péče.

⁶² Platné znění dokumentu *Postup stanovení návrhu dotací u projektů podaných do dotačního řízení ÚV ČR* je zveřejněno na stránkách elektronické aplikace dotačního řízení dotace-protidrogovapolitika.cz.

obrázek 2-1: Schéma typů adiktologických služeb v ČR

V dotačním řízení ÚV ČR nejsou podporovány všechny adiktologické služby v ČR. Adiktologické služby krátkodobé stabilizace jsou poskytovány výhradně ve zdravotnických zařízeních financovaných formou platby za výkony hrazené ze zdravotního pojištění a z dalších zdrojů. Obdobně část rezidenčních služeb, která je poskytována zdravotnickými psychiatrickými zařízeními, je financována prostřednictvím platby za výkony hrazené ze zdravotního pojištění. Tyto služby tedy nejsou předmětem dotačního řízení ÚV ČR.

Pro účely vyhodnocení dotačního řízení je typologie služeb zjednodušena a služby následné péče nejsou samostatně vyhodnocovány. Služby následné péče jsou podle formy poskytování zahrnuty mezi ambulantní nebo rezidenční služby. Vyhodnocení dotačního řízení tedy člení adiktologické služby do 4 typů:

- preventivní programy,
- adiktologické služby minimalizace rizik,
- ambulantní adiktologické služby a poradenství,
- adiktologické rezidenční služby.

2.1.1 Preventivní programy

Adiktologická prevence je jakýkoli typ výchovné, zdravotní, sociální či jiné intervence, která směřuje k předcházení vzniku závislostního chování, a v případě výskytu jeho raných stadií k včasné diagnostice a zamezení jeho přechodu do závažnějších forem. Cílem prevence je zabránit zkušenosti s návykovou látkou/chováním, nástupu závislostního chování a/nebo oddálit je do vyššího věku, kontrola a ochrana osob před rizikovými faktory osobnostními, sociálními, rodinnými a životního stylu a odhalování a řešení časných forem adiktologických poruch a jejich dopadů. Typicky je adiktologická prevence poskytována jako součást širšího konceptu prevence rizikového chování ve školách a školských zařízeních. Prevence rizikového chování je velmi obsáhlá a její témata se vzájemně prolínají. Nejčastěji je prevence realizována specializovanými programy primární prevence ve spolupráci se školami a školskými zařízeními.

Cílovou skupinou jsou neuživatelé v riziku vzniku a rozvoje závislostního typu chování a závislosti (všeobecná prevence), osoby závislostí ohrožené (selektivní prevence) a osoby ve vysokém riziku závislosti či osoby, které vykazují rizikové chování, ale nesplňují kritéria závislosti (indikovaná prevence). Dále jsou důležitou cílovou skupinou zákonní zástupci a školy, nebo osoby blízké.

2.1.2 Adiktologické služby minimalizace rizik

Služby minimalizace rizik jsou typicky poskytovány v nízkoprahovém zařízení (kontaktní centrum), nebo přímo v přirozeném prostředí klienta, např. na drogové scéně nebo v hernách (terénní program). Služby jsou založeny na principu snižování škod souvisejících s užíváním návykových látek nebo závislostním chováním u aktivních uživatelů či hazardních hráčů (harm reduction).

Tyto služby jsou významným článkem v ochraně veřejného zdraví a společnosti např. před šířením infekčních nemocí. Hlavními cíli jsou navázání kontaktu s klientem, minimalizace zdravotních, sociálních a ekonomických rizik a dopadů závislostního chování a tím současně ochrana veřejného zdraví. Dále motivace klientů ke změně životního stylu (např. snížení rizikového chování) a k vyhledání další odborné pomoci a pomoc klientům při zprostředkování léčby. V neposlední řadě je cílem těchto služeb monitoring uživatelské scény za účelem vytváření účinných strategií pomoci dané cílové skupině.

Specifikem těchto programů je aktivní oslovování a vyhledávání osob ve zvýšeném riziku rozvoje závislostního chování. Služby jsou časově i místně dostupné podle potřeb cílové skupiny a klienti je mohou využívat anonymně (tj. v případě volby klienta musí být poskytovatelem zajištěno anonymní poskytování služeb a tato volba musí být respektována).

Cílovou skupinou služeb jsou aktivní uživatelé návykových látek, případně aktivní problémoví hráči hazardních her s různou motivací ke změně, v různém stadiu užívání a fázi rozvoje závislosti. Cílovou skupinou jsou rovněž rodiče, partneři a další blízké osoby klienta.

2.1.3 Adiktologické ambulantní služby a poradenství

Péče poskytovaná v ambulantních adiktologických službách sestává zejména z komplexní diagnostiky, individuální a skupinové psychoterapie a poradenství, sociální práce, farmakoterapie, socioterapie, rodinné terapie a edukace příbuzných osob pacientů/klientů. Výhodou ambulantní léčby je, že se nevyžaduje pracovní neschopnost. Většina adiktologických programů pro problémové hráče a jejich blízké má ordinační hodiny přizpůsobeny tak, aby je lidé mohli navštěvovat i po pracovní době. Snižuje se tak bariéra vstupu do léčby.

Ambulantní adiktologické služby jsou nejčastěji strukturované formy péče směřující ke zlepšení somatického a psychického stavu, sociální situace a změnu životního stylu. Tyto služby mohou disponovat stacionární kapacitou (intenzivní forma ambulantní léčby), možností substituční léčby, nebo mohou být poskytovány v další instituci (např. ve věznicích). Mají i svoji terénní formu (case management), v rámci níž dochází k doprovázení klienta při vyřizování úředních záležitostí nebo je možné poskytnout návštěvní služby přímo v prostředí klienta. Mohou být poskytovány také telefonickou nebo internetovou formou. Nejčastěji je ambulantní péče poskytována jako zdravotní nebo sociální služba.

Klienti služby mohou být v různých fázích závislostního chování, předpokládá se však motivace ke změně chování a dostatečně stabilní zázemí umožňující tento typ péče (tj. životní situace umožňuje, aby byl klient schopen pravidelně docházet do služby). Cílovou skupinou služby jsou rovněž rodiče, partneři a další blízké osoby klienta.

Mezi ambulantní programy v dotačním řízení ÚV ČR patří také ambulantní programy následné péče po léčbě. Následná péče se převážně zaměřuje na podporu a udržení abstinence po léčbě a prevenci relapsu, na udržení změn v chování a životním způsobu klienta, získaných v průběhu léčby, a na sociální stabilizaci. Cílovou skupinou jsou typicky osoby, které absolvovaly léčbu a aktuálně abstinují, nebo osoby, které aktuálně samostatně abstinují nejméně 3 měsíce a potřebují další podporu.

Většina ambulantních programů pracuje s širokou cílovou skupinou klientů, bez ohledu na primárně užívanou návykovou látku nebo typ závislostního chování. Přestože jsou některé programy primárně zaměřeny na jednu cílovou skupinu (např. problémové hráče), jsou schopny se věnovat i jiným cílovým skupinám (např. uživatelům alkoholu, uživatelům drog).

2.1.4 Adiktologické rezidenční služby

Většina rezidenčních služeb v dotačním řízení ÚV ČR poskytuje léčbu závislosti v terapeutických komunitách nebo následnou péči po léčbě s chráněným bydlením.

Cílem rezidenční léčby je celková stabilizace (sociální, rodinná, vztahová, pracovní aj.) a úzdrava klienta, která zahrnuje rozvoj osobní identity a celkové změny životního stylu, jehož součástí je abstinence od návykových látek či hazardního hraní. Délka léčby se převážně pohybuje od 6 do 18 měsíců. Rezidenční léčba je poskytována ve specializovaných pobytových zařízeních se strukturovaným programem se zaměřením na abstinenci a na sociální rehabilitaci klientů. Klienti do těchto služeb vstupují dobrovolně, obvykle po absolvované krátkodobé stabilizaci. Typickou cílovou skupinou jsou osoby ve středním až těžkém stupni závislosti/závislostního chování, s těžším psychosociálním, somatickým a/nebo psychickým poškozením, často s kriminální anamnézou. Cílovou skupinou jsou rovněž rodiče, partneři a další blízké osoby klienta.

Rezidenční programy následné péče (tj. programy s chráněným bydlením) se převážně zaměřují na sociální rehabilitaci klienta a jeho integraci do podmínek normálního života. Cílem je udržení dosažených změn v chování a životním způsobu klienta, získaných během léčby, včetně udržení abstinence, prevence relapsu, a sociální stabilizace klienta zejména v oblasti bydlení a zaměstnání. Chráněné bydlení je poskytováno obvykle po dobu 6 měsíců, v průběhu které si klient zajišťuje návazné vlastní bydlení. Cílovou skupinou jsou typicky osoby, které absolvovaly rezidenční léčbu a aktuálně abstinují a zároveň nemají k dispozici vhodné zázemí po léčbě.

3 Hodnocení dotačního řízení

K hodnocení naplnění účelu a cílů dotačního řízení se vztahují tři úrovně indikátorů:

- indikátory procesu,
- indikátory výstupů,
- indikátory dopadu.

V rámci každé úrovně indikátorů byla definovaná skupina indikátorů, pomocí kterých je hodnoceno dosažení cílů dotačního řízení ÚV ČR.

3.1 Hodnocení indikátorů procesu

Indikátory procesu byly definovány komplexně pro všechny typy podporovaných projektů:

- Počet dlouhodobě podporovaných adiktologických služeb (základní síť adiktologických služeb v dotačním řízení).
- Počet nově vzniklých/nově podpořených adiktologických služeb (rozšíření sítě adiktologických služeb v dotačním řízení).
- Výše finančních prostředků alokovaná do jednotlivých segmentů adiktologických služeb.
- Výše finančních prostředků alokovaná na realizaci informačních a výzkumných projektů.

V r. 2022 bylo poskytnuto celkem 291,5 mil. Kč na realizaci 221 projektů politiky v oblasti závislostí. Usnesením vlády č. 649 ze dne 19. července 2021 byly pro dotační řízení schváleny dvě oblasti podpory:

- Dotační oblast I: Síť služeb, jejichž cílovou skupinou jsou osoby se závislostním chováním a/nebo osoby ohrožené závislostním chováním a jejich osoby blízké a preventivní programy zaměřené na osoby v riziku rozvoje adiktologické poruchy a jejich osoby blízké.
- Dotační oblast II: Projekty informační, výzkumné, projekty zaměřené na plnění aktivit akčního plánu, projekty zaměřené na advokační činnost a projekty reagující na aktuální situaci v oblasti závislostního chování.

V rámci dotačního řízení pro r. 2022 se podařilo udržet síť adiktologických služeb. V r. 2022 bylo v rámci dotačního řízení ÚV ČR podpořeno celkem 213 projektů adiktologických služeb, z toho 198 projektů je dlouhodobě podporovaných a tvoří základní síť adiktologických služeb v dotačním řízení. Nad rámec této sítě služeb se v r. 2022 dále podařilo podpořit 15 projektů adiktologických služeb a rozšířit tak síť adiktologických služeb v dotačním řízení s ohledem na jejich potřebnost – tabulka 3-1. Projekty informační a výzkumné jsou obvykle jednoletého charakteru, výjimku tvoří informační projekty zaměřené na podporu vzdělávání odborníků v oboru adiktologie a pracovníků v adiktologických službách a na síťování adiktologických služeb.

V r. 2022 došlo k poklesu počtu dlouhodobě podporovaných projektů, což bylo způsobeno omezením okruhu oprávněných žadatelů o dotaci.⁶³

⁶³ Žadatelé, kteří jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu nejsou od r. 2022 oprávněnými žadatelí o dotaci.

tabulka 3-1: Počet dlouhodobě podporovaných a nově vzniklých/ podpořených projektů v I. 2020–2022

Typ projektu/služby	2020	2021	2022**
Preventivní programy	20	20	20
Dlouhodobě podporované	19	20	19
Nově vzniklé/podpořené*	1	0	1
Adiktologické služby minimalizace rizik	93	95	93
Dlouhodobě podporované	93	93	91
Nově vzniklé/podpořené*	0	2	2
Ambulantní adiktologické služby a poradenství	81	83	71
Dlouhodobě podporované	65	62	59
Nově vzniklé/podpořené*	16	21	12
Adiktologické rezidenční služby	33	36	29
Dlouhodobě podporované	31	29	28
Nově vzniklé/podpořené*	2	7	1
Projekty informační a výzkumné	16	14	8
Dlouhodobě podporované	6	4	2
Nově vzniklé/podpořené*	10	10	6
Celkem projektů adiktologických služeb	227	234	213
• z toho dlouhodobě podporovaných	208	204	198
• z toho nově vzniklých/podpořených*	19	30	15
Celkem všech projektů	243	248	221

Pozn.: * Nově vzniklý/podpořený projekt je projekt kontinuálně podporovaný v dotačním řízení méně než 3 roky. ** Od r. 2022 nejsou oprávněnými žadateli o dotaci subjekty, které jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu.

Přestože dochází k nárůstu finančních prostředků alokovaných na dotační řízení ÚV ČR (291,5 mil. Kč v r. 2022), výše požadavků uvedená v žádostech o dotaci dlouhodobě významně převyšuje výši disponibilních finančních prostředků dotačního titulu (403,0 mil. Kč v r. 2022). Výše požadavků odráží nárůst inflace a cen zdravotnického materiálu, rozšiřování služeb o nové programy a úvazky, a nárůst mezd, které se v zájmu zachování konkurenceschopnosti adiktologických služeb na trhu práce snaží reflektovat navyšování platů stanovených nařízením vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. Výši požadavků tak dosud nebylo možné uspokojit ani postupným navyšováním finančních zdrojů alokovaných na dotační řízení, což zpomaluje potřebné rozšiřování sítě adiktologických služeb. V r. 2022 bylo pokryto 72,3 % celkových požadavků na dotaci.

Výše finančních prostředků alokovaná na zajištění sítě adiktologických služeb dosahovala 287,5 mil. Kč (98,6 % prostředků). Nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo na zajištění činnosti adiktologických služeb minimalizace rizik (115,8 mil Kč, 73,4% pokrytí požadavku) a ambulantních adiktologických služeb a poradenství (98,5 mil Kč, 74,6% pokrytí požadavku). Na činnost preventivních služeb bylo vynaloženo 20,9 mil Kč, tj. 59,8% pokrytí požadavku, a na zajištění činnosti adiktologických rezidenčních služeb bylo vynaloženo 52,2 mil. Kč, tj. 79,9% pokrytí požadavku – tabulka 3 2.

Na realizaci informačních a výzkumných projektů bylo v r. 2022 vynaloženo 4,0 mil. Kč (1,4 % prostředků), což je výrazně méně než v předchozích letech – tabulka 3 2. Nižší finanční prostředky alokované na oblast výzkumu a podporu informovanosti souvisí s primárním účelem dotačního řízení – zajistit udržení sítě adiktologických služeb. V případě nedostatečného objemu alokovaných finančních prostředků dochází často k omezení podpory právě informačních a výzkumných projektů.

Z vyhodnocení indikátorů procesu dotačního řízení ÚV ČR vyplývá, že v r. 2022 se podařilo udržet základní síť adiktologických preventivně-léčebných služeb a tedy naplnit procesní cíl dotačního řízení. Finanční prostředky v dotačním řízení, které jsou převážně určeny na podporu sítě adiktologických služeb, se dlouhodobě zvyšují. Nadále však neodpovídají vzrůstající finanční náročnosti zajištění adiktologických služeb. Přesto se každoročně daří síť služeb rozšiřovat s ohledem na jejich potřebnost.

tabulka 3-2: Výše požadavku a finančních prostředků alokovaných do jednotlivých segmentů projektů v I. 2020–2022

Typ projektu/služby	2020		2021		2022*	
	Požadavek	Dotace	Požadavek	Dotace	Požadavek	Dotace
Preventivní programy	28 208 284	20 264 000	33 253 703	20 023 000	34 967 605	20 889 000
Adiktologické služby minimalizace rizik	147 880 847	110 193 000	155 730 391	111 878 000	157 703 486	115 818 000
Ambulantní adiktologické služby a poradenství	138 460 151	97 702 000	145 425 531	97 958 000	132 101 718	98 571 000
Adiktologické rezidenční služby	72 161 251	55 156 000	73 260 595	55 970 000	65 388 351	52 227 000
Projekty informační a výzkumné	15 375 951	8 836 000	19 314 327	6 671 000	12 795 064	3 995 000
Celkem	402 086 484	292 151 000	426 984 547	292 500 000	402 956 225	291 500 000

Pozn.: * Od r. 2022 nejsou oprávněnými žadateli o dotaci subjekty, které jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu.

3.2 Hodnocení indikátorů výstupů

Indikátory výstupů byly definovány na základě sledovaných standardizovaných údajů vykazovaných v rámci dotačního řízení podle typů podporovaných projektů (tj. jednotlivých typů adiktologických služeb), a to s ohledem na jejich rozdílné cíle a způsoby a formy poskytování péče. Napříč všemi typy adiktologických služeb jsou společné následující indikátory:

- **Počet klientů** v adiktologických službách: indikátor značí počet osob, kterým byla poskytnuta péče v rámci služeb podporovaných z dotačního řízení. Zejména jde o sledování celkového počtu klientů služby, včetně osob blízkých klientům se závislostním problémem (např. rodina), kterým byla v rámci služby/programu také poskytnutá péče, počtu klientů se závislostním problémem a typu závislostního problému.
- **Počet úvazků** v adiktologických službách: indikátor vypovídá o personální kapacitě služeb.

V r. 2022 podpořené projekty adiktologických služeb poskytovaly služby celkem 84 161 osobám. V oblasti primární prevence poskytovaly podpořené projekty své programy celkem 883 školám a školským zařízením (podpořené instituce). Přepočtené průměrné úvazky na jednu službu ukazují nárůst v rozšíření kapacit adiktologických služeb. Podařilo se podpořit rozšíření kapacity většiny typů adiktologických služeb. Výjimku tvoří adiktologické rezidenční programy, u kterých je nižší kapacita sítě způsobena zejména

změnou v oprávněných žadatelích o dotaci. Od r. 2022 nejsou oprávněnými žadateli o dotaci subjekty, které jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu, tedy zdravotnická psychiatrická zařízení poskytující adiktologickou léčbu – tabulka 3-3.

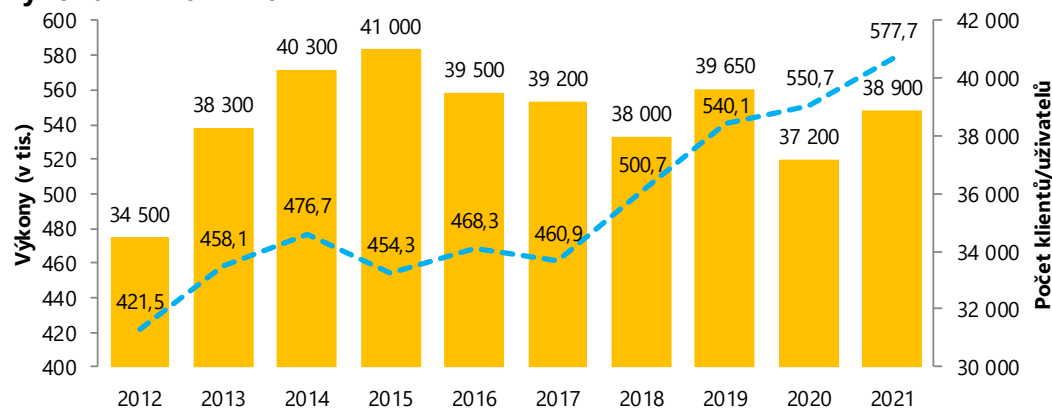
tabulka 3-3: Srovnání základních parametrů adiktologických služeb podpořených z dotačního řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Preventivní programy			
Počet projektů	20	20	20
Počet institucí (škol)	422	532	883
Počet úvazků	52,8	49,8	57,3
Průměrný počet úvazků na službu	2,64	2,49	2,87
Adiktologické služby minimalizace rizik			
Počet programů	104	107	105
Počet klientů*	41 083	53 927	53 688
Počet úvazků	465,0	479,6	473,4
Průměrný počet úvazků na službu	4,47	4,48	4,51
Ambulantní adiktologické služby a poradenství			
Počet programů	81	84	72**
Počet klientů*	25 148	27 335	28 039
Počet úvazků	274,4	285,2	296,8
Průměrný počet úvazků na službu	3,39	3,40	4,12
Adiktologické rezidenční služby			
Počet projektů	33	35	29**
Počet klientů*	3 105	3 382	2 270
Počet úvazků	273,7	308,0	199,4
Průměrný počet úvazků na službu	8,29	8,80	6,88

Pozn.: * Počet klientů zahrnuje klienty služeb/programů se závislostním problémem i jejich osoby blízké (např. rodinu), kterým byla v rámci služby/programu také poskytnutá péče. ** Od r. 2022 nejsou oprávněnými žadateli o dotaci subjekty, které jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu mezi oprávněné žadatele o dotaci.

Přestože počet klientů v adiktologických službách se dlouhodobě drží na stabilní úrovni nebo mírně roste, intenzita práce s klienty se výrazně zvyšuje. V posledních letech byl zaznamenán nárůst v počtu kontaktů a většiny výkonů, což ilustruje situace v oblasti adiktologických služeb minimalizace rizik – graf 3-1.

graf 3-1: Počet klientů adiktologických služeb minimalizace rizik a počet jejich výkonů v I. 2012–2021

Vyhodnocení společných indikátorů výstupů napříč všemi typy adiktologických služeb ukazuje na rozšiřování kapacit adiktologických služeb, což se projevuje v postupném mírném nárůstu počtu klientů, a zejména ve vyšší intenzitě práce s klienty, což zvyšuje efektivitu programů. Podařilo se tedy naplnit účel dotačního řízení.

3.2.1 Preventivní programy

Pro preventivní programy byly definovány specifické indikátory pro hodnocení výstupů na základě sledovaných standardizovaných činností (výkonů):

- individuální práce,
- skupinová práce.

tabulka 3-4: Preventivní programy v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Programy	20	20	20
Úvazky	52,8	49,8	57,3

tabulka 3-5: Počet programů a vybraných ukazatelů preventivních programů v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor/Výkon	2022
Počet škol (institucí)	
• všeobecná prevence	883
• selektivní prevence	155
Skupinová práce	
• všeobecná prevence	14 841
• selektivní prevence	1 277
• vzdělávání	680
Individuální práce	
• selektivní prevence	775
• indikovaná prevence	816

Pozn.: Od r. 2022 je v platnosti zjednodušený systém výkaznictví a s tím spojená revidovaný Seznam a definice výkonů adiktologických služeb. Z toho důvodu není možné meziroční srovnání počtu vykázaných výkonů, tj. standardizovaných činností adiktologických služeb.

V r. 2022 bylo podpořeno 20 projektů poskytujících programy primární prevence ve školách a školských zařízeních, které pracovaly s 883 školami na úrovni všeobecné prevence a 155 školami na úrovni selektivní prevence – tabulka 3-4 a tabulka 3-5.

Indikátor skupinová práce zahrnuje komplexní, dlouhodobou práci se skupinou dětí nebo pedagogických pracovníků školy. Preventivní programy v r. 2022 poskytly 14 841 výkonů skupinové práce na úrovni všeobecné prevence, tedy realizace interaktivních bloků programu prevence rizikového chování pro školní třídy. V rámci selektivní prevence (1 277 výkonů) a indikované prevence (680 výkonů) jde o strukturovaná, opakovaná, intervenční setkání s kolektivy, ve kterých došlo k výskytu rizikového chování, nebo jsou ve vysokém riziku jeho výskytu. Dále bylo vykázáno celkem 680 výkonů skupinové práce v rámci vzdělávání, který se týká především pedagogických pracovníků. Obvykle jde o akreditované vzdělávací programy zaměřené na zvyšování kompetencí školních metodiků prevence a třídních učitelů v oblasti primární prevence rizikového chování.

Indikátor individuální práce především na úrovni selektivní prevence a indikované prevence zahrnuje komplexnější práci s dětmi v riziku výskytu rizikového chování. Obvykle jde o opakovaná intervenční setkání. V rámci individuální práce může dojít, v případě potřeby, k navázání klienta do další péče podle jeho individuálních potřeb.

V r. 2022 uskutečnily programy selektivní prevence 775 výkonů individuální práce a programy indikované prevence celkem 816 výkonů individuální práce.

3.2.2 Adiktologické služby minimalizace rizik

Pro adiktologické služby byly definovány specifické indikátory pro hodnocení výstupů na základě sledovaných standardizovaných činností (výkonů):

- počet vydaných injekčních jehel a stříkaček,
- testy na infekční nemoci,
- základní zdravotní ošetření,
- individuální práce,
- krátký rozhovor s klientem,
- monitoring,
- řešení akutní intoxikace,
- počet nalezených injekčních jehel a stříkaček.

tabulka 3-6: Programy minimalizace rizik v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Klienti užívající nelegální drogy, z toho	30 427	31 767	31 966
• užívající injekčně	26 348	26 244	26 188
Klienti užívající alkohol	2 362	2 785	2 855
Klienti ve zprostředkovaném kontaktu	10 925	12 052	8 703
Celkem klientů se závislostním problémem	32 832	34 596	34 893
Celkem klientů (včetně osob blízkých)	35 918	37 278	37 679

Pozn.: * Počet programů neodpovídá počtu podpořených projektů, v rámci jednoho dotovaného projektu mohou být 2 programy s jinou formou poskytování péče (terénní a ambulantní).

tabulka 3-7: Klienti služeb minimalizace rizik v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Programy*	104	107	105
Úvazky	465,0	479,6	473,4

Pozn.: Tabulka neobsahuje počet klientů v kontaktu s programem minimalizace rizik v prostředí zábavy Hard and Smart, který vykázal 16 009 klientů (včetně osob blízkých) v r. 2022, 16 649 klientů (včetně osob blízkých) v r. 2021 a 5 161 klientů (včetně osob blízkých) v r. 2020.

tabulka 3-8: Výkony služeb minimalizace rizik v dotačním řízení ÚV ČR v r. 2022

Indikátor/Výkon	2022
Počet vydaných injekčních jehel a stříkaček	8 866 077
Testy na infekční nemoci	39 216
Základní zdravotní ošetření	28 689
Individuální práce	101 776
Krátký rozhovor s klientem	799 652

Monitoring	26 032
Řešení akutní intoxikace	298
Počet nalezených injekčních jehel a stříkaček	83 319

Pozn.: Od r. 2022 je v platnosti zjednodušený systém výkaznictví a s tím spojená revidovaný Seznam a definice výkonů adiktologických služeb. Z toho důvodu není možné meziroční srovnání počtu vykázaných výkonů, tj. standardizovaných činností adiktologických služeb.

V r. 2022 bylo podpořeno 93 projektů, v rámci kterých bylo provozováno 105 adiktologických programů minimalizace rizik. V posledních letech dochází k mírnému nárůstu počtu klientů v kontaktu se službami, v r. 2022 služby pracovaly s 34 893 klienty se závislostním problémem, z toho bylo 31 966 uživatelů drog a 2 855 uživatelů alkoholu – tabulka 3-7.

Programy v r. 2022 distribuovaly přes 8,7 mil. injekčních stříkaček a jehel, což je významné pro prevenci přenosu infekčních onemocnění (např. HIV, hepatitida typu C) a prevenci dalších zdravotních obtíží, které souvisí zejména s injekčním užíváním drog prostřednictvím nesterilního náčiní. Při tomto preventivním působení tak dochází ke snížení výdajů na zdravotní péči. Zároveň indikátor značí přínos v prevenci výskytu použitých injekčních jehel a stříkaček na veřejnosti (distribuce injekčních jehel a stříkaček obvykle probíhá výměnou za použitý materiál), což souvisí se zvýšením veřejného pořádku a veřejného bezpečí. Nalezeno pracovníky adiktologických služeb minimalizace rizik bylo 78 348 injekčních jehel a stříkaček, což dále přispívá k minimalizaci výskytu použitých injekčních jehel a stříkaček na veřejnosti, ke zvýšení veřejného pořádku a veřejného bezpečí. Do hledání a sběru použitých injekčních jehel a stříkaček jsou často zapojeni klienti služeb v rámci aktivního působení v komunitě.

Indikátor testování infekčních nemocí zahrnuje počet provedených testů na HIV, hepatitidu typu B a C a syfilis. V r. 2022 programy vykazaly 39 216 provedených testů, což významně přispívá k včasné detekci závažných infekčních onemocnění a k možnosti zahájení jejich léčby. Tím dochází k omezení šíření infekčních onemocnění v populaci a ke snižování výdajů na zdravotní péči spojenou s léčbou infekcí.

V r. 2022 bylo vykázáno 28 689 výkonů základního zdravotního ošetření, což přispívá k včasnému řešení zdravotních obtíží klientů, kteří nejsou v kontaktu se zdravotními službami. Tím dochází ke snižování výdajů na zdravotní péči spojených s léčbou pokročilých zdravotních problémů.

V rámci individuální práce s klienty dochází ke komplexnější práci na zlepšení sociální situace klientů, snížení míry rizikového chování z hlediska přenosu infekčních onemocnění a předávkování, k motivačnímu tréninku s klienty z hlediska sociální stabilizace a přípravy na zahájení léčby. Služby v r. 2022 vykazaly celkem 101 776 výkonů individuální práce.

Služby minimalizace rizik aktivně vyhledávají a kontaktují nové klienty v rámci výkonu monitoringu (26 032 výkonů v r. 2022). Tím dochází k navázání klientů na systém adiktologických služeb, což umožňuje další strukturovanější práci na prevenci zdravotních dopadů a zlepšení zdravotní a sociální situace.

Indikátor krátkého rozhovoru s klientem (799 652 výkonů v r. 2022) zahrnuje práci posilující kontakt služby s klientem, což umožňuje další strukturovanější individuální práci s klientem na zlepšení situace.

V r. 2022 bylo vykázáno celkem 298 výkonů řešení akutní intoxikace a případů předávkování, což vede k záchraně životů klientů – tabulka 3-8. V ČR je dostupný také program distribuce naloxonu, který je antagonistou opioidů a je účinnou a ověřenou intervencí prevence fatálních dopadů předávkování opioidy doporučovanou mezinárodními organizacemi. V r. 2022 celkem 24 programů distribuovalo 219 dávek naloxonu, přičemž bylo hlášeno 23 použití přípravku, kdy bylo odvráceno předávkování opioidy.

3.2.3 Ambulantní adiktologické služby a poradenství

tabulka 3-9: Ambulantní programy v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Programy, z toho	81	84	71
• programy se substituční léčbou	10	10	11
• programy ve vězení	9	9	9
• programy ambulantní následné péče	2	2	2
• online/telefonické/specifické poradenství	7	7	7
Úvazky	274,4	285,2	296,8

Pozn.: * Od r. 2022 nejsou oprávněnými žadateli o dotaci subjekty, které jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu.

tabulka 3-10: Klienti ambulantních programů kromě programů online a telefonického poradenství v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Klienti užívající nelegální drogy	7 499	8 237	8 268
Klienti užívající alkohol	4 190	4 888	4 551
Klienti se závislostním chováním (např. hazardní hraní)	1 451	1 621	1 696
Celkem klientů se závislostním problémem	13 281	14 941	14 567
• z toho dětí a mladistvých (do 17 let)	–	–	521
Celkem klientů (včetně osob blízkých)	18 047	20 342	20 606

Pozn.: Mezi programy ambulantní léčby je zahrnut také projekt *Auritus - centrum adiktologických služeb*, který dlouhodobě poskytuje také služby minimalizace rizik. Údaje o klientech a úvazky nejsou evidovány pro oba typy péče samostatně a jsou započítány v typu služby minimalizace rizik.

tabulka 3-11: Klienti online a telefonického poradenství v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
Klienti užívající nelegální drogy	2 832	3 020	2 909
Klienti užívající alkohol	332	388	451
Klienti se závislostním chováním (např. hazardní hraní)	948	1 004	1 394
Celkem klientů se závislostním problémem	5 377	5 320	5 584
• z toho dětí a mladistvých (do 17 let)	–	–	9
Celkem klientů (včetně osob blízkých)	7 101	6 993	7 433

tabulka 3-12: Výkony ambulantních programů v dotačním řízení ÚV ČR v r. 2022

Indikátor/Výkon	2022
Individuální práce	191 372
Práce se skupinou	12 337
Farmakoterapie	8 286
Práce s rodinou	12 361

Pozn.: Od r. 2022 je v platnosti zjednodušený systém výkaznictví a s tím spojená revidovaný Seznam a definice výkonů adiktologických služeb. Z toho důvodu není možné meziroční srovnání počtu vykázaných výkonů, tj. standardizovaných činností adiktologických služeb.

V r. 2022 bylo podpořeno 71 ambulantních programů, z toho 9 programů ve věznicích, 2 programy ambulantní následné péče, 1 stacionární program a 7 programů online nebo telefonického poradenství či specifického poradenství. Substituční léčbu v r. 2022 poskytovalo 11 ambulantních programů – tabulka 3-9. Přestože v r. 2022 došlo k poklesu počtu programů z důvodu omezení okruhu oprávněných žadatelů o dotaci,⁶⁴ celkový počet klientů zůstává ve srovnání s předchozími roky na stabilní úrovni a v některých skupinách mírně roste – tabulka 3-10 a tabulka 3-11.

Indikátor individuální práce zahrnuje komplexní a dlouhodobou práci zaměřenou na snížení intenzity závislostního chování (a s tím související snížení nebo eliminaci rizikového chování) nebo abstinenci od návykových látek (případně hazardních her), zlepšení psychického stavu klientů, zlepšení jejich sociální situace a sociální stabilizaci (tzn. s tím související řešení sociálních, finančních a právních potíží). Tyto aktivity rovněž vedou k prevenci relapsu závislostního chování. Indikátor tedy značně přispívá ke zvýšení kvality života lidí se závislostním problémem a snížení společenských nákladů spojených se závislostním chováním. V r. 2022 bylo vykázáno 191 372 výkonů individuální práce.

Adiktologické ambulantní programy a poradenství v r. 2022 vykázaly 12 337 výkonů práce se skupinou, což zahrnuje dlouhodobou skupinovou práci zaměřenou na snížení intenzity závislostního chování (a s tím související snížení nebo eliminaci rizikového chování) nebo abstinenci od návykových látek (případně hazardních her). Prostřednictvím skupinové práce dochází k podpoře psychického stavu klientů a k prevenci relapsu. Indikátor tak přispívá ke zvýšení kvality života lidí se závislostním problémem a snížení společenských nákladů spojených se závislostním chováním.

V rámci práce s rodinou (12 361 výkonů v r. 2022) dochází ke komplexní práci zaměřené na podporu sociální stabilizace klientů prostřednictvím zlepšení vztahů a sociálního zázemí. Práce s rodinou představuje významnou součást podpory v abstinenci a v prevenci relapsu. V neposlední řadě dochází ke snížení dopadů na okolí klienta se závislostním problémem (tzv. harms to others) a k práci na úpravě celého rodinného systému.

Indikátor farmakoterapie zahrnuje především substituční léčbu, která prokazatelně vede ke snížení kriminality, snížení zdravotních nákladů, snížení intenzity užívání či abstinenci od nelegálních drog, snížení či eliminaci rizikového chování z hlediska předávkování, přenosu infekčních onemocnění a dalších zdravotních dopadů, podpoře sociální

⁶⁴ Žadatelé, kteří jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu nejsou od r. 2022 oprávněnými žadateli o dotaci.

stabilizace, zlepšení psychického stavu. Indikátor zahrnuje také farmakoterapii psychiatrických komorbidit. Souběžné řešení dalších psychiatrických obtíží jednak zvyšuje efektivitu adiktologické léčby, jednak přispívá ke snížení zdravotních výdajů spojených s léčbou pokročilých zdravotních problémů, celkovému zlepšení psychického stavu a kvality života, a zlepšení sociální situace klientů. V r. 2022 bylo vykázáno 8 286 výkonů farmakoterapie.

Další faktory, které zvyšují efektivitu adiktologické léčby a jsou pro adiktologické ambulantní služby a poradenství v ČR charakteristické, jsou uvedeny níže. V rámci hodnocení výstupů dotačního řízení však nejsou kvantifikovány:

- Flexibilita služby: nabídka online a telefonických intervencí se během pandemie COVID-19 stala běžnou součástí adiktologických služeb. Řada služeb poradenství v dotačním řízení se přímo specializuje na poskytování intervencí prostřednictvím nových technologií (e-health) a nabízí tak maximální flexibilitu. Součástí některých ambulantních programů je také poskytování služby terénní formou (case management), kdy služby flexibilně reaguje na potřeby klienta v jeho přirozeném prostředí.
- Zaměření se i na jiné závislostní chování, než které představuje primární problém: většina ambulantních programů v dotačním řízení pracuje se širokou cílovou skupinou z hlediska užívané návykové látky nebo závislostního chování. Ambulantní adiktologické služby tak obvykle nejsou vyhraněny na jednu specifickou cílovou skupinu a běžně přizpůsobují intervence a nabídku služeb individuálním potřebám klienta.

3.2.4 Adiktologické rezidenční služby

Pro adiktologické rezidenční služby byly definovány specifické indikátory pro hodnocení výstupů na základě sledovaných standardizovaných činností (výkonů):

- individuální práce,
- práce se skupinou,
- farmakoterapie,
- práce s rodinou,
- podpora pracovních dovedností a zaměstnávání.

tabulka 3-13: Rezidenční adiktologické programy v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022*
Programy, z toho	33	35	29
• terapeutické komunity	10	10	10
• programy následné péče s chráněným bydlením	18	19	19
Úvazky	273,7	308,0	199,4

Pozn.: * Od r. 2022 nejsou oprávněnými žadateli o dotaci subjekty, které jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu.

tabulka 3-14: Klienti rezidenčních adiktologických programů v dotačním řízení ÚV ČR v I. 2020–2022

Indikátor	2020	2021	2022
-----------	------	------	------

Klienti užívající nelegální drogy	1 314	1 333	854
Klienti užívající alkohol	1 138	1 047	523
Klienti se závislostním chováním (např. hazardní hraní)	33	26	15
Celkem klientů se závislostním problémem	2 186	2 406	1 392
> z toho dětí a mladistvých (do 17 let)	–	–	53
Celkem klientů (včetně osob blízkých)	3 105	3 382	2 270

tabulka 3-15: Výkony rezidenčních adiktologických programů v dotačním řízení ÚV ČR v r. 2022

Indikátor/Výkon	2022
Individuální práce	58 779
• Práce se skupinou	17 755
• Farmakoterapie	7 406
Práce s rodinou	1 420
Podpora pracovních dovedností a zaměstnávání	108 764

Pozn.: Od r. 2022 je v platnosti zjednodušený systém výkaznictví a s tím spojená revidovaný Seznam a definice výkonů adiktologických služeb. Z toho důvodu není možné meziroční srovnání počtu vykázaných výkonů, tj. standardizovaných činností adiktologických služeb.

V r. 2022 bylo podpořeno 29 rezidenčních programů, z toho 10 programů léčby v terapeutických komunitách a 19 programů následné péče s chráněným bydlením – tabulka 3-13. Rezidenční programy pracovaly celkem s 1392 klienty se závislostním problémem, z toho 854 bylo uživatelů drog a 523 uživatelů alkoholu. V r. 2022 došlo k poklesu počtu programů a klientů, což je způsobeno omezením okruhu oprávněných žadatelů o dotaci⁶⁵ – tabulka 3-13 a tabulka 3-14.

Indikátor individuální práce zahrnuje komplexní a dlouhodobou práci zaměřenou převážně na abstinenci od návykových látek (případně hazardních her) a eliminaci rizikového chování, zlepšení psychického stavu klientů a jejich sociální stabilizaci (tzn. s tím související řešení sociálních, finančních a právních potíží). Tyto aktivity rovněž vedou k prevenci relapsu závislostního chování. Indikátor tedy značně přispívá ke zvýšení kvality života lidí se závislostním problémem a snížení společenských nákladů spojených se závislostním chováním. V r. 2022 bylo vykázáno 58 779 výkonů individuální práce.

Součástí léčby a následné péče v rezidenčních programech je skupinová práce. Indikátor práce se skupinou (17 755 výkonů v r. 2022) zahrnuje dlouhodobou intenzivní skupinovou práci zaměřenou na snížení intenzity závislostního chování (a s tím související snížení nebo eliminaci rizikového chování) nebo abstinenci od návykových látek (případně hazardních her). Prostřednictvím skupinové práce dochází k podpoře psychického stavu klientů a k prevenci relapsu. Indikátor tak přispívá ke zvýšení kvality života lidí se závislostním problémem a snížení společenských nákladů spojených se závislostním chováním.

Adiktologické rezidenční programy v r. 2022 vykázaly 7 406 výkonů farmakoterapie. V případě rezidenčních programů je významná farmakoterapie psychiatrických

⁶⁵ Žadatelé, kteří jsou rozpočtovou nebo příspěvkovou organizací státu nejsou od r. 2022 oprávněnými žadateli o dotaci.

komorbidit. Souběžné řešení dalších psychiatrických obtíží jednak zvyšuje efektivitu adiktologické léčby a přispívá ke snížení zdravotních výdajů spojených s léčbou pokročilých zdravotních problémů, tak vede i k celkovému zlepšení psychického stavu a kvality života, a zlepšení sociální situace klientů.

V rámci práce s rodinou (1 420 výkonů v r. 2022) dochází ke komplexní práci zaměřené na podporu sociální stabilizace klientů prostřednictvím zlepšení vztahů a sociálního zázemí. Práce s rodinnou představuje významnou součást podpory v abstinenci a v prevenci relapsu. V neposlední řadě dochází ke snížení dopadů na okolí klienta se závislostním problémem (tzv. harms to others) a k práci na úpravě celého rodinného systému.

Již během adiktologické léčby dochází k podpoře sociální stabilizace a začlenění do společnosti po absolvování léčby. Aktivita posilující sociální stabilizaci vedou také k prevenci relapsu závislostního chování. V r. 2022 bylo vykázáno 108 764 výkonů podpory pracovních dovedností a zaměstnávání.

Další faktory, které zvyšují efektivitu adiktologické léčby a jsou pro adiktologické rezidenční služby v ČR charakteristické, jsou uvedeny níže. V rámci hodnocení výstupů dotačního řízení však nejsou dále kvantifikovány:

- Zaměření se i na jiné závislostní chování, než které představuje primární problém: většina rezidenčních programů v dotačním řízení poskytuje komplexní adiktologickou péči, což zahrnuje přizpůsobení léčebného plánu individuálním potřebám klienta.
- Podílení se klientů na provozu zařízení a zapojení do aktivit v rámci komunity v místě léčby: rezidenční programy v dotačním řízení jsou terapeutické komunity, pro které je tento faktor zcela charakteristický, a rezidenční programy následné péče, které jsou obvykle založeny na podpoře samostatnosti a stabilizace klientů, a to i prostřednictvím zapojení do aktivit v rámci komunity např. zaměstnáním klientů.
- Nabídka následné péče a podpora začlenění do společnosti po léčbě: rezidenční programy v dotačním řízení jsou buď přímo programy následné péče, nebo terapeutické komunity, pro které je v poslední fázi léčby typická podpora začlenění klientů do společnosti (např. zaměstnání klientů, přizpůsobený léčebný režim) a podpora klientů k zajištění následné péče v rámci prevence relapsu.

3.2.5 Projekty informační a výzkumné

Indikátory výstupů u informačních a výzkumných projektů jsou stanoveny individuálně podle zaměření a charakteru projektu.

V rámci dotačního řízení ÚV ČR na r. 2022 bylo podpořeno celkem 8 projektů z kategorie informačních a výzkumných (IVH). Podařilo se udržet podporu 5 stabilním informačním projektům zaměřeným na budování odborných kapacit v adiktologii. Jejich cílem byla podpora vzdělávání odborníků v oboru adiktologie a pracovníků v adiktologických službách, síťování adiktologických služeb a zprostředkování relevantních vědeckých informací v oboru adiktologie, psychiatrie a v souvisejících oborech.

Dále byly podpořeny 3 výzkumné projekty, z toho 2 projekty byly zaměřeny na podporu činnosti výzkumných veřejnozdravotních center zabývajících se aktuálními i dlouhodobými trendy v oblasti užívání alkoholu, tabáku a nikotinu. Nad rámec běžné vědecké činnosti se

veřejnozdravotní centra v r. 2022 zaměřila na mapování a vyhodnocení marketingové strategie tabákového průmyslu a vývoj reklamy, propagace a prodeje alternativních tabákových a nikotinových výrobků, a propojování výzkumných a informačních aktivit v reakci na aktuální potřeby řešení negativních důsledků užívání alkoholu v ČR. Třetí z podpořených projektů se dlouhodobě zaměřuje na užívání nových psychoaktivních látek v prostředí zábavy a přispívá ke snižování škod v prostředí zábavy.

Z individuálního vyhodnocení podpořených informačních a výzkumných projektů vyplývá, že všechny projekty naplnily deklarované cíle a svůj účel.

3.3 Hodnocení indikátorů dopadů

K plnění indikátorů dopadů různou měrou přispívají všechny typy podporovaných projektů (tj. jednotlivých typů adiktologických služeb), a to s ohledem na jejich cíle a postavení v komplexním systému adiktologických služeb. Indikátory dopadů byly definovány komplexně pro oblast závislostního chování v ČR:

- výskyt rizikových forem užívání návykových látek mezi mladistvými,
- věk první zkušenosti s návykovou látkou,
- počet osob užívajících drogy rizikově v kontaktu s adiktologickými službami,
- míra pokrytí rizikové populace harm reduction materiálem,
- míra rizikového chování u uživatelů drog,
- prevalence infekčních nemocí mezi uživateli drog,
- míra úmrtí na předávkování návykovými látkami,
- počet klientů se stabilním zaměstnáním a stabilním ubytováním.

Indikátory dopadů jsou rozděleny do několika kapitol:

- Dopady na zkušenosti mladistvých s užíváním návykových látek, které zahrnují indikátor výskyt rizikových forem užívání návykových látek mezi mladistvými a věk první zkušenosti s návykovou látkou,
- Dopady v oblasti pokrytí rizikové populace adiktologickými službami, které zahrnují indikátor počet osob užívajících drogy rizikově v kontaktu s adiktologickými službami, míru pokrytí rizikové populace harm reduction materiálem a míru rizikového chování u uživatelů drog,
- Dopady na zdravotní situaci lidí se závislostním chováním, které zahrnují indikátor prevalence infekčních nemocí mezi uživateli drog a míra úmrtí na předávkování návykovými látkami,
- Dopady na sociální situaci lidí se závislostním chováním, které zahrnují indikátor počet klientů se stabilním zaměstnáním a stabilním ubytováním.

Na politiku v oblasti závislostí je v ČR ve srovnání s řadou jiných vyspělých států vynakládáno mnohonásobně méně finančních prostředků. Přes nedostatek finančních prostředků se daří dosahovat pozitivních výsledků a dlouhodobě naplňovat indikátory dopadů dotačního řízení ÚV ČR a politiky v oblasti závislostí.

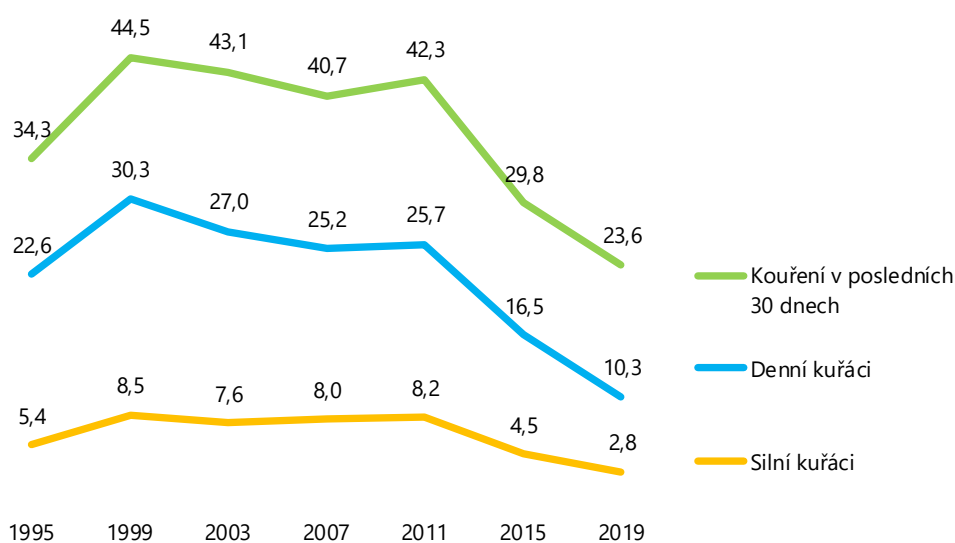
3.3.1 Dopady na zkušenosti mladistvých s užíváním návykových látek

Mezi dětmi a mládeží míra užívání tabáku a alkoholu v posledních 10 letech klesá, ale ve srovnání s evropskými zeměmi zůstává na poměrně vysoké úrovni. Zkušenosti s nelegálními drogami, včetně konopných látek, se dlouhodobě snižují a zvyšuje se věk první zkušenosti s nimi.

Řada studií realizovaných v populaci dospívajících (mezinárodní studie HBSC a ESPAD i další reprezentativní studie ve školní populaci) potvrzuje dlouhodobý pokles zkušeností mladistvých s návykovými látkami, i výskytu rizikových forem jejich užívání. Od l. 2010–2011 lze sledovat pokles podílu kuřáků mezi mladistvými a významný pokles míry pití alkoholu, včetně pravidelné konzumace a rizikových forem pití – graf 3-2 a graf 3-3. Dlouhodobě mezi dospívajícími klesá prevalence zkušeností s nelegálními drogami, v případě konopných látek od r. 2007, v případě ostatních nelegálních drog již od r. 2003 – graf 3-4. Další pokles kouření klasických cigaret, konzumace alkoholu i užívání konopných látek potvrzují studie realizované mezi dospívajícími v r. 2021. V populaci dospívajících dochází dlouhodobě k vyrovnávání rozdílů mezi chlapci a dívkami – graf 3-5. Dlouhodobě přetrvávají rozdíly mezi studenty podle typu studované školy.

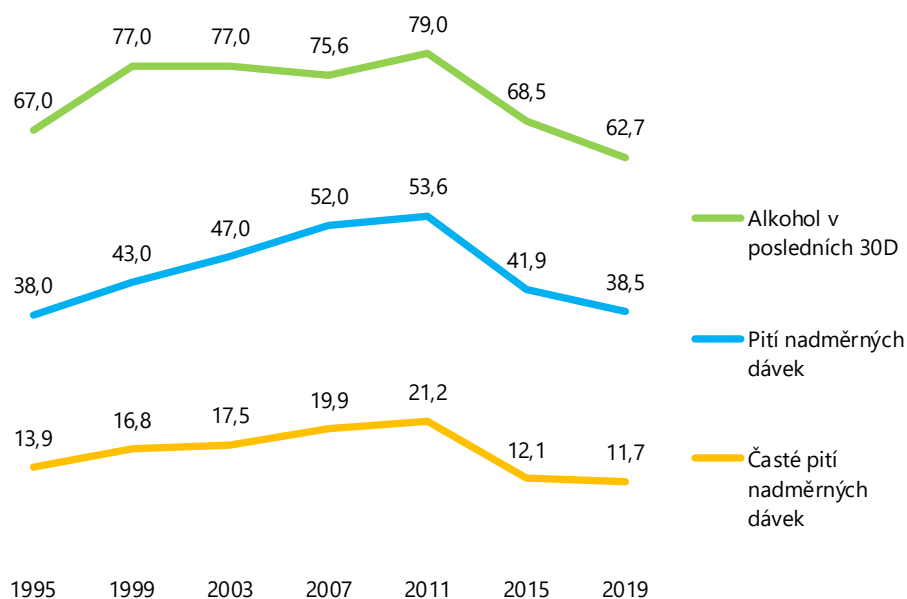
Dlouhodobě lze mezi dětmi a dospívajícími sledovat nárůst věku první zkušenosti s návykovými látkami – graf 3-6. Průměrný věk první zkušenosti s kouřením a užitím alkoholu dosahuje 13 let, zkušenosti s denním kouřením a opilostí dospívající uvádějí nejčastěji ve věku 14 let, zkušenost s prvním užitím konopných látek ve věku necelých 15 let. Výzkumy dlouhodobě ukazují, že významným mezníkem z pohledu expozice návykovým látkám, resp. jejich pravidelného a rizikového užívání, je přechod ze základní na střední školu.

graf 3-2: Vývoj prevalence kouření v posledních 30 dnech v letech 1995–2019, v % (studie ESPAD)

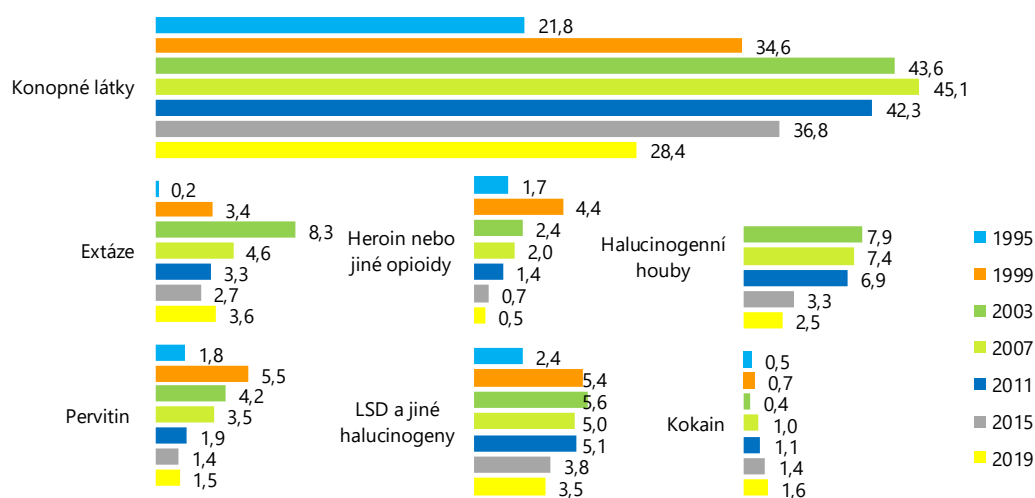
Zdroj: Chomynová et al. (2020)

graf 3-3: Vývoj prevalence konzumace alkoholu v posledních 30 dnech v letech 1995–2019, v % (studie ESPAD)

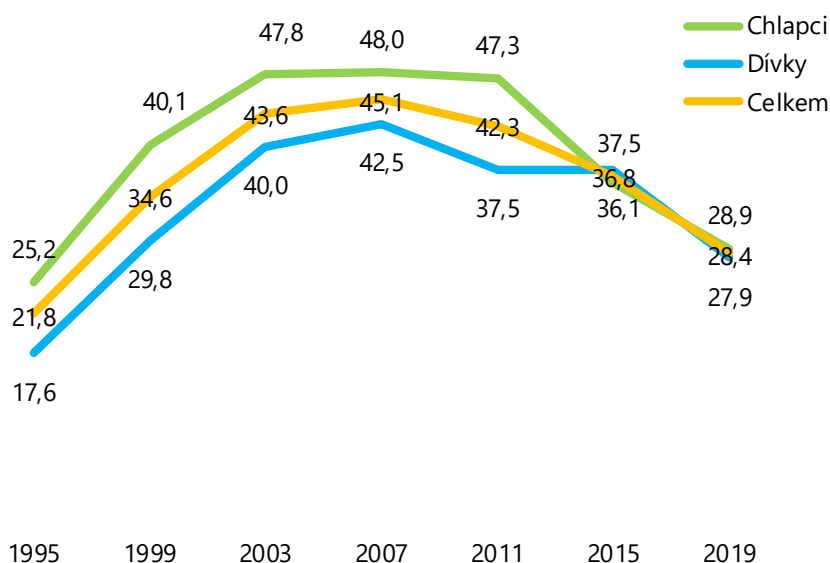
Zdroj: Chomynová et al. (2020)

graf 3-4: Celoživotní prevalence užívání nelegálních drog podle pohlaví, srovnání let 1995–2019, v % (studie ESPAD)

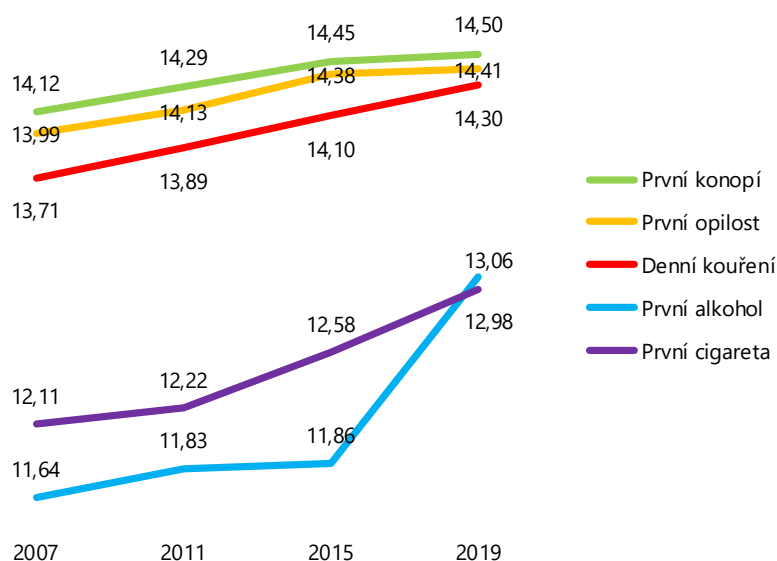
Zdroj: Chomynová et al. (2020)

graf 3-5: Celoživotní prevalence užití konopných látek podle pohlaví, srovnání let 1995–2019, v % (studie ESPAD)

Zdroj: Chomynová et al. (2020)

graf 3-6: Průměrný věk první zkušenosti s vybranými návykovými látkami a jejich rizikovým užíváním, srovnání let 2007–2019, v letech (studie ESPAD)

Zdroj: Chomynová et al. (2020)

3.3.2 Dopady v oblasti pokrytí rizikové populace adiktologickými službami

V kontaktu s adiktologickými službami minimalizace rizik je téměř 90 % odhadovaného počtu lidí užívajících drogy rizikově a podíl injekčních uživatelů drog v kontaktu s adiktologickými službami minimalizace rizik roste. Dlouhodobě roste také míra pokrytí harm reduction materiálem a ČR je jednou ze 4 evropských zemí, které splňují kritéria Světové zdravotnické organizace. To přispívá k dlouhodobému poklesu míry rizikového chování při injekční aplikaci drog.

Odhadem 45 tis. lidí v ČR užívá drogy rizikově, nejčastěji pervitin (35 tis.) nebo opioidy (10 tis.). Za posledních deset let se jejich počet zvýšil přibližně o čtvrtinu. Odhadem 41 tis. lidí užívá nelegální drogy injekčně. V kontaktu s adiktologickými službami minimalizace rizik je přibližně 39 tis. lidí užívajících drogy rizikově (LDR), což je téměř 90 % odhadovaného počtu uživatelů nelegálních drog. Službám se dlouhodobě daří nakontaktovat uživatele drog ve vysokém riziku, zejména injekční uživatele drog (LDI), a to prostřednictvím výměnných programů jehel a stříkaček, ale také nabídkou dalších služeb. Podíl LDI v kontaktu s adiktologickými službami minimalizace rizik dlouhodobě roste – graf 3-8.

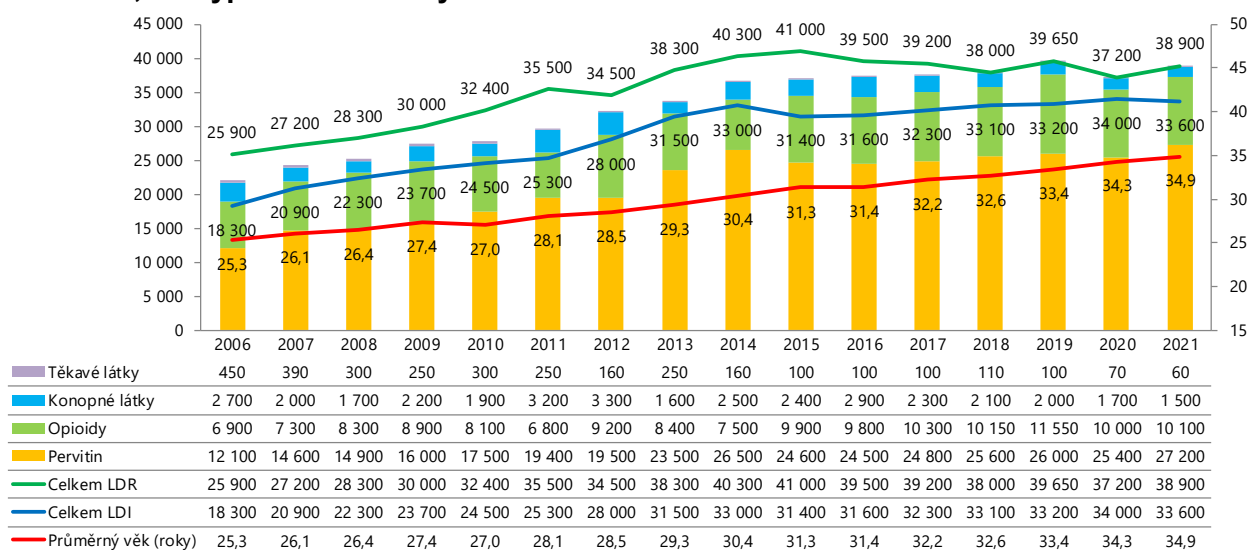
Distribuci injekčního materiálu v r. 2021 realizovalo všech 112 programů minimalizace rizik, v objemu 9,4 mil. ks jehel a stříkaček – graf 3-9 (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2022b). Průměrný počet injekčního náčiní na jednu osobu ze skupiny LDI v kontaktu s výměnnými programy byl 276 ks, v přepočtu na jednoho odhadovaného injekčního uživatele pak 232 ks ročně, což je podle WHO v rámci prevence přenosu HIV nad hranicí pásma vysokého pokrytí (WHO et al., 2013).⁶⁶ ČR je tak jednou ze 4 evropských zemí, které splňují kritéria WHO pro distribuci jehel a stříkaček a současně pro poskytování substituční léčby – obrázek 3-1.

Dostupnost výměnných programů přispívá dlouhodobě k poklesu míry používání nesterilního materiálu při injekční aplikaci drog (z 18,3 % v r. 2010 na 6,9 % v r. 2022), dlouhodobě klesá také podíl klientů, kteří v posledních 30 dnech sdíleli injekční jehly a stříkačky – tabulka 3-6.

Přestože míra pokrytí lidí užívajících drogy rizikově adiktologickými službami je na vysoké úrovni, podíl osob s jinými formami závislostního chování (např. užívání alkoholu, tabáku, hazardní hraní) v kontaktu s odbornými službami, je výrazně nižší –

S tím souvisí omezená nabídka odborných, převážně zdravotních služeb pro tyto cílové skupiny.

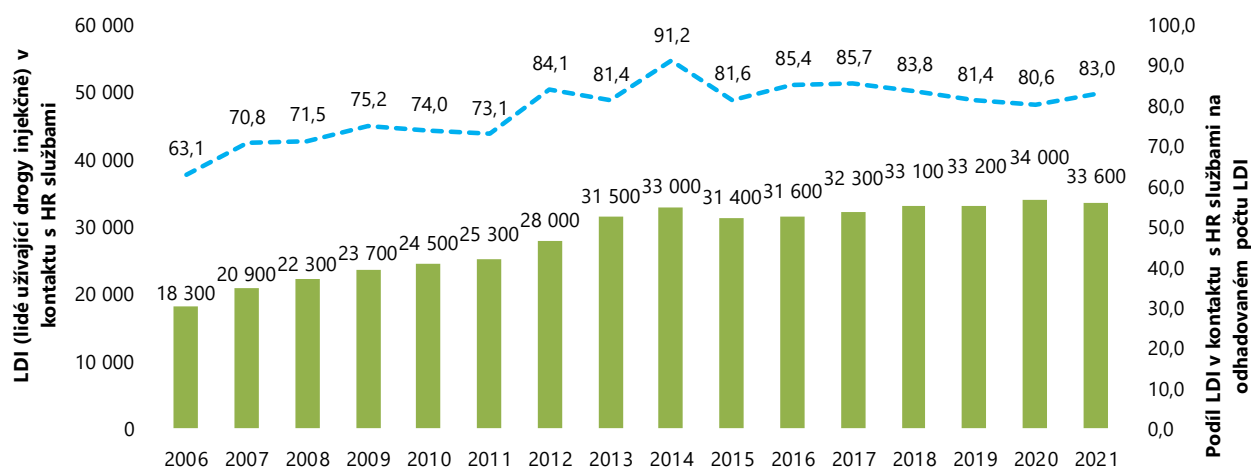
graf 3-7: Počty osob v kontaktu s adiktologickými službami minimalizace rizik v I. 2006–2021, dle typu užívané látky

⁶⁶ Pro efektivní prevenci HIV je podle WHO žádoucí dosáhnout vysokého pokrytí, které je definováno jako distribuce 200 a více kusů jehel na 1 injekčního uživatele a rok, cíl pro r. 2030 je 300 a více kusů.

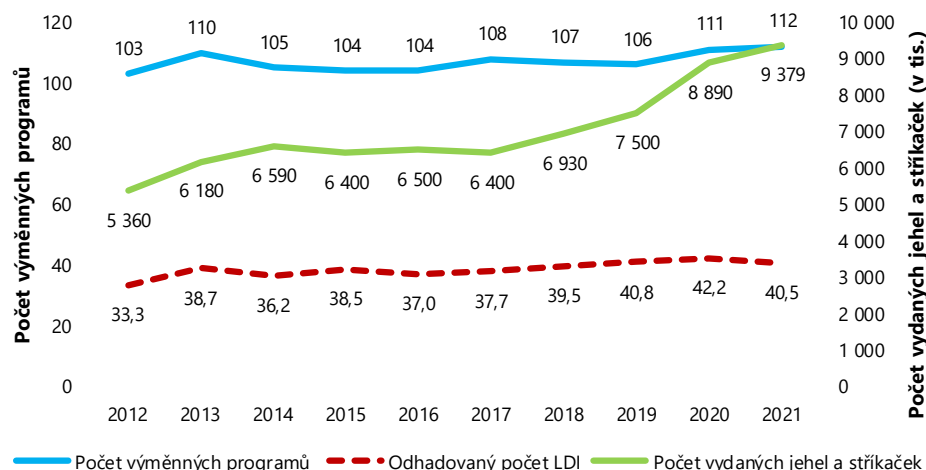
Zdroj: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (2022b)

graf 3-8: Počet a podíl lidí užívajících drogy injekčně (LDI) v kontaktu s adiktologickými službami minimalizace rizik (HR službami)

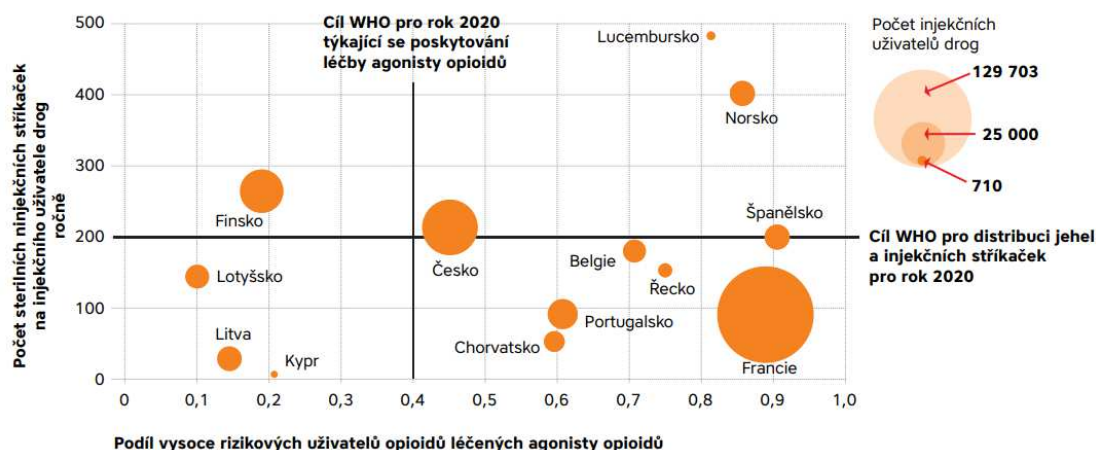
Zdroj: Chomynová et al. (2022a)

graf 3-9: Počet programů realizujících výměnný program, počet vydaných jehel a stříkaček (v tis.) a počet lidí užívajících drogy injekčně (v tis.) v I. 2012–2021

Zdroj: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (2022b), Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (2022a)

obrázek 3-1: Počet vydaných jehel a stříkaček v přepočtu na jednoho injekčního uživatele drog a podíl uživatelů opioidů v substituční léčbě v r. 2020

Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022)

tabulka 3-16: Rizikové chování uváděné klienty nízkoprahových programů – studie Multiplikátor 2010–2022

Rizikové chování	2010	2013	2016	2019	2022
Použití nesterilního injekčního materiálu při poslední aplikaci	18,3	11,3	9,3	7,2	6,9
Sdílení jehel a stříkaček v posledních 30 dnech	–	–	43,9	28,5	33,7

Zdroj: Chomynová et al. (2022a)

tabulka 3-17: Odhad počtu osob ročně v kontaktu s adiktologickými službami a v léčbě závislosti v ČR

Závislostní chování	Odhadovaný počet osob v kontaktu se službami
Kouření	1–2 tis.
Konzumace alkoholu	30–35 tis.
Užívání psychoaktivních léků	3–4 tis.
Užívání nelegálních drog	40–45 tis.
Hazardní hraní	2–3 tis.
Digitální závislosti	0,2–0,3 tis.

Zdroj: Chomynová et al. (2022b)

3.3.3 Dopady na zdravotní situaci lidí se závislostním chováním

Výskyt infekčních nemocí i úmrtí v důsledku předávkování nelegálními drogami je v ČR v evropském kontextu dlouhodobě na velmi nízké úrovni. Výskyt HIV je v české populaci i mezi injekčními uživateli drog dlouhodobě na nízké úrovni. U virové hepatitidy typu C tvoří injekční uživatelé drog přibližně polovinu všech nakažených, v posledních letech však dochází k poklesu nově hlášených případů.

Dlouhodobě roste podíl klientů adiktologických služeb minimalizace rizik testovaných na HIV i virovou hepatitidu typu C. Vysoká míra protestovanosti přispívá k nízkému výskytu infekčních nemocí mezi uživateli drog. Počet nových případů výskytu HIV/AIDS v ČR, u kterých došlo k přenosu infekce v souvislosti s aktuálním injekčním užíváním drog,

se dlouhodobě pohybuje mezi 5–10 ročně, výjimkou byl r. 2020, kdy bylo zaznamenáno 14 HIV pozitivních případů mezi injekčními uživateli drog (28,3 %) (Státní zdravotní ústav, 2022b). U dalších 10–20 případů ročně mohlo k přenosu dojít také prostřednictvím injekční aplikace drog – tabulka 3-18.

Počet nově hlášených případů akutní virové hepatitidy typu B (VHB, dg. B16) mezi lidmi užívajícími drogy injekčně (LDI) má od r. 2000 klesající tendenci, v r. 2021 bylo hlášeno 17 nových případů VHB, z toho 1 mezi LDI (5,9 %). U virové hepatitidy typu C (VHC, dg. B17.1 a B18.2) tvoří LDI dlouhodobě přibližně polovinu všech nakažených. V r. 2021 pokračoval pokles nově hlášených případů sledovaný v předchozím roce – graf 3-10 a graf 3-11. Dlouhodobě roste průměrný věk nakažených LDI u nově hlášených případů VHB i VHC a od r. 2014 u obou kategorií přesahuje hranici 30 let.

V důsledku předávkování nelegálními drogami zemře ročně 50–70 osob, dalších 40–70 úmrtí je registrováno v souvislosti s užitím psychoaktivních léků a dalších 200–250 úmrtí v souvislosti s užitím alkoholu. Mnohonásobně více úmrtí jde ročně na vrub nemocnosti v důsledku kouření a konzumace alkoholu – tabulka 3-19.

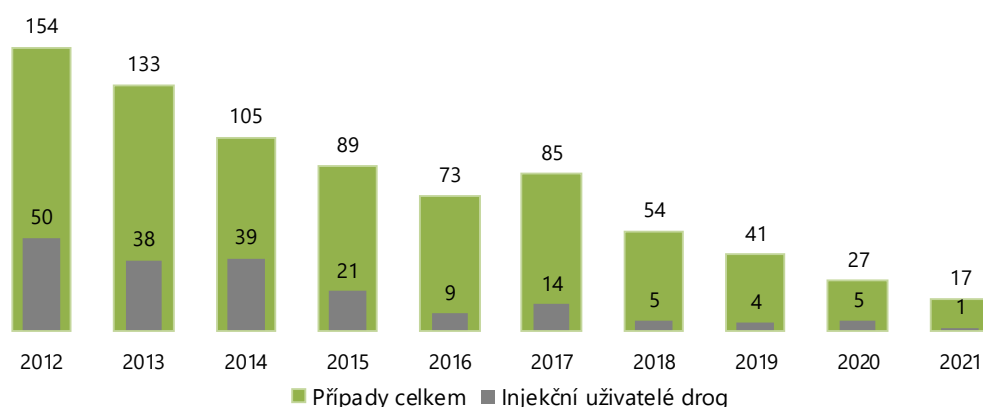
tabulka 3-18: Počet nově zjištěných případů HIV do r. 2021 podle způsobu přenosu

Způsob přenosu	1985–2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*	2020	2021	Celkem
IUD	73	6	5	6	9	4	7	5	7	8	14	7	151
• muži	56	6	2	4	4	3	6	5	7	6	11	5	115
• ženy	17	0	3	2	5	1	1	0	0	2	3	2	36
MSM/IUD	30	6	5	4	6	7	4	3	4	2	1	3	75
Jiný s IUD v anamnéze	57	4	3	3	7	9	12	8	4	15	4	6	132
Jiný	1 362	137	199	222	210	246	263	238	193	197	232	217	3 716
Celkem	1 522	153	212	235	232	266	286	254	208	222	251	233	4 074

Pozn.: IUD – injekční užívání drog. MSM – muži mající sex s muži. *Počet případů se průběžně upravuje i za předchozí roky – úpravy vyplývají ze zjištěných duplicit a z dodatečného upřesnění informací o způsobu přenosu.

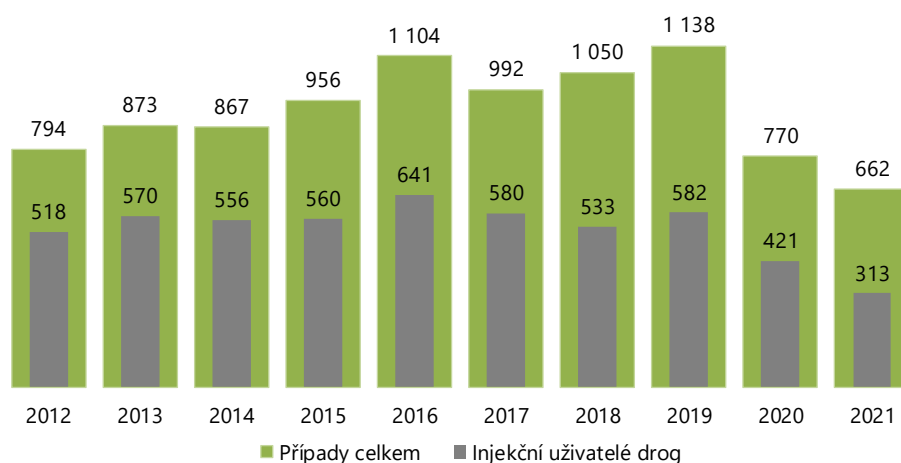
Zdroj: Státní zdravotní ústav (2022b)

graf 3-10: Počet nových případů akutní virové hepatitidy typu B (VHB) celkem a mezi LDI v I. 2012–2021

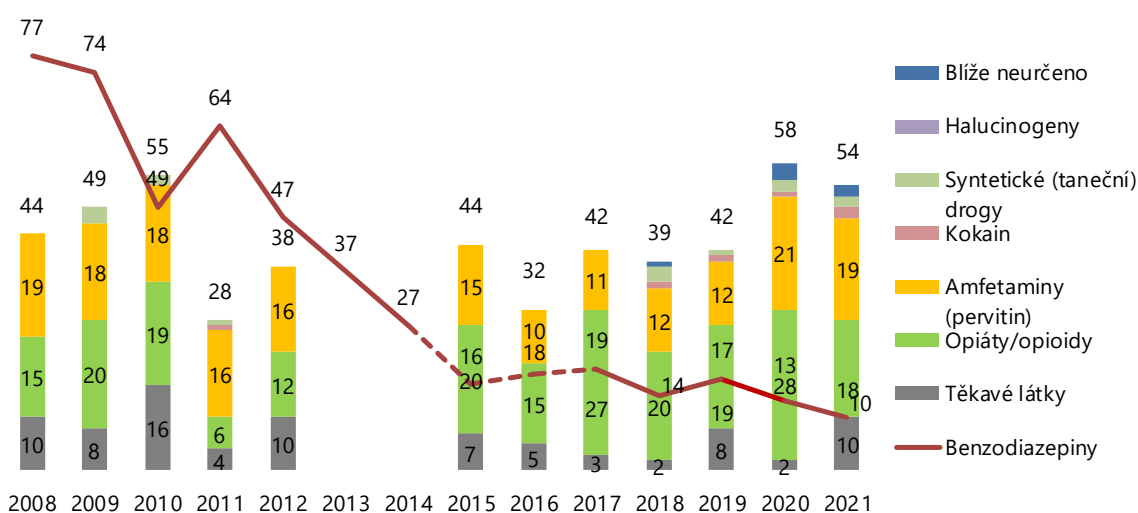
Zdroj: Státní zdravotní ústav (2022a)

graf 3-11: Počet nových případů akutní a chronické virové hepatitidy typu C (VHC) celkem a mezi LDI v I. 2012–2021

Zdroj: Státní zdravotní ústav (2022a)

graf 3-12: Smrtelná předávkování benzodiazepiny, nelegálními drogami a těkavými látkami ve speciálním registru v I. 2008–2021

Pozn.: * Data za r. 2013 a 2014 nejsou dostupná. Od r. 2015 došlo ke změně dosavadního informačního systému Speciálního registru drogových úmrtí na Národní registr pitev a toxikologických vyšetření prováděných na oddělení soudního lékařství.

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (2022)

tabulka 3-19: Úmrtí způsobená ročně užíváním návykových látek v populaci ČR

Závislostní chování	Úmrtí spojená s užíváním	
	Celkem	Přímá (předávkování)
Kouření	16–18 tis.	
Konzumace alkoholu	6–7 tis.	200–250
Užívání psychoaktivních léků	110–120	40–50
Užívání nelegálních drog	100–150	40–60

Zdroj: Chomynová et al. (2022b)

3.3.4 Dopady na sociální situaci lidí se závislostním chováním

Adiktologické služby dokáží stále častěji zachytit osoby užívající drogy v příznivější/stabilnější socioekonomické situaci, což zvyšuje úspěšnost případné adiktologické léčby a následné péče.

Kromě negativních zdravotních dopadů je závislostní chování spojeno s rozsáhlými sociálními dopady v oblasti bydlení, zaměstnání, dluhové problematiky včetně exekucí a vlivu na rodiny a komunitu. Podle dat z *Národního registru léčby uživatelů drog (NRLUD)* se do léčby dostávají stále častěji klienti s vyšším vzděláním, s pravidelným, ale i příležitostným zaměstnáním, a klienti, kteří mají děti a žijí s nimi ve společné domácnosti. Naopak klesá podíl nezaměstnaných klientů a klientů bez domova. Současně se zvyšuje nejvyšší dosažené vzdělání klientů, což zvyšuje jejich možnost uplatnění na trhu práce a začlenění do společnosti. Vyšší podíl klientů, kteří žijí s dětmi ve společné domácnosti, může představovat úspory v nákladech na náhradní výchovu (např. institucionální výchova, sociální dávky spojené s náhradní rodinnou výchovou). V neposlední řadě tento faktor přispívá možnosti začlenění klientů do společnosti, na což reaguje i řada programů adiktologické léčby např. nabídkou specifického programu pro matky s dětmi.

Ukazuje se tedy, že adiktologické služby dokáží zachytit osoby užívající drogy v příznivější/stabilnější socioekonomické situaci, tedy často dříve, než klienti přijdou v důsledku užívání drog o práci, příjem, a následně například i o bydlení. Příznivější/stabilnější socioekonomická situace osob vstupujících do léčby ukazuje také na efektivní práci adiktologických služeb minimalizace rizik.

Příznivější/stabilnější socioekonomická situace zároveň zvyšuje úspěšnost léčby a snižuje její finanční náročnost (např. klient se stabilním bydlením a prací dochází spíše do ambulantní léčby) – tabulka 3-20.

tabulka 3-20: Vybrané sociodemografické charakteristiky uživatelů nelegálních drog žádající o léčbu v I. 2015–2020 podle věku, NRLUD

Charakteristika	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vzdělání						
Základní, bez vzdělání	51,4	50,2	52,7	53,6	49,0	47,6
Střední bez maturity	33,7	31,4	30,1	30,0	32,7	32,2
Střední s maturitou	13,3	16,6	15,1	14,5	16,2	17,8
Vyšší odborné / vysokoškolské	1,6	1,8	2,1	1,8	2,0	2,4
Zaměstnání						
Nezaměstnaný/á	52,0	49,1	43,4	41,5	42,7	41,8
Pravidelné	20,2	22,9	21,7	24,1	28,7	30,9
Příležitostné	9,0	8,4	9,5	10,8	12,1	12,2
Charakter bydlení						
Stálé bydlení	61,1	66,3	64,6	63,8	58,7	63,0
Bez domova	12,2	9,6	9,2	7,8	7,8	7,5
Klient žije s dětmi						
Ano	25,8	24,5	20,8	23,1	26,8	26,8
Ne	74,2	75,5	79,2	76,9	73,2	73,2

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (2021)

3.3.5 Ekonomické vyjádření dopadů

Společenské náklady spojené s užíváním návykových látek a závislostním chováním v ČR mohou ročně představovat až 250 miliard Kč. Výzkumy opakovaně prokazují efektivitu adiktologických programů v ochraně veřejného zdraví, snižování zdravotních rizik, snižování kriminality, ochraně veřejného pořádku i z hlediska nákladové efektivity a snižování společenských nákladů.

Závislostní chování je zdrojem významné zdravotní zátěže a sociálních a ekonomických škod. Společenské náklady spojené s užíváním návykových látek a závislostním chováním v ČR mohou ročně představovat až 250 miliard Kč: v souvislosti s kouřením tabáku jsou uváděny společenské náklady ve výši 100–170 miliard Kč,⁶⁷ v souvislosti s alkoholem na přibližně 35–55 miliard Kč (Mlčoch et al., 2019), s problémovým hraním hazardních her na 15 miliard Kč (Winkler et al., 2014), a s užíváním nelegálních drog do 10 miliard Kč (Zábranský et al., 2011) – tabulka 3-21.

tabulka 3-21: Odhad společenských nákladů v souvislosti se závislostním chováním v ČR

Závislostní chování	Společenské náklady (v Kč)
Kouření	100–170 mld.
Konzumace alkoholu	35–55 mld.
Užívání psychoaktivních léků	n. a.
Užívání nelegálních drog	5–7 mld.
Hazardní hraní	14–16 mld.

Zdroj: Chomynová et al. (2023)

Adiktologické programy jsou dlouhodobě podrobovány vědeckým studiím, které opakovaně potvrzují jejich efektivitu v ochraně veřejného zdraví, snižování zdravotních rizik, snižování kriminality i v ochraně veřejného pořádku. Rozsáhlé zahraniční výzkumy efektivit nákladů vynaložených na preventivně-léčebné služby konstatují, že investovat finanční prostředky do činnosti adiktologických služeb se společností jednoznačně vyplatí:

- Celostátně implementované efektivní programy školské primární prevence rizikového chování ušetří odhadem 18 dolarů na 1 investovaný dolar. V případě indikované prevence je návratnost výdajů odhadována na více než 30 dolarů za 1 investovaný dolar (Miller and Hendrie, 2008).
- Výměnné programy injekčního materiálu jsou vzhledem k nízkým nákladům a jejich vysoké evidenci o účinnosti považovány za jednu z nákladově nejefektivnějších intervencí v oblasti veřejného zdraví (Harm Reduction International, 2016). Jejich návratnost se uvádí mezi 1,3 a 5,5 dolary na 1 investovaný dolar (Kwon et al., 2012).
- Existuje řada vědecky podložených důkazů o účinnosti substituční léčby, která snižuje riziko nákazy HIV mezi injekčními uživateli drog v průměru o 54 % (MacArthur et al., 2012). Přestože je substituční léčba ve srovnání s výměnnými programy dražší, jedná se o stále nákladově efektivní opatření, např. ve srovnání

⁶⁷ Údaj vychází z odhadů Světové zdravotnické organizace, která společenské náklady spojené s kouřením tabáku ve výši 2,5 % HDP pro Evropu, přičemž 3,6 % HDP pro východní Evropu, a 1,8 % HDP celosvětově: <https://tobaccocontrol.bmj.com/content/27/1/58> [2023-01-03]

s výdaji vynaloženými na odvrácení epidemie HIV (Tran et al., 2012, Wammes et al., 2012). Náklady VZP na léčbu chronické virové hepatitidy typu C dosahovaly v r. 2021 celkem 671,2 mil. Kč (506 tis. Kč v přepočtu na jednoho léčeného pacienta) a náklady na léčbu HIV/AIDS antivirotiky dosahovaly 378 mil. Kč (206 tis. Kč v přepočtu na jednoho léčeného pacienta) (Chomynová et al., 2022a).

- Substituční léčba přináší řadu dalších vysoce společenských přínosů zvyšujících i její nákladovou efektivitu, např. snížení počtu a závažnosti recidiv nebo snížení míry trestné činnosti a počtu uvězněných za trestné činy související s drogami. Substituční léčba metadonem se dlouhodobě ukazuje jako nákladově efektivní opatření, např. snížením kriminality (např. o 23% u majetkové kriminality), snížením nákladů trestního soudnictví, snížením zdravotnických nákladů, zvýšením návratnosti zdrojů uvolněných z trestné činnosti (Hannan, 1975, Hannan, 1976). Další přínosy pramení zejména ze snížení nezaměstnanosti, hospitalizace, úmrtí souvisejících s drogami nebo uvěznění.
- ČR se řadí mezi země s vysokým pokrytím opatřeními v oblasti snižování škod. Podle studie Wilsona a kol. (2015) jsou pro region střední a východní Evropy při vysokém pokrytí programy výměny injekčních stříkaček a jehel odhadovány úspory až 111,5 mil. dolarů ročně a při vysokém pokrytí programy substituční léčby až 1,5 mld. dolarů ročně.
- Nákladovou efektivitu adiktologické péče potvrdila přehledová práce zahrnující přibližně 75 samostatných ekonomických studií publikovaných v posledních 20 letech a shrnující data z veškerých základních typů léčebných programů včetně věznic (Miovský et al., 2013). Léčba uživatelů návykových látek vede k významnému snížení užívání alkoholu a drog, kriminality a ke zlepšení zdravotního stavu a sociálního fungování léčených uživatelů. Ekonomické studie bez ohledu na typ populace, programu nebo metodu zpracování stabilně nacházejí výraznou ekonomickou výhodnost léčby alkoholových či drogových závislostí. Ta především plyne ze snížení kriminality (včetně následných nápravných opatření) a ze snížení zdravotních nákladů po absolvování léčby.
- Přestože po léčbě abstinuje přibližně 40 % uživatelů drog, u 50–60 % se alespoň zlepšil jejich zdravotní a sociální stav a méně vyžadují další péči. I když všichni nevydrží po léčbě abstinovat, většina z nich se chová méně rizikově (např. užívají nižší dávky drog, neužívají injekčně, dříve nastupují k opakované léčbě), což významně přispívá ke snížení drogové kriminality, rizik šíření infekčních nemocí a sociálního propadu a tím i ke snížení výdajů společnosti (Miovská and Radimecký, 2004).
- Odhaduje se, že 1 Kč vložená do léčby závislosti společnosti ušetří nejméně 6 Kč (PROADIS et al., 2010). Anglické výzkumy konstatují, že každá 1 libra vložená do léčby uživatelů drog ušetří společnosti 3 libry na nákladech, jež nese v důsledku trestné činnosti uživatelů drog a související činnosti trestně-právního systému. Další výzkum udává, že 69 % nákladů, jež společnost v souvislosti s užíváním drog nese, tvoří ušlá produktivita (např. že uživatelé drog zpravidla nepracují, čerpají prostředky ze sociálního a zdravotního pojištění), 19 % náklady trestně-právního systému a pouze 10% náklady na léčbu (Miovská and Radimecký, 2004).
- Ekonomická efektivita rezidenční léčby v terapeutických komunitách se ukazuje již od 80. let minulého století. Mezi hlavní ekonomické přínosy patří placení daní, nižší

potřeba sociálních dávek, nižší náklady spojené s uvězněním a pácháním kriminality (Griffin, 1983).

- Programy poskytující bydlení a individualizovanou podporu při zvládnání a regulování užívání alkoholu se ukazují jako nákladově efektivním nástrojem pro řešení bezdomovectví u lidí se závislostí na alkoholu. Studie Britského centra pro výzkum závislostí (2016) ukazuje, že každý dolar investovaný do programu vede k úsporám mezi 1,09–1,21 a 1,64–1,87 dolaru zejména z důvodu snížení frekvence využívání zdravotních, sociálních a právních služeb.

3.3.6 Srovnání indikátorů dopadů v evropském kontextu

Efektivitu podporovaných adiktologických služeb z veřejných prostředků, a tedy i v rámci dotačního řízení ÚV ČR, je možné vidět také v mezinárodním srovnání. ČR v mezinárodním srovnání vykazuje jedny z nejlepších výsledků v oblasti dopadů užívání nelegálních drog. Opačných výsledků ČR dosahuje v oblasti kouření a užívání alkoholu a s tím spojených dopadů.

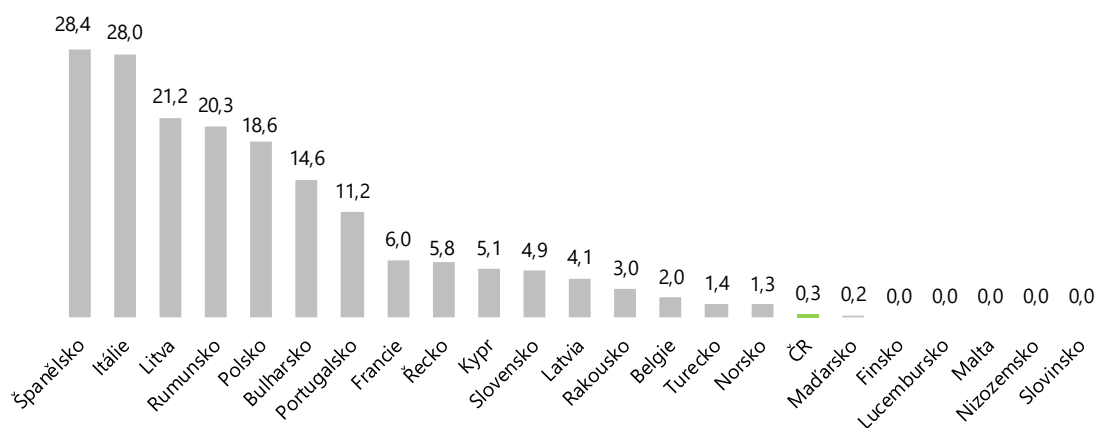
Ve srovnání se zbytkem EU a obzvláště ve světovém srovnání vykazuje ČR jedny z nejlepších výsledků v oblasti šíření HIV mezi lidmi užívajícími drogy injekčně a v ostatních skupinách obyvatel v ČR. Výsledky séroprevalenčních studií nebo data z rutinního monitoringu infekcí mezi injekčními uživateli drog ve službách za r. 2020 ukazují nízký výskyt HIV a virové hepatitidy typu C mezi lidmi užívajícími drogy injekčně ve srovnání s dalšími zeměmi EU –

graf 3-13 a graf 3-14. Zároveň míra protestovanosti na virovou hepatitidu typu C u osob užívajících drogy injekčně vstupujících do léčby se v evropském kontextu udržuje na vysoké úrovni – graf 3-15.

Také výskyt úmrtí v důsledku předávkování na nelegální drogy je v ČR v evropském kontextu dlouhodobě na velmi nízké úrovni (v ČR přibližně 50 osob ročně) – graf 3-16.

Odhadovaný počet osob užívajících drogy injekčně (LDI) dosáhl v ČR 40,5 tis. Prevalence problémového užívání drog v ČR dosáhla 6,75 osob na 1 000 obyvatel ve věku 15–64 let, což řadí ČR na přední příčky v EU. Naopak prevalence užívání opioidů se v ČR dlouhodobě vyskytuje na nízké úrovni ve srovnání se zbytkem EU – graf 3-18. Aktuální počet lidí užívajících drogy rizikově je odhadován na 44,9 tis., z čehož 10,2 tis. LDR užívá opioidy.

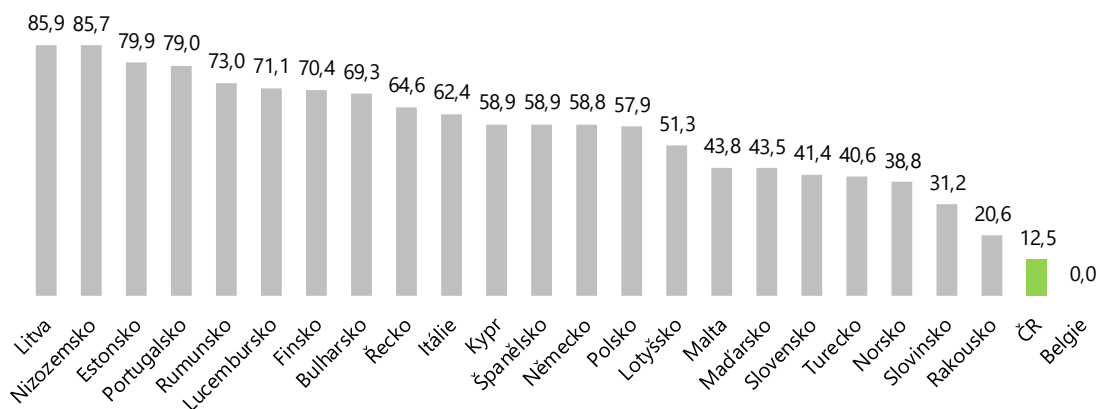
graf 3-13: Prevalence HIV/AIDS mezi lidmi užívajícími drogy injekčně (LDI) – r. 2020 nebo poslední dostupný údaj, v %

Pozn.: V zemích, kde není k dispozici celonárodní studie, byly do srovnání zahrnuty výsledky regionálních studií (např. Belgie, Bulharsko, Finsko, Nizozemsko, Slovensko).

Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022)

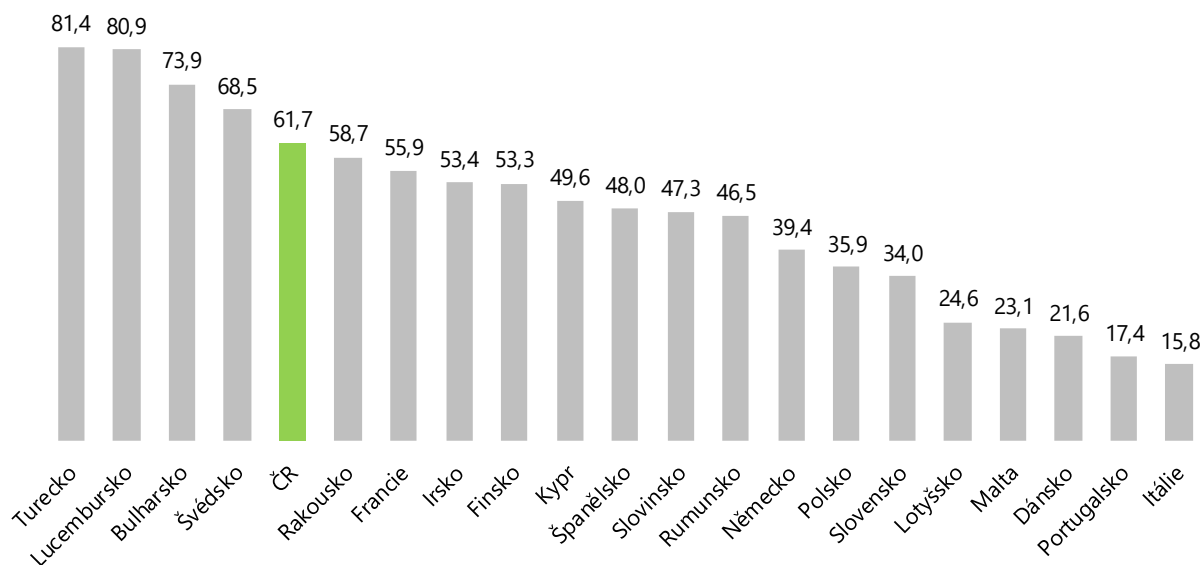
graf 3-14: Prevalence VHC mezi lidmi užívajícími drogy injekčně (LDI) – r. 2020 nebo poslední dostupný údaj, v %

Pozn.: V zemích, kde není k dispozici celonárodní studie, byly do srovnání zahrnuty výsledky regionálních studií (např. Belgie, Bulharsko, Estonsko, Finsko, Nizozemsko, Rumunsko, Slovensko).

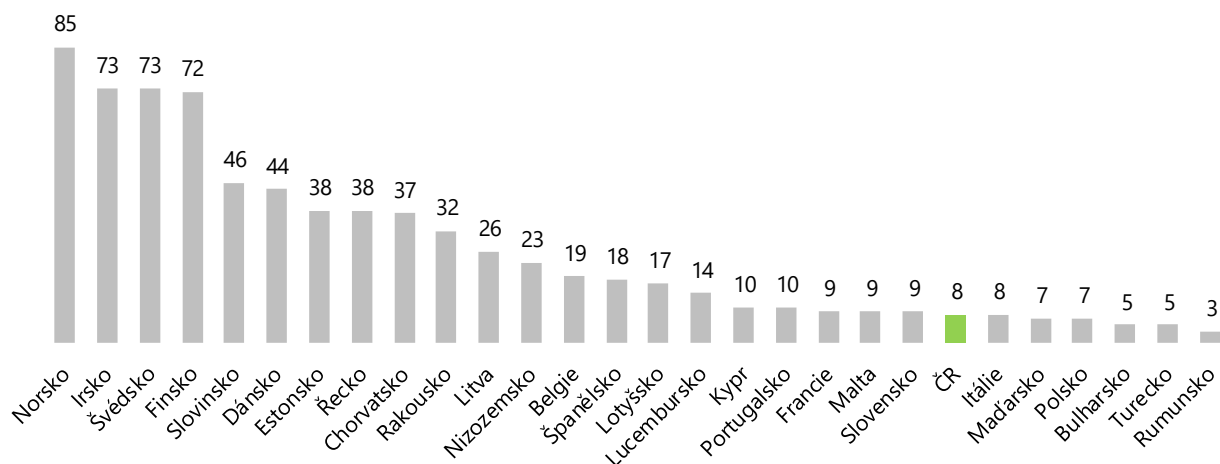
Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022)

graf 3-15: Podíl lidí užívajících drogy injekčně (LDI) testovaných na virovou hepatitidu typu C v posledních 12 měsících před vstupem do léčby závislostí – r. 2019 nebo poslední dostupný údaj, v %

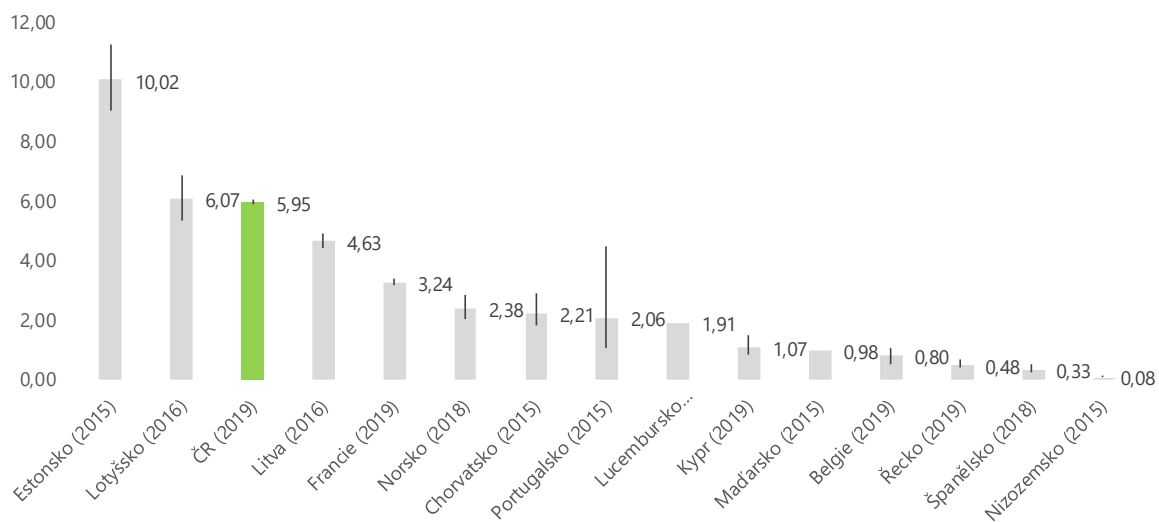
Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2021a)

graf 3-16: Úmrtí spojená s užíváním drog, v přepočtu na 1 mil. obyv. ve věku 15–64 let – r. 2020 nebo poslední dostupný údaj

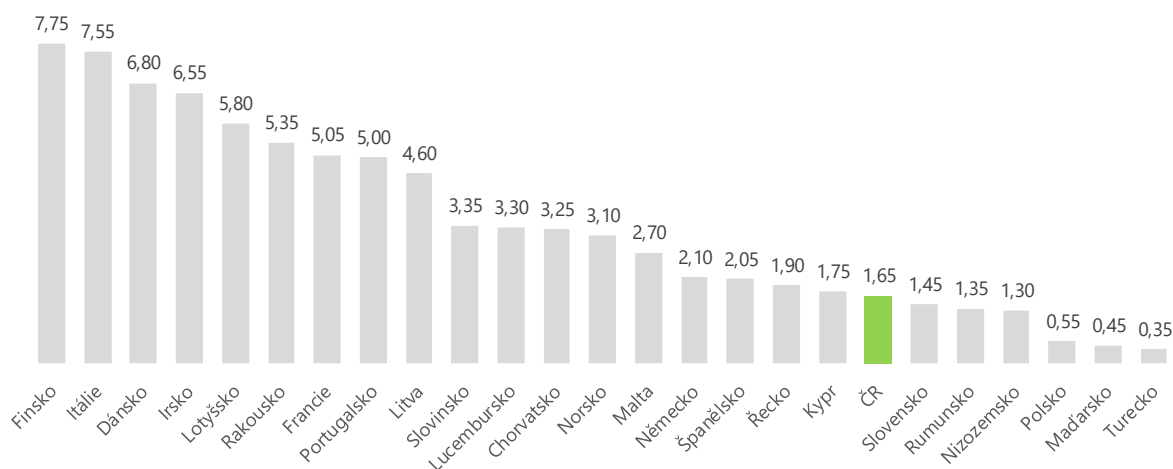
Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022)

graf 3-17: Prevalence injekčního užívání drog v přepočtu na 1000 obyvatel ve věku 15–64 let, poslední dostupná data

Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2021b)

graf 3-18: Prevalence rizikového užívání opioidů v přepočtu na 1000 obyvatel – r. 2020 nebo poslední dostupný údaj

Zdroj: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022)

4 Hodnocení financování politiky v oblasti závislostí

Přestože narůstá výše finančních prostředků vynakládaných v ČR na politiku v oblasti závislostí, v evropském kontextu patří mezi země, které v přepočtu na HDP vynakládají na tuto oblast nízký objem finančních prostředků. ČR dosud nebyla schopna zajistit adekvátní finanční prostředky a adekvátně reagovat zejména na vysokou míru užívání legálních návykových látek a s tím spojené celospolečenské náklady. Přes nedostatek finančních prostředků se však daří dosahovat pozitivních výsledků politiky v oblasti závislostí, zejména v oblasti nelegálních drog.

Politika v oblasti závislostí je financována ze dvou úrovní: z centrální úrovně (státní rozpočet) a z regionální úrovně (krajské a obecní rozpočty). V r. 2021 činily výdaje z rozpočtů státní správy a samosprávy (bez započítání výdajů ze zdravotního pojištění) na politiku v oblasti závislostí celkem 2 457,7 mil. Kč, z toho výdaje státního rozpočtu 2 008,4 mil. Kč a výdaje z rozpočtů samospráv celkem 449,2 mil. Kč. Dlouhodobě dochází k mírnému růstu výdajů na úrovni státu a krajů – graf 4-1.

Výdaje na prosazování práva činily 53 % celkových identifikovaných výdajů z veřejných rozpočtů na politiku v oblasti závislostí, výdaje v oblasti harm reduction 17 % a v oblasti léčby 11 % – graf 4-2. Celkové výdaje veřejných rozpočtů na prevenci a léčbu poruch spojených se závislostním chováním v r. 2021 činily 1080,5 (1028,7 mil. Kč v r. 2020, 840,7 mil. Kč v r. 2019).

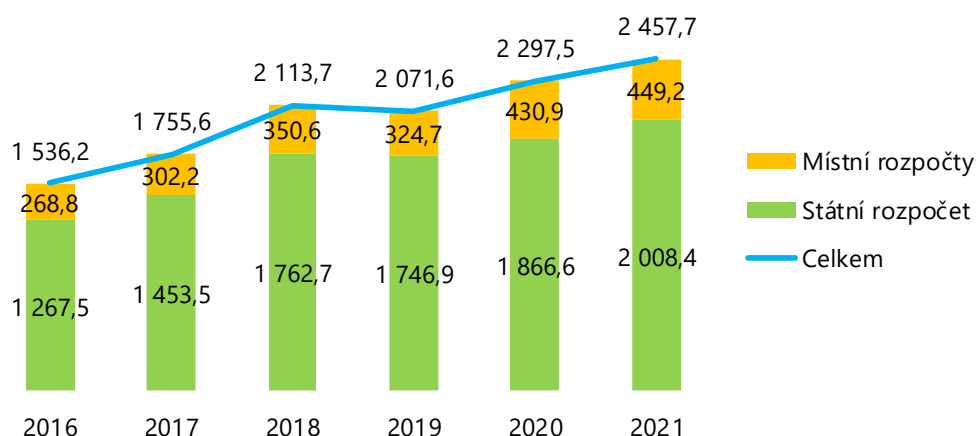
Celkové výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu uživatelů návykových látek v r. 2020 dosáhly 938,0 mil. Kč, z toho 201,7 mil. Kč tvořily výdaje na léčbu v oboru návykových nemocí a 6,7 mil. Kč na léčbu v oboru adiktologie.

Odhady veřejných výdajů investovaných do politiky v oblasti závislostí se v členských státech EU pohybují mezi 0,01–0,5 % hrubého domácího produktu (HDP), přičemž výdaje na oblast snižování poptávky (tj. prevence a léčby) se pohybují mezi 21–75 % veřejných výdajů na politiku v oblasti závislostí (EDR 2018). Přestože celkové výdaje na politiku v oblasti závislostí v ČR dlouhodobě postupně rostou, jejich výše se v poměru k HDP

nemění a dosahuje přibližně 0,03 % HDP. V evropském srovnání tak ČR patří mezi země, které vynakládají nízký objem finančních prostředků na politiku v oblasti závislostí v přepočtu na HDP – mapa 4-1.

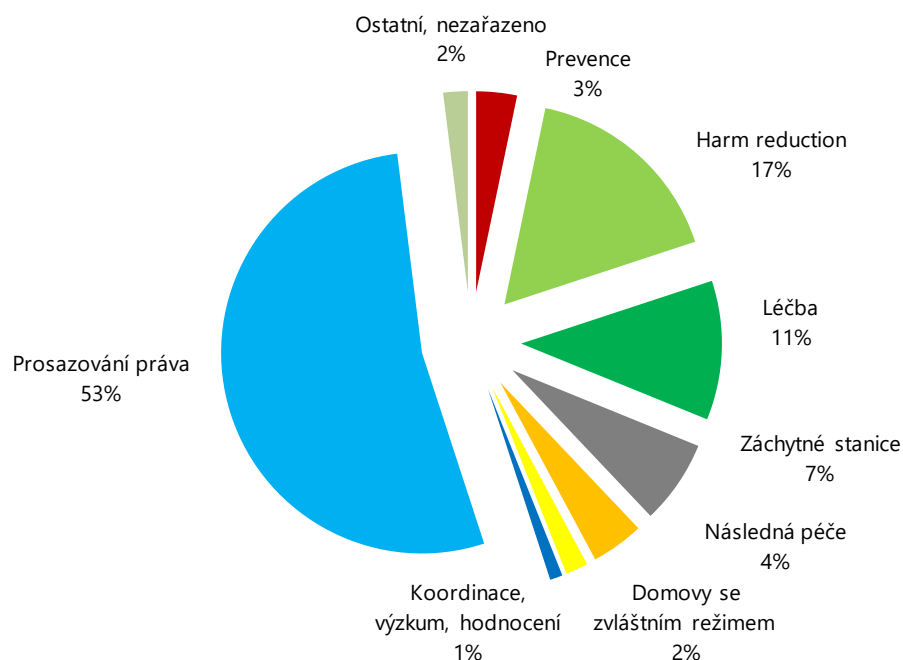
Finanční prostředky vynaložené na snižování dopadů spojených se závislostním chováním se nejeví adekvátní také z hlediska inkasa daně z alkoholu, tabáku a hazardního hraní – graf 4-3. Na spotřební dani z tabákových výrobků v r. 2021 vybral stát 54,8 mld. Kč (59,5 mld. Kč v r. 2020)⁶⁸, na spotřební dani z alkoholických nápojů 13,5 mld. Kč (12,7 mld. Kč v r. 2020) a v oblasti hazardních her 11,6 mld. Kč (10,1 mld. Kč v r. 2020).

graf 4-1: Vývoj objemu výdajů na politiku v oblasti závislostí z veřejných rozpočtů v l. 2016–2021, v mil. Kč

Zdroj: Chomynová et al. (2023)

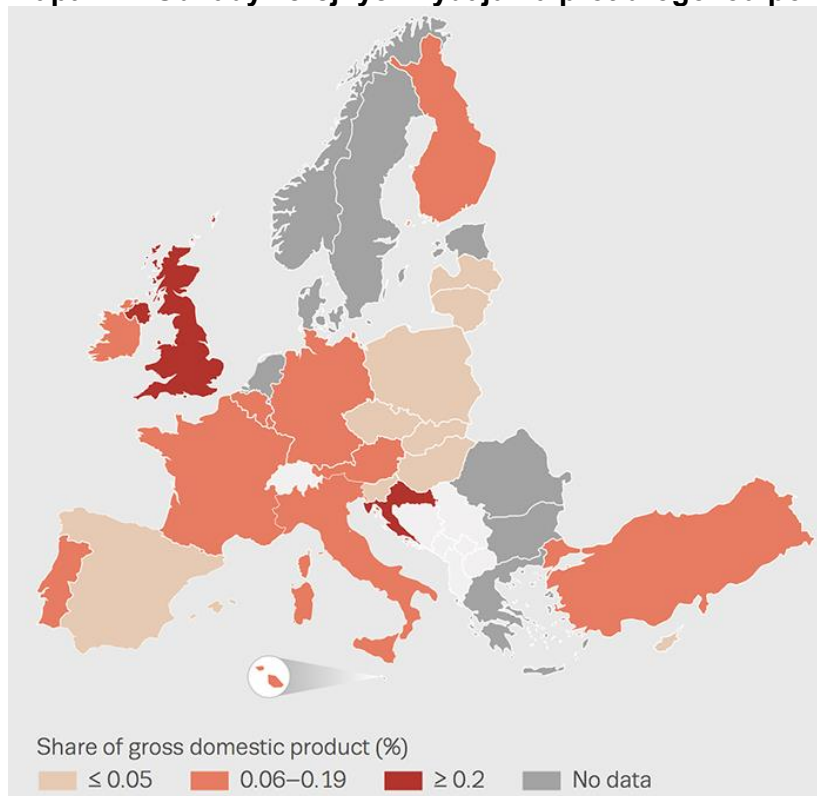
graf 4-2: Struktura výdajů z veřejných rozpočtů podle kategorií služeb v r. 2021

Zdroj: Chomynová et al. (2023)

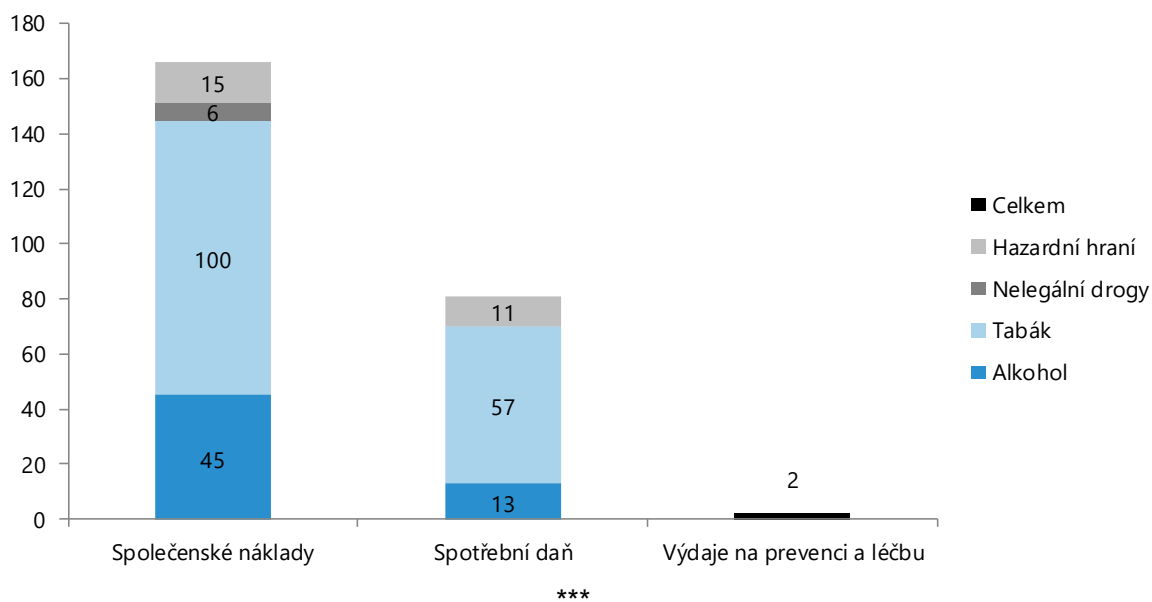
⁶⁸ Inkaso spotřební daně ze zahřívavých tabákových výrobků je započteno v inkasu spotřební daně na tabák.

mapa 4-1: Odhady veřejných výdajů na protidrogovou politiku v Evropě, % HDP

Zdroj: EMCDDA (2018)

graf 4-3: Odhady ročních společenských nákladů, výběru spotřební daně a daně z hazardu a výdajů na prevenci a léčbu závislostí (v mld. Kč)

Použitá literatura

CENTRE FOR ADDICTIONS RESEARCH OF BRITISH COLUMBIA 2016. A Cost-Benefit Analysis Of A Canadian Managed Alcohol Program. University of Victoria Centre for Addictions Research of BC.

EMCDDA 2018. European Drug Report 2018. Trends and development. Lisbon: EMCDDA.

EUROPEAN MONITORING CENTRE FOR DRUGS AND DRUG ADDICTION. 2021a. *Elimination barometer on viral hepatitis among people who inject drugs in Europe* [Online]. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Available: https://www.emcdda.europa.eu/publications/html/viral-hepatitis-elimination-barometer_en#figure8Table.

EUROPEAN MONITORING CENTRE FOR DRUGS AND DRUG ADDICTION 2021b. European Drug Report 2021: Trends and Developments. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

EUROPEAN MONITORING CENTRE FOR DRUGS AND DRUG ADDICTION 2022. European Drug Report 2022: Trends and Developments. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

GRIFFIN, K. S. 1983. The therapeutic community: an exploratory cost benefit analysis. *Int. J. Ther. Communities*, 4, 3-10.

HANNAN, T. H. 1975. *The Economics of Methadone Maintenance*, Lexington, Lexington.

HANNAN, T. H. 1976. The benefits and costs of methadone maintenance. *Public Policy*, 24, 197-226.

HARM REDUCTION INTERNATIONAL 2016. *The Global State of Harm Reduction 2016*, London, Harm Reduction International.

CHOMYNOVÁ, P., CSÉMY, L. & MRAVČÍK, V. 2020. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2019. *Zaostřeno*, 6, 1-20.

CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., DVOŘÁKOVÁ, Z., ČERNÍKOVÁ, T., ORLÍKOVÁ, B., ROUS, Z., JAROŠÍKOVÁ, H., FRANKOVÁ, E., DÉKÁNY, L., FIDESOVÁ, H. & VOPRAVIL, J. 2022a. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*, Praha, Úřad vlády České republiky.

CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., DVOŘÁKOVÁ, Z., ORLÍKOVÁ, B., ROUS, Z. & ČERNÍKOVÁ, T. 2023. *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022*, Praha, Úřad vlády ČR.

CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ROUS, Z., ČERNÍKOVÁ, T., CIBULKA, J. & MRAVČÍK, V. 2022b. *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2021*, Praha, Úřad vlády ČR.

KWON, J. A., ANDERSON, J., KERR, C. C., THEIN, H.-H., ZHANG, L., IVERSEN, J., DORE, G. J., KALDOR, J. M., LAW, M. G., MAHER, L. & WILSON, D. P. 2012. Estimating the cost-effectiveness of needle-syringe programs in Australia. *AIDS*, 26, 2201-2210.

MACARTHUR, G. J., MINOZZI, S., MARTIN, N., VICKERMAN, P., DEREN, S., BRUNEAU, J., DEGENHARDT, L. & HICKMAN, M. 2012. Opiate substitution treatment

and HIV transmission in people who inject drugs: systematic review and meta-analysis. *Bmj*, 345, e5945.

MILLER, T. & HENDRIE, D. 2008. *Substance Abuse Prevention Dollars and Cents: A Cost-Benefit Analysis*, Rockville, MD, Center for Substance Abuse Prevention, Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

MIOVSKÁ, L. & RADIMECKÝ, J. 2004. Léčba uživatelů drog se závislých chováním se společnosti vyplatí. Informace pro politiky, odbornou i laickou veřejnost. *Zaostřeno na drogy*, 2, 1 - 4.

MIOVSKÝ, M., DOLEŽALOVÁ, P., JEŘÁBEK, P., KALINA, K., LIBRA, J., MRAVČÍK, V., NEVŠÍMAL, P., PÁNOVÁ, S., RADIMECKÝ, J., RANDÁK, D. & VAVRINČÍKOVÁ, L. 2013. Koncepte sítě specializovaných adiktologických služeb v České republice [Concept of the network of specialized addiction services in the Czech Republic]. In: MIOVSKÝ, M. (ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze.

MLČOCH, T., CHADIMOVÁ, K. & DOLEŽAL, T. 2019. Společenské náklady konzumace alkoholu v České republice. Praha: iHETA.

NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A ZÁVISLOSTI 2022a. Prevalenční odhady problémových uživatelů drog multiplikační metodou z dat nízkoprahových zařízení v r. 2021. Nepublikováno.

NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A ZÁVISLOSTI 2022b. Zpracování závěrečných zpráv k dotačnímu řízení RVKPP za rok 2021. nepublikováno.

PROADIS, SPOLEČNOST PRO NÁVYKOVÉ NEMOCI ČLS JEP, ASOCIACE NESTÁTNÍCH ORGANIZACÍ POSKYTUJÍCÍCH ADIKTOLOGICKÉ A SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY OHROŽENÉ ZÁVISLOSTNÍM CHOVÁNÍM & ČESKÁ ASOCIACE ADIKTOLOGŮ 2010. Druhé memorandum poskytovatelů protidrogových služeb vládě ČR.

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY 2019. Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027. Praha: Úřad vlády ČR.

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY, SPOLEČNOST PRO NÁVYKOVÉ NEMOCI ČLS JEP, ČESKÁ ASOCIACE ADIKTOLOGŮ, ASOCIACE NESTÁTNÍCH ORGANIZACÍ POSKYTUJÍCÍCH ADIKTOLOGICKÉ A SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY OHROŽENÉ ZÁVISLOSTNÍM CHOVÁNÍM, ASOCIACE POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB & ODBORNÁ SPOLEČNOST PRO PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ 2021. Koncepte rozvoje adiktologických služeb. Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV 2022a. Informační systém infekční nemoci (ISIN). Nepublikováno.

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV 2022b. Výskyt a šíření HIV/AIDS v ČR v roce 2021 – analýza zpracovaná NRL pro HIV/AIDS. Nepublikováno.

TRAN, B. X., OHINMAA, A., DUONG, A. T., NGUYEN, L. T., VU, P. X., MILLS, S., HOUSTON, S. & JACOBS, P. 2012. The cost-effectiveness and budget impact of Vietnam's methadone maintenance treatment programme in HIV prevention and treatment among injection drug users. *Global Public Health*, 7, 1080-1094.

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR 2021. Údaje z Národního registru léčby uživatelů drog. Nepublikováno.

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR 2022. Údaje z Národního registru pitev a toxikologických vyšetření prováděných na oddělení soudního lékařství. Nepublikováno.

WAMMES, J. J. G., SIREGAR, A. Y., HIDAYAT, T., RAYA, R. P., VAN CREVEL, R., VAN DER VEN, A. J. & BALTUSSEN, R. 2012. Cost-effectiveness of methadone maintenance therapy as HIV prevention in an Indonesian high-prevalence setting: A mathematical modeling study. *International Journal of Drug Policy*, 23, 358-364.

WHO, UNODC & UNAIDS 2013. The WHO, UNODC, UNAIDS Technical Guide for Countries to Set Targets for Universal Access to HIV Prevention, Treatment and Care for IDUs - 2012 revision. Geneva, Switzerland: WHO.

WILSON, D. P., DONALD, B., SHATTOCK, A. J., WILSON, D. & FRASER-HURT, N. 2015. The cost-effectiveness of harm reduction. *International Journal of Drug Policy*, 26, S5-S11.

WINKLER, P., BEJDOVÁ, M., CSÉMY, L. & WEISSOVÁ, A. 2014. *Problémové hráčství: Společenské náklady na hazardní hraní v České republice*, Praha, Psychiatrické centrum Praha.

ZÁBRANSKÝ, T., BĚLÁČKOVÁ, V., ŠTEFUNKOVÁ, M., VOPRAVIL, J. & LANGROVÁ, M. 2011. *Společenské náklady užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v ČR v roce 2007*, Praha, Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF UK v Praze.